

MOKYTOJŲ POREIKIO PROGNOZĖ

ATLIKO TYRĖJŲ KOMANDA:

prof.habil.dr. Gediminas MERKYS
dr. Daiva URBONAITĖ-ŠLYŽIUVIENĖ

Sigitas BALČIŪNAS

Simona JONUŠAITĖ

Jolita MISIOVIČ

Simona ANDRUŠKAITĖ

Kęstutis JATKAUSKAS

KAUNAS, 2006

TURINYS

IVADAS.....	3
1. PEDAGOGINIO PERSONALO POREIKIO PROGNOZĖS METODIKA	5
2. MOKINIŲ IR IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGŲ AUKLĖTINIŲ SKAIČIAUS DINAMIKOS ANALIZĖ IR PROGNOZĖS	10
2.1 Mokyklinio ir ikimokyklinio amžiaus Lietuvos gyventojų skaičiaus kaitos tendencijos ir prognozė iki 2015 metų.	10
2.2 Ikimokyklinio amžiaus vaikų, lankančių ugdymo įstaigas skaičiaus kaitos tendencijos ir prognozė	13
2.3 Priešmokyklinio amžiaus vaikų, lankančių ugdymo įstaigas, skaičiaus prognozė	16
2.4 Bendrojo lavinimo mokyklos mokinių skaičiaus kaitos tendencijos ir prognozė.....	17
2.5 Mokinių skaičiaus bendrojo lavinimo mokyklose 2005 – 2015 metais prognozė savivaldybėse	24
3. MOKYTOJŲ DARBAS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE. INFORMACIJA PROGNOZEI	29
3.1 Mokytojų darbo krūvių mokyklose analizė.....	29
3.2 Darbingo amžiaus mokytojų išėjimo iš darbo mokykloje analizė	32
3.3 Pensinio amžiaus mokytojų darbas mokykloje	34
3.4 Mokytojų bedarbystė. Darbo biržos duomenų analizė.....	37
3.5 Pedagogų rengimas ir mokytojų poreikis.....	42
3.5.1 Studijų krypties „mokytojų rengimas ir pedagogika“ studentų skaičiaus analizė. Šalies statistika.....	42
3.5.2 Pedagogų rengimas pagal studijų programas. Rengiamų specialistų skaičiaus statistika ir prognozė.....	44
3.5.3 Rengiamų pedagogų specialistų ir dirbančių mokytojų skaičiaus gretinimas.....	53
3.5.4 Studentų skaičiaus, laisvų darbo vietų ir bedarbių skaičiaus bei naujai į mokyklą priimamų mokytojų skaičiaus santykio analizė.	57
3.6 Bendrojo lavinimo mokyklose dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal amžių.....	61
3.7 Bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą	68
4 MOKYTOJŲ POREIKIO PROGNOZĖ	72
4.1 Mokytojų, dirbančių mokykloje, skaičiaus prognozė	72
4.2 Darbo vietų bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams prognozė.....	79
4.2.1 Vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus analizė ir prognozės	79
4.2.2 Vienam dalykų mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus analizė ir prognozės	84
4.2.3 Darbo vietų pradinių klasių mokytojams prognozė	88
4.2.4 Darbo vietų mokytojams dalykininkams prognozė.....	89
4.2.5 Darbo vietų visiems mokytojams prognozė. Apibendrinti duomenys.	95
4.3 Mokytojų poreikio prognozė: pasiūlos ir paklausos balansas.....	106
5. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE DIRBANČIŲ PEDAGOGŲ POREIKIO PROGNOZĖ.....	109
5.1 Ikimokyklinėse įstaigose dirbančių pedagogų skaičiaus prognozė.....	109
5.2 Darbo vietų ikimokyklinėse ugdymo įstaigose dirbantiems pedagogams prognozė	112
IŠVADOS IR APIBENDRINIMAS	116

IVADAS

Tyrimas skirtas, remiantis mokinių ir mokytojų skaičiaus kaitos tendencijų Lietuvoje analize bei pedagogų amžiaus skirstinių analize, įvertinti pedagoginių darbuotojų ikimokyklinėse įstaigose ir bendrojo lavinimo mokyklose skaičiaus kaitą bei poreikius dešimčiai metų ir pateikti konkrečias rekomendacijas darbo jėgos pasiūlos ir paklausos atitikties gerinimui švietimo sektoriuje. Šio tyrimo pagrindinis tikslas yra subalansuota švietimo žmonių išteklių plėtra, kuri laiduotų tinkamą švietimo uždavinių įgyvendinimą ISCED 0, 1, 2, 3 švietimo lygmenyse.

Bendrojo lavinimo mokyklose dirbančių pedagogų poreikio prognozė nėra nauja tyrimų sritis Lietuvoje. 2000 metais MII mokslininkų kolektyvas atliko tyrimą „Lietuvos pedagogų duomenų bazės kokybinis laidavimas, tyrimas (regioninė specifika) ir pedagogų poreikio prognozė“¹, kuris rėmėsi 1995-1999 egzistavusia pedagogų duomenų baze (vėliau duomenys nebuvo papildomi, bazė uždaryta). Buvo prognozuojamas mokinių skaičius, pedagogų skaičius, pedagogų poreikis nuo 2000 iki 2010 metų. Kitas tyrimas, kuriame buvo bandyta įvertinti MII atliktos prognozės patikimumą ir pateikti bendrą pedagogų darbo vietų prognozę šaliai, buvo „Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą“². Šiame tyrime atlikta analizė rodo, kad, pakitus išorės sąlygoms (profiluotas mokymas, mokinio krepšelio įvedimas, devynmetės pagrindinės mokyklos tapimas dešimtmete, aukštojo mokslo plėtra), mokinių skaičiaus vyresnėse klasėse prognozė, atlikta 1999 metais, tampa netiksli. Ne visuomet pasitvirtino ir mokinių bei mokytojų skaičiaus santykio prognozės, o taip pat ir mokytojų poreikio prognozė. **Todėl yra aktualu** pakartoti pedagogų poreikio prognozės tyrimą, remiantis naujausia statistine informacija, taip pat ir esančia naujai sudarytoje pedagogų duomenų bazėje. Mokytojų poreikio prognozės svarba išryškėja ir pedagogų pasiskirstymo pagal amžių netolygumo kontekste. Praėjusio amžiaus aštuntame dešimtmetyje ir maždaug iki 1985 metų gimstamumas Lietuvoje didėjo, dėl to didėjo mokinių skaičius ir mokytojų reikėjo samdyti daugiau. Vėliau, maždaug nuo 1995 metų, gimstamumas pradėjo sparčiai mažėti, sumažėjo ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius, o nuo 2003 metų pradėjo mažėti ir mokinių skaičius bendrojo lavinimo mokyklose. Todėl buvo samdoma kiek mažiau jaunų, aukštąjį mokslą baigusių mokytojų. Susidaro tam tikras mokytojų personalo struktūros disbalansas. Ateityje, kai devintajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje pradėję dirbti mokytojai pasieks pensinio amžiaus ribą, svarbu teisingai planuoti mokytojų pasiūlą, kad būtų išvengta jų trūkumo. Situacija Lietuvoje šiuo požiūriu tarsi atkartoja situaciją Vakarų Europos šalyse, tačiau ten gimstamumas išaugo septintajame dešimtmetyje, todėl šiuo metu yra daug vyresnio amžiaus mokytojų, daugelyje šalių stebimas pedagogų trūkumas. Autoriams žinoma Švedijos Švietimo sistemos patirtis prognozuojant mokinių skaičių³.

Tyrimo objektas yra pedagogų poreikis bendrojo lavinimo mokyklose ir ikimokyklinėse įstaigose. Poreikis yra suprantamas kaip tam tikras balansas tarp darbo vietų mokykloje ir pedagogų pasiūlos.

Darbo metodologinį pagrindą sudaro klasikinė žmogiškųjų išteklių planavimo koncepcija⁴. Žmogiškųjų išteklių planavimo procese galima išskirti penkis santykinai savarankiškus komponentus:

1. Ateities poreikio planavimas, kai sprendžiama, kiek ir kokios kvalifikacijos žmonių reikės sėkmingam sistemos funkcionavimui;
2. Esamų darbuotojų, kurie, tikimasi, liks sistemoje, planavimas;
3. Darbuotojų, kurie liks sistemoje, bei reikiamų darbuotojų balansas;
4. Darbuotojų verbavimo ir atleidimo iš darbo planavimas;
5. Darbuotojų tobulinimo planavimas.

Pagal klasikinį R.Lee personalo planavimo modelį, svarbiausias dalykas planuojant žmogiškuosius išteklius turėtų būti personalo poreikio prognozavimas. Palyginus personalo poreikio prognozę su laukiamais esamos situacijos pasikeitimais, galima numatyti reikiamų darbuotojų skaičių. Tinkamai įvertintas pedagogų poreikis leistų planuoti švietimo valdymo priemones, kurios padėtų išvengti pedagogų struktūros disbalanso, skatintų jaunų, perspektyvių pedagogų atėjimą į mokyklą, sudarytų sąlygas jiems įsidarbinti, leistų lanksčiai parinkti darbo krūvį pensinio amžiaus pedagogams.

¹ „Lietuvos pedagogų duomenų bazės kokybinis laidavimas, tyrimas (regioninė specifika) ir pedagogų poreikio prognozė. Atviros Lietuvos fondo, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos ir Matematikos ir informatikos instituto Sutarties Nr. 201 ataskaita. Matematikos ir informatikos institutas, Vilnius, 2001. (<http://www.science.mii.lt/pedagogai/>)

² Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą. Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos užsakyto tyrimo ataskaita. Tyrimo grupės vadovas prof. G. Merkys. Kaunas, 2004.

³ Andrén B., Enequist G. Swedish work with personnel prognoses for child care, schools, and adult education. Stockholm, 2001.

⁴ Towers, B. (Ed) The Handbook of Human Resource Management. Blackwell, 1993; Baršauskienė, V. Personalo administravimas viešajame sektoriuje. Viešasis administravimas: monografija. Kaunas, 2003.

Tyrimo metodika. Tyrime „Pedagogų poreikio prognozė iki 2015 m. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose bei ikimokyklinio ugdymo įstaigose“ yra realizuotos pirmosios trys žmogiškųjų išteklių planavimo pakopos. Kiekvienai pakopai yra sudarytas prognozės modelis. *Darbo vietų pedagogams* (kitais *bendrojo poreikio*) *prognozės* modelis remiasi mokinių bei ikimokyklinių įstaigų auklėtinių skaičiaus prognoze bei mokytojų ir mokinių skaičiaus atitiktimi. *Pedagogų skaičiaus prognozės modelio* pagrindą sudaro pedagogų skaičiaus bei pagrindinių charakteristikų, ypač susijusių su pedagogų amžiumi, analizė ir šiuo metu dirbančių pedagogų, kurie liks sistemoje, prognozė iš vienos pusės ir pedagogų rengimo duomenys iš kitos. Sugretinus pirmojo ir antrojo planavimo modelio rezultatus yra skaičiuojamas darbuotojų balansas ir tuo pagrindu planuojamas *pedagogų poreikis* (kitais, *papildomasis poreikis*). Atliekant tyrimą naudotasi Lietuvos statistikos departamento duomenų bazėmis ir leidiniais, Lietuvos darbo biržos duomenų baze, Švietimo informacinių technologijų centro duomenų bazėmis: ŠVIS duomenų baze, Pedagogų duomenų baze, AIKOS duomenų baze.

Darbą sudaro penkios pagrindinės dalys. Pirmoje dalyje pristatomi darbo vietų pedagogams ir dirbančių pedagogų skaičiaus prognozavimo modeliai, aprašomos darbe naudotos duomenų bazės. Antrą dalį sudaro mokinių skaičiaus, kaip esminio pedagogų darbo vietų determinanto analizė ir prognozės. Trečioji dalis yra skirta mokytojų darbo mokykloje aspektams, kurie tiesiogiai susiję su darbo vietų pedagogams prognoze. Šioje dalyje yra nagrinėjama situacija ir tendencijos, sprendžiama, kiek stebimi dėsningumai bus išreikšti ateityje. Ketvirtoji dalis yra skiriama darbo vietų skaičiaus ir pedagogų skaičiaus bendrojo lavinimo mokykloje prognozei iki 2015 m.. Penktoje dalyje analogiška prognozė pateikiama apie ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagoginį personalą. Tyrimo ataskaitos apimtis – 144 psl., darbe yra 100 lentelių, 81 paveikslas.

Apibendrinus darbą galima teigti, kad būtina suformuoti nuoseklią pedagogų rengimo bei geografinio pasiskirstymo valdymo politiką. Tikėtina, kad nesiimant priemonių, ateityje Lietuvoje iškilis aprūpinimo mokytojais problema. Skaičiavimai rodo, kad iki pat 2015 metų mokinių populiacijos kaitos parametrai nesutampa su pedagogų populiacijos kaitos parametrais, todėl darbą švietimo sistemoje paliekančių pensinio amžiaus mokytojų skaičius bus mažesnis, nei mokinių skaičiaus kaitos sąlygotas bendrasis pedagogų poreikio pokytis. Dėl to iš darbo reikės atleisti ir darbingo amžiaus mokytojus, o naujų specialistų, ypač mokytojų – dalykininkų, praktiškai nereikės. Tačiau dėl dirbančių mokytojų ir absolventų mobilumo stokos, darbuotojų netenkinančių materialinių darbo sąlygų, dalyje vietovių bus juntamas pedagogų trūkumas.

1. PEDAGOGINIO PERSONALO POREIKIO PROGNOZĖS METODIKA

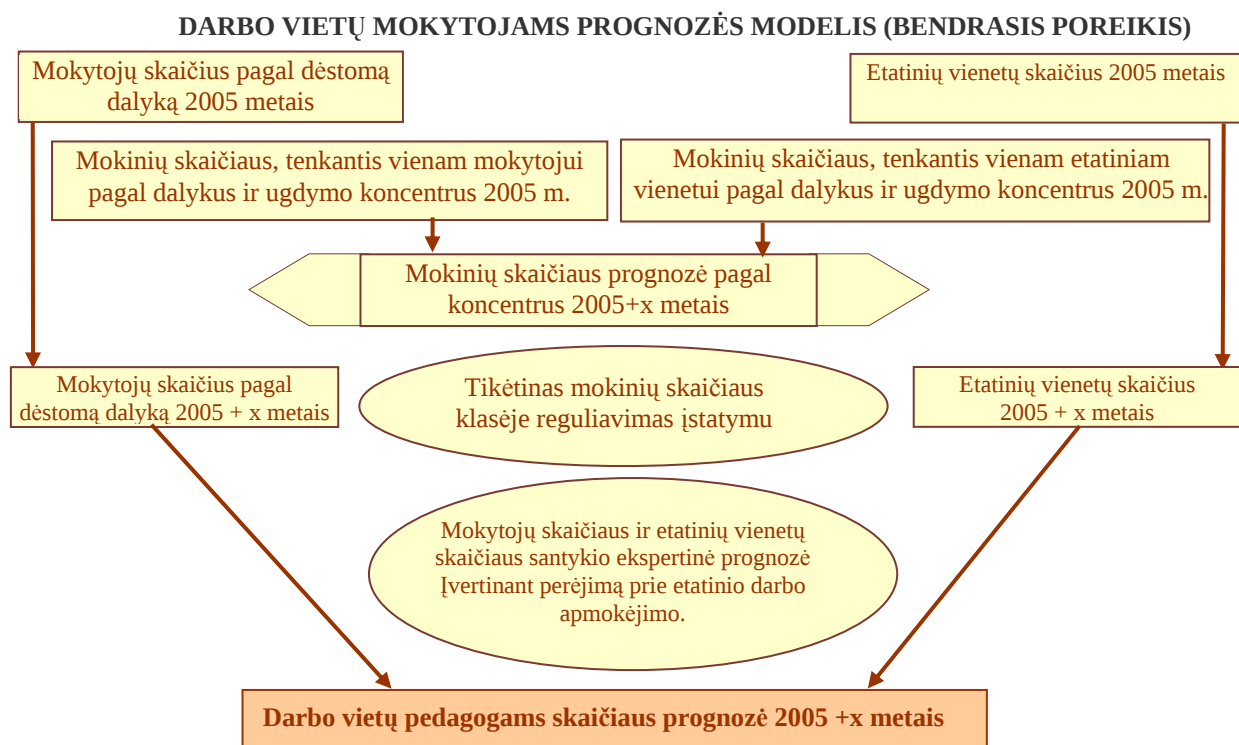
Prognostinio tyrimo metodiką sudaro trys tarpusavyje susieti žmogiškųjų išteklių švietimo srityje planavimo modeliai: darbo vietų planavimas, pasiūlos planavimas ir pasiūlos bei paklausos balanso planavimas. Kiekvienas iš šių modelių savyje papildomai jungia keletą tyrimo atšakų, tokių, kaip mokinių ir ikimokyklinių įstaigų auklėtinių skaičiaus prognozė, mokytojų darbo krūvių tyrimas, pensinio amžiaus pedagogų darbo mokykloje tyrimas ir pan. Priklausomai nuo išorės faktorių yra pateikiama keletas prognozės variantų. Šiame skyriuje pristatomi visi trys modeliai bei aprašomos tyrime naudotos duomenų bazės.

Darbo vietų pedagogams prognozės modelis.

Modelis remiasi mokinių ir pedagogų skaičiaus atitiktimi. Yra įvertinama mokinių skaičiaus, tenkančio vienam mokytojui pagal dalykus ir ugdymo koncentrus, dinamika ir, remiantis mokinių skaičiaus prognoze, prognozuojamas darbo vietų pedagogams skaičius. Be šio rodiklio prognozuojant yra analizuojamas ir mokinių, tenkančių vienam etatiniam vienetui pagal ugdymo koncentrus, parametras, kurį taikant, prognozuojama ideali situacija, kai vienas pedagogas dirba vienu etatu. Be abejo, šiame prognozės modelyje yra keletas neapibrėžtumų – išorinių veiksnių, kurių įstatyminis reguliavimas gali keisti prognozavimo rezultatus. Pirma, tai didžiausio galimo mokinių skaičiaus klasėje normų pakeitimas. Egzistuoja tam tikra galimybė, kad, atsižvelgiant į profesinių sąjungų reikalavimus, didžiausias galimas mokinių skaičius vyresnėse miesto mokyklų klasėse bus sumažintas iki 24. Antra, gali keistis mokytojų skaičiaus mokykloje ir etatinių vienetų skaičiaus santykis. Šią kaitą sąlygoja du skirtingų kryptų procesai. A) Etatinio darbo apmokėjimo įvedimas, kuomet nustatomas mokytojo etatas įvertinant ne tik kontaktinių valandų skaičių (užsiėmimų, kurių metu mokytojas tiesiogiai dirba su mokiniams trukmę), bet ir kitą mokytojo veiklą, susijusią su pedagogo funkcijų atlikimu. Tikėtina, kad dėl to sumažės ir tolygiau pasiskirstys šiuo metu esantys mokytojų darbo krūviai. B) Mokyklų tinklo pertvarka ir mokinių mažėjimas, dėl ko, kaip nustatyta tyrimu „Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą“, dalyje mokyklų krūviai mažėja, kitur, vengiant ateityje atleisti mokytojus, didėja. T. y. sistemai būdingas tam tikras inertiškumas, mokytojai ir vadovai stengiasi išsaugoti darbo vietas, nors mokinių skaičius mokykloje ir mažėja.

Pedagogų skaičiaus prognozės modelis

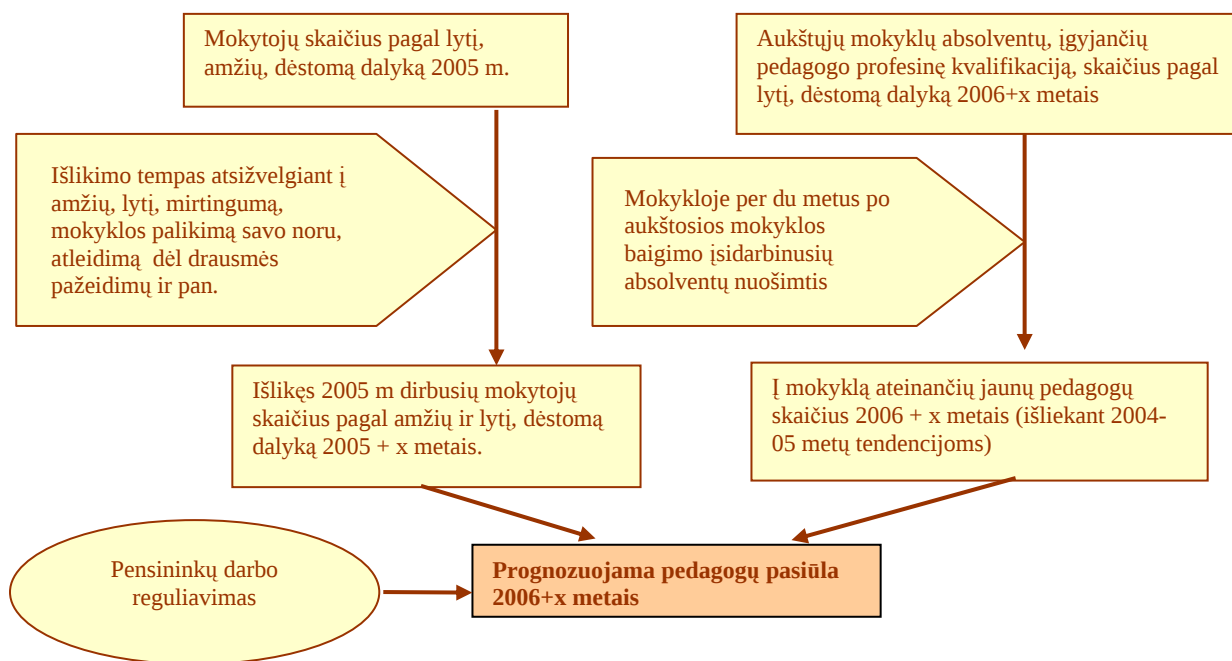
Modelis pagrįstas mokytojų skaičiaus dinamika. Remiantis šiuo metu dirbančių mokytojų skaičiumi ir atsižvelgiant į duomenis apie švietimo sistemą paliekančių darbingo ir pensinio amžiaus mokytojų skaičių, yra prognozuojamas šiuo metu dirbančių mokytojų, kurie ateityje liks dirbti sistemoje, skaičius.

1.1 pav. Darbo vietų mokytojams prognozės modelis (paklausa).

Yra analizuojami du variantai. Pirma, pensinio amžiaus mokytojų dalis ateityje nekinta ir atitinka situaciją, susiklosčiusią šiuo metu. Antra, pensinio amžiaus mokytojų skaičius mokykloje reguliuojamas rekomendacija pensinio amžiaus asmenims bendrojo lavinimo mokykloje dirbti tik išimtiniais atvejais. Pastarasis variantas turi nemažai teigiamų aspektų (mažinama mokytojų bedarbystė, į ugdymo veiklą įtraukiami jauni iniciatyvūs, šiuolaikinį išsilavinimą ir pasaulėžiūrą turintys žmonės, mokykloje užtikrinama kartų kaita, neprarandamos pedagogų rengimo kvalifikacijos aukštojoje mokykloje), tačiau mažai dera su Europos Sąjungos nuostatomis dėl senyvo amžiaus žmonių įtraukimo į darbinę veiklą, kurios kyla dėl visuomenės senėjimo sąlygotų socialinių problemų. Lygiagrečiai yra analizuojamas mokytojo kvalifikaciją siekiančių įgyti asmenų rengimas aukštosiose mokyklose, lyginamos atskirų dalykų mokytojų ir rengiamų specialistų proporcijos.

PEDAGOGŲ SKAIČIAUS PROGNOZĖS MODELIS (PASIŪLA)

1.2 pav. Pedagogų skaičiaus prognozės modelis (pasiūla)

Pedagogų poreikio prognozės modelis

Pedagogų poreikis yra vertinamas sudarant paklausos ir pasiūlos balansą. Balansas yra atliekamas gretinant darbo vietų pedagogams skaičiaus prognozės ir pedagogų pasiūlos prognozės rezultatus.

PEDAGOGŲ POREIKIO PROGNOZĖS MODELIS

1.3 pav. Pedagogų poreikio prognozės modelis

Tyrime naudotos duomenų bazės

1. Statistikos departamento duomenų bazė. Statistikos departamentas renka informaciją apie švietimo įstaigose dirbančius pedagogus⁵. Ataskaitos formoje ŠV 03 „Ikimokyklinės ugdymo įstaigos ataskaita“ renkama informacija apie ikimokyklinių įstaigų įvairių kategorijų darbuotojų darbo laiką, sąlyginį darbuotojų skaičių, pedagoginių darbuotojų pasiskirstymą pagal amžių (grupės kas 5 metai) ir išsilavinimą. Ataskaitos formoje ŠV-07 („Nevalstybinės bendrojo lavinimo mokyklos darbuotojų ataskaita“) renkama informacija apie pedagoginių ir nepedagoginių darbuotojų skaičių pagal darbo laiką, darbo stažą, amžių, dėstomą dalyką, IT panaudojimą mokymo procese. Statistinės tyrimų ataskaitos skelbiamos kasmetiniame statistikos leidinyje „Švietimas“, dalis duomenų talpinama internetinėje Statistikos departamento duomenų bazėje <http://db.stat.gov.lt/sips/dialog/statfile1.asp>.

2. Švietimo Informacinių technologijų centro duomenų bazės.

a) Švietimo valdymo informacinių sistemų duomenų bazė (ŠVIS). Joje talpinama informacija apie kiekvieną bendrojo lavinimo mokyklą. Tyrime naudotasi informacija apie pedagogus, kuri renkama žinybinės ataskaitos forma „3 mokyklą“ ir „3E mokyklą“. Mokinių skaičiui prognozuoti naudoti duomenys iš ataskaitos formos „1 mokyklą“. Duomenims iš duomenų bazės išgauti buvo naudojamosi internetine prieiga prie duomenų bazės ir ŠVIS skyriaus darbuotojų sudaryta duomenų bazės matrica duomenys.sav (SPSS programos dokumentas). Dalis šios duomenų bazės informacijos yra susisteminta ir pateikiama kasmetinėse ŠMM rengiamose Švietimo apžvalgose.

b) Atvira informavimo, konsultavimo, orientavimo sistema (AIKOS). Šioje duomenų bazėje naudotasi informacija apie pedagogų rengimo programas šalies universitetuose ir kitose aukštosiose mokyklose bei studentų skaičių programose.

c) Pedagogų duomenų bazė. Bazė pradėjo funkcionuoti 2006 metais. Joje kaupiama informacija apie švietimo sistemoje dirbančius pedagogus. Tyrimo metu buvo naudojamosi internetine prieiga prie duomenų bazės bei ITC darbuotojų parengta bendrojo lavinimo mokykloje dirbančių pedagoginių darbuotojų duomenų matrica pedagog.sav (SPSS programos dokumentas).

d) 1995-1999 m. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo informacinių technologijų centre buvo renkami duomenys apie bendrojo lavinimo mokyklose dirbančius pedagogus – sudaryta pedagogų duomenų bazė. Kasmet duomenų bazės forma buvo tobulinama, todėl įvairių metų duomenų struktūra šiek tiek skyrėsi. Ši duomenų bazė 1999 metais buvo pateikta MII mokslininkams, kurie jos pagrindu atliko duomenų bazės tyrimą⁶ ir pateikė mokytojų poreikio prognozę. Vėliau duomenys apie pedagogus nebuvo renkami, duomenų bazė nebuvo papildoma. Darbe remiamasi ir minėtoje tyrimų ataskaitoje pateiktais duomenimis.

e) Lietuvos Darbo biržos duomenų bazė yra naudojama bendrojo lavinimo mokyklose ir ikimokyklinėse įstaigose darbo ieškančių pedagogų skaičiaus ir darbo pasiūlos duomenų analizei.

Duomenų patikimumas ir įvairių duomenų bazių informacijos derinimo klausimai

Skirtingų žinybų duomenų pagrindu pateikiamos suvestinės skiriasi. Tai lemia ne tik skirtingi tos pačios sąvokos ar rodiklio operaciniai apibrėžimai, bet ir skirtinga duomenų pateikimo tvarka. Dėl to, pvz., mokytojų skaičius 2005 m. statistikos departamento internetinės duomenų bazės puslapyje, Statistikos departamento leidinio „Švietimas“ lentelėse, suvestinėse statinėse ŠVIS lentelėse ir dinaminėse ataskaitose (taip pat atitinkamoje duomenų matricoje) bei pedagogų duomenų bazėje skiriasi. Kiekvienu atveju yra savų niuansų. Kartais mokykloje mokytojas skaitomas tik vieną kartą, kitur (pvz., pedagogų duomenų bazėje) keletą kartų, todėl sudėti duomenų negalima; vadovai dėstantys dalyką, skaičiuojami kaip mokytojai, kitur – neskaičiuojami, pateikiami atskirai ir t. t. Siekiant išvengti duomenų painiavos, kiekvieną kartą analizuojant statistinius duomenis yra nurodomas duomenų šaltinis. Be to, jei reikia lyginti duomenų, pateiktų dviejuose šaltiniuose, struktūrą ar pokyčius, duomenys perskačiuojami taip, lyg jie būtų iš vienos duomenų bazės (taikoma svarių metodika). Jei duomenų skirtumai nėra dideli, duomenų aibes galima laikyti imties pagrindinio masyvo metodu realizacijomis, kurių skirstiniai nedaug skiriasi, o dinamika labai panaši.

⁵ Lietuvos Respublikos statistikos įstatymas (Žin., 1993, Nr. 54-1048; 1999, Nr. 114-3299) ir Oficialiosios statistikos 2005 m. darbų programa, patvirtinta Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus 2004 m. gruodžio 22 d. įsakymu Nr. DĮ-261 (Žin., 2004, Nr. 187- 6990).

⁶ „Lietuvos pedagogų duomenų bazės kokybinis laidavimas, tyrimas (regioninė specifika) ir pedagogų poreikio prognozė. Atviros Lietuvos fondo, Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerijos ir Matematikos ir informatikos instituto Sutarties Nr. 201 ataskaita. Matematikos ir informatikos institutas, Vilnius, 2001. (<http://www.science.mii.lt/pedagogai/>)

Tyrimo metu ŠVIS duomenų bazėje aptikta netikslumų. Tyrimo tikslas nebuvo duomenų bazės testavimas, todėl aptikti netikslumai yra stebėti tik iš vartotojo pozicijų. Netikslumai ir klaidos buvo aptiktos konstruojant išvestinius indeksus arba lyginant atskirų požymių reikšmių sumą su duomenimis, pateiktais stulpelyje „iš viso“. Pavyzdžiui, matricoje duomenys.sav apie 2 proc. atvejų nesutapo mokinių skaičiaus klasėse suma ir bendras mokinių skaičius, buvo mokyklų, kuriose sąlyginio mokytojų skaičiaus ir mokytojų skaičiaus santykis buvo labai didelis ar labai mažas, mokinių ir mokytojų skaičiaus mokykloje santykis labai didelis. Tokie atvejai buvo analizuojami ir traktuojami kaip išskirtys, t. y., jų duomenys į statistines ataskaitas neįtraukiami.

Pagrindinės tyrimo sąvokos

Darbe naudojamos sąvokos turi Švietimo sistemos funkcionavimą reglamentuojančioje dokumentacijoje bei statistikos departamento leidiniuose apibrėžtas reikšmes⁷. Tyrime taikomos Lietuvos švietimo informacinėje sistemoje apibrėžtos išorinių bei vidinių registrų ir klasifikatorių kategorijos. Pateiksime svarbiausių sąvokų apibrėžimus.

Bendrojo lavinimo mokykla – mokykla, kurios pagrindinė veikla yra ugdymas pagal formaliojo švietimo pradinio, pagrindinio, vidurinio ar atitinkamas specialiojo ugdymo programas. Bendrojo lavinimo mokyklų tipai yra: pradinė (pradinė mokykla, mokykla-darželis), pagrindinė (pagrindinė mokykla, jaunimo mokykla, specialieji vaikų auklėjimo ir globos namai, ligoninės, sanatorinė mokykla) ir vidurinė (vidurinė mokykla, gimnazija, menų gimnazija, konservatorija, suaugusiųjų mokykla, specialioji mokykla)

Miesto mokykla – mokykla esanti miesto vietovėje. Miesto vietovė - kompaktiškai užstatyta gyvenamoji vietovė, turinti daugiau kaip 3 tūkst. gyventojų, iš kurių daugiau kaip du trečdaliai dirbančiųjų dirba pramonėje, verslo bei gamybinės ir socialinės infrastruktūros srityse. (Miestuose gali gyventi ir mažiau negu 3 tūkst. žmonių, jei šie miestai turėjo miesto statusą iki įsigaliojant Lietuvos Respublikos teritorijos administracinių vienetų ir jų ribų įstatymui). **Kaimo mokykla** – ne miesto vietovėje esanti mokykla.

Mokytojas – asmuo, ugdamas ir mokantis mokinius pagal formaliojo arba neformaliojo švietimo programas.

Bendrojo lavinimo mokyklos mokytojas – mokytojas, dirbantis bendrojo lavinimo mokykloje. **Pedagogas** – asmuo, įgijęs valstybės nustatytą išsilavinimą ir pedagogo kvalifikaciją.

Visą darbo laiką dirbantys mokytojai yra tie, kurių savaitinė pedagoginio darbo valandų norma yra 18 val. ir daugiau. Kitų kategorijų darbuotojams darbo valandų norma gali būti skirtinga, pvz., mokyklos administracijos darbuotojų savaitinė darbo valandų norma yra 40 valandų.

Vidutinis sąlyginis darbuotojų skaičius apskaičiuojamas susumuojant tam tikros kategorijos visų darbuotojų praėjusiais mokslo metais faktiškai dirbtas valandas ir gautą sumą dalijant iš mokslo metams nustatytos vienos pedagoginio ar kito darbo valandų normos.

Ne Švietimo dokumentuose ir duomenų bazėse kaupiamos informacijos aprašymui ir analizei darbe taikoma toje duomenų bazėje priimta klasifikacijos sistema. Pvz., analizuojant darbo biržos duomenis naudojama Lietuvos profesijų klasifikatoriumi⁸. Šiame klasifikatoriuje nėra pedagogo sąvokos, ji keičiama mokymo specialisto sąvoka. Ikimokyklinėse įstaigose dirbantys mokymo (ugdymo) specialistai, pvz., darželio ir lopšelio auklėtojai, priskiriami ikimokyklinio ugdymo mokytojų grupei. O Statistikos departamento suvestinėse ikimokyklinio ugdymo mokytojų sąvoka nenaudojama, ji keičiama kiek platesnės apimtys pedagoginio darbuotojo sąvoka.

Duomenų pateikimas.

Duomenų šaltiniams aprašyti naudojama klasikinė metodika. Taikomos kelių rūšių nuorodos:

„**Šaltinis**“ – kai duomenys perkelti tokia forma, kokia buvo pateikti šaltinyje;

„**Duomenų šaltinis**“ – kai duomenys pateikti kitokia forma nei šaltinyje, tačiau skaičiavimai neatliekami;

„**Skaičiuota pagal**“ – kai skaičiavimai atlikti ne duomenų teikėjų, bet leidinio rengėjų.

Šaltiniai nurodomi po kiekvieną lentelę, grafiką ir tekstą, kai viename skyrelyje remiamasi keliais šaltiniais, arba tik skyrelio pabaigoje, kai šaltinis vienas.

⁷ Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas. Nauja įstatymo redakcija nuo 2003 m. birželio 28 d. Nr. [IX-1630](#), 2003-06-17, Žin., 2003, Nr. 63-2853 (2003-06-28); Švietimas 2006. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 2006. Demografijos metraštis 2005. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 2006.

⁸ Lietuvos profesijų klasifikatorius. http://www.darborinka.lt/mod/klasifikatorius/?p=0_3

Darbe naudojamos tokios pagrindinių duomenų šaltinių santrumpos:

ŠMM - Švietimo ir mokslo ministerijos žinybinė informacija;

PDB – Pedagogų duomenų bazė (Internetinė prieiga arba duomenų matrica - SPSS dokumentas);

ŠVIS – Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenų bazė. Naudojami ataskaitų, pateikiamų statinėse lentelėse duomenys, o taip pat internetinė prieiga dinaminėms suvestinėms sudaryti arba duomenų matrica - SPSS dokumentas

AIKOS – atvira informavimo ir konsultavimo sistemos duomenų bazė. Internetinė prieiga.

STD – statistikos departamento duomenų bazė. Leidinys arba internetinė prieiga prie duomenų bazės;

LDB – Lietuvos darbo biržos duomenų bazė.

2. MOKINIŲ IR IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGŲ AUKLĖTINIŲ SKAIČIAUS DINAMIKOS ANALIZĖ IR PROGNOZĖS

2.1 Mokyklinio ir ikimokyklinio amžiaus Lietuvos gyventojų skaičiaus kaitos tendencijos ir prognozė iki 2015 metų.

Darbo vietų skaičių bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams ir ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagogams kone vienareikšmiškai lemia mokinių ir ikimokyklinių įstaigų ugdytinių skaičius. Svarbiausi demografiniai išorės veiksniai, į kuriuos yra atsižvelgiama prognozuojant mokinių ir ikimokyklinių įstaigų ugdytinių skaičių, yra gimstamumas ir migracija.

Gimstamumas Lietuvoje ir mokinių skaičius: situacija ir tendencijos

Lietuva yra ES šalis, kurios gyventojų skaičius sparčiausiai mažėja. Eurostat duomenimis⁹, gimstamumas 2005 metais Lietuvoje buvo vienas mažiausių tarp Europos Sąjungos šalių: 1000 gyventojų tenka 8,9 gimusiųjų. Šiuo rodikliu šalis lenkia tik Vokietiją (8,4) ir Slovėniją (8,8). Bendras 25 Europos sąjungos šalių vidurkis yra 10,5. Gimstamumui apibūdinti demografijoje naudojamas suminis gimstamumo rodiklis – vaikų skaičius, kuriuos pagimdė viena moteris per savo gyvenimą. Europos sąjungos vidurkis – 1,5, Lietuvos – 1,26. Natūralus gyventojų prieaugis 2005 metais 1000 gyventojų Lietuvoje sudaro -4,0, migracijos saldo – 3,0, bendras prieaugis – 7,0 gyventojų. Pagal pastarąjį rodiklį Lietuva 2005 metais buvo žemiausiai iš visų Europos sąjungos šalių. Gimstamumo rodiklių kitimo tempai pastaruosius penkerius metus taip pat buvo vieni iš sparčiausių Europoje.

2.1.1 lentelė

Gimstamumo statistika Lietuvoje

	1995 m.	2000 m.	2004 m.	2005 m.
Gimusiųjų skaičius 10000 gyv.	11,4	9,8	8,8	8,9
Suminis gimstamumo rodiklis	1,55	1,39	1,26	1,26

Duomenų šaltinis: STD

Šalies rajonuose stebimi nedideli gimstamumo skirtumai. Statistikos departamento duomenimis, mažiausias (mažiau nei 8 gimusieji 10000 gyv.) gimstamumas 2005 metais buvo Utenos, Zarasų, Visagino, Utenos, Ignalinos, Ukmergės, Druskininkų, Birštono savivaldybėse. Didžiausias (daugiau nei 10,5 gimusiųjų 10000 gyv.) – Joniškio, Kalvarijos, Kazlų Rūdos savivaldybėse. Iš didžiųjų miestų kiek didesniu gimstamumu išsiskiria Vilnius.

Gimstamumas lemia gyventojų amžiaus struktūros pokyčius. 2006 metais, lyginant su 2001, vaikų nuo 1 iki 7 metų amžiaus skaičius, STD duomenimis¹⁰, sumažėjo 16 procentų, 7-14 metų amžiaus – 20 proc., 15-17 metų amžiaus – 5 procentais. Mažėjant mokyklinio amžiaus vaikų, mokinių skaičius bendrojo lavinimo mokyklose taip pat mažėjo. Į pirmas klases ateinančių vaikų skaičius pastaruosius penkerius mokslo metus sumažėjo 12 tūkst. arba ketvirtadaliu. Mokinių skaičius šiuo laikotarpiu bendrojo lavinimo mokyklose sumažėjo 65 tūkst. arba 11 proc.

Kaimo vietovėje gyvenančių ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus asmenų dalis yra santykinai šiek tiek didesnė nei mieste. Kaimo gyventojų 2006 metų pradžioje buvo 33,3 proc., o kaime gyvenantys ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikai ir jaunuoliai iki 20 metų sudaro 36,4 proc. visų atitinkamo amžiaus respublikos gyventojų. Kaimo ir miesto vietovėje gyvenančių 0-17 metų amžiaus gyventojų santykis yra sąlyginai pastovus, todėl prognozuojant mokinių skaičių buvo postuluojuama, kad gimusiųjų skaičiaus kaime ir mieste santykis iki 2015 m. bus apytiksliai lygus 2006 metų santykiui. (Tikėtina, kad 20-40 metų asmenų išvykimą iš kaimo kompensuos didžiųjų miestų gyventojai, apsigyvenantys kaimo vietovei priskiriamose priemiesčių teritorijose).

⁹ First demographic estimates for 2005. - Issue number 1/2006. Eurostat.

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-NK-06-001/EN/KS-NK-06-001-EN.PDF/

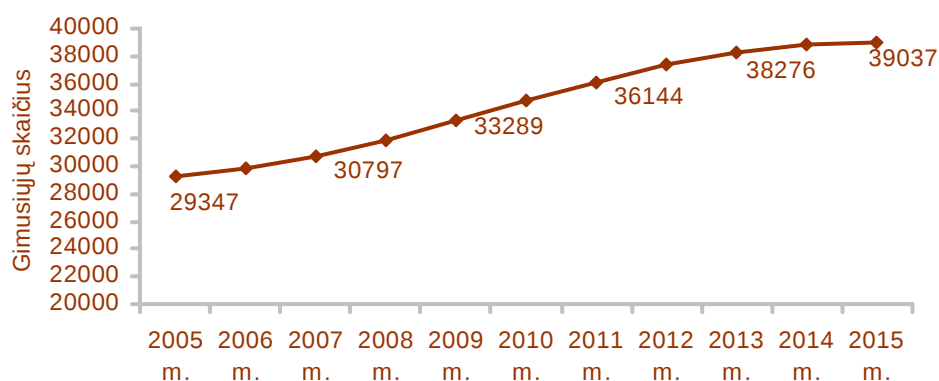
¹⁰ Lietuvos gyventojai pagal amžių 2006 . statistikos departamentas, Vilnius 2006.

**Lietuvos gyventojų iki 17 metų amžiaus skaičius
(tūkst., 2001 – 2006 metai, metų pradžia)**

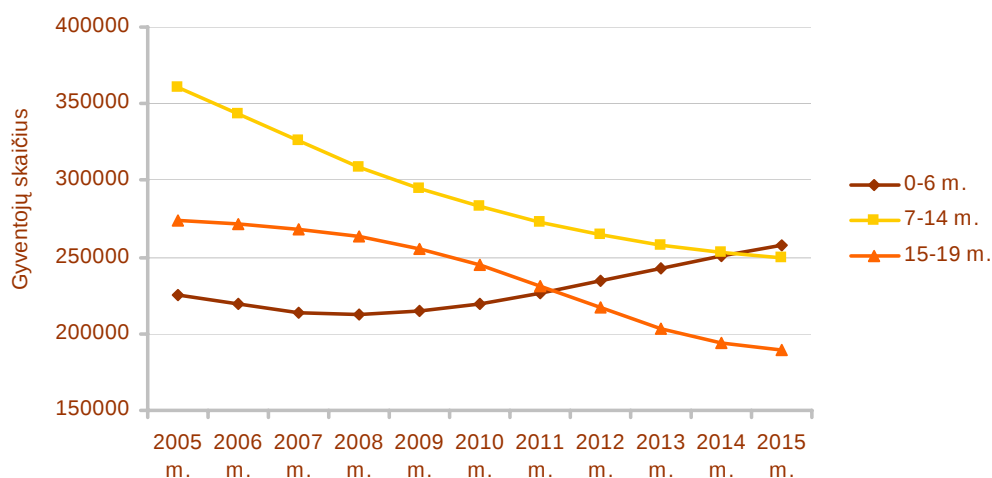
	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.
0-6 m.	262,5	252,5	242,0	233,9	223,1	220
7-14 m.	424,1	407,2	391,0	374,9	395,1	340,4
15-17	166,2	168,7	169,3	166,4	161,1	158,4
Mieste (0-17 metų)	552,9	534,4	514,6	493,5	473,6	456,1
Kaime (0-17 metų)	299,9	294,0	287,7	281,7	272,7	262,7

Duomenų šaltinis: STD

Statistikos departamento specialistai prognozuoja gimstamumo augimą. Statistikos departamente¹¹ yra parengti trys gyventojų skaičiaus prognozės variantai: optimistinis, pesimistinis ir vidutinis. Prognozuodami mokytojų skaičių rėmėmės vidutinio varianto duomenimis. Prognozuojama, kad iki 2015 m. gimusiųjų skaičius augs ir 2015 m. sudarys 133 proc. 2005 metų lygio. (Pagal pesimistinį variantą, gimusiųjų skaičius 2015 metais sudarys 113 proc. 2005 metų lygio, pagal optimistinį – 150 proc.). Prognozuojama, kad suminis gimstamumo rodiklis pradedant 2005 metais ims didėti ir nuo 2015 metų nesikeis. Priklausomai nuo varianto, minėtas rodiklis 2015 metais gali įgyti reikšmes nuo 1,40 (pesimistinis variantas), 1,65 (vidutinis variantas) iki 1,90 (optimistinis variantas). Taigi prognozuojama, kad suminis gimstamumo rodiklis, užtikrinantis natūralią kartų kaitą, (2,1) nebus pasiektas. Demografai teigia, kad pastarųjų metų gimstamumo mažėjimą lemia tai, kad sutampa žemi vyresniųjų kartų gimstamumo rodikliai, nes jos jau pagimdė vaikus anksčiau, ir žemi jaunų kartų moterų gimstamumo rodikliai, nes gimdymas atidėtas. Tikėtina, kad dėl gimdančiųjų amžiaus didėjimo, gimstamumas ims nežymiai augti, pasireikš kompensacinis procesas, kai gimstamumo mažėjimas tarp jaunesnio amžiaus moterų iš dalies kompensuotas gimstamumo didėjimo tarp vyresnio amžiaus moterų.

2.1.1 pav. Gimusiųjų skaičiaus prognozė iki 2015 metų, vidutinis variantas. (Duomenų šaltinis: STD)

2.1.2 pav. Ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus gyventojų skaičiaus prognozė iki 2015 metų, vidutinis variantas (Duomenų šaltinis: STD)

¹¹ Lietuvos gyventojų skaičiaus prognozės, 2005-2030 Vilnius: Statistikos departamentas, 2004

Dėl tokio gimstamumo augimo 2015 metais 15 proc. išaugs ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius, tačiau mokyklinio amžiaus vaikų skaičius ir toliau mažės. 7-19 metų vaikų ir jaunuolių skaičiaus pokytis sudarys apie 30 proc. 2005 metų lygio. Tačiau, jei po 2010 metų 7-14 metų vaikų skaičius mažės ne taip sparčiai, kaip iki tol, tai 15-19 metų jaunuolių skaičiaus dinamikai būdinga, kad po 2010 metų pokyčio tempas padidės.

Lietuvoje vyksta depopuliacija, šio šimtmečio pradžioje pasiekusi didelius mastus: tėvų kartą keičia beveik per pusę mažesnė vaikų karta. Dėl žemo gimstamumo sparčiai mažėja vaikų (iki 14 metų), o pagyvenusių (60 metų ir vyresnių) žmonių dalis, palyginti su bendru gyventojų skaičiumi, nuolat didėja. Šiuo metu vaikų beveik 10 proc. mažiau nei 60 metų ir vyresnio amžiaus žmonių. Prognozuojamas senyvo amžiaus gyventojų skaičiaus augimas dėl mažėjančio mirtingumo, gerėjančių socialinių sąlygų ir sveikatos priežiūros, sveikesnio gyvenimo būdo. Demografai perspėja, kad Lietuvoje, kaip ir daugelyje Europos šalių, artėja demografiniai pokyčiai, neturintys precedento savo mastu ir keliamu pavojumi¹². Kaip atsakas į keliamus iššūkius yra teikiamos Europos komisijos rekomendacijos, sudaryta Lietuvos vyriausybės veiksmų programa, kurioje planuojama daug priemonių siekiant didinti senyvo amžiaus žmonių užimtumą. Šių pokyčių galimos pasekmės ikimokyklinio ugdymo ir bendrojo lavinimo sistemos darbui žmogiškųjų išteklių aspektu nagrinėjamos šiame tyrime.

Greitinant demografinius procesus, vykstančius Europoje ir Lietuvoje, galima pastebėti, kad Lietuvos gyventojų populiacijoje asmenų iki 14 metų amžiaus yra palyginti daug (17,1 proc. 2005 metų duomenimis). Šis rodiklis yra šiek tiek aukštesnis už Europos Sąjungos šalių vidurkį, Lietuva yra greta tokių šalių kaip Slovakija, Švedija, Suomija. Tačiau, jei lyginsime vaikų iki 14 metų amžiaus kitimo tempus, Lietuvą galima priskirti prie šalių, kur šis rodiklis kinta sparčiausiai (Lenkija, Latvija, Slovakija, Estija, Slovėnija, Čekija). Galima teigti, kad šių šalių švietimo sistemas ir Lietuvos švietimo sistemą veikia panašūs demografiniai pokyčiai.

Nepilnamečių Lietuvos gyventojų tarptautinė migracija 2005 metais ir mokinių užsieniečių skaičius Lietuvoje: situacija ir tendencijos

Oficialiosios statistikos duomenimis, 1990-2005 m. iš Lietuvos emigravo 334 tūkst. žmonių (vidutiniškai 21 tūkst. per metus). Migracijos saldo yra neigiamas – 255 tūkst. žmonių (vidutiniškai 16 tūkst. žm. per metus). Tačiau oficiali statistika fiksuoja tik legaliai deklaruojamą migraciją, be to, Lietuvoje ir kitose šalyse migrantų registracijos taisyklės yra skirtingos. Duomenų neatitikimo mastus rodo toks pavyzdys: *2004-2005 m. iš Lietuvos į Jungtinę karalystę emigravo 7,7 tūkst. LT piliečių, o ten per 2004.05-2005.04 laikotarpį užsiregistravo 26,1 tūkst. LT piliečių*¹³. Tyrimais nustatyta, kad 1990-2000 m. **daugiau nei 60 %** emigracijos sudarė nedeklaruoti išvykimai¹⁴. Kokie šiuo metu yra neregistruotos migracijos mastai, išsamesnių tyrimų nėra atlikta. Tyrimai rodo¹³, kad pastaruoju metu Lietuvos migracijos potencialas sumažėjo, nors ir išlieka pakankamai didelis: emigruoti visam laikui, ilgesniam ar trumpesniam laikotarpiui iš Lietuvos ketina 16,2 proc. gyventojų. Ypač didelis potencialas tarp moksleivių ir studentų (maždaug 2 iš 3-jų ketina išvykti iš Lietuvos) bei aukštos ir aukščiausios kvalifikacijos darbuotojų (išvykimą skatina dalies ekonomiškai stiprių valstybių vykdoma “protų pritraukimo” politika). Tačiau situaciją prognozuoti sudėtinga, nes iš dviejų lygiaverčių alternatyvių pasiūlymų dauguma Lietuvos gyventojų mieliau renkasi darbą ir gyvenimą Lietuvoje nei užsienyje. Statistikos departamento specialistai prognozuoja, kad 2005-2030 m. išliks nedidelis neigiamas migracijos saldo.

2.1.3 lentelė

Gyventojų iki 17 metų migracija 2005 metais

Amžiaus grupės	Lietuvos gyventojai			Užsienio šalių piliečiai		
	Atvyko	Išvyko	Migracijos saldo	Atvyko	Išvyko	Migracijos saldo
0-14 m.	528	1847	-1319	169	312	-143
15-17 m.	98	476	-378	64	13	51
Iš viso 0-17 m.	626	2323	-1697	233	325	-92

Duomenų šaltinis: STD

2005 metais dėl migracijos į užsienio šalis ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų sumažėjo 1,7 tūkst. 2005 metais iš Lietuvos emigravo 13182 Lietuvos piliečiai, 1847 (14,0 proc.) iš jų nuo 0 iki 14 metų amžiaus, 476 (3,6 proc.) nuo 15 iki 17. Taigi iki pilnametystės į užsienį emigruoja 17,7 proc. nuo visų emigravusiųjų skaičiaus, o minėto amžiaus gyventojų dalis sudaro 21,1 proc. visų gyventojų. Taigi į užsienį išvykstančių nepilnamečių dalis beveik atitinka jų dalį respublikos gyventojų struktūroje, tačiau nepilnamečių migracijos

¹² Žalioji knyga „Demografiniai pokyčiai skatina naują kartų vienybę“ Europos bendrijų komisijos komunikatas. Briuselis, 2005.

¹³ Sipavičienė A. *Tarptautinė migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė*.- Vilnius, 2006.

¹⁴ Sipavičienė, A. and Tureikytė, D. *Nelegali migracija Lietuvoje*, Vilnius, IOM, 2000.

saldo santykinai mažesnis ir sudaro 13 proc. bendro skaičiaus. Apskritai, 2005 metais nepilnamečių migracijos saldo sudarė 0,24 proc. visų nepilnamečių skaičiaus, t. y., galima teigti, kad dėl migracijos šalis per metus neteko 0,24 proc. ikimokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikų.

Užsienio šalių piliečiai į Lietuvą atvyksta dažniausia be vaikų. 2006 metų pradžioje Lietuvoje gyveno 1771 užsienio šalių pilietybę turintys asmenys iki 14 metų¹⁵, kas sudaro 5,3 proc. visų užsienio piliečių. Palyginimui, Europos šalyse šio amžiaus gyventojų dalis yra apie 17 proc. Tarp gyventojų, ne Lietuvos piliečių iki 14 metų amžiaus daugiausia (1295 asmenys arba 47 proc.) yra Rytų Europos šalių pilietybę turinčių asmenų (daugiausia Baltarusijos, Rusijos federacijos, Ukrainos). 129 vaikai turi Europos Sąjungos ir kitų Europos laisvos prekybos asociacijos šalių pilietybę, 54 – Amerikos šalių (daugiausia JAV), 154 – Azijos šalių pilietybę. Tačiau mokinių - užsienio piliečių Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose 2004-2005 mokslo metais mokėsi¹⁶ 291. Taigi moksleivių - užsienio valstybių piliečių skaičius nėra didelis, užsieniečių imigracijos procesai žymesnės įtakos bendram mokinių skaičiui neturi. Mokytojų užimtumą didina nebent jų teikiamos individualios pamokos.

2.2 Ikimokyklinio amžiaus vaikų, lankančių ugdymo įstaigas skaičiaus kaitos tendencijos ir prognozė

Lopšeliuis ir darželiuis lankančių vaikų dalis kasmet didėja. Ikimokyklinio amžiaus vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas skaičiaus prognozė remiasi šių vaikų skaičiaus dinamikos analize.

2.2.1 lentelė

Vaikai, dalyvaujantys ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, procentais

	Vaikų amžius	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2003-2005m. vidurkis
Iš viso:	1-6 metų	41,1	42,4	45	48,6	50,3	52,6	50,50
	iki 3 metų	13,7	14,9	16,5	17,8	19,3	21,3	19,47
	3-6 metų	53,1	55,9	58,5	61,8	64,1	69,6	65,17
Mieste	1-6 metų	58	59,3	61,5	65,2	68,2	72,7	68,70
	iki 3 metų	19,9	21	24	26,5	28,7	30,8	28,67
	3-6 metų	74,4	75,5	78,6	81,3	85,3	92,5	86,37
Kaime	1-6 metų	11,8	13,3	14,1	19,8	19,9	18,3	19,33
	iki 3 metų	3,2	3,8	3,5	3,8	3,8	4,8	4,13
	3-6 metų	15,6	17,8	19,5	27	27,3	24,6	26,30

Duomenų šaltinis: STD

Lentelėje 2.2.1 pateikti duomenys parodo vaikų, dalyvaujančių ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme, dalį procentais. 2000 m. pabaigoje ikimokyklines įstaigas lankė 41 procentas, 2004 m. – 45, o 2005 m. – 52 procentai 1–6 metų amžiaus vaikų. Per pastaruosius penkerius metus 1–2 metų amžiaus vaikų, lankančių ikimokyklines įstaigas, dalis išaugo nuo 14 procentų 2000 m. iki 21 procento 2005 m., o 3–6 metų vaikų – atitinkamai nuo 53 iki 67 procentų.

Santykinai mažai ikimokyklines įstaigas lanko kaimo vietovėse gyvenantys vaikai. Mieste šias įstaigas lankančiųjų skaičius ir dalis nuo bendro atitinkamo amžiaus gyventojų skaičiaus žymiai didesnė nei kaime. Mieste 2005 m. ikimokyklines ir priešmokyklines įstaigas lankė net 92,5 proc. 3-6 metų vaikų, o kaime tik 24,6 proc. 2005 metais kaime stebimas vaikų nuo 3 iki 6 metų, lankančiųjų šias įstaigas dalies sumažėjimas. Vaikų iki 3 metų lankomumas mieste didėja, ir nuo 2000 m. iki 2005 m. išaugo 10,9 proc. punkto, o to paties amžiaus vaikų dalis kaimo vietovėse esančiose ugdymo įstaigose per penkerius metus padidėjo tik 1,6 proc. punkto.

2.2.2 lentelė

Vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, skaičiaus dinamika

	Vaikų amžius	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
Iš viso:	iki 3 metų	9949	10261	10723	10899	11592	12854
	3 metų ir vyresni	80138	79580	80127	78570	76831	77167
Mieste	iki 3 metų	9081	9332	9881	10023	10745	11863
	3 metų ir vyresni	71484	70976	71062	70043	68996	68112
Kaime	iki 3 metų	868	929	842	876	847	991
	3 metų ir vyresni	8654	8604	9065	8527	7835	9055

Duomenų šaltinis: STD

¹⁵ Lietuvos gyventojų tarptautinė migracija 2005. Statistikos departamentas. Vilnius, 2006

¹⁶ Užsieniečių vaikų ugdymo organizavimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose. ŠMM tyrimas (2005)

Nors vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas dalis bendroje atitinkamo amžiaus vaikų populiacijoje auga, tačiau absoliutus tokių vaikų skaičius kinta nežymiai. 2.2.2 lentelėje pateiktas vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, skaičius miesto ir kaimo vietovėse. 2002 – 2005 m. 3 metų ir vyresnių vaikų, lankančių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigas skaičius mažėjo (nors, kaip matėme, jų dalis nuo bendro to amžiaus mokinių skaičiaus didėjo). O vaikų iki 3 metų amžiaus šias įstaigas pradėjo lankyti daugiau. Kaime 2004-2005 m. vyresnių nei 3 metų vaikų, lankančių ikimokyklines įstaigas skaičius smarkiai padidėjo, per metus tokių vaikų skaičius išaugo 13 proc.

Vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, prognozė remiasi keletu prielaidų:

1. Į ikimokyklines ugdymo įstaigas kasmet ateinančių vaikų skaičiaus kitimas yra tolydus, t.y., nėra stebima didelių „šuolių“;
2. Dabartiniu metu stebima vaikų, lankančių ikimokyklines įstaigas, dalies nuo bendro atitinkamo amžiaus vaikų skaičiaus dalies augimo tendencija dar kurį laiką išliks ateityje, tačiau palaipsniui augimas mažės. Ši prielaida remiasi faktu, kad daugelyje rajonų savivaldybių 2005 metais egzistuoja nedidelė nepatenkinta ugdymo ikimokyklinėse įstaigose paklausa. Mažėjant ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičiui, paklausa greitu laiku bus patenkinta ir ikimokyklinėse įstaigose ugdomų vaikų skaičius šiek tiek didės tik dėl to, kad, tikėtina, darbo rinkoje bus sudaromos palankesnės sąlygos dirbančioms motinoms.
3. Sparčiau augs ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 3 metų ir vyresnių kaimo vaikų dalis. Šią prielaidą sąlygoja siekis didinti formaliojo ikimokyklinio ugdymo sistemos apimtį orientuojantis į daugelyje Europos šalių vyraujančias tendencijas.
4. Geriausiai trečiame punkte pateiktą ugdomų vaikų ir visų atitinkamo amžiaus vaikų santykio pokyčio tendenciją aprašo logaritminė funkcija. Determinacijos koeficientai rodo, kad funkcija pakankamai gerai atspindi realią situaciją.

2.2.3 lentelė

Ugdomų vaikų ir visų atitinkamo amžiaus vaikų santykio koeficientų prognozės formulės

Mieste	iki 3 metų	$K=0.0665 \cdot \ln(X)+0.22$	K- koeficientas $X = 5; 6; 7; \dots; 14.$
	3 metų ir vyresni	$K=0.0413 \cdot \ln(X)+0.74$	
Kaime	iki 3 metų	$K=0.0056 \cdot \ln(X)+0.036$	
	3 metų ir vyresni	$K=0.0413 \cdot \ln(X)+0.125$	

Koeficientai, apskaičiuoti taikant šias formules, pateikiami 2.2.4 lentelėje. Vaikų, lankančių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigas, procentinė dalis žymiai viršija kaimo įstaigas lankančiųjų vaikų skaičių. Prognozuojama¹⁷, kad 2015 m. mieste vyresnių nei 3 metų vaikų ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankys 83 proc. nuo to amžiaus miesto vaikų bendro skaičiaus. Tik 4 proc. jaunesnių nei 3 metai vaikų, gyvenančių kaime, lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigas, prognozuojama, kad šių vaikų lankomumas iki 2015 m. padidės tik apie 1 proc.

2.2.4 lentelė

Mokinių, lankančių ikimokyklines įstaigas, procentinės dalies nuo bendro to amžiaus vaikų skaičiaus, prognozė miesto ir kaimo vietovėse

Metai	Mieste		Kaime	
	iki 3 metų	3 metų ir vyresni	iki 3 metų	3 metų ir vyresni
2002	0.22	0.73	0.03	0.17
2003	0.24	0.74	0.04	0.16
2004	0.28	0.76	0.04	0.15
2005	0.32	0.79	0.04	0.18
2006*	0.33	0.81	0.05	0.19
2007*	0.34	0.81	0.05	0.20
2008*	0.35	0.82	0.05	0.21
2009*	0.36	0.83	0.05	0.21
2010*	0.37	0.83	0.05	0.22
2011*	0.37	0.84	0.05	0.22
2012*	0.38	0.84	0.05	0.22
2013*	0.39	0.84	0.05	0.23
2014*	0.39	0.85	0.05	0.23
2015*	0.39	0.85	0.05	0.23

*prognozė

¹⁷ Mokinių, lankančių ikimokyklines ugdymo įstaigas, dalies rodikliai šiek tiek skiriasi nuo statistikos departamento pateiktų skaičių, nes juos skaičiuojant buvo taikoma kita, nei STD, metodika. Absoliutaus ugdytinių skaičiaus prognozei minėti skirtumai įtakos beveik neturi.

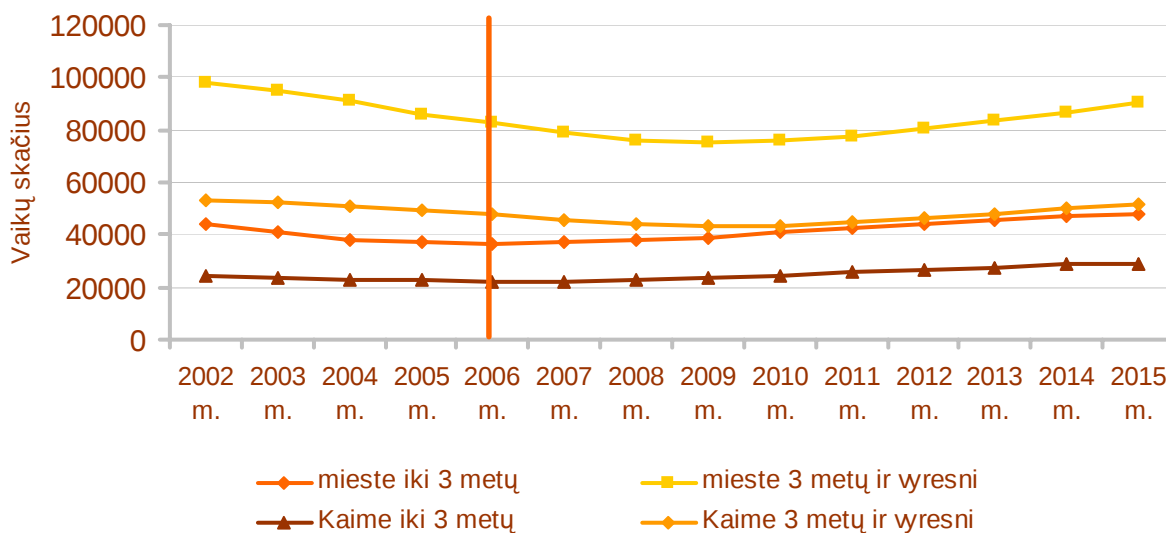
Vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, skaičius maždaug iki 2010 metų nežymiai mažės, vėliau pradės gana sparčiai augti. Lentelėje 2.2.5 pateikiama mokinių, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, skaičiaus prognozė. Pastebėjime, kad maždaug iki 2009 metų prognozuojamas ugdytinių skaičiaus mažėjimas, nes mažėja šio amžiaus vaikų, nors vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas dalis nuo bendro atitinkamo amžiaus vaikų, kaip buvo apibrėžta prognozės prielaidose, auga. Nuo 2009 m. prognozuojamas augimas. Ugdomų vaikų skaičiaus augimo spartai nuo 2011 metų daugiausia įtakos turės kumuliaciniai procesai: dėl didėjančio gimstamumo sparčiau augs bendras ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičius, taip pat kiek daugiau padidės kaimo vaikų, lankančių ugdymo įstaigas skaičius. Lyginant su 2005 metais, 2015 yra prognozuojamas 15 proc. ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus prieaugis ir 22 proc. vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, skaičiaus prieaugis (skaičiuota pagal 2.2.6 lentelės duomenis).

2.2.5 lentelė

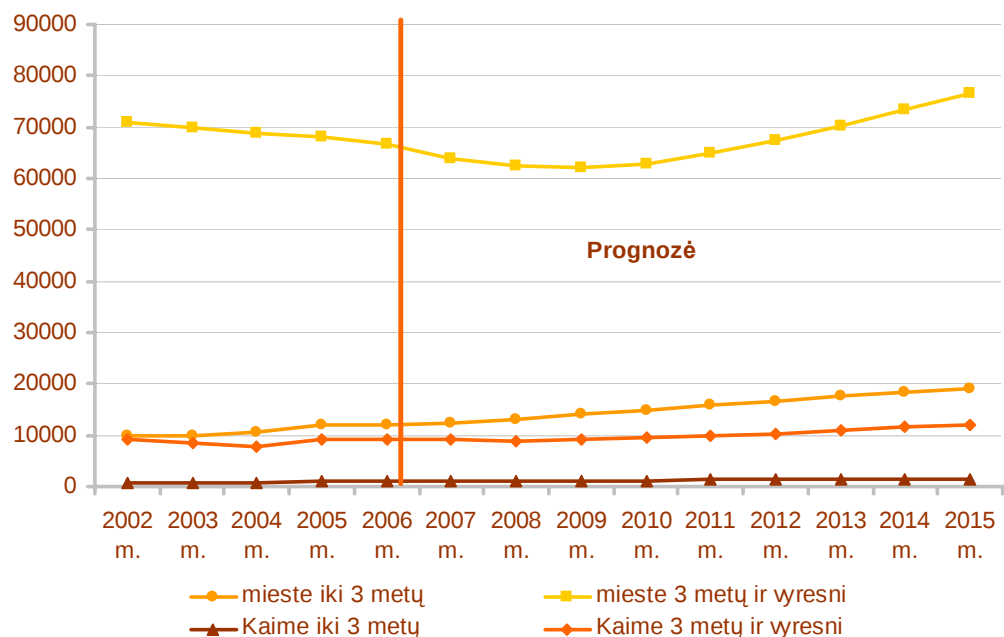
Vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, skaičiaus prognozė

Metai	Mieste		Kaime	
	iki 3 metų	3 metų ir vyresni	iki 3 metų	3 metų ir vyresni
2002	9881	71062	842	9065
2003	10023	70043	876	8527
2004	10745	68996	847	7835
2005	11863	68112	991	9055
2006*	11917	66830	992	9141
2007*	12510	64037	1027	9019
2008*	13206	62298	1072	8985
2009*	14001	62034	1126	9126
2010*	14877	62967	1187	9421
2011*	15812	64793	1253	9838
2012*	16757	67236	1320	10343
2013*	17648	70139	1383	10916
2014*	18410	73304	1436	11529
2015*	19000	76494	1475	12146

* prognozė. Skaičiuota pagal: STD

2.2.1 pav. Ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus prognozė (2006-2015 metai, duomenų šaltinis: STD)

2.2.2 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių vaikų skaičiaus prognozė (2006-2015 metai, skaičiuota pagal: STD)

2.2.6 lentelė

Ikimokyklinės ugdymo įstaigas lankančių vaikų skaičiaus prognozė

Metai	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Skaičius (tūkst.)	88,9	86,6	85,6	86,3	88,5	91,7	95,7	100,1	104,7	109,1

Įvairiose ikimokyklinio amžiaus vaikų grupėse pagal amžių prognozuojami skirtingi procesai. Prognozuojama, kad jaunesnių nei 3 metų vaikų, lankančių tiek miesto, tiek kaimo mokyklas skaičius laipsniškai didės. Čia daugiausia įtakos turės prognozuojamas gimstamumo augimas. Trejų metų ir vyresnio amžiaus vaikų, lankančių ir miesto ir kaimo, ikimokyklinio ugdymo įstaigas, skaičius mažės, tačiau maždaug nuo 2010 metų ims augti.

2.3 Priešmokyklinio amžiaus vaikų, lankančių ugdymo įstaigas, skaičiaus prognozė

Priešmokyklinio ugdymo grupės yra formuojamos tiek bendrojo lavinimo mokyklose, tiek priešmokyklinio ugdymo įstaigose, su šiais vaikais dirba tiek auklėtojo, tiek pradinio klasių mokytojo išsilavinimą turintys pedagogai. 2005-2006 m. iš viso priešmokyklinio ugdymo grupėse mokėsi 33085 vaikai¹⁸. Prognozei naudojome 6 metų vaikų bendrą skaičių, nes būtent šio amžiaus vaikų, lankančių priešmokyklinio ugdymo įstaigas, dalis yra didžiausia. Mūsų atliktais skaičiavimais, tais metais priešmokyklinio ugdymo grupėse ugdomi vaikai sudarė 92 proc. visų šešiamečių skaičiaus. Prognozuojant į priešmokyklinį ugdymą įtrauktų mokinių skaičių rėmėms prielaida, kad iki 2010 metų priešmokyklinio ugdymo aprėptis didės ir pasieks 97 proc. šešiamečių skaičiaus. Ši prielaida paremta priešmokyklinio ugdymo apimties tendencijų analize. STD pateikia kiek kitokius skaičius: priešmokyklinis, jų duomenimis, ugdymas apima 88 proc. atitinkamo amžiaus vaikų. (STD skaičiuoja ne tik nuo šešiamečių, bet ir septynmečių, nelankančių mokyklos skaičiaus). Minėtas neatitikimas prognozuojant vaikų skaičių esminio vaidmens ne vaidina, nes šešiamečių ir septynmečių vaikų skaičiaus skirtumai yra nedideli ir prognozės paklaida dėl to gali padidėti ne daugiau kaip 1 proc.

2.3.1 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo grupės lankančių vaikų skaičiaus prognozė 2006-2015 metams

Metai	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
6 metų vaikų skaičius	35869	33741	31330	29876	29302	29474	30062	30980	32147	33497
Priešmokyklinės grupės vaikų ir visų šešiamečių skaičiaus santykis	0.93	0.94	0.95	0.96	0.97	0.97	0.97	0.97	0.97	0.97
Priešmokyklinio ugdymo grupės lankančių vaikų skaičius	32707	31379	29450	28382	28130	28590	29160	30051	31183	32492

¹⁸ 2005 Statistikos departamentas. Vilnius, 2006

Prognozuojama, kad priešmokyklinių grupių vaikų, nepaisant priešmokyklinio ugdymo aprėpties augimo, skaičius mažės iki 2010 metų. Šiuo laikotarpiu prognozuojama, kad vaikų skaičius sumažės 15 proc. Nuo 2010 iki 2015 metų prognozuojamas 16 procentų augimas. Minėtą pokytį daugiausia lems augantis gimstamumas.

2.4 Bendrojo lavinimo mokyklos mokinių skaičiaus kaitos tendencijos ir prognozė

Šioje darbo dalyje pristatoma mokinių skaičiaus prognozė visai šaliai. Tuo tikslu atliksime duomenų analizę nuo 2000/2001 m. m. iki 2005/2006 m. m. bei prognozuosime mokinių skaičių 2006/2007 m. m. – 2015/2016 m. m.

Į pirmas klases ateinančių mokinių, skaičiaus analizė

Prognozuojant, į pirmą klasę ateinančių mokinių, skaičių remiamasi mokinių, besimokančių pirmoje klasėje ir mokinių, gimusių atitinkamai prieš septynerius metus skaičiaus analize. Į pirmą klasę ateina mažiau vaikų negu gimsta prieš 7 metus. Ankščiau minėtame MII mokslininkų atliktame tyrime naudojant 1995-2000 metų duomenis nustatyta, kad į pirmas klases ateina maždaug 97,1 proc. gimusių vaikų. Be to, netiesiogiai apskaičiuota, kad į pirmas klases ateinančių mokinių amžiaus vidurkis yra 7,3 metų, todėl prognozuojant imta 70 proc. prieš 7 metus gimusių vaikų skaičiaus ir 30 proc. prieš aštuonerius metus gimusių vaikų skaičiaus. Pažymėtina, kad remiantis šia prielaida MII mokslininkų sudaryta į pirmas klases ateinančių mokinių skaičiaus prognozė gerai atitinka pastarųjų metų realius duomenis.

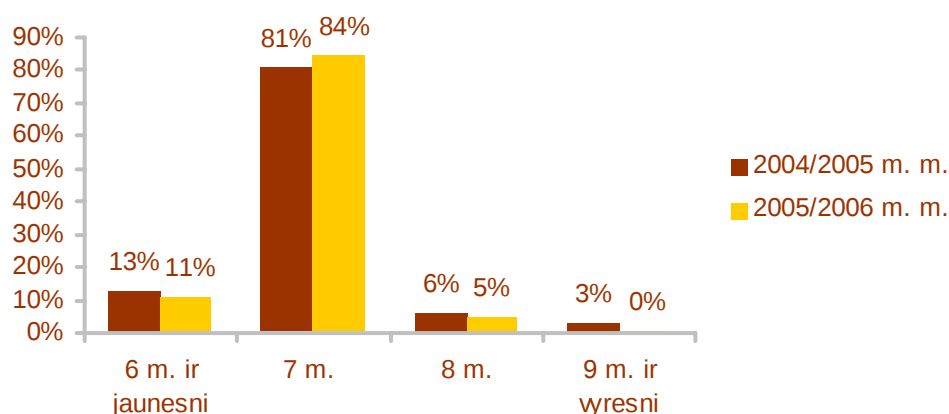
2.4.1 lentelė

Į bendrojo lavinimo mokyklos pirmą klasę ateinančių mokinių skaičius

Metai	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
Mokinių, atėjusių į 1 klasę, skaičius	46327	41288	40217	39237	35023	35231
Gimusių prieš 7 metus vaikų skaičius	47464	42376	41195	39066	37812	37019
Atėjusių į 1 klasę mokinių dalis nuo gimusių skaičiaus prieš 7 metus	0,98	0,97	0,98	1,00	0,95	0,95

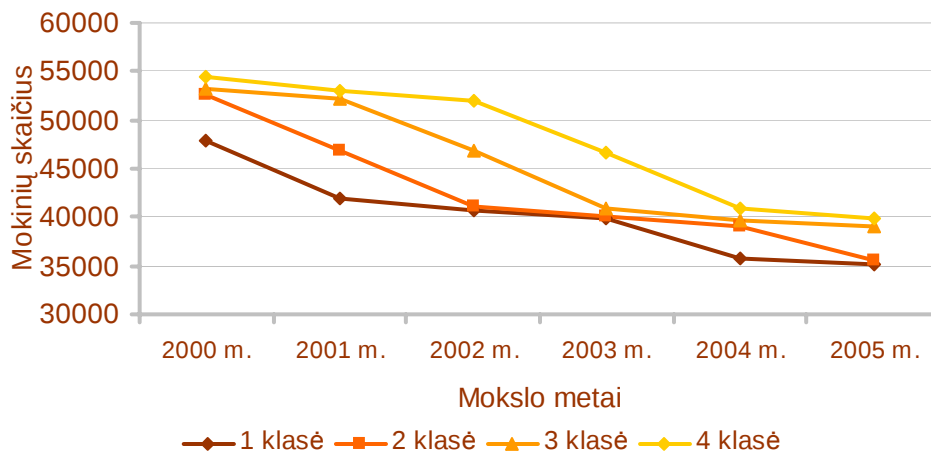
Šaltinis: ŠVIS (mokinių skaičius), STD (gimusiųjų skaičius)

Mūsų atlikto tyrimo metu nustatyta, kad į pirmas klases atėjusių mokinių dalis šiek tiek įvairuoja (4.1.1 lentelė). Išsiskiria 2003 metai, kai į pirmas klases atėjo maždaug tiek pat mokinių, kiek yra gimusiųjų prieš septynerius metus. Atsižvelgus į mokinių, atėjusių į pirmą klasę ir gimusiųjų skaičiaus santykio dinamiką, bei MII mokslininkų prognozės tikslumo vertinimą, nustatyta, kad prognozuojant tikslinga naudoti minėto rodiklio penkių metų vidurkį. Jis yra 97,1 (atitinka MII mokslininkų nustatytą reikšmę).

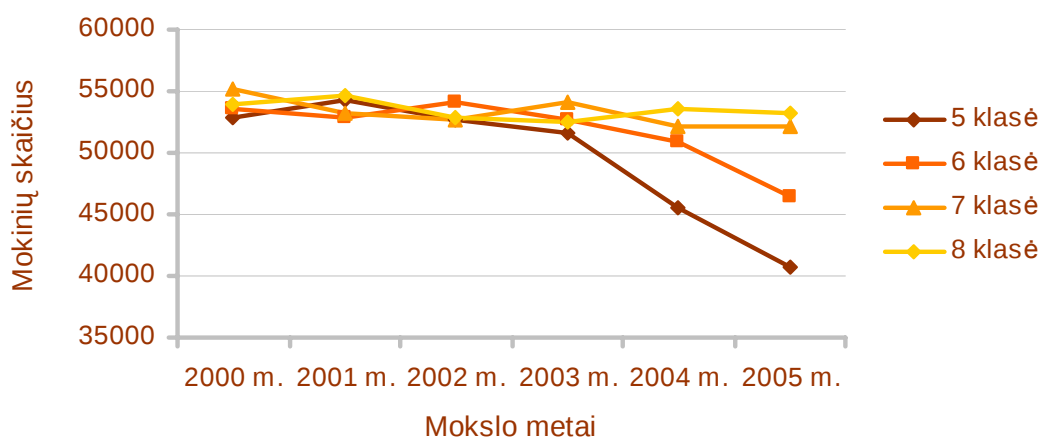
2.4.1 pav. Mokinių, atėjusių į pirmą klasę, pasiskirstymas pagal amžių (Skaičiuota pagal: ŠVIS)

Pastaraisiais metais pradėti rinkti duomenys apie įvairiose klasėse besimokančių mokinių amžių. (2.4.1 pav.) Apskaičiuota, kad mokinių, atėjusių į pirmą klasę 2004 metais, amžiaus vidurkis buvo 6,94, 2005 metais – 6,96. (prieš penkerius metus – 7,3). Taigi stebima tendencija, kad į pirmas klases ateina jaunesni mokiniai, nei prieš penkerius metus, ir prognozuojant mokinių skaičių yra tikslinga imti prieš septynerius metus gimusių mokinių skaičių. Šį sprendimą patvirtina ir kontroliniai skaičiavimai: prognozuojant dviem būdais į pirmas klases ateinančių vaikų skaičių: nuo visų septynmečių ir skaičiuojant svorių metodu (10 proc. šešiamečių, 85 proc. septynmečių ir 5 proc. aštuonmečių) rezultatas skyrėsi mažiau nei 0,1 proc.

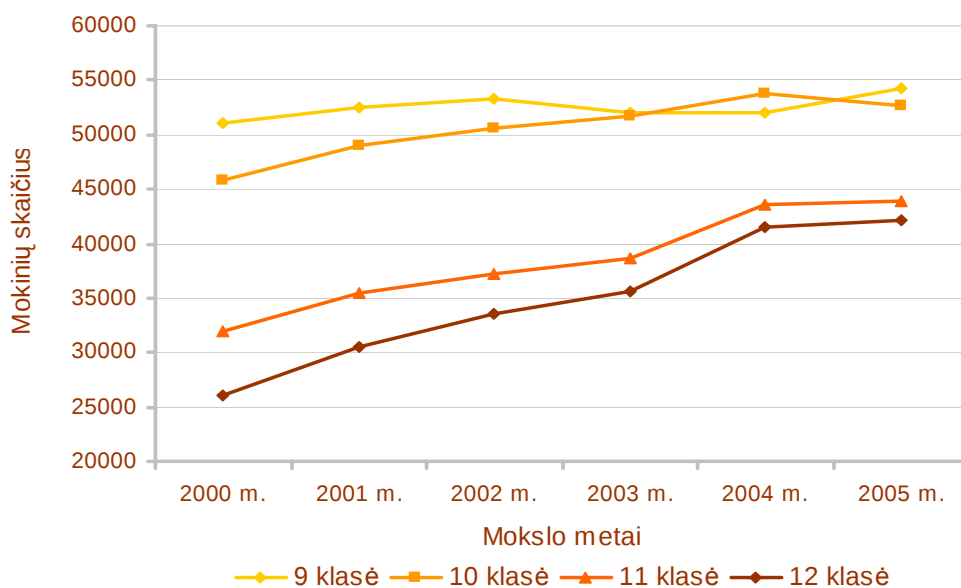
2.4.2 pav. 1-4 klasėje besimokančių mokinių skaičiaus dinamika (Duomenų šaltinis: STD)

Analizuojamais 2000 iki 2005 metais pradinėse klasėse mokinių skaičius sumažėjo 30 procentų. Labiausia mažėjo antroje klasėje besimokančių mokinių skaičius.

2.4.3 pav. 5-8 klasėje besimokančių mokinių skaičiaus dinamika (Duomenų šaltinis: STD)

Nuo 2000 iki 2005 metų 5-8 klasėse mokinių skaičius sumažėjo 11 procentų. Labiausiai (23 proc.) mažėjo penktoje klasėje besimokančių mokinių skaičius. Pastebėjime, kad nuo pirmos iki 8 kl. esant nežymiam mokinių nubyrėjimui ir palyginti nedideliame kursų kartotų paliktų mokinių skaičiui, aukštesnės klasės mokinių skaičiaus dinamiką vaizduojanti kreivė gaunama iš prieš tai esančios kreivės „pastūmus ją vienais metais į priekį“.

2.4.4 pav. 9-12 klasėje besimokančių mokinių skaičiaus dinamika (kartu su gimnazijos klasėmis) (Duomenų šaltinis: STD)

Nuo 2000 iki 2005 metų visose 9-12 ir gimnazijų klasėse mokinių skaičius išaugo 24 proc. Ši augimą daugiausiai lėmė išaugęs 11 ir 12 klasėse besimokančių mokinių skaičius, susidaręs ir dėl augančio šio amžiaus jaunuolių skaičiaus, ir dėl to, kad vis didesnė jaunuolių dalis, baigusių 10 klasių, tęsia mokslą bendrojo lavinimo mokykloje.

2.4.2 lentelė

Mokinių skaičiaus 2005 m. pokytis lyginant su 2000 metais (prieaugio tempas)

Klasė	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Mokinių skaičiaus pokytis	-26%	-32%	-27%	-27%	-23%	-13%	-6%	-1%	6%	15%	37%	61%

Skaičiuota pagal: STD

Nuo 2000-2001m. iki 2005-2006m. labai išaugo (89 proc.) mokinių besimokančių gimnazijoje skaičius, tai lėmė dėl mokyklų tinklo pertvarkos stebimas gimnazijų skaičiaus augimas (žr. 2.4.3 lentelę).

2.4.3 lentelė

Mokinių skaičius gimnazinėse klasėse

Gimnazijos klasė	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006
1 klasė	9112	10582	11141	11401	12185	14132
2 klasė	7859	9939	10718	11306	12220	13686
3 klasė	7792	9380	10710	11671	12659	13816
4 klasė	4246	7476	9159	10458	11796	13261

Duomenų šaltinis: ŠVIS

Pereinat iš klasės į klasę, mokinių skaičius mažiau ar daugiau kinta. Šio reiškinio priežastys įvairios: emigracija, kurso kartojimas, liga, mirtis, pašalinimas iš mokyklos, mokyklos nelankymas ir pan. Kitimui įvertinti skaičiuojamas *išlikimo bendrojo lavinimo mokyklos sistemoje koeficientas*, kuris gaunamas fiksuotų metų atitinkamoje klasėje besimokančių mokinių skaičių padalijus iš prieš tai esančių metų žemesnės klasės mokinių skaičiaus (žr. 2.10 lentelę).

Mokinių skaičiaus prognozei naudosime 5 metų *išlikimo koeficiento*, pereinant iš klasės į klasę, vidurkį. Minėtas sprendimas priimtas nagrinėjant išlikimo koeficientų dinamiką. Pereinant iš klasės į klasę 1-9 klasių koncentre rodiklio reikšmių svyravimai šiuo laikotarpiu yra nedideli. Šių rodiklių laiko eilutės lygių standartinis nuokrypis yra didžiausias pereinant į 10, 11, ir 12 klasę, tačiau ir šiems koeficientams aiškesnės kitimo tendencijos pastaraisiais metais nėra. Koeficiento augimas kai kuriose vyresnėse klasėse gali būti susijęs su besimokančių suaugusiųjų bei jaunimo mokyklų tinklo plėtimu, kur sudaromos galimybės mokytis anksčiau iš sistemos „iškritusiems“ mokiniams.

2.4.4 lentelė

Išlikimo bendrojo lavinimo mokyklos sistemoje koeficientai pereinat iš klasės į klasę

	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	Vidurkis*
Iš 1 kl. į 2 kl.	98,0	97,9	98,1	98,2	99,2	98,3
Iš 2 kl. į 3 kl.	99,4	99,7	99,6	99,4	100,0	99,6
Iš 3 kl. į 4 kl.	99,6	99,6	99,6	99,8	100,4	99,8
Iš 4 kl. į 5 kl.	99,4	99,4	99,3	97,8	99,8	99,2
Iš 5 kl. į 6 kl.	99,9	99,8	99,9	98,7	101,9	100,0
Iš 6 kl. į 7 kl.	99,5	99,6	99,9	98,9	102,2	100,0
Iš 7 kl. į 8 kl.	99,0	99,3	99,9	99,1	102,0	99,9
Iš 8 kl. į 9 kl.	97,4	97,6	98,5	98,9	101,5	98,8
Iš 9 kl. į 10 kl.	95,8	96,2	97,1	103,3	101,2	98,7
Iš 10 kl. į 11 kl.	77,3	75,9	76,5	84,3	81,6	79,1
Iš 11 kl. į 12 kl.	95,2	94,6	95,9	107,5	96,6	98,0

Skaičiuota pagal: ŠVIS

*Stulpelyje pateikiamas 5 metų išlikimo koeficientų vidurkis.

Tokio pastovaus išlikimo koeficiento taikymas prognozei iki 8 klasės yra patikimas, tačiau vyresnėse klasėse ateityje jo dydį gali sąlygoti keletas veiksnių, kurių poveikio statistškai numatyti praktiškai neįmanoma. Pereinant iš 8 į 9 klasę nubyrėjimas gali išaugti, nes, mokyklų tinklo pertvarkos metu atsirandant didesniai aštuonmečių pagrindinių mokyklų skaičiui, dalis mokinių gali nebenuėiti į vidurinės mokyklos 10 klasę. Antra vertus, kalbama apie geriau išvystytą jaunimo ir suaugusiųjų mokyklų tinklą, kas leistų sudaryti papildomas mokymosi galimybes šiems mokiniams. Pereinat iš 10 į 11 klasę, išlikimo koeficientas gali mažėti, nes žadama

tobulinti ir plėsti profesinio mokymo tinklą, kuriame mokiniams kartu teikiamas ir vidurinis ir profesinis išsilavinimas. Antra vertus, paskata baigti pilną vidurinę mokyklą yra sparčiai vystomas aukštojo mokslo įstaigų tinklas. Apskritai, tikėtina, kad bendrojo lavinimo programą baigiančių žmonių dalis nuo prieš atitinkamą laikotarpį gimusių neturėtų mažėti, todėl, atsižvelgiant į prognozės tikslus, koeficientas, naudojamas mokinių skaičiaus prognozei 9-12 klasėse, yra pastovus.

Pateiksime duomenis atskirai miesto ir kaimo vietovėse esančių mokyklų mokinių skaičiaus analizei ir prognozei. 2.4.5 paveiksle matome, kad iki 2004 metų mokinių skaičius ir kaime, ir mieste tolygiai mažėjo, tiesa, mieste šis kitimas buvo didesnis nei kaimo vietovėje esančiose mokyklose. Tačiau 2005 metų duomenys nedera su praėjusių metų duomenimis. Miesto mokyklose staiga stipriai išauga mokinių skaičius (apie 17 procentų kiekvienoje klasėje, žr. 2.4.5 lentelę, 2.4.5 pav.), o kaimo mokyklose mokinių skaičius mažėja beveik per pusę (žr. 2.4.7 lentelę). Švietimo informacinių technologijų centro specialistai šį faktą aiškina tuo, kad pasikeitė kriterijus, taikomas mokyklą priskiriant kaimo mokyklų tipui. 2005 metų statistinės ataskaitos buvo sudaromos Mokinių duomenų bazės (registro) duomenų pagrindu. Ugdyto įstaigų priskyrimas kaimui/miestui šioje duomenų bazėje vykdomas vadovaujantis „Mokinio krepšelio“ metodikoje apibrėžtu kriterijumi. Iki 2005 metų šis kriterijus sutapo su valstybės administracijos praktikoje taikomu apibrėžimu (išskyrus keletą išimčių, kuomet kaimo vietovei skiriamas mokinio krepšelis buvo skiriamas priemiesčio mokyklai). Nuo 2005 metų mažų miestelių mokyklos, kurios anksčiau buvo priskiriamos kaimo tipui, klasifikuojamos kaip miesto mokyklos, t. y., gauna miesto mokykloms skiriamą Mokinio krepšelį. Esant tokiai situacijai, nubyrimas pereinant iš klasės į klasę miesto ir kaimo mokyklose lieka neapibrėžtas, todėl mokinių skaičiaus prognozė, o taip pat ir pedagogų skaičiaus prognozė atskirai kaimui ir miestui tampa praktiškai negalima.

Minėtas kaimo/miesto kriterijaus, taikomo žinybinėje švietimo statistikoje ir valstybinėje statistikoje nesuderinamumas kelia duomenų interpretacijos problemų. Miesto mokyklose besimokančių mokinių skaičius statistikos departamento leidinyje „Švietimas 2005“ (valstybinės statistikos duomenys) yra pateikiamas naudojant „Mokinio krepšelio kriterijų“, tačiau to niekur nerašoma, o miesto apibrėžimas įrašytas tame pačiame leidinyje, atitinka šalies administracinėje praktikoje taikomą.

Iki 2005 metų, pereinat iš klasės į klasę miesto ir kaimo mokyklose, stebimas išlikimo koeficientų pastovumas. Bendros tendencijos (iki 2005 metų): pereinant iš 4 klasės į 5 apie 15 proc. kaimo mokyklas lankiusių mokinių tęsia mokslą mokyklose. Kaimo mokyklose pereinant iš 8 klasės į 9 mokinių nubyrimas siekia apie 8 proc., o miesto mokyklose mokinių skaičius padidėja. (Dalis kaimo mokinių po 8 kl. renkasi mokslą miesto mokyklose). Pereinant iš 10 klasės į 11, miesto mokyklų mokinių skaičius sumažėja apie 16 procentų, kaimo mokyklų – apie 53 proc., be to, stebima tendencija, kad pastarasis nubyrimo koeficientas didėja. Dėl anksčiau pateikto komentaro 2.4.6 ir 2.4.8 lentelėse 2005-2006 metų duomenys apie mokinių išlikimo koeficientus nepateikiami, nes juos skaičiuoti nėra prasminga.

2.4.5 lentelė

Miesto bendrojo lavinimo mokyklose besimokančių mokinių skaičius pagal klases
(be suaugusiųjų mokyklų)

Metai	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006
Mokinių mieste	442701	441870	435415	425626	411508	462365
1 klasės	33402	29176	28555	28073	25495	29866
2 klasės	36597	33022	28780	28275	27753	29987
3 klasės	37199	36414	32965	28753	28214	32992
4 klasės	38402	37236	36357	32829	28777	33616
5 klasės	39354	40482	39340	38100	34413	35025
6 klasės	40104	39409	40478	39125	38057	40036
7 klasės	41668	39998	39387	40246	39085	44657
8 klasės	41302	41365	40054	39235	40141	45562
9 klasės	40304	41112	41379	39941	39374	47064
10 klasės	36851	38898	39873	40046	38760	44921
11 klasės	28080	30979	32516	33661	33551	37262
12 klasės	22524	26623	29275	30983	31711	36352

Duomenų šaltinis: STD

Išlikimo bendrojo lavinimo mokyklos sistemoje koeficientai pereinat iš klasės į klasę
Miesto mokyklos (be suaugusiųjų mokyklų)

	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Iš 1 kl. į 2 kl.	98,9	98,6	99,0	98,9
Iš 2 kl. į 3 kl.	99,5	99,8	99,9	99,8
Iš 3 kl. į 4 kl.	100,1	99,8	99,6	100,1
Iš 4 kl. į 5 kl.	105,4	105,7	104,8	104,8
Iš 5 kl. į 6 kl.	100,1	100,0	99,5	99,9
Iš 6 kl. į 7 kl.	99,7	99,9	99,4	99,9
Iš 7 kl. į 8 kl.	99,3	100,1	99,6	99,7
Iš 8 kl. į 9 kl.	99,5	100,0	99,7	100,4
Iš 9 kl. į 10 kl.	96,5	97,0	96,8	97,0
Iš 10 kl. į 11 kl.	84,1	83,6	84,4	83,8
Iš 11 kl. į 12 kl.	94,8	94,5	95,3	94,2

Skačiuota pagal: STD

Mokinių skaičius kaimo bendrojo lavinimo mokyklose pagal klases
(be suaugusiųjų mokyklų)

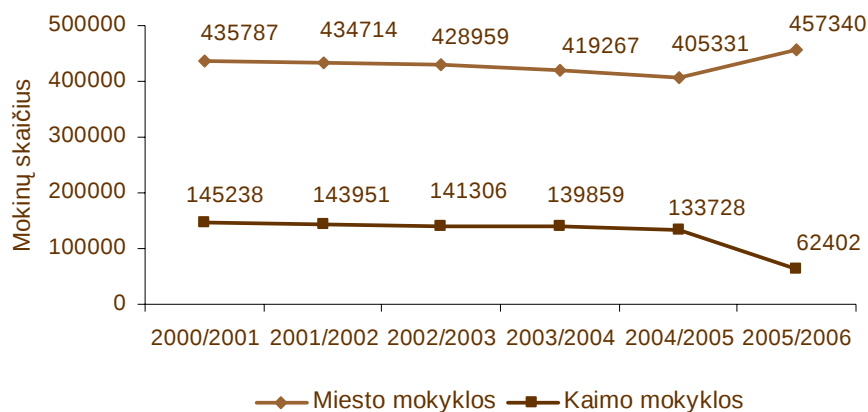
Metai	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006
Mokinių kaime	145695	144451	141580	139960	133777	62815
1 klasės	14675	13010	12427	11918	10525	5275
2 klasės	16107	14065	12462	11894	11385	5346
3 klasės	16195	15940	13944	12336	11680	5784
4 klasės	16351	15923	15757	13884	12217	6018
5 klasės	13721	13984	13628	13756	11960	5494
6 klasės	13643	13636	13915	13791	13665	6112
7 klasės	13684	13440	13469	14027	13721	6825
8 klasės	12790	13369	13091	13508	13819	6792
9 klasės	11071	11664	12282	12524	12469	6096
10 klasės	9213	10272	10991	12019	11780	5653
11 klasės	4088	4607	4909	5308	5446	1537
12 klasės	3700	4041	4431	4894	5061	1470

Duomenų šaltinis: STD

Išlikimo bendrojo lavinimo mokyklos sistemoje koeficientai pereinat iš klasės į klasę
Kaimo mokyklos (be suaugusiųjų mokyklų)

	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005
Iš 1 kl. į 2 kl.	95,8	95,8	95,7	95,5
Iš 2 kl. į 3 kl.	99,0	99,1	99,0	98,2
Iš 3 kl. į 4 kl.	98,3	98,9	99,6	99,0
Iš 4 kl. į 5 kl.	85,5	85,6	87,3	86,1
Iš 5 kl. į 6 kl.	99,4	99,5	101,2	99,3
Iš 6 kl. į 7 kl.	98,5	98,8	100,8	99,5
Iš 7 kl. į 8 kl.	97,7	97,4	100,3	98,5
Iš 8 kl. į 9 kl.	91,2	91,9	95,7	92,3
Iš 9 kl. į 10 kl.	92,8	94,2	97,9	94,1
Iš 10 kl. į 11 kl.	50,0	47,8	48,3	45,3
Iš 11 kl. į 12 kl.	98,9	96,2	99,7	95,3

Skačiuota pagal: STD

2.4.5 pav. Mokinių skaičiaus kitimas kaimo ir miesto mokyklose. (Duomenų šaltinis: STD)

Mokinių skaičiaus prognozė šalies bendrojo lavinimo mokyklai

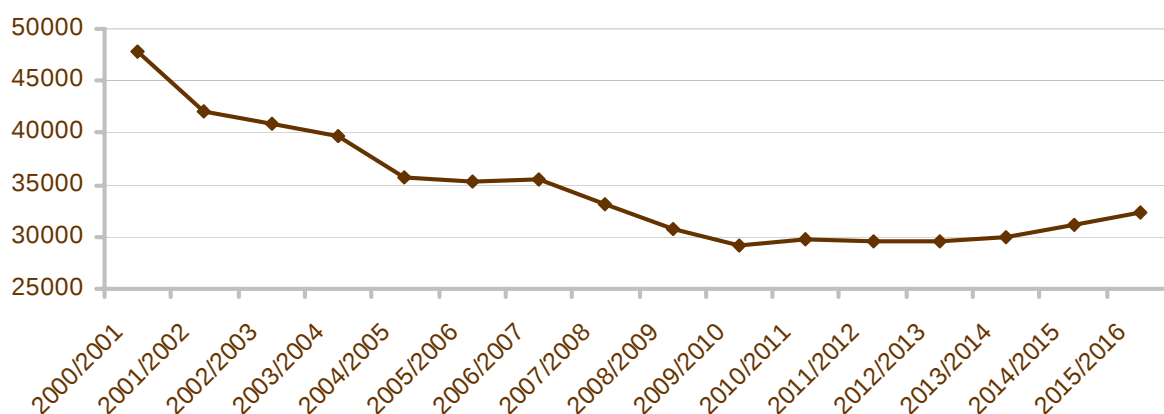
Išorės duomenys mokinių prognozei yra į pirmą klasę ateinančių mokinių skaičius. Kaip jau buvo nustatyta, tikslinga teigti, kad į pirmą klasę ateina 97,1 proc. prieš 7 metus gimusių vaikų. Jei ši tendencija išliks ateityje, į pirmą klasę ateinančių mokinių skaičius bus toks, kaip vaizduojama 2.4.9 lentelėje ir 2.4.6 paveiksle. Nuo 2000-2001 m. iki 2004-2005m. ateinančių į pirmą klasę mokinių skaičius mažėja. Per penkerius metus jų skaičius sumažėjo daugiau negu 10 tūkst. Prognozuojama, kad nuo 2005/2006 m. m. iki 2009/2010 m. m. ateinančių į pirmą klasę mokinių skaičius taip pat mažės (2009 metais ateis maždaug 4 tūkst. pirmokų mažiau nei 2005 m.). Nuo 2009 iki 2014 m. į pirmas klases ateinančių mokinių skaičius stabilizuosis ir sieks apie 30 tūkst., o nuo 2014 m. – pradės augti.

2.4.9 lentelė

Mokinių, ateinančių į pirmą klasę, skaičiaus prognozė

	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016
Gimusių prieš 7 metus skaičius	36415	34149	31546	30014	30598	30419	30347	30797	31947	33289
Mokinių, atėjusių į 1 klasę, skaičius	35432	33227	30694	29204	29772	29598	29528	29965	31084	32390

Duomenų šaltinis: STD

2.4.6 pav. Mokinių, ateinančių į pirmą klasę, skaičiaus prognozė. (Skaičiuota pagal: STD)

Pradinių klasių mokinių skaičius iki 2009 metų turėtų mažėti maždaug po 5 tūkst. kasmet, o pradedant maždaug 2012/2013 metais jų skaičius turėtų pradėti pamažu augti. Augimas siejamas su prognozuojamu gimstamumo didėjimu. 5-8 klasių mokinių skaičius iki 2010 metų turėtų mažėti: ateinančius 2-3 metus gana sparčiai (apie 10 tūkst. kasmet), vėliau, iki 2013 metų – maždaug po 5 tūkst. kasmet. Mokinių besimokančių 9-12 klasėse skaičiaus mažėjimo tempai turėtų augti ir 2008-2011 metais siektų apie 10 tūkst. kasmet., vėliau – apie 5 tūkst. kasmet. Apskritai, prognozuojama, kad dvyliką klasę baigusių mokinių 2015 metais bus 16 tūkst. mažiau nei 2006 m.

Mokinių skaičiaus prognozė

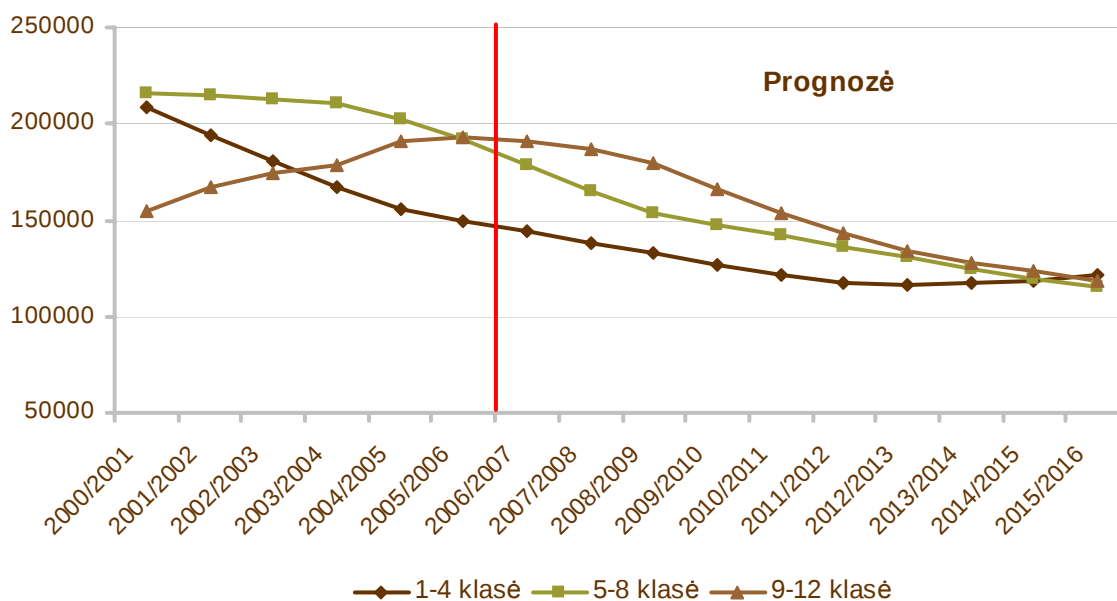
Klasė	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016
1 klasė	35432	33227	30694	29204	29772	29598	29528	29965	31084	32390
2 klasė	34632	34830	32662	30172	28708	29266	29095	29026	29456	30556
3 klasė	35316	34494	34690	32531	30052	28593	29149	28978	28910	29338
4 klasė	38980	35246	34425	34621	32466	29991	28536	29091	28920	28852
5 klasė	39580	38668	34964	34149	34344	32207	29751	28307	28858	28689
6 klasė	40803	39580	38668	34964	34149	34344	32207	29751	28307	28858
7 klasė	46459	40803	39580	38668	34964	34149	34344	32207	29751	28307
8 klasė	52004	46413	40762	39540	38629	34929	34115	34310	32174	29722
9 klasė	52519	51380	45856	40273	39066	38166	34509	33706	33898	31788
10 klasė	53628	51836	50712	45259	39750	38558	37670	34061	33267	33457
11 klasė	41613	42419	41003	40113	35800	31442	30499	29797	26942	26315
12 klasė	42997	40781	41571	40183	39311	35084	30813	29889	29201	26403

Prognozuojama, kad bendras mokinių skaičius 2010 m., lyginant su 2005 metais, sumažės 22 procentais, o 2015 metais – 33 procentais. Atlikus mokinių skaičiaus koncentruose analizę, galima pastebėti, kad mokinių skaičiaus koncentruose kitimo tendencijos, kaip prognozuojama, bus nevienodos. Nuo 2006 metų ims mažėti iki tol nežymiai augęs 9-12 klasių mokinių skaičius. Pradžioje prognozuojamas nedidelis pokytis, vėliau kitimas spartės ir 2015 metais 9-12 klasių mokinių skaičius sumažės beveik 40 proc. lyginant su 2005 metais. 5-9 klasėse taip pat per dešimt metų prognozuojamas mokinių skaičiaus sumažėjimas kiek mažiau nei keturiasdešimt procentų. Pradinėse klasėse besimokančių mokinių skaičius kis mažiau ir 2015 metais, lyginant su 2005 metais, mokinių skaičius sumažės 15 procentų.

2.4.11 lentelė

Mokinių skaičiaus prognozė pagal klasių koncentrus

	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016
1-4 klasė	144360	137796	132471	126529	120997	117448	116307	118092	120247	123893
5-8 klasė	178846	165463	153974	147321	142086	135628	130417	124575	119091	115576
9-12 klasė	190756	186416	179141	165828	153926	143250	133491	127452	123308	117963

2.4.7 pav. Mokinių skaičiaus prognozė pagal klasių koncentrus

2.5 Mokinių skaičiaus bendrojo lavinimo mokyklose 2005 – 2015 metais prognozė savivaldybėse

Savivaldybėse mokinių skaičius 2000-2005 metais pakito nevienodai. 2.5.1 lentelėje savivaldybės yra pateiktos minėto kitimo (kitimo tempų) dydžio tvarka. Lietuvoje minėtu laikotarpiu mokinių skaičius sumažėjo 11 procentų. Labiausiai (apie 20 proc.) mokinių skaičius mažėjo Zarasų r., Elektrėnų, Neringos, Alytaus rajonų savivaldybėse (Visagino rodiklis žemas dėl šiuo laikotarpiu įvykusių administracinių pokyčių). Mažiausias pokytis (4-6 proc.) stebimas Kauno r., Šilalės r., Kretingos r. ir Kalvarijos savivaldybėse.

2.5.1 lentelė

Mokinių skaičius pokyčiai savivaldybėse

	Mokinių skaičius						Kitimas lyginant 2000-2001su 2005-2006
	2000- 2001	2001 - 2002	2002- 2003	2003- 2004	2004- 2005	2005- 2006	
Iš viso	603824	602419	594313	583063	563107	538541	89,2
Visagino sav.	6571	6211	5661	5349	4863	4288	65,3
Zarasų r. sav.	3871	3769	3673	3543	3419	3081	79,6
Elektrėnų sav.	5268	5128	4964	4877	4649	4276	81,2
Neringos sav.	388	387	355	347	331	321	82,7
Alytaus r. sav.	4211	4162	4052	3895	3694	3554	84,4
Ignalinos r. sav.	3401	3329	3247	3140	3042	2878	84,6
Klaipėdos m. sav.	33328	33119	32109	30956	29680	28343	85,0
Jurbarko r. sav.	6892	6904	6783	6565	6215	5877	85,3
Birštono sav.	996	969	955	929	864	853	85,6
Radvilišio r. sav.	9571	9437	9332	9097	8706	8197	85,6
Pagėgių sav.	2383	2368	2317	2270	2139	2053	86,2
Šilutės r. sav.	11196	11089	10924	10648	10250	9659	86,3
Šalčininkų r. sav.	7337	7143	7068	6932	6688	6329	86,3
Lazdijų r. sav.	4582	4526	4442	4389	4241	3969	86,6
Švenčionių r. sav.	5491	5498	5402	5175	4994	4756	86,6
Panevėžio r. sav.	5754	5794	5647	5544	5314	4990	86,7
Varėnos r. sav.	5076	5019	4943	4846	4704	4409	86,9
Klaipėdos r. sav.	7816	7709	7546	7415	7138	6812	87,2
Ukmergės r. sav.	8030	8046	7917	7727	7413	7006	87,2
Joniškio r. sav.	5906	5941	5828	5620	5335	5158	87,3
Druskininkų sav.	4801	4758	4663	4546	4417	4196	87,4
Kupiškio r. sav.	4431	4434	4389	4273	4081	3871	87,4
Utenos r. sav.	8808	8747	8627	8416	8062	7705	87,5
Kazlų Rūdos sav.	2674	2656	2586	2586	2492	2358	88,2
Kelmės r. sav.	7242	7242	7173	7015	6757	6399	88,4
Širvintų r. sav.	3583	3574	3489	3428	3323	3169	88,4
Trakų r. sav.	6551	6481	6359	6280	6083	5791	88,4
Molėtų r. sav.	4071	4042	3938	3872	3802	3603	88,5
Skuodo r. sav.	5092	5112	5046	4885	4742	4527	88,9
Prienų r. sav.	5917	5940	5850	5696	5546	5264	89,0
Palangos m. sav.	3365	3415	3368	3269	3176	2997	89,1
Raseinių r. sav.	7737	7672	7545	7424	7229	6904	89,2
Šiaulių m. sav.	24703	24615	24125	23624	22991	22048	89,3
Vilniaus r. sav.	13774	13771	13522	13275	12780	12333	89,5
Tauragės r. sav.	9848	9862	9813	9623	9296	8829	89,7
Alytaus m. sav.	14101	14218	13959	13717	13193	12680	89,9
Anykščių r. sav.	5699	5753	5645	5551	5375	5124	89,9
Kauno m. sav.	61154	61261	60957	60192	58012	55025	90,0
Telšių r. sav.	10881	10833	10736	10664	10280	9797	90,0
Kėdainių r. sav.	11041	10986	10886	10775	10413	9970	90,3
Vilniaus m. sav.	90557	90178	88989	87114	84475	81745	90,3
Mažeikių r. sav.	13446	13224	13112	12980	12505	12152	90,4
Pakruojo r. sav.	5131	5172	5176	5081	4909	4644	90,5
Šiaulių r. sav.	7969	7967	7953	7799	7583	7221	90,6
Rokiškio r. sav.	7251	7271	7166	6993	6821	6602	91,0

	Mokinių skaičius						Kitimas lyginant 2000-2001su 2005-2006
	2000- 2001	2001 - 2002	2002- 2003	2003- 2004	2004- 2005	2005- 2006	
Akmenės r. sav.	5722	5764	5604	5529	5389	5220	91,2
Šakių r. sav.	7171	7237	7266	7125	6855	6561	91,5
Kaišiadorių r. sav.	5906	5912	5872	5827	5666	5409	91,6
Vilkaviškio r. sav.	9105	9088	8941	8880	8625	8357	91,8
Panevėžio m. sav.	22630	22688	22563	22270	21514	20783	91,8
Rietavo sav.	2052	2060	2040	2009	1975	1883	91,8
Biržų r. sav.	5971	5973	5928	5870	5654	5487	91,9
Pasvalio r. sav.	6236	6317	6284	6190	5986	5733	91,9
Plungės r. sav.	8872	9087	9027	8861	8540	8201	92,4
Marijampolės sav.	13148	13030	13030	12816	12518	12177	92,6
Jonavos r. sav.	9131	9140	9113	8998	8835	8490	93,0
Kauno r. sav.	12714	12838	12894	12816	12388	11942	93,9
Šilalės r. sav.	6638	6787	6704	6747	6522	6280	94,6
Kretingos r. sav.	8146	8253	8289	8236	8104	7851	96,4
Kalvarijos sav.	2487	2513	2521	2547	2514	2404	96,7

Skaičiuota pagal: STD

Pagal tyrėjų pasirinktą mokytojų skaičiaus prognozavimo modelį, mokytojų paklausą tiesiogiai lemia mokinių skaičius. Žinant gimstamumą ir mokinių skaičių klasėse einamaisiais metais, atlikti mokinių skaičiaus prognozė nėra sudėtinga. Tačiau reikia pabrėžti, kad prognozė yra atliekama remiantis praėjusiu laikotarpiu stebimais dėsningumais. O ateityje sąlygos lemiančios mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokyklose gali keistis, pvz., bus labiau išplėtotas profesinių mokyklų tinklas ir daugiau mokinių, baigusių 8 pagrindinės mokyklos klases ar 10 klasių, rinksis mokslą šio tipo mokyklose. Toks scenarijus yra tikėtinas remiantis daugelio Europos šalių situacijos analize bei šių mokyklų plėtojimo planais Lietuvoje. Yra tikimybė, kad mokyklinio amžiaus vaikų skaičius padidės dėl gyventojų imigracijos į Lietuvą iš trečiųjų šalių (nors statistikos departamento specialistai savo prognozėje artimiausiu metu tokią galimybę vertina skeptiškai).

Savivaldybių švietimo padalinių specialistai sudarinėdami mokyklų tinklo pertvarkos planus yra atlikę mokinių skaičiaus savivaldybių pavaldumo mokyklose prognozę. Ši prognozė yra tikslesnė, už pateiktą šiame tyrime, nes remiasi ne tik statistinių dėsningumų ekstrapoliavimu, bet ir atsižvelgia į vietos sąlygas ir galimą situacijos kaitą (pvz., į savivaldybių ribų pasikeitimus, apie didžiuosius miestus esančių savivaldybių teritorijų apgyvendinimą ir pan.). Tyrimo autorių atliktos mokinių prognozės tikslas yra mokytojų skaičiaus ir jo dinamikos tendencijų tyrimas šalyje atsižvelgiant į savivaldybių ypatumus.

Prognozuojant į pirmas klases ateinančių mokinių skaičių iki 2012 metų, buvo naudojama STD duomenų bazėse pateikta informacija apie vaikų gimstamą savivaldybėse nuo 1998 iki 2005 metų. Nuo 2006 iki 2008 metų gimstamumo duomenys buvo skaičiuoti pasinaudojant statistikos departamento specialistų atlikta gimstamumo šalyje prognoze¹⁹. Darydami prielaidą, kad gimstamumo tendencijos visose savivaldybėse atitinka analogiškas gimstamumo tendencijas šalyje, prognozavome gimusiųjų skaičių savivaldybėse 2006 - 2008 metais. Į pirmas klases ateinančių mokinių skaičiui prognozuoti buvo taikomas pastarųjų trijų metų mokinių atėjimo 1 klasę koeficientų vidurkis savivaldybės teritorijoje. Šie koeficientai buvo apskaičiuoti vertinant savivaldybėje į pirmas klases ateinančių ir prieš septynerius metus gimusių mokinių skaičiaus santykį.

Duomenys apie mokinių skaičių kiekvienoje savivaldybėje pagal klases buvo skaičiuojami iš ŠVIS duomenų bazės statistinių lentelių. Prognozei iki 2015 metų kiekvienai savivaldybei atskirai buvo taikomi mokinių išlikimo koeficientai pereinat mokiniams iš klasės į klasę. Šie koeficientai apskaičiuoti dalinant prieš metus esančių mokinių skaičių iš tais metais aukštesnėje klasėje besimokančių mokinių skaičiaus. Mokinių skaičius kiekvienoje klasėje buvo prognozuojamas dauginant apskaičiuotą atitinkamą koeficientą iš mokinių skaičiaus kiekvienoje klasėje prieš prognozuojamus metus dabartiniais metais. Atlikus aprašytas operacines procedūras, gauta mokinių skaičiaus savivaldybėse prognozė 2006-2015 metais kiekvienai klasei. Bendrą mokinių skaičių savivaldybėje prognozuojamu laikotarpiu gauname apskaičiavę mokinių skaičiaus kiekvienoje klasėje sumą.

¹⁹ Lietuvos gyventojų skaičiaus prognozės 2005 – 2030, Statistikos departamentas, Vilnius 2004.

Mokinių skaičius savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklose 2004-2005 metais ir prognozė iki 2015 metų

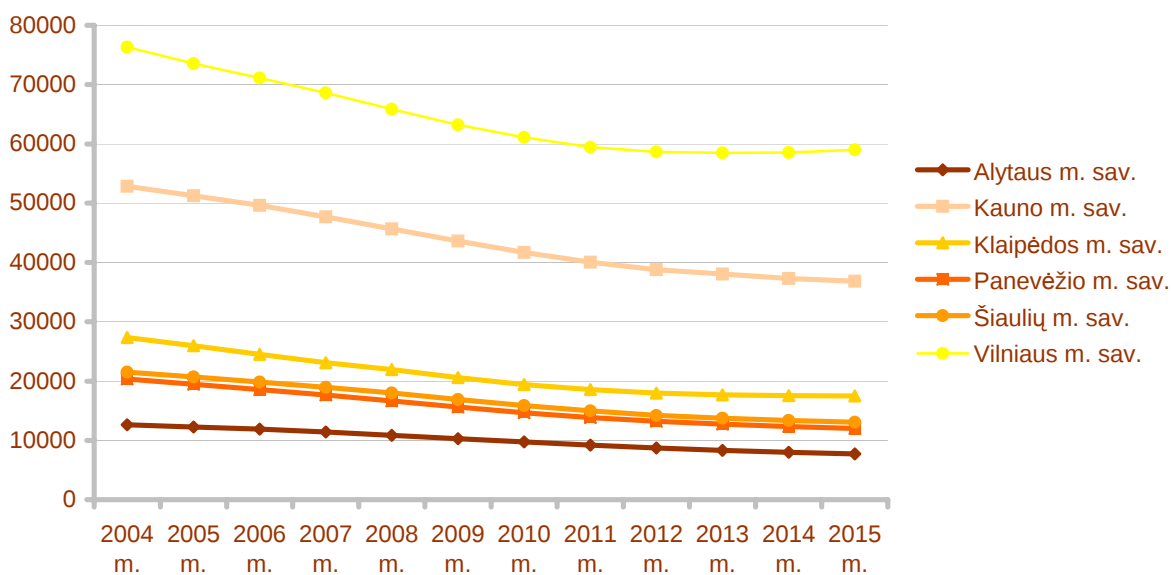
Savivaldybės pavadinimas	Metai									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Akmenės r. sav.	4640	4466	4219	3976	3757	3528	3316	3179	3085	2988
Alytaus m. sav.	11905	11433	10856	10282	9738	9214	8736	8326	8011	7733
Alytaus r. sav.	3344	3214	3081	2914	2793	2670	2595	2552	2527	2513
Anykščių r. sav.	4843	4603	4363	4056	3817	3574	3398	3262	3169	3089
Birštono sav.	799	767	716	667	620	553	534	509	499	494
Biržų r. sav.	5177	4949	4697	4455	4213	3974	3760	3593	3483	3368
Druskininkų sav.	3905	3668	3417	3134	2889	2648	2486	2383	2310	2266
Elektrėnų sav.	3914	3701	3475	3256	3070	2939	2843	2803	2764	2743
Ignalinos r. sav.	2762	2637	2501	2364	2237	2117	2031	1971	1910	1887
Jonavos r. sav.	7739	7502	7233	6868	6550	6284	6110	5982	5904	5841
Joniškio r. sav.	4835	4604	4329	4105	3895	3716	3533	3388	3297	3216
Jurbarko r. sav.	5581	5289	4980	4637	4364	4107	3902	3756	3652	3574
Kaišiadorių r. sav.	5081	4911	4691	4456	4251	4038	3900	3811	3735	3696
Kalvarijos sav.	2180	2108	2027	1958	1861	1786	1694	1626	1571	1528
Kauno m. sav.	49622	47682	45647	43596	41684	40042	38775	38059	37319	36839
Kauno r. sav.	11417	10973	10552	10047	9665	9212	8917	8685	8490	8348
Kazlų Rūdos sav.	2259	2141	2060	1938	1897	1834	1768	1731	1694	1672
Kėdainių r. sav.	9202	8900	8517	8049	7691	7357	7103	6953	6830	6737
Kelmės r. sav.	6089	5788	5494	5180	4931	4626	4401	4204	4076	3956
Klaipėdos m. sav.	24523	23120	21941	20607	19427	18582	18006	17700	17558	17500
Klaipėdos r. sav.	6623	6439	6160	5850	5605	5398	5246	5130	5101	5056
Kretingos r. sav.	7290	7078	6710	6366	6084	5805	5596	5431	5330	5246
Kupiškio r. sav.	3673	3531	3336	3130	2942	2744	2605	2510	2439	2372
Lazdijų r. sav.	3859	3709	3545	3338	3124	2947	2838	2763	2722	2697
Marijampolės sav.	10673	10248	9807	9295	8911	8481	8156	7868	7656	7471
Mažeikių r. sav.	11148	10700	10093	9534	8964	8504	8079	7784	7548	7363
Molėtų r. sav.	3550	3409	3261	3087	2890	2723	2597	2483	2412	2344
Neringos sav.	293	283	262	244	227	228	228	232	240	245
Pagėgių sav.	1897	1811	1707	1618	1504	1430	1367	1345	1317	1306
Pakruojo r. sav.	4302	4120	3897	3681	3499	3307	3173	3057	2988	2926
Palangos m. sav.	2788	2633	2497	2316	2197	2060	1955	1837	1757	1699
Panevėžio m. sav.	18585	17674	16666	15640	14648	13851	13224	12737	12330	12025
Panevėžio r. sav.	5017	4803	4628	4436	4293	4152	4100	4050	4059	4060
Pasvalio r. sav.	5328	5103	4867	4604	4363	4082	3855	3677	3560	3450
Plungės r. sav.	7507	7103	6640	6184	5789	5471	5169	4925	4746	4589
Prienų r. sav.	4946	4764	4547	4330	4103	3880	3678	3510	3362	3257
Radviliškio r. sav.	7733	7294	6867	6450	6092	5778	5510	5328	5159	5054
Raseinių r. sav.	6544	6250	5994	5655	5366	5107	4882	4696	4563	4465
Rietavo sav.	1785	1721	1603	1501	1427	1349	1298	1244	1212	1182
Rokiškio r. sav.	6021	5699	5393	5057	4728	4442	4199	4029	3900	3792
Skuodo r. sav.	4353	4126	3871	3567	3335	3136	2936	2792	2679	2576
Šakių r. sav.	6241	5974	5708	5384	5083	4786	4490	4241	4051	3883
Šalčininkų r. sav.	4860	4729	4585	4438	4342	4290	4254	4310	4354	4411
Šiaulių m. sav.	19841	18976	18027	16927	15885	15002	14218	13745	13372	13064
Šiaulių r. sav.	6913	6604	6272	5935	5665	5415	5163	4987	4848	4722
Šilalės r. sav.	6009	5779	5476	5139	4869	4546	4280	4079	3958	3827
Šilutės r. sav.	8950	8528	8058	7580	7202	6891	6628	6418	6243	6100
Širvintų r. sav.	3013	2893	2751	2578	2418	2279	2188	2114	2058	1994
Švenčionių r. sav.	4461	4209	4029	3838	3625	3451	3277	3172	3048	2989
Tauragės r. sav.	8259	7791	7326	6797	6407	5997	5653	5384	5139	4975
Telšių r. sav.	8958	8580	8135	7644	7166	6849	6608	6443	6352	6300
Trakų r. sav.	5381	5211	4955	4687	4408	4218	4030	3937	3890	3832
Ukmergės r. sav.	6639	6316	6004	5618	5288	5001	4779	4641	4513	4451
Utenos r. sav.	7163	6758	6431	5982	5556	5180	4851	4636	4435	4285
Varėnos r. sav.	4085	3954	3788	3561	3417	3243	3110	3028	2975	2929
Vilkaviškio r. sav.	8018	7738	7418	7069	6749	6423	6183	5998	5868	5730
Vilniaus m. sav.	71103	68600	65845	63215	61114	59453	58629	58484	58526	58993
Vilniaus r. sav.	10420	10035	9652	9139	8767	8519	8447	8462	8543	8616
Visagino sav.	3822	3464	3178	2916	2782	2660	2591	2541	2539	2530
Zarasų r. sav.	3047	2917	2774	2606	2453	2314	2219	2160	2114	2095
Iš viso	490915	470010	447561	423485	402635	384195	370093	360684	353789	348886

Skaičiuota pagal: STD

Prognozuojamo mokinių skaičiaus savivaldybėse skirtumus lemia penki pagrindiniai faktoriai:

1. Skirtinga gimstamumo savivaldybėse dinamika. Lyginant 1999 ir 2005 metus, gimusiųjų skaičius Šakių, Skuodo, Pasvalio, Utenos, Joniškio rajonuose, Alytaus m. sumažėjo daugiau kaip 40 procentų, o Kauno, Lazdijų, Kretingos, Visagino, Vilniaus rajonuose, Klaipėdos m. – ne daugiau kaip 10 procentų, o Šalčininkų rajone ir Vilniaus mieste truputį padidėjo.
2. Skirtingas mokinių skaičius klasėse 2005 metais. 2005 metais 1-4 klasėse besimokantys mokiniai Birštono, Druskininkų, Visagino savivaldybėse sudarė mažiau kaip 27 procentus visų mokinių, o Jonavos, Kauno, Panevėžio rajonų savivaldybėse tokie mokiniai sudarė 32-33 procentus.
3. Skirtingi mokinių „nubyrėjimo koeficientai“ ateinat į pirmą klasę. Apskritai, daugelyje rajonų (išskyrus didžiuosius miestus ir apie juos esančius rajonus) šie koeficientai nedaug skiriasi. Paprastai didžiajame mieste mokinių, atėjusių į pirmą klasę, skaičius yra kiek didesnis, nei prieš septynis metus gimusiųjų, o į šalia esančio rajono mokyklas ateina kiek mažiau mokinių, nei rajone gimė prieš septynerius metus.
4. Skirtingi nubyrėjimo koeficientai pereinat mokiniams iš klasės į klasę. Savivaldybės daugiausia skiriasi pagal iš 10 kl. į 11 kl. atėjusių mokinių dalį. Dalis rajonų, esančių šalia didžiųjų miestų savivaldybių, mokinių baigusių 8 ar 10 klasių pereina mokytis į šių miestų mokyklas. Apskritai, daugelyje rajonų, kaip ir visoje respublikoje, stebima tendencija, kad vis didesnė mokinių dalis, baigusių 10 klasę, pasirenka mokslą 11 klasėje. Šalyje iš 10 į 11 bendrojo lavinimo mokyklos klasę (ar į 3 gimnazijos klasę) 2001 – 2005 metais pereina vidutiniškai 79,1 procentas dešimtokų.

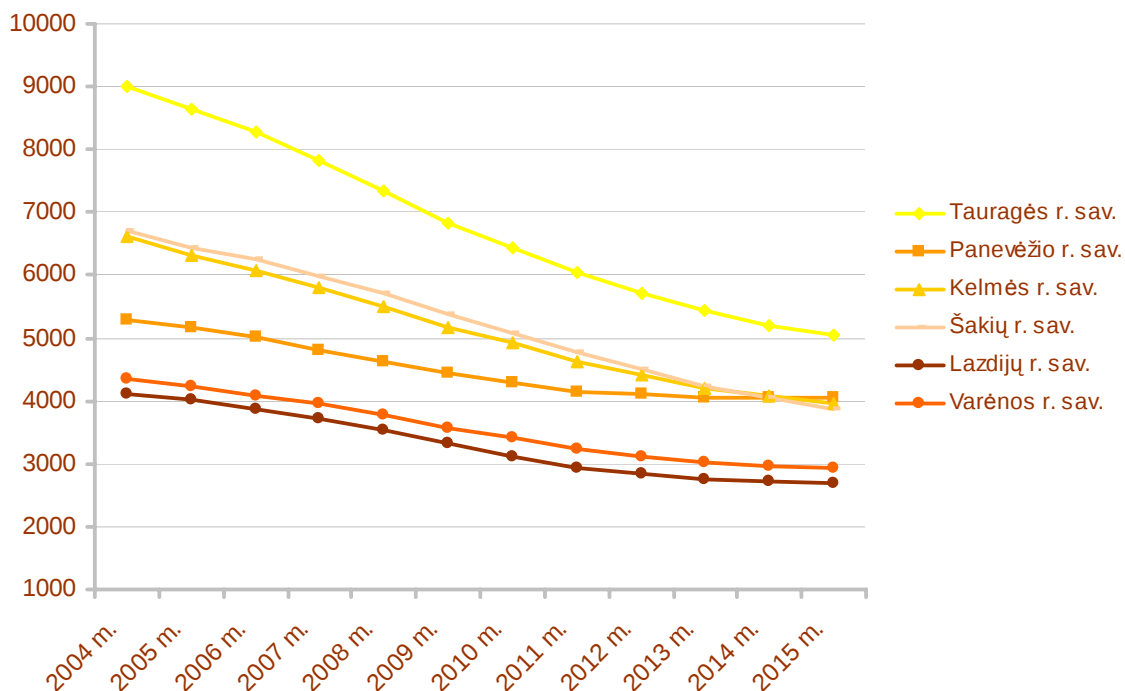
Išlikus toms pačioms tendencijoms kaip 2003 - 2005 metais, šalyje 2005 - 2015 metais prognozuojamas bendras mokinių skaičiaus mažėjimas 32 procentais²⁰. Analizuojant savivaldybių duomenis šiuo aspektu, stebimas tam tikras netolygumas. Tarp didžiųjų šalies miestų išsiskiria Vilniaus miestas, kuriame analizuojamu laikotarpiu mokinių sumažės 20 proc. Didžiausi pokyčiai šiame mieste bus stebimi iki 2010 metų, vėliau mokinių skaičiaus mažėjimas stabilizuosis. Panaši situacija yra Klaipėdos ir Kauno miestuose. Čia mokinių skaičiaus pokytis nagrinėjamu laikotarpiu sudarys atitinkamai 33 ir 28 proc. Kituose trijuose miestuose prognozuojamas mokinių skaičiaus mažėjimas apie 33 proc. Jiems būdinga tai, kad pasiekus 2010 metus mokinių skaičiaus mažėjimas išliks gana žymus.

2.5.1 pav. Mokinių skaičiaus didžiųjų Lietuvos miestų bendrojo lavinimo mokyklose prognozė 2006 - 2015 metų laikotarpiui (Skaičiuota pagal: STD)

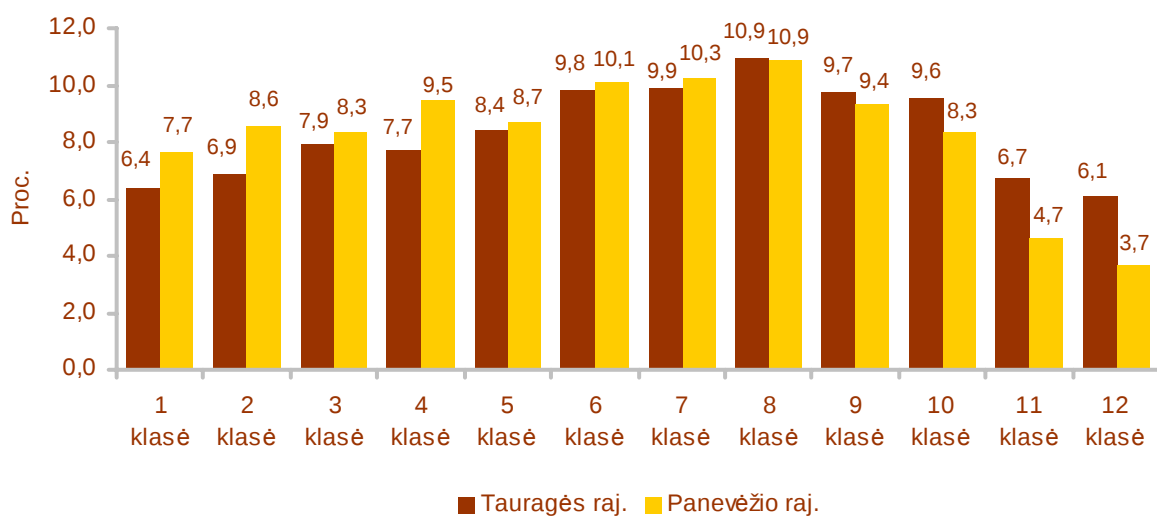
Mažiausi mokinių skaičiaus pokyčiai yra prognozuojami Vilniaus miesto, Vilniaus, Šalčininkų, Panevėžio, Klaipėdos rajonų savivaldybėse, Neringos savivaldybėje. Čia mokinių skaičiaus pokytis 2015 m., lyginant su 2005 m., nesieks 25 procentų. Plungės, Tauragės, Utenos, Skuodo, Druskininkų, Birštono, Palangos m. savivaldybėse prognozuojami didžiausi mokinių skaičiaus pokyčiai, kurie nagrinėjamu laikotarpiu gali siekti nuo 40 iki 45 procentų. Mokinių skaičiaus dinamika rajonuose yra skirtinga. Dalyje rajonų, tokiuose kaip Šalčininkų, Vilniaus m., Vilniaus r., Panevėžio, Neringos, Klaipėdos m., Jonavos, Alytaus, mokinių skaičius padedant 2011-2012 metais pradės stabilizuotis, o kituose, tokiuose kaip Rokiškio, Palangos m., Utenos, Tauragės, Skuodo rajonuose, mokinių skaičiaus kitimas išliks palyginti žymus.

²⁰ Atlikus prognozę šalies mastu (žr. 2.4 skyrių), prognozuojamas 33 proc. mokinių skaičiaus pokytis. Neatitiktis yra priskirtinas prognozės paklaidai.

2.5.2 pav. Mokinių skaičiaus bendrojo lavinimo mokyklose prognozė 2006 - 2015 metų laikotarpiui dalyje šalies savivaldybių (Skaičiuota pagal: STD)

2.5.2 pav. iliustruoja prognozuojamus mokinių skaičiaus pokyčius dalyje savivaldybių. Pvz., Kelmės ir Šakių savivaldybėse pokyčiai yra identiški. O Panevėžio rajone pokyčiai mažesni. Identiški pokyčiai prognozuojami Lazdijų ir Varėnos rajonų savivaldybėse.

2.5.3 pav. Mokinių skaičiaus procentinis pasiskirstymas dviejuose rajonuose pagal klases 2005 metais. (Skaičiuota pagal: STD)

Pateiksime Tauragės ir Panevėžio rajonų pavyzdį. Skirtingas prognozuojamas mokinių skaičiaus kitimo tendencijas šiuose rajonuose galima pagrįsti. Panevėžio rajone didesnę dalį sudaro jaunesnio amžiaus mokiniai nei Tauragės rajone (dalis vyresniųjų klasių mokinių gyvena Panevėžio rajone, o mokosi mieste). O, kaip matėme, ateityje pradinį klasių mokinių skaičius kis ne taip sparčiai kaip 10-12 kl. mokinių skaičius.

3. MOKYTOJŲ DARBAS BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOSE. INFORMACIJA PROGNOZEI

Švietimo sistemoje, kaip ir bet kuriose kitose srityse, laikui bėgant vyksta personalo kaita. Kai kurie darbuotojai išlieka savo pozicijose, kiti pakeičia darbo pobūdį, atsistatydina, išeina į pensiją ir pan. Vienas esminių momentų, prognozuojant darbuotojų skaičių, yra įvertinti, ar tikėtina, kad ateityje pasikartos buvusios ir esamos tendencijos. Tuo tikslu darbe yra atliekama įvairių veiksmų, tokių kaip pensinio amžiaus pedagogų darbas, nedidelį darbo stažą turinčių asmenų skaičiaus kitimas, mokytojų ir mokinių skaičiaus santykio dinamikos tendencijų, analizė.

3.1 Mokytojų darbo krūvių mokyklose analizė

Bendrojo lavinimo mokyklose dirbantiems mokytojams yra apibrėžta krūvio norma. Jos skaičiavimas dažniausia siejamas (taip elgiamasi pateikiant statistines ŠVIS ataskaitų formas) su valandų, praleistų dirbant su mokiniiais skaičiumi (kontaktingomis valandomis). Krūvių pasiskirstymas nėra tolygus: dažnai, ypač nedidelėse mokyklose, neįmanoma mokytojams krūvių paskirstyti taip, kad visi dirbtų pilnu krūviu, o kai kuriose, ypač didelėse, mokyklose mokytojų krūviai yra dideli. Pirmoje šio skyriaus dalyje, remiantis ŠVIS duomenų baze (2005 m.), analizuosime mokyklų pasiskirstymą pagal pedagogų, dirbančių nepilnu etatu skaičių. Antroje dalyje analizuosime sąlyginio pedagogų skaičiaus mokykloje ir realaus mokykloje dirbančių pedagogų skaičiaus santykį. Šis rodiklis gali būti interpretuojamas taip: kokia krūvio dalis vidutiniškai tenka vienam mokykloje dirbančiam pedagogui.

3.1.1 lentelė

Skirtingo tipo mokyklų pasiskirstymas pagal nepilną darbo krūvį turinčius pradinių klasių mokytojus

Nepilnu krūviu dirbančių pradinių klasių mokytojų dalis nuo bendro mokykloje dirbančių pradinių klasių mokytojų skaičiaus	Mokyklos tipas				
	darželis mokykla n=148	pradinė mokykla n=126	Pagrindinė mokykla n=628	vidurinė mokykla n=465	gimnazija n=39
Neturi nepilnu etatu dirbančių mokytojų	45,3%	30,2%	73,2%	52,7%	53,8%
0 – 10 proc.	2,7%	26,2%	4,3%	19,1%	28,2%
10 – 20 proc.	12,2%	19,0%	6,7%	13,3%	15,4%
20 – 30 proc.	16,9%	13,5%	8,9%	9,7%	
30 – 40 proc.	11,5%	5,6%	4,8%	2,4%	
40 – 50 proc.	7,4%	4,0%	0,6%	1,3%	2,6%
virš 50 proc.	4,1%	1,6%	1,4%	1,5%	

Skaičiuota pagal: Švis

Nepilnu krūviu 1-4 klasėse dirbantys mokytojai dažniausiai dirba darželiuose, mokyklose ir pradinėse mokyklose, tačiau apskritai šioje mokytojų grupėje darbas nepilnu krūviu nėra paplitęs (čia skaičiuojami visi mokytojai, dirbantys pradinėse klasėse - tiek pagrindinėse, tiek nepagrindinėse pareigose, tiek privalomo, tiek papildomo ugdymo sistemoje). Lentelėje pateikiami duomenys parodo skirtingo tipo mokyklų pasiskirstymą pagal nepilną darbo krūvį turinčius pradinių klasių mokytojus. Pradinių klasių mokytojų, dirbančių nepilnu etatu, neturi 73,2 proc. pagrindinių mokyklų, beveik 54 proc. gimnazijų, nors tai nėra reikšmingas rodiklis, nes gimnazijų, turinčių pradines klases, yra tik 39. Pastebėtina, kad daugiausiai nepilnu etatu dirbančių pradinių klasių mokytojų turi pradinės mokyklos. Pradinių mokyklų, kuriose nepilnu darbo krūviu dirbantys mokytojai sudaro daugiau nei 20 proc. viso pradinių klasių mokytojų kolektyvo, yra 25 proc. nuo bendro jų skaičiaus. Mokyklų, kuriose nepilnu darbo krūviu dirbtų daugiau nei pusė pradinių klasių mokytojų nuo jų bendro skaičiaus nėra daug, tačiau reikėtų išskirti mokyklas darželius, kurių 4,1 proc. nuo bendro šio tipo mokyklų skaičiaus turi jau minėtos sudėties pradinių mokytojų kolektyvą.

3.1.2 lentelė

Skirtingo tipo mokyklų pasiskirstymas pagal nepilną darbo krūvį turinčius 5 – 12 ir gimnazijų 1 – 4 klasių mokytojus

Nepilnu krūviu dirbančių 5 – 12 klasių ir gimnazijų klasių mokytojų dalis nuo bendro mokykloje dirbančių 5 – 12 klasių ir gimnazijų klasių mokytojų skaičiaus	Mokyklos tipas			
	pagrindinė mokykla, n=582	vidurinė mokykla n=462	gimnazija n=111	jaunimo mokykla n=23
0 – 10 proc.	2,7%	16,2%	27,9%	
10 – 20 proc.	12,7%	33,3%	45,0%	8,7%
20 – 30 proc.	12,4%	22,9%	18,0%	8,7%
30 – 40 proc.	16,3%	11,3%	7,2%	17,4%
40 – 50 proc.	22,2%	11,5%		30,4%
virš 50 proc.	33,7%	4,8%	1,8%	34,8%

Skaičiuota pagal: ŠVIS

Daugiausia nepilnu darbo krūviu mokytojai dirba pagrindinėse ir jaunimo mokyklose, mažiausiai - gimnazijose. Pagrindinių mokyklų, kuriose daugiau kaip pusė mokytojų dirba nepilnu krūviu, yra apie 34 proc. 3.1.2 lentelė pateikia duomenis, parodančius skirtingo tipo mokyklų pasiskirstymą pagal nepilną darbo krūvį turinčius 5 – 12 klasių ir gimnazijų 1 – 4 klasių mokytojus. Galime pastebėti, kad nė viena mokykla neturi visų pilnu darbo krūviu dirbančių 5 – 12 klasių ir gimnazijos klasių mokytojų. 72,9 proc. gimnazijų turi iki 20 proc. nepilnu krūviu dirbančių 5 – 12 ir gimnazijos klasių mokytojų nuo bendro jų skaičiaus mokyklose. O jaunimo mokyklų, kurios turėtų iki 20 proc. nepilnu darbo krūviu dirbančių mokytojų, yra 9 procentai. Paminėtina tai, kad daugiau nei 30 proc. pagrindinių ir jaunimo mokyklų turi virš 50 proc. nepilnu etatu dirbančių 5 – 12 klasių mokytojų.

Šioje dalyje analizuosime sąlyginio pedagogų skaičiaus mokykloje ir realaus mokykloje dirbančių pedagogų skaičiaus santykį. Šis rodiklis gali būti interpretuojamas taip: kokia krūvio dalis vidutiniškai tenka vienam mokykloje dirbančiam pedagogui (čia skaičiuojami visi mokytojai, dirbantys mokykloje tiek pagrindinėse, tiek nepagrindinėse pareigose, tiek privalomo, tiek papildomo ugdymo sistemoje). Viso darbo laiko ekvivalentas (sąlyginis mokytojų skaičius) yra skaičiuojamas visų mokytojų darbo krūvį mokykloje dalinant iš vieno etato krūvio normos. Tokiu būdu sąlyginį mokytojų skaičių galima interpretuoti kaip hipotetinį mokytojų skaičių, kurie galėtų dirbti mokykloje, jei kiekvienas iš jų turėtų vieno etato darbo krūvį. Vienam mokyklos mokytojui vidutiniškai tenkanti etato dalis yra apskaičiuojama viso darbo laiko ekvivalentą padalinant iš realiai mokykloje dirbančių mokytojų skaičiaus. Jei šis rodiklis yra mažesnis už vienetą, reiškia, visą darbo krūvį išdalijus mokykloje dirbantiems mokytojams po lygiai, nė vienas iš jų nedirbtų visu etatu. Rodiklio reikšmė didesnė už 1,5 reiškia, kad mokykloje dirbantiems mokytojams vidutiniškai tenka daugiau negu 1,5 etato, tai yra, dauguma mokytojų dirba daugiau nei 1,5 etato.

3.1.3 lentelė

Mokyklų pasiskirstymas pagal mokytojų darbo krūvį 2004 metais
(2004 metų duomenys)

Etato dalis, vidutiniškai tenkanti vienam mokykloje dirbančiam mokytojui	Mokyklų skaičius	Procentai	Sukauptieji procentai
iki 0,5	5	0,3	0,3
0,5 - 0,75	100	6,6	7,0
0,75 - 1	418	27,7	34,6
1 - 1,25	502	33,2	67,9
1,25 - 1,5	334	22,1	90,0
1,5 - 1,75	122	8,1	98,1
1,75 - 2	29	1,9	100,0
Iš viso*	1538	100,0	

Skaičiuota pagal: ŠVIS

Remiantis 3.1.4 lentelės duomenimis, galime tvirtinti, kad yra apie **34 proc. mokyklų, kuriose vienam mokytojui vidutiniškai tenka vienas etatas arba mažesnis darbo krūvis** (skaičiuojami visi mokykloje dirbantys mokytojai, tiek pagrindinėse, tiek nepagrindinėse pareigose). O mokyklų, kuriose vienam mokytojui vidutiniškai tenka daugiau nei 1,5 etato, yra apie 10 proc.

3.1.4 lentelė

Mokyklų pasiskirstymas pagal 1 - 4 klasių mokytojų darbo krūvį
(2004 metų duomenys)

Etato dalis, vidutiniškai tenkanti vienam mokykloje dirbančiam mokytojui	Mokyklų skaičius	Procentai	Sukauptieji procentai
iki 0,5	11	,9	,9
0,5 - 0,75	129	10,8	11,7
0,75 - 1	400	33,5	45,2
1 - 1,25	350	29,3	74,5
1,25 - 1,5	221	18,5	93,0
1,5 - 1,75	75	6,3	99,2
1,75 - 2	9	,8	100,0
Iš viso	1384	100,0	

Skaičiuota pagal: ŠVIS

Šioje lentelėje matome 1 - 4 klasių mokytojų darbo krūvių pasiskirstymą. Pastebėtina, kad yra **45 proc. mokyklų, kuriose dirbantiems pradinį klasių mokytojams tenka vidutiniškai vienas etatas arba mažesnis darbo krūvis**. Didesniu nei vidutiniu 1,25 etato krūviu dirba 25,5 proc. mokyklų. Yra 7 proc. mokyklų, kurių pradinį klasių mokytojai dirba vidutiniškai didesniu nei 1,5 etato darbo krūviu.

Mokyklų pasiskirstymas pagal 5 -12 ir gimnazinių klasių mokytojų darbo krūvį
(2004 metų duomenys)

Etato dalis, vidutiniškai tenkanti vienam mokykloje dirbančiam mokytojui	Mokyklų skaičius	Procentai	Sukauptieji procentai
iki 0,5	18	1,5	1,5
0,5 - 0,75	106	8,9	10,4
0,75 - 1	368	30,8	41,2
1 - 1,25	336	28,1	69,3
1,25 - 1,5	243	20,4	89,7
1,5 - 1,75	95	8,0	97,7
1,75 - 2	28	2,3	100,0
Iš viso	1194	100,0	

Skaičiuota pagal: ŠVIS

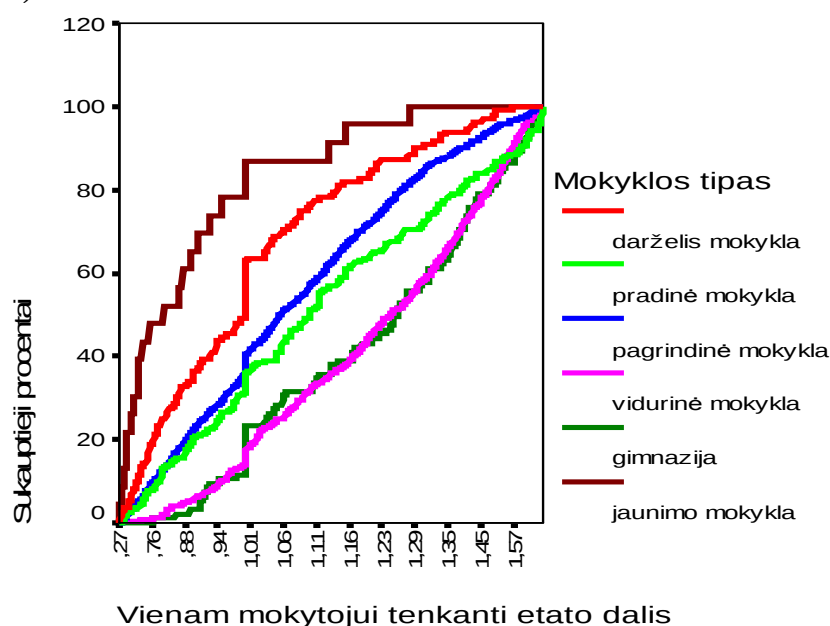
3.1.5 lentelėje pateikti duomenys parodo 5 - 12 ir gimnazinių klasių mokytojų darbo krūvių pasiskirstymą. Yra apie 30 proc. minėto tipo mokyklų, kuriose dirbantiems mokytojams vidutiniškai tenka vienas etatas arba mažesnis darbo krūvis. **Tačiau yra net apie 10 proc. mokyklų, kuriose mokytojai turi vidutiniškai 1,5 etato arba dar didesnį darbo krūvį.**

Skirtingo tipo mokyklų pasiskirstymas pagal mokytojų darbo krūvį (2004 metų duomenys)

Etato dalis, vidutiniškai tenkanti vienam mokykloje dirbančiam mokytojui	Mokyklos tipas					
	darželis mokykla n=148	pradinė mokykla n=126	pagrindinė mokykla n=582	vidurinė mokykla n=462	gimnazija n=111	jaunimo mokykla n=23
iki 0,5	1,5%		,2%	,2%		4,3%
0,5 - 0,75	16,7%	7,9%	8,2%	,4%		43,5%
0,75 - 1	44,7%	28,3%	32,0%	17,0%	23,2%	39,1%
1 - 1,25	24,2%	31,9%	37,6%	33,6%	26,3%	8,7%
1,25 - 1,5	11,4%	18,8%	17,1%	32,0%	32,6%	4,3%
1,5 - 1,75	1,5%	7,9%	4,0%	14,6%	14,7%	
1,75 - 2		5,2%	1,0%	2,2%	3,2%	

Skaičiuota pagal: ŠVIS

3.1.6 lentelėje ir 3.1.1 pav. pateikiamas skirtingo tipo mokyklų pasiskirstymas, pagal vienam mokytojui vidutiniškai tenkančią etato dalį. Matome, kad didžiausias vidutinis krūvis tenka vidurinių mokyklų ir gimnazijų pedagogams. Apie 17 procentų mokyklų vidutinis mokytojų krūvis yra didesnis negu 1,5 etato. O tarp pagrindinių mokyklų tokių yra tik 5 proc. Apie 40 proc. pagrindinių mokyklų vienam mokytojui vidutiniškai tenka iki 1 etato (imtinai).

3.1.1 pav. Mokyklų pasiskirstymas, pagal vienam mokytojui vidutiniškai tenkančią etato dalį.
(2004 metų duomenys)

Visą bei ne visą darbo laiką dirbantys mokytojai* ir viso darbo laiko ekvivalentas skirtingo tipo mokyklose 2004 m.

	Dirbantys visą darbo laiką	Dirbantys ne visą darbo laiką	Pagrindinėse pareigose dirbančių mokytojų skaičius	Sąlyginis mokytojų skaičius (SMS)	SMS santykis su dirbančiųjų skaičiumi
Priešmokyklinio ugdymo grupių mokytojai	603	405	920	920	0,95
1-4 klasės mokytojai	9248	1911	10216	13926	1,26
5-12 klasės ir gimnazijos 1-4 klasės mokytojai	26253	13099	32594	44348	1,37

Skačiuojami ir pagrindinėse, ir nepagrindinėse pareigose dirbantys mokytojai

Skačiuota pagal: ŠVIS

Mokytojų, dirbančių pilną ir nepilną darbo dieną, skaičius teikiamas 2005 m., VDL santykis su dirbančiųjų skaičiumi – 2004 m. Prieš tai šiame skyrelyje pateikti duomenys demonstruoja mokyklų įvairovę pagal jose dirbančių mokytojų krūvį. Vienose, ypač nedidelėse mokyklose, tokia įvairovė yra visiškai suprantama: dalis mokytojų dirba antraeilėse pareigose, todėl tose mokyklose turi mažą darbo krūvį. 3.1.7 lentelėje pateikti duomenys parodo visą bei ne visą darbo laiką dirbančių mokytojų skaičių ir viso darbo laiko ekvivalentą skirtingo tipo mokyklose. Pagrindinėse pareigose dirbančiųjų priešmokyklinio ugdymo grupių mokytojų ŠVIS statinių lentelių duomenimis 2004 metais buvo 968, taigi jų yra daugiau negu turėtų būti (920), jeigu norėtume, kad kiekvienas dirbantis mokytojas dirbtų vienu etatu. Pradinių klasių mokytojų 2004 metais buvo 10216, 5 – 12 ir gimnazinių klasių mokytojų yra 32594 (be mokyklų vadovų; ŠVIS statinių lentelių duomenys).

Apibendrinant galima teigti, kad vidutinis šalies mokytojas turi daugiau nei 1 etatą. Remiantis ŠVIS duomenimis, vienam mokytojui vidutiniškai tenka 1,35 etato. Įvertinus, kad dauguma mokyklų vadovų turi jiems leidžiamą pusę etato pamokų krūvį, skaičiuojama, kad mokytojas vidutiniškai turi 1,3 etato (perskaičiavus į kontaktines valandas, vienam mokytojui vidutiniškai tektų apie 23 val./sav.). Atrankinio tyrimo²¹ (mokytojų apklausa) būdu nustatytas kiek kitoks skaičius – 22 val./sav., kas atitinka 1,2 etato. Prognozuojant mokytojų skaičių atsižvelgiama į keletą tikėtinų mokytojų krūvio kaitos tendencijų. Pirma, personalo sistema yra inertiška, t. y., kaip atskleista šio tyrimo autorių darbe „Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą“, stebima tendencija, kad augant mokinių skaičiui mokykloje, pagrindinėse pareigose dirbančių mokytojų skaičius auga ne taip sparčiai, t. y., mokytojai pradeda dirbti didesniais krūviais, samdomi specialistai nepagrindiniam darbui. Jei mokykloje mokinių skaičius mažėja, mokytojų skaičius mažėja ne taip sparčiai, pedagogai ima dirbti mažesniu krūviu. Prognozuojamu laikotarpiu maždaug 33 proc. mažės mokinių skaičius, todėl tikėtina, kad dėl sistemos inertiškumo pedagogų skaičiaus pokyčiai bus mažesni. Antra, nėra visiškai aišku, kaip mokytojų krūvį paveiks perėjimas prie etatinio darbo apmokėjimo sistemos. Prognozuojama, kad krūvių pasiskirstymas bus tolygesnis, tačiau ar dėl to sumažės vidutinis krūvis, nėra visiškai aišku. Trečia, tikėtina, kad dėl mažėjančio mokinių skaičiaus, toliau tvarkant mokyklų tinklą, mažės tuščių mokymosi vietų skaičius, ypač kaimo vietovėse esančiose mokyklose. Kaip tokia pertvarka ir su ja susijęs mokinių srautų persiskirstymas paveiks mokytojų krūvį, nėra visiškai aišku, tačiau remiantis minėto tyrimo duomenimis apie sistemos inertiškumą, galima tikėtis, kad šis faktorius kiek padidins krūvių pasiskirstymo netolygumą. Apibendrinus galima teigti, kad nors minėtas A. Kalvaičio tyrimas didelių poslinkių mokytojų krūvio srityje pastaraisiais metais nenustatė, tačiau tikėtina, kad mažėjant mokinių skaičiui vyresnėse klasėse, mokytojų krūvis dėl sistemos inertiškumo šiek tiek mažės ir realus mokytojų skaičiaus pokytis 2015 metais prognozuojamas šiek tiek (5-8 proc.) mažesnis nei mokinių.

3.2 Darbingo amžiaus mokytojų išėjimo iš darbo mokykloje analizė

Vertindami mokytojų kaitą mokykloje remsimės autorių atlikto tyrimo *Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą*²² metu sudaryta duomenų bazė. Darbingo amžiaus mokytojai pereina dirbti į kitą mokyklą arba išvis palieka darbą švietimo sistemoje. Mokyklų vadovų apklausos duomenimis, iš viso per du metus nuo 2002 iki 2004 mokyklą dėl įvairių priežasčių paliko 11,6 proc. darbingo amžiaus pedagogų. Tyrimo duomenys pateikiami 3.2.1 lentelėje.

²¹ Kaip keičiasi mokytojų darbo krūvis? *Švietimo problemos analizė*. 2006 01 Nr. 1 (14), Tyrimo autorius A. Kalvaitis, Švietimo plėtotos centro vyriausiasis specialistas.

²² Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą. Tyrimo ataskaita. Tyrimo vadovas G. Merkys. Kaunas, 2004.

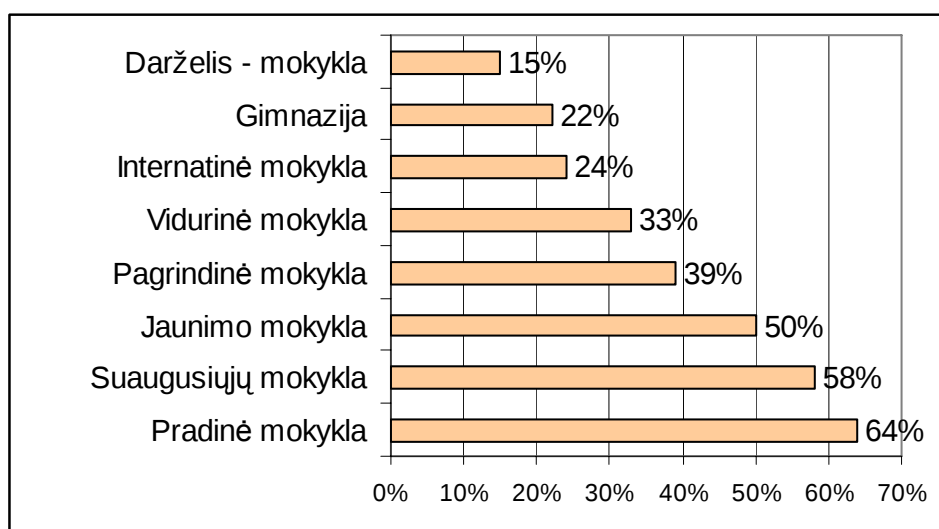
Darbingo amžiaus mokytojų išėjimo iš darbo priežastys ir aplinkybės. Laikotarpis nuo 2002-09 iki 2004-09 ($N_{\text{mokyklų}} = 718$)

Priežastys ir aplinkybės, kodėl darbingo amžiaus mokytojai išėjo iš mokyklos	Mokytojų skaičius	Procentai ¹
Savo iniciatyva perėjo dirbti į kitą mokyklą	670	3,3%
Vykstant mokyklos reorganizacijai buvo perkelti dirbti (arba formaliai atleisti ir vėl priimti) į kitą mokyklą vadovų ar Švietimo skyriaus sutarimu („Išėjo kartu su moksleiviais“)	137	0,7%
Iš viso pakeitė mokyklą	807	3,9%
Savo iniciatyva perėjo dirbti į kitą sritį (verslą, gamybą, kitą valstybės tarnybą ir pan.)	340	1,7%
Buvo atleisti pasibaigus darbo sutarčiai	328	1,6%
Neteko darbo todėl, kad mažėjant mokinių skaičiui, nesusidarė darbo krūvis	300	1,5%
Išvyko laikinai ar nuolat gyventi į užsienį	208	1,0%
Pakeitė gyvenamąją vietą	165	0,8%
Mirė	81	0,4%
Nebegalėjo dirbti dėl ligos, invalidumo	41	0,2%
Kita	53	0,3%
Buvo atleisti dėl darbo drausmės, pedagogo etikos normų pažeidimų	23	0,1%
Priežasties nurodyti negali	29	0,1%
Iš viso nebedirba švietimo sistemoje	1568	7,6%

¹ Mokytojų, išėjusių iš darbo dėl nurodytos priežasties ir vidutinio visų mokyklose dirbusių darbingo amžiaus mokytojų 2002/2003 m.m. ir 2004/2005 m.m. skaičiaus santykis
Duomenų šaltinis: mokyklų duomenys

Visose mokyklų grupėse išėjimo iš darbo tendencijos yra panašios. **Daugiausia buvo mokytojų, kurie savo iniciatyva perėjo dirbti į kitą mokyklą.** Vadovų teigimu, per dvejus metus švietimo sistemoje darbą paliko 5,6 proc. darbingo amžiaus mokytojų. Taigi galima vertinti, kad per metus darbą švietimo sistemoje palieka maždaug 2 proc. darbingo amžiaus pedagogų. Šia norma vadovausimės atlikdami pedagogų prognozę.

Senatvės pensinio amžiaus mokytojų tyrime dalyvavusiose mokyklose nuo 2002 09 iki 2004 09 atleista 567, kas sudaro 34 proc. visų mokyklose 2003/2004 m. m. dirbančių pensininkų. Galima padaryti išvadą, kad stebima tendencija palikti mokykloje dirbti pensinio amžiaus pedagogus. Jei būtų išlaikoma 2003 m. mokykloje dirbančių pedagogų pensininkų dalis, atleistų pensinio amžiaus pedagogų procentas turėtų svyruoti apie 50 proc. Atleistų pensinio amžiaus pedagogų santykinį dažnį (procentais) pasiskirstymas skirtingo tipo mokyklose yra labai nevienodas (žr. 3.2.1 pav.) Santykinai didžiausia dalis pensinio amžiaus pedagogų buvo atleidžiama iš pradinė mokyklų. Jas labiausiai palietė mokinių skaičiaus mažėjimas.

3.2.1 pav. Per dvejus metus iš darbo atleistų pensinio amžiaus mokytojų pasiskirstymas skirtingo tipo mokyklose (procentai skaičiuojami nuo atitinkamose mokyklose 2003 m. dirbusių pensinio amžiaus mokytojų skaičiaus) ($N_{\text{mokyklų}} = 718$)(Skaičiuota pagal: mokyklų duomenis)

3.3 Pensinio amžiaus mokytojų darbas mokykloje

Formaliai (daugiau iš istorinės perspektyvos) pensinio amžiaus riba žymi tą laiką, kai darbuotojas dėl savo amžiaus tampa nedarbingas. Tačiau gerėjančios socialinės sąlygos, sveikatingumas, didėjanti gyvenimo trukmė lemia tai, kad amžiaus riba, žyminti esamą darbingumo praradimą, tampa tarytum socialiniu laimėjimu: sukurta socialinio draudimo sistema suteikia galimybę pensinio amžiaus ribą pasiekusiems asmenims gauti nuolatinės pajamos nedirbant, nors darbingumas dar kurį laiką išlieka. Lietuvoje iki 1995 m. pensinio amžiaus riba buvo 55 metai moterims ir 60 metų vyrams. Nuo 1995 metų **pensinio amžiaus riba** buvo didinama tiek moterims, tiek vyrams, kol 2006 pasiekė 60 metų moterims ir 62 metus 6 mėnesius vyrams.

Trumpai apžvelgsime mokytojų išėjimo į pensiją situaciją Europos Sąjungos valstybėse. Analizuojant pensinio amžiaus ribą Europos Sąjungos valstybėse, galima pastebėti, kad daugelyje Vidurio ir Šiaurės Europos šalių įstatymu numatytas oficialus pensinis amžius yra 65 metai²³. Šią ribą viršija tik Danija (67 metai). Didžiausią pensinio amžiaus ribą iš Europos šalių turi Norvegija (70 m.). Daugumoje valstybių, kuriose pensinis amžius yra mažesnis nei 60 metų ir mažiau, planuojama artimesnėje ar tolimesnėje ateityje šį amžių didinti. Maždaug pusė ES valstybių numatyta galimybė anksčiau išeiti į pensiją. Dažniausiai yra nustatomi tokie ankstyvo išėjimo į pensiją kriterijai, kaip amžius ir pedagoginio darbo stažas. Daugelyje šalių, kur tokia galimybė yra numatyta, pensinis amžius yra 65 metai, tačiau į pensiją galima išeiti 60 metų, jei mokytojas išdirbo mokykloje tam tikrą laiką, dažniausiai yra 30-35 metus. Atskirose šalyse stažas, kaip išėjimo į pensiją kriterijus, gana stipriai įvairuoja. Pvz., Vengrijoje mokytojas į pensiją gali išeiti 59 metų, jei pedagoginio darbo stažas - 20 metų, o Jungtinėje karalystėje – 60 metų, jei turi 40 metų pedagoginio darbo stažą. Iš ES valstybių, tik Kipre yra numatyta, kad mokytojas gali išeiti į pensiją sulaukęs 55 metų, jei darbo mokykloje stažas yra didesnis nei 33,3 m.

Lietuvos švietimo bendruomenėje, politiniuose sluoksniuose taip pat svarstoma galimybė įstatymu reglamentuoti mokytojų priešlaikinį išėjimą į pensiją, užtikrinant visą jiems priklausančios senatvės pensijos dydį. Švietimo darbuotojų profesinė sąjunga teikia siūlymą²⁴ mažinti pedagogų, turinčių 30 m. pedagoginio darbo stažą, pensinio amžiaus ribą iki 55 m., didinant jų pensijų išmokas, kurios sudarytų ne mažiau kaip 60 proc. jų atlyginimo vidurkio. Reikia pripažinti, kad ankstyvas pasitraukimas iš aktyvios darbinės veiklos gali iš dalies išspręsti keletą švietimo personalo politikos problemų: užtikrins tolygesnę pedagogų kaitą, leidžiančią sumažinti amžiaus disproporcijas; sudarys didesnes galimybes jauno amžiaus, iniciatyviems, šiuolaikinį išsilavinimą turintiems žmonėms dirbti mokykloje; sušvelnins dėl mokinių skaičiaus mažėjimo kylančias bedarbystės grėsmes. Iš kitos pusės, šio siūlymo realizavimą riboja šiuo metu veikianti pensinio draudimo sistema bei numatomos pensinio amžiaus didinimo galimybės. Reaguojant į Lietuvai, kaip ir visai ES, būdingus demografinius poslinkius yra sudaryta Nacionalinė gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategija²⁵. Joje numatoma sukurti dalinio (palaipsnio) išėjimo į pensiją schemas, pagal kurias vyresnio amžiaus žmonės galėtų rinktis dalinį užimtumą ir dalinį išėjimą į pensiją; ilgainiui pasiekti, kad vyrai ir moterys ilgiau galėtų pritaikyti savo gebėjimus darbo rinkoje ir vėliau eiti į pensiją. Ateityje planuojama (nors dokumentais tai dar nėra įteisinta) didinti pensinį amžių iki 65 metų ir sukurti lanksčią sistemą, leidžiančią vyresniems žmonėms dirbti ne visą darbo dieną ir gauti dalį pensijos.

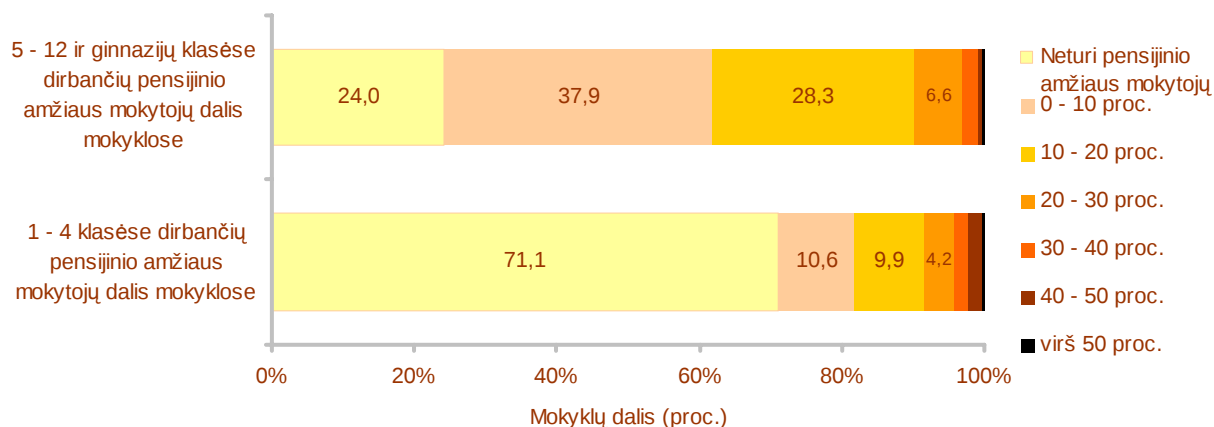
Pensinio amžiaus mokytojų darbas mokykloje šiuo metu yra vienas labiausiai diskutuojamų klausimų, susijusių su mokytojų skaičiaus kitimu mokyklose, tvarkant mokyklų tinklą, jaunų, perspektyvių mokytojų įdarbinimo galimybėmis. Skyrelyje pristatoma pensinio amžiaus mokytojų skaičiaus situacijos mokykloje analizė, atlikta remiantis naujai sudarytos ŠVIS duomenų bazės informacija. Buvo naudojama tiek internetinė duomenų bazės versija, tiek ITC parengtas duomenų bazės variantas kaip SPSS programos byla. Duomenų bazėje pateikiami duomenys apie pensinio amžiaus pedagogų skaičių mokykloje 2004, 2005 metais. Dėl nedidelio laikotarpio skirtumų tarp duomenų dirbančių pedagogų pensininkų skaičiaus dinamika nebus nagrinėjama.

Pagrindinis rodiklis, atspindintis pensinio amžiaus mokytojų padėties mokykloje situaciją kiekybiškai ir leidžiantis mokyklas palyginti tarpusavyje, yra pensinio amžiaus mokytojų dalis nuo bendro mokykloje dirbančių mokytojų skaičiaus (procentais). Buvo analizuota, kaip įvairaus tipo mokyklos pasiskirsto pagal jose dirbančių pensinio amžiaus mokytojų dalį. Skaičiuojami tik pagrindinėse pareigose dirbantys mokytojai.

²³ *The teaching profession in Europe: Profile, trends and concerns. General lower secondary education.* Eurydice, 2004.

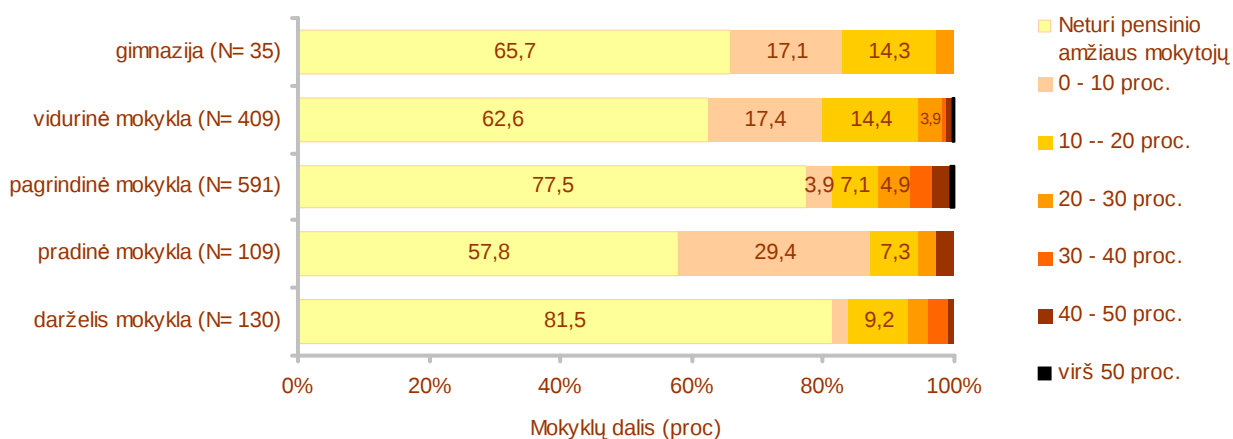
²⁴ ŠDPS Žemaitijos regiono forumo *ŠVIETIMO REFORMŲ RAIDA PEDAGOGINĖS VISUOMENĖS AKIMIS* rezoliucija. (2006-05-18/19)

²⁵ *Nacionalinė gyventojų senėjimo pasekmių įveikimo strategija.* 2004. Valstybės Žinios, 2004, Nr.95(1)-3501.

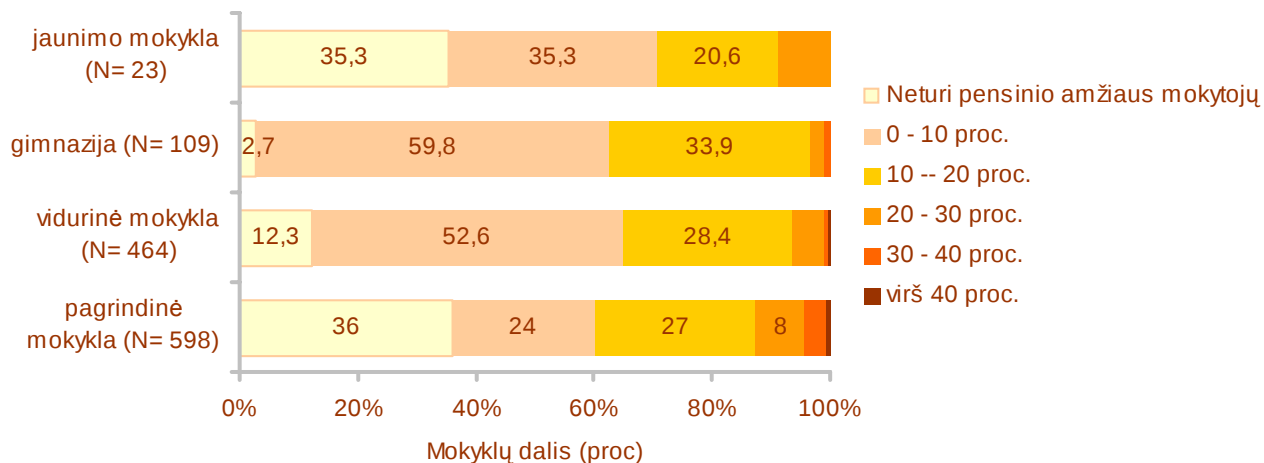
3.3.1 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal pagrindinėse pareigose dirbančių pensinio amžiaus mokytojų dalį bendrojo lavinimo mokyklose 2005 m ($N_{\text{mokyklų (1-4 kl.)}} = 893$, $N_{\text{mokyklų (5-12 kl.)}} = 1207$) (Skaičiuota pagal: ŠVIS)

Tarp pradinių klasių ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų, dirbančių pagrindinėse pareigose, yra 4,8 proc. pensinio amžiaus mokytojų, o tarp 5-12 klasių mokytojų – 8,9 proc. Pažymėtina, kad net 71,1 proc. mokyklų neturi pensinio amžiaus pradinių klasių mokytojų, 5 – 12 ir gimnazinių klasių pensinio amžiaus mokytojų neturinčių mokyklų yra 24 proc. Skirtumas tarp 1-4 ir 5-12 klasių šiuo aspektu galėtų būti aiškinamas tuo, kad pradinės klases daugiau palietė su mokinių skaičiaus mažėjimu susiję procesai. Remiantis darbo kodeksu, nesudarius mokytojams krūvio visų pirma atleidžiami pensinio amžiaus mokytojai. Situacija tarp pradinių klasių mokytojų yra precedentas prognozuojant mokytojų pensininkų darbą vyresnėse klasėse: mažėjant mokinių skaičiui ir nesudarius krūviui, visų pirma bus atleidžiami pensinio amžiaus mokytojai dalykininkai. Vadybiniu požiūriu, čia, matyt, taps aktualesnė kita problema, su kuria atokesnių vietovių mokyklos susiduria jau šiuo metu: išėjus pensinio amžiaus mokytojui dalykininkui gana sudėtinga rasti jį keičiantį pedagogą specialistą. Nors, kaip parodė tyrimas, dalyko specialistų šiuo metu ruošama pakankamai, tačiau jų pasiskirstymo į darbo vietas geografija pradeda netenkinti poreikio.

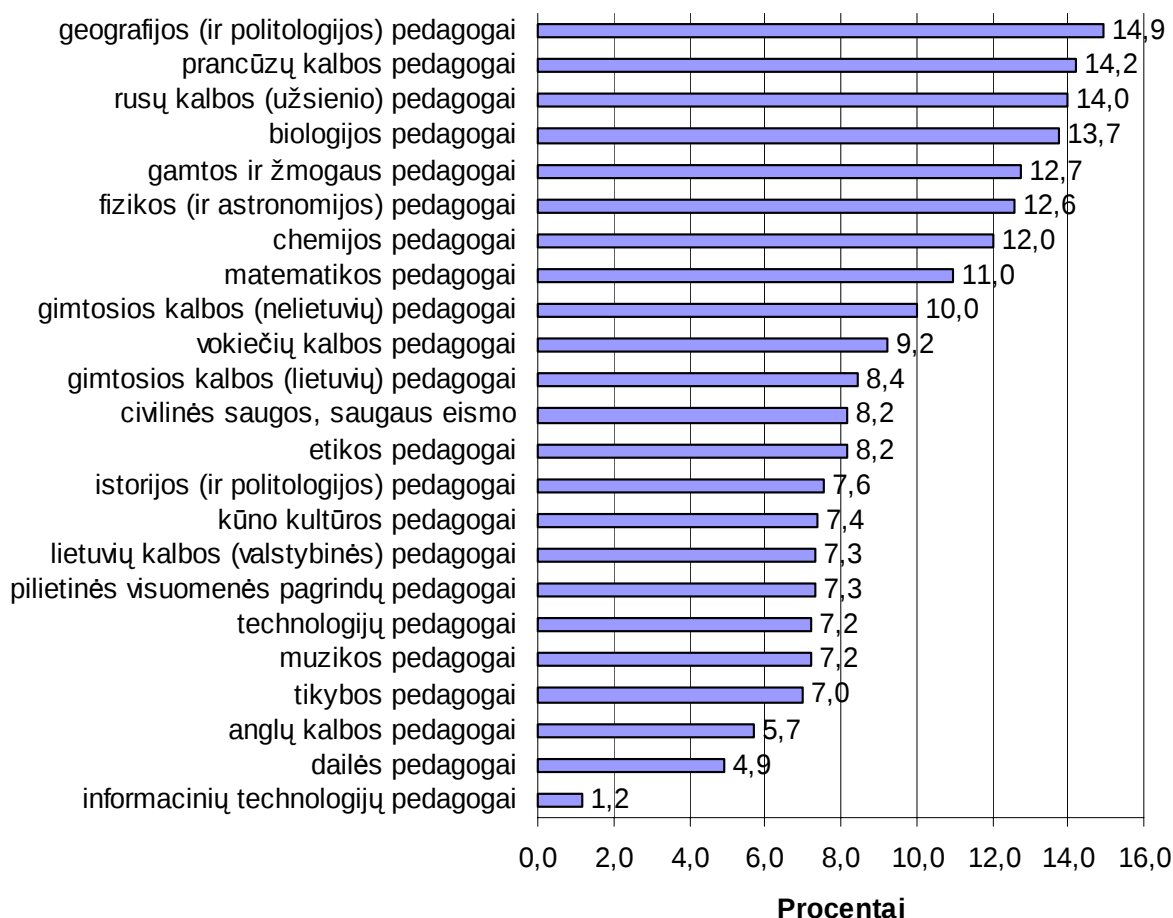
3.3.2 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal pensinio amžiaus mokytojų dalį 1 – 4 klasėse (Skaičiuota pagal: ŠVIS)

2005 metais 1-4 klasėse dirbo 475 pensinio amžiaus mokytojai, kurie sudarė 4,8 procento visų šios grupės mokytojų. Mažiausia pensininkų dalis dirba darželiuose-mokyklose (4,2 proc.), didžiausia – pagrindinėse mokyklose (5,1 proc.). Tarp priešmokyklinio ugdymo pedagogų pensininkų yra 4,1 proc. 3.3.2 diagramoje pateikiami duomenys suteikia informaciją apie 1 – 4 klasių pensinio amžiaus mokytojų dalį nuo bendro mokytojų skaičiaus pagal mokyklų tipus (mokyklų skyriai skaičiuojami atskirai). Pastebime, kad daugiau nei 50 proc. visų tipų mokyklų apskritai neturi pensinio amžiaus mokytojų pradinėse klasėse. Net 81,5 proc. darželių mokyklų ir 77,5 proc. pagrindinių mokyklų neturi pradinių klasių pensinio amžiaus mokytojų. Reikia atkreipti dėmesį, jog skiriasi skirtingų tipų mokyklų bendras skaičius. Tačiau yra 3,4 proc. pagrindinių mokyklų, kuriose pradinių klasių pensinio amžiaus mokytojai sudaro didesnę nei 40 proc. dalį nuo bendro mokytojų skaičiaus. Taip pat pastebime, kad mažiausią bendro mokytojų skaičiaus dalį, t.y., iki 20 proc. pradinių klasių pensinio amžiaus mokytojų nuo bendro mokytojų skaičiaus turi 11 proc. pagrindinių mokyklų. Daugiausia pensinio amžiaus mokytojų yra pradinėse mokyklose – 42,3 proc. pradinių mokyklų turi daugiau ar mažiau pensinio amžiaus mokytojų.

3.3.3 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal pensinio amžiaus mokytojų dalį 5 – 12 ir 1 – 4 gimnazinėse klasėse (Skaiciuota pagal: ŠVIS)

2005 metais 5-12 klasėse ir gimnazijų 1-4 klasėse dirbo 2614 pensinio amžiaus mokytojai, kurie sudarė 9,1 procento visų šios grupės mokytojų. Mažiausia pensininkų dalis dirba vidurinėse mokyklose (8,6 proc.), didžiausia – pagrindinėse mokyklose (9,1 proc.) ir Jaunimo mokyklose (9,5 proc.). 3.3.3 diagramoje pateikiami duomenys, parodantys 5 – 12 ir gimnazinių klasių pensinio amžiaus mokytojų dalį nuo bendro mokytojų skaičiaus įvairių tipų mokyklose. Didžiojoje dalyje mokyklų 5 – 12 ir gimnazinių klasių pensinio amžiaus mokytojų sudaro ne daugiau kaip 20 proc. nuo bendro mokytojų skaičiaus. Lietuvoje yra 4,4 proc. pagrindinių mokyklų, kuriose 2005 m. pensinio amžiaus mokytojų pagrindinėse pareigose dirbo daugiau nei 30 proc. nuo bendro mokytojų skaičiaus, pvz., Tauragės r. Pagramančio pagrindinė mokykla (44 proc.), Vilniaus r. Kenos pagrindinė mokykla (45 proc.), Rokiškio r. Aleksandravėlės Pauliaus Širvio pagrindinė mokykla (50 proc.), Trakų r. Grendavės pagrindinė mokykla (50 proc.), Vilniaus r. Didžiosios Kuosinės pagrindinė mokykla (86 proc.). Nemažai mokytojų pensininkų dirba suaugusiųjų mokymo centruose.

3.3.4 pav. Pensinio amžiaus mokytojų dalis nuo bendro mokytojų skaičiaus (2005 metų duomenys, skaičiuota pagal: ŠVIS)

Tarp 5-12 klasių mokytojų didžiausia dalis pensinio amžiaus yra gamtos mokslų mokytojų: geografijos ir politologijos, biologijos, fizikos, chemijos moko daugiau kaip 12 proc. pensinio amžiaus mokytojų nuo bendro atitinkamo dalyko mokytojų skaičiaus. Mažiausia pensinio amžiaus mokytojų dalis (mažiau nei 6 proc.) yra tarp anglų kalbos, dailės, informacinių technologijų mokytojų.

Tarp mokiniui pedagoginę, psichologinę, socialinę pagalbą teikiančių mokyklos darbuotojų daugiausia logopedai yra pensinio amžiaus (422 arba 12,3 proc. nuo bendro skaičiaus). Tarp specialiųjų pedagogų pensinio amžiaus asmenų yra 2,5 proc., o psichologų ir socialinių pedagogų dalis neviršija 1 proc.

Prognozuojant pedagogų skaičių mokyklose, atsižvelgta į du esminius, išorinius pensininkų dalies kaitos faktorius. Pirma, mažai tikėtina, kad įstatymu bus nustatyta galimybė mokytojams, turintiems nustatyto dydžio pedagoginį darbo stažą, išeiti į pensiją nesulaukus pensinio amžiaus (nebent pensinio amžiaus riba būtų padidinta iki 65 metų). Ši prognozė grindžiama situacijos ES šalyse analize bei atsižvelgiant į užimtumo politikos perspektyvą, skatinančią senyvo amžiaus žmones kuo ilgiau dalyvauti darbinėje veikloje. Antra, mažėjant mokinių skaičiui, visų pirma bus atleidžiami dalykų mokytojai – pensininkai. Jei veiktų vien šis veiksnys, remiantis pradinį klasių mokytojų precedentu, apie 2010 metus dirbtų apie 4-5 proc. mokytojų pensininkų. Tačiau galimas jaunų specialistų pasiūlos stygius, kurį sąlygoja tikėtina didelė baigusiu aukštąsias mokyklas absolventų emigracija²⁶ į užsienio šalis ir baigusiu netolygus geografinis pasiskirstymas (koncentracija vietovėse, kuriose mokytojai yra rengiami), bei žemas finansinis suinteresuotumas, tikėtina, sukurs situaciją, kai mokytojui išėjus į pensiją, nebus specialisto, pretenduojančio į jo vietą. Be to, didesnė (kaip bus parodyta vėliau) mokytojų dalis nei iki šiol, sulauks pensinio amžiaus. Šios sąlygos gali lemti, kad mokytojų pensininkų dalis 2010 m. padidės iki 9-10 proc., o 2015 m. sieks apie 13-15 proc. bendro mokytojų dalykininkų skaičiaus. Pradinį klasių mokytojų-pensininkų, dirbančių mokykloje, dalis, prognozuojama, labai nesikeis.

3.4 Mokytojų bedarbystė. Darbo biržos duomenų analizė

Lietuvos darbo biržoje yra renkami duomenys apie norinčius įsidarbinti pedagogus bei laisvas darbo vietas mokykloje. Tenka pastebėti, kad ne visi pedagogai darbo ieško užsiregistruodami darbo biržoje, iš kitos pusės, ne visi mokyklų vadovai darbuotojų ieško padedami darbo biržos. Daugumos savivaldybių švietimo padaliniai nuolat renka informaciją apie mokytojų pasiūlą ir paklausą ar net skelbia ją savivaldybės tinklapyje (pvz., Rokiškio rajono sav.), nors, pagal įstatymus mokyklos kadro politikos vykdymas yra mokyklos vadovo funkcija. Šiame skyrelyje remsimės daugiausiai darbo biržos duomenimis.

3.4.1 lentelė

Mokytojų darbo vietų pasiskirstymas pagal mokyklos tipą

Mokyklos tipas	Kaimo pagrindinė m-kla	Kaimo vidurinė m-kla	Miesto pagrindinė m-kla	Miesto vidurinė m-kla	Gimnazija
Siūlomų darbo vietų skaičius	23	33	5	15	14

Duomenų šaltinis: LDB

3.4.1 lentelėje pateikti duomenys rodo siūlomų mokytojų darbo vietų pasiskirstymą pagal mokyklos tipą. 2006 m. liepos 10 d. **labiausiai trūko pedagogų kaimo mokykloms**, nes buvo siūlomos net 56 darbo vietos iš 90. Kaimo vidurinėse mokyklose laisvų darbo vietų yra daugiau negu kaimo pagrindinėse mokyklose. Mažiausiai darbuotojų reikia miesto pagrindinėms mokykloms, siūlomos tik 5 darbo vietos. Gimnazijos ir miesto vidurinės mokyklos siūlo panašų laisvų vietų skaičių. Pastebėta, kad laisvų darbo vietų išsibarstymas nėra labai platus, nemažai darbo vietų yra skelbiama vienoje tam tikroje mokykloje. Pvz.: remiantis Lietuvos darbo biržos duomenimis, 2006 m. liepos 10d. Kėdainių darbo birža skelbia 5 laisvas mokymo specialistų vietas. Visos penkios darbo vietos reikalingos Kėdainių r. savivaldybės Krakių Mikalojaus Katkaus vidurinei mokyklai. Tokia pati situacija ir Šakių darbo biržoje - 3 laisvos vietos Šakių r. Gerdžiūnų Petro Dumčiaus pagrindinėje mokykloje, 4 vietos skelbiamos Pakruojo r. Balsių pagrindinėje mokykloje. Gimnazijose paskelbta 14 laisvų darbo vietų, 3 iš jų Trakų Vytauto Didžiojo gimnazijoje. Pažymėtina, jog lyginant šiuos duomenis su analogiško laikotarpio 2004 metų duomenimis, galima pastebėti, kad laisvų darbo vietų skaičius mokytojams išaugo: daugiau reikia anglų kalbos, informacinių technologijų, matematikos mokytojų.

3.4.2 lentelėje pateikiami pedagogų pasiūlos ir paklausos 2006 m. liepos 10d. duomenys. Darbo biržoje buvo užsiregistravę ir darbo ieškojo 426 dalykų mokytojai. Siekiant įvertinti mokytojų pasiūlą kiekvienam dalykui buvo apskaičiuotas mokytojų nedarbo lygis. Šis rodiklis gaunamas darbo ieškančių mokytojų skaičių dalijant iš bendro to dalyko mokytojų skaičiaus (tiek dirbančių, tiek ieškančių darbo). Bendras dalykų mokytojų nedarbo lygis 2006 m. liepos 10 d. siekia 1,3 proc. Mažiausias nedarbo lygis yra tarp chemijos (0,37 proc.), istorijos (0,6

²⁶ Sipavičienė A. *Tarptautinė migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė*. - Vilnius, 2006.

proc.), fizikos (0,69 proc.), anglų kalbos (0,66 proc.) specialistų. Aukščiausias nedarbo lygis būdingas dailės (4,18 proc.), prancūzų kalbos (2,99 proc.) ir muzikos (2,82 proc.) specialistams. Didžiausia yra pradinio ugdymo specialistų, auklėtojų ir socialinių pedagogų pasiūla.

Didžiausia yra anglų, matematikos ir informacinių technologijų specialistų paklausa. Anglų ir informacinių technologijų paklausa 2006 m. liepos 10d. viršija šių specialistų pasiūlą. Muzikos mokytojų pasiūla didžiausia Klaipėdoje. Klaipėdos pedagogai, ieškantys kitų humanitarinių mokslų ir meno pedagogo darbo, sudaro 83 proc. visų šios specialybės ieškančių pedagogų dalį. Socialinio pedagogo darbo daugiausia ieškoma Klaipėdoje, Kaune, Utenoje, tačiau Utenoje visi ieškantieji socialiniai pedagogai turi pagrindinį profesinį socialinio pedagogo išsilavinimą, o Kaune tik dalis jų (perkvalifikavimo pasekmė).

3.4.2 lentelė

Pedagogų pasiūla ir paklausa (2006-07-10 duomenys)

Specialistai	Darbo paklausa	Darbo pasiūla
Iš viso:	90	709
Pradinis ugdymas	1	139
Auklėtojas	0	74
Socialinis pedagogas	3	54
Kūno k.	0	45
Lietuvių	4	44
Muzikos	2	41
Dailės	0	40
Rusų k.	1	34
Matematika	13	29
Anglų k.	30	26
Tikyba	1	20
Biologija	2	20
Technologijos	3	20
Vokiečių k.	1	18
Istorija	3	12
Kitų humanitarinių mokslų ir meno	0	12
Geografijos	5	11
Logopedas	2	10
Fizika ir astronomija	3	8
Prancūzų	0	8
Specialusis pedagogas	1	8
Informacinės technologijos	10	7
Etika	1	6
Lenkų	0	5
Choreografija	1	3
Chemijos	3	3
Dizaino	0	3
Mokyklų inspektorius	0	2
Psichologijos	0	2
Ispanų	0	1
Braižyba	0	1
Pilietinės visuomenės pagrindai	0	1
Ekonomikos	0	1
Baltarusių k.	0	1

Duomenų šaltinis: LDB

Lyginant darbo ieškančių specialistų situaciją 2004 ir 2006 metais, galima pastebėti, kad per darbo biržas darbo ieškančių mokymo specialistų skaičius gerokai sumažėjo. Ypač sumažėjo (48 proc.) darbo ieškančių pradinio ugdymo pedagogų. Šį faktą galima būtų paaiškinti tuo, kad 2002-2004 m. gerokai sumažėjo pradinio klasių mokinių skaičius, daug mokytojų neteko darbo, o vėliau šis pokytis buvo ne toks ryškus. Gerokai mažiau darbo ieško ir anglų kalbos, matematikos, muzikos, dailės pedagogų. Kita tendencija stebima gretinant 2004 ir 2006 m. duomenis tai, kad padidėjo darbo ieškančių didesnę stažą turinčių pedagogų skaičius.

Darbo ieškančiųjų pedagogų skaičius ir darbo stažas

Specialistai	Ieškančiųjų darbo bendras skaičius	Vidutinis ieškančiųjų darbo stažas (metais)	Ieškančiųjų darbo pagal pagrindinę savo profesiją skaičius	Ieškančiųjų darbo pagal nepagrindinę savo profesiją skaičius
Pradinis ugdymas	139	7,3	118	21
Auklėtojas	74	3,1	39	35
Socialinis pedagogas	54	0,05	39	15
Kūno k.	45	5,3	32	13
Lietuvių	44	2,9	34	10
Muzikos	41	1,5	31	10
Dailės	40	1,2	28	12
Rusų k.	34	11,2	27	7
Matematika	29	10,4	24	5
Anglų k.	26	1,5	21	5
Tikyba	20	1,8	13	7
Biologija	20	11,1	13	4
Vokiečių k.	18	5,1	13	5
Istorija	12	9	10	2
Kitų humanitarinių mokslų ir meno	12	7	5	7
Geografijos	11	9,1	7	4
Logopedas	10	7,6	9	1
Technologijos	20	0,9	11	9
Fizika ir astronomija	8	4	7	1
Prancūzų	8	8,1	7	1
Specialusis pedagogas	8	2,6	6	2
Informacinės technologijos	7	0,7	2	5
Etika	6	5,6	3	3
Lenkų	5	0	3	2
Choreografija	3	1	3	0
Chemijos	3	6,3	2	1
Mokyklų inspektorius	2	0	1	1
Psichologijos	2	0	1	1
Ispanų	1	0	1	0
Braižyba	1	0	1	0
Pilietinės visuomenės pagrindai	1	0	0	1
Ekonomikos	1	0	1	0
Baltarusių k.	1	0	0	1

Duomenų šaltinis: LDB

3.4.3 lentelėje pateikiami duomenys apie pedagogų, ieškančiųjų darbo, bendrą skaičių, vidutinį darbo stažą ir išsilavinimą. Pažymėtina, kad tarp norinčiųjų įsidarbinti informacinių technologijų mokytojais yra daugiau asmenų, kurių pagrindinis profesinis išsilavinimas nėra informacinių technologijų mokytojas. Panaši situacija ir su etikos mokytojais - pusė ieškančiųjų etikos mokytojo darbo neturi atitinkamo pagrindinio išsilavinimo.

Didžiausiu vidutiniu darbo stažu pasižymi rusų kalbos, biologijos, matematikos, geografijos, istorijos mokytojo vietos ieškantys specialistai – jų vidutinis darbo stažas yra nuo 9 iki 11,2 metų. Mažiausias vidutinis darbo stažas yra informacinių technologijų, socialinių pedagogų, dailės specialistų.

Specialistų, ieškančių darbo, pasiskirstymas pagal stažą

Specialistai	Neturinčių stažo specialistų skaičius	Turinčių stažą nuo 1 iki 5 m. specialistų skaičius	Turinčių stažą nuo 5 iki 10 metų specialistų skaičius	Turinčių stažą didesnę nei 10 m.
Pradinis ugdymas	61	22	12	44
Auklėtojas	52	7	7	8
Socialinis pedagogas	52	2	0	0
Kūno k.	28	6	1	10
Lietuvių k. mokytojas	29	6	5	4
Muzikos mokytojas	33	4	1	3
Dailės mokytojas	32	4	2	2
Rusų k. mokytojas	10	2	4	18
Matematikos mokytojas	11	3	1	14
Anglų k. mokytojas	20	4	1	1
Tikybės mokytojas	16	0	3	1
Biologijos mokytojas	9	1	1	9
Vokiečių k. mokytojas	6	7	1	4
Istorijos mokytojas	4	1	3	4
Geografijos mokytojas	7	1	0	3
Logopedas	4	2	1	3
Technologijos mokytojas	18	0	1	1
Fizikos ir astronomijos mokytojas	6	0	1	1
Prancūzų k. mokytojas	4	1	0	3
Specialusis pedagogas	5	1	2	0
Informacinių technologijų mokytojas	6	1	0	0
Etikos mokytojas	4	1	0	1
Lenkų k. mokytojas	5	0	0	0
Choreografijos mokytojas	2	1	0	0
Chemijos mokytojas	2	0	0	1
Psichologijos mokytojas	2	0	0	0
Ispanų k.	1	0	0	0
Braižybos mokytojas	1	0	0	0
Visuomenės mokslų	2	0	0	0
Ekonomikos mokytojas	1	0	0	0
Baltarusių k. mokytojas	0	0	1	0

Duomenų šaltinis: LDB

3.4.4 lentelėje pateiktas ieškančių darbo pasiskirstymas pagal darbo stažą. 63 procentai ieškančių darbo pedagogų neturi pedagoginio darbo stažo. Daugiausia pradinio ugdymo mokytojai neturi stažo (61 pedagogas). Didžiausia tokių pedagogų dalis (virš 70 proc.) yra tarp darbo ieškančių socialinių pedagogų, muzikos, tikybės, dailės, anglų kalbos mokytojų ir auklėtojų. Pradinių klasių mokytojams ir matematikos mokytojams būdinga tai, kad darbo daugiausia ieško jauni pedagogai arba mokytojai turintys didesnę nei 10 metų darbo stažą.

3.4.5 lentelėje pateikti duomenys apie mokymo specialistų dalį lyginant su visais darbo ieškančiais (2006-07-10 duomenys). Šie duomenys leidžia lyginti mokytojų bedarbystę su bendra rajono/miesto tendencija. Didžiausias mokymo specialistų, ieškančių darbo, skaičius lyginant su visais ieškančiais yra Kretingoje (12,7 proc.), Jonavoje (11,3 proc.), Šalčininkuose (11,1 proc.).

Mokymo specialistų dalis lyginant su visais darbo ieškančiais (duomenys 2006-07-10)

Darbo birža	Bendras darbo ieškančiųjų skaičius	Iš jų mokymo specialistai	Mokymo specialistų dalis (proc.) nuo bendro ieškančių darbo skaičiaus
Kretingos	55	7	12,7
Jonavos	124	14	11,3
Šalčininkų	81	9	11,1
Kėdainių	159	17	10,7
Telšių	146	15	10,3
Plungės	119	12	10,1
Vilniaus	1194	112	9,4
Šiaulių	832	74	8,9
Trakų	70	6	8,6
Prienų	102	8	7,8
Klaipėdos	1201	94	7,8
Raseinių	128	10	7,8
Šakių	68	5	7,4
Pakruojo	72	5	6,9
Kauno	1166	78	6,7
Marijampolės	342	22	6,4
Utenos	312	20	6,4
Radviliškio	115	7	6,1
Anykščių	200	11	5,5
Širvintų	55	3	5,5
Zarasų	94	5	5,3
Šilalės	190	10	5,3
Ignalinos	260	13	5,0
Alytaus	581	29	5,0
Biržų	185	9	4,9
Druskininkų	518	25	4,8
Akmenės	151	7	4,6
Vilkaviškio	401	18	4,5
Rokiškio	193	8	4,1
Kupiškio	76	3	3,9
Ukmergės	184	7	3,8
Mažeikių	414	15	3,6
Tauragės	401	14	3,5
Jurbarko	245	8	3,3
Varėnos	126	4	3,2
Lazdijų	284	9	3,2
Panevėžio	980	28	2,9
Pasvalio	206	4	1,9
Joniškio	105	2	1,9
Šilutės	562	9	1,6
Kelmės	128	2	1,6
Kaišiadorių	65	1	1,5
Švenčionių	99	1	1,0
Molėtų	104	1	1,0

Duomenų šaltinis: LDB

Lyginant didžiuosius Lietuvos miestus, mažiausia darbo ieškančių mokymo specialistų dalis nuo bendro ieškančiųjų darbo skaičiaus yra Panevėžyje (2,9 proc.), didžiausia – Vilniuje (9,4 proc.). O visos Lietuvos mastu mažiausia mokymo specialistų dalis nuo bendro ieškančių darbo skaičiaus yra Molėtuose, Švenčionyse, Kaišiadoryse, Kelmėje, Joniškėje.

Modeliuojant mokytojų nedarbo perspektyvą, precedentu gali būti pradinių klasių mokytojų atvejis. Esant dideliems 1-4 kl. mokinių skaičiaus mažėjimo tempams, mokytojų nedarbo lygis išaugo (2004 metų duomenys), nors ir buvo imamas daug priemonių, tokių kaip mokytojų perkvalifikavimas, pedagogų pasiūlos ir paklausos duomenų bazių rajonuose sudarymas ir pan. Vėliau (2006 m. duomenys), esant vidutiniam mokinių skaičiaus mažėjimo tempui, darbo biržoje registruotų pradinio ugdymo specialistų gerokai sumažėjo. Iš esmės mokymo specialistams nėra būdinga ilgalaikė bedarbystė, mokymosi ir kvalifikacijos kėlimo gebėjimai daugeliui leidžia pakankamai greitai prisitaikyti pakitusios darbo rinkos sąlygomis. Sparčiai mažėjant mokinių vyresnėse klasėse, prognozuojama, kad mokytojų dalykininkų nedarbas augs, tačiau ne taip sparčiai, kaip savo laiku augo pradinių klasių mokytojų. Ši išvada remiasi prielaida, kad mokytojai, ypač dirbantys pagrindinėje mokykloje, iš esmės gali nesunkiai persikvalifikuoti ir mokyti gretutinių dalykų. Tikėtina, kad prognozuojamu laikotarpiu pradinių klasių mokytojų nedarbo lygis išliks toks pat, kaip ir šiuo metu, mokytojų dalykininkų – šiek tiek išaugs ir 2010 m. sieks apie 2 proc. viso mokytojų skaičiaus.

3.5 Pedagogų rengimas ir mokytojų poreikis

3.5.1 Studijų krypties „mokytojų rengimas ir pedagogika“ studentų skaičiaus analizė. Šalies statistika

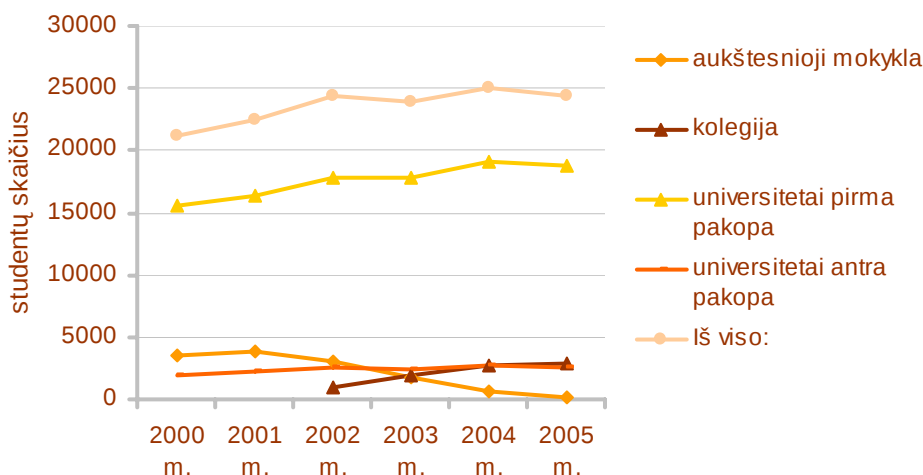
Šioje darbo dalyje pateikiame studentų, būsimų mokytojų ir pedagogų rengimo situacijos analizę šalies lygmeniu nuo 2000 iki 2005 metų ir interpretuojame ją pedagogų skaičiaus kaitos kontekste. Remiamasi statistikos departamento informacija.

3.5.1 lentelė

Studentų, kurių studijų kryptis mokytojų rengimas ir pedagogika, skaičius

Institucija, ruošianti studentus	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
aukštesnioji mokykla	3584	3882	3061	1780	580	89
kolegija			973	1848	2797	2947
universitetai pirma pakopa	15625	16398	17804	17860	19028	18795
universitetai antra pakopa	1991	2243	2610	2382	2654	2534
Iš viso:	21200	22523	24448	23870	25059	24365

Duomenų šaltinis :STD

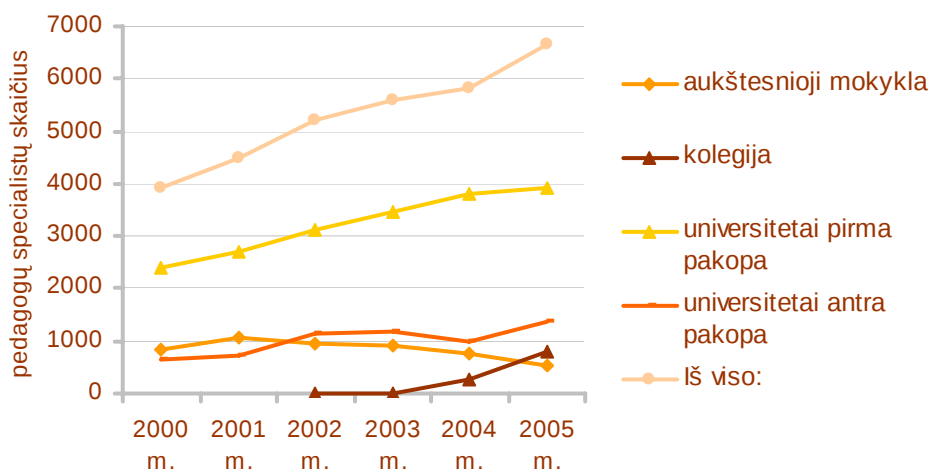
3.5.1 pav. Studentų, kurių studijų kryptis mokytojų rengimas ir pedagogika, skaičiaus dinamika universitetų antra pakopa laikomose magistrantūros ir jai prilygstančiose studijose. (Duomenų šaltinis: STD)

2006 m. veikė 239 mokytojų rengimo ir pedagogikos srities programos. Per pastaruosius ketverius metus jų skaičius išaugo 10 procentų. Daugiausiai mokytojų ir pedagogų parengiama universitetų pirmosiose pakopose. Jie sudaro daugiau kaip 70 proc. nuo bendro tais metais ruošiamo pedagogų skaičiaus. Universitetų antroje pakopoje parengiamų pedagogų skaičius nėra didelis, lyginant su bendru pedagogiką studijuojančių studentų skaičiumi. Nuo 2002m. smarkiai mažėja paruošiamų pedagogų skaičius aukštesniosiose mokyklose, tačiau didėja kolegijose. Tai lemia daugelio aukštesniųjų mokyklų tapimas kolegijomis. 2000-2005 m. studentų, besimokančių pedagogikos srities programose bendras skaičius lyginant su 2000 m. išaugo 15 proc. Universiteto pirmoje pakopoje besimokančių mokytojų rengimo ir pedagogikos srities programose 2000-2005 m. skaičius padidėjo 20 proc. antroje universiteto pakopoje 27 proc.

Išleidžiamų specialistų, kurių studijų kryptis mokytojų rengimas ir pedagogika, skaičius

Institucija, ruošianti studentus	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
aukštesnioji mokykla	848	1053	956	921	763	545
kolegija			0	15	275	805
universitetai pirma pakopa	2412	2705	3117	3476	3791	3933
universitetai antra pakopa	641	729	1135	1190	978	1383
Iš viso:	3901	4487	5208	5602	5807	6666

Duomenų šaltinis :STD

3.5.2 pav. Išleidžiamų specialistų, kurių studijų kryptis mokytojų rengimas ir pedagogika, skaičiaus dinamika.
Duomenų šaltinis: STD.

Nuo 2000 m. iki 2005 m. žymiai auga išleidžiamų specialistų, kurių studijų kryptis mokytojų rengimas ir pedagogika, skaičius (prieaugis 63 proc.). Vis daugiau specialistų išleidžia ir universitetų antra pakopa (prieaugis nagrinėjamu laikotarpiu – 116 proc.). 2002-2003 m. kolegijos specialistų neparuošė, tačiau sudėjus kolegijos ir aukštesniosios mokyklos specialistų skaičių, matyti, kad šių mokyklų parengiamų specialistų pedagogų bendras skaičius nekinta. Kreivė, vaizduojanti bendrą specialistų skaičių, rodo, kad kasmet parengiamų pedagogų, mokytojų specialistų skaičius didėja. 2005m. lyginant su 2000 m. parengtų minėtos studijų krypties absolventų skaičius padidėjo 63 proc.

Pedagogų skaičiaus ir skaičiuojamaisiais metais paruoštų specialistų skaičiaus santykis

	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
Bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų bei mokyklos vadovų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų skaičius	61459	62106	61983	59938	58543	55508
Parengiamų pedagogų specialistų skaičius*	3260	3758	4073	4412	4829	5283
Kasmet išleidžiamų pedagogų specialistų procentinė dalis nuo bendro tų metų pedagogų skaičiaus	5,3 proc.	6,1 proc.	6,6 proc.	7,4 proc.	8,2 proc.	9,5 proc.

* be antrą universiteto pakopą baigusią pedagogų. Skaičiuota pagal: STD

Mokytojų bei mokyklos vadovų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų bendras skaičius nuo 2001 m. linkęs mažėti, o kasmet paruoštų pedagogų specialistų skaičius didėja. 3.5.3 lentelėje šie skaičiai sugretinami. (Skaičiuojama tik pirmoje pakopoje, aukštesniosiose mokyklose ir kolegijose parengiami specialistai, nes magistro laipsnio siekia dažnai jau dirbantys pedagogais asmenys. Be to, į bendrą pedagogų skaičių neįtraukiami mokymo specialistai, dirbantys profesinio rengimo sistemoje ir aukštesniosiose mokyklose, todėl vertinimas tik orientacinis, rezultatas svarbus ne absoliučiais skaičiais, bet santykiniais dinamikos rodikliais). 2004-2005 m. bendras bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų ir ikimokyklinio ugdymo specialistų skaičius sumažėjo 5 proc. (Iš viso pedagogų skaičius šalyje sumažėjo 7,3 proc.), tačiau tais pačiais metais paruoštų pedagogų specialistų skaičius išaugo 9 proc. Lentelėje pateikti duomenys rodo, kad kasmet išleidžiamų pedagogų specialistų dalis nuo bendro tų metų pedagogų skaičiaus nuo 2000 m. didėja. Jeigu 2000 m. metais paruoštų specialistų skaičius sudarė 5,3 proc. tų metų bendro pedagogų, dirbančių bendrojo lavinimo mokykloje ir ikimokyklinėse įstaigose, skaičiaus, tai 2005 m. paruošti pedagogai specialistai sudaro 9,5 proc. 2005 metų bendro pedagogų skaičiaus. Jei skaičiuoti visus pedagoginius darbuotojus, įskaitant dirbančius profesinio

mokymo ir aukštojo mokslo sistemoje, ir visų studijų pakopų absolventus, tai minėtas santykis nagrinėjamu laikotarpiu pakito nuo 4,8 iki 8,9 procento.

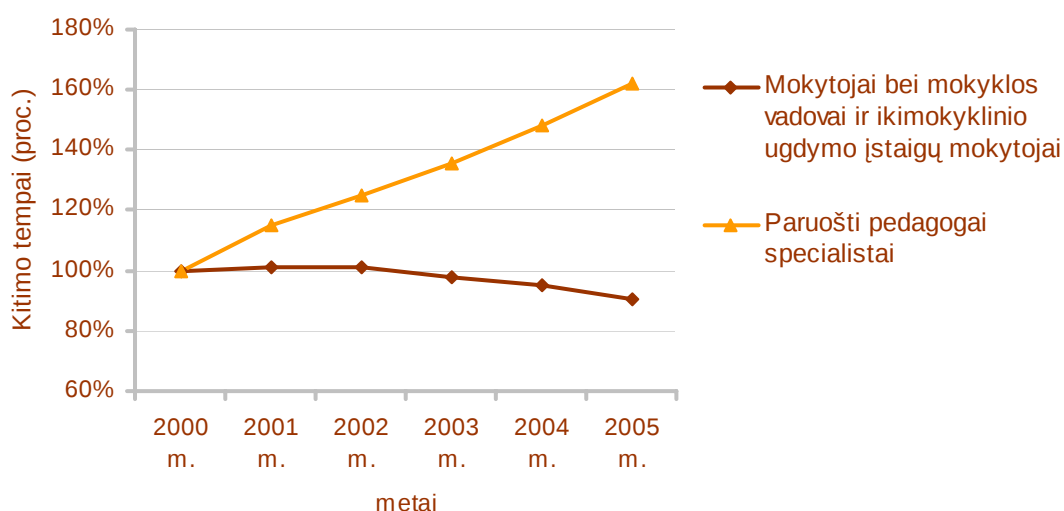
Rengiamų pedagogų ir išleidžiamų specialistų santykį galima apytiksliai įvertinti tokiu būdu: Postuluokime, kad 1) švietimo sistemoje dirbantys pedagogai pagal amžių yra pasiskirstę tolygiai, 2) visi pedagogai pradeda dirbti 24-25 metų, o darbą mokykloje palieka būdami 60 metų. 3) mokytojų darbo vietų skaičius mokyklose nekinta. Tuomet tam, kad sistema funkcionuotų, kasmet reikėtų parengti naujų pedagogų maždaug 1/35 dalį bendro dirbančių pedagogų skaičiaus (apie 3 proc.) T. y., esant šioms sąlygoms, į darbą 2005 metais reikėtų priimti 1600 naujų pedagogų. Tačiau tais metais jų buvo parengta 3,3 karto daugiau.

3.5.4 lentelė

Dirbančių pedagogų skaičiaus ir išleidžiamų specialistų skaičiaus baziniai augimo tempai. Bazė 2000 m.

	2000 m.	2001 m.	2002 m.	2003 m.	2004 m.	2005 m.
Mokytojų bei mokyklos vadovų ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokytojų skaičius	100%	101%	101%	98%	95%	90%
Parengiamų pedagogų specialistų skaičius	100%	115%	125%	135%	148%	162%

Skaičiuota pagal: STD

3.5.3 pav. Mokytojų skaičiaus ir paruoštų specialistų skaičiaus baziniai augimo tempai. Bazė 2000 m.

Skaičiuota pagal: STD.

Dirbančių pedagogų skaičius šalyje mažėja, tačiau parengiamų specialistų skaičius auga. 2005 m. mokytojų skaičius sudarė 90 proc. bazinių, 2000 metų, skaičiaus. Paruoštų pedagogų specialistų skaičius kasmet viršija bazinius metus vis didesne dalimi. 2002 m. paruoštų pedagogų skaičius sudaro 125 proc. bazinių metų skaičiaus, o 2005 m. skaičius viršija bazinius metus net 62 proc.

Išleidžiamų studentų skaičių galima apytiksliai įvertinti žinant naujai priimtų studentų skaičių ir „nubyrėjimo“ koeficientą. Žinant, kad kasmet „mokslus meta“ apie 3,7 proc. studentų (STD duomenys), galima įvertinti, kad mokslą baigia apie 86 proc. įstojusiųjų. Atėjusių mokyti (ne tik į pirmą kursą) skaičių galima rasti kaip besimokančiųjų ir prieš metus baigusiujų sumos bei prieš metus besimokiusiujų skaičiaus skirtumą. Šiuo metu besimokančiųjų mokytojų rengimo ir pedagogikos krypties studentų skaičiaus ir išleidžiamų studentų skaičiaus dinamikos analizė leidžia teigti, **kad nuo 2006 metų išleidžiamų šios krypties studentų skaičius ims mažėti ir apie 2009 metus pasieks 2002 metų lygį, t. y., kasmet bus išleidžiama vidutiniškai apie 5700 šios krypties absolventų, per ketverius metus išleidžiamų absolventų skaičius sumažės maždaug 25 procentais.**

3.5.2 Pedagogų rengimas pagal studijų programas. Rengiamų specialistų skaičiaus statistika ir prognozė

Šiame skyriuje yra analizuojami pedagogų rengimo duomenys pagal studijų programas. Naudojamosi AIKOS duomenų baze. Iš visų studijų programų atrinktos tos, kuriose suteikiamas edukologijos bakalauro (ar magistro) laipsnis ir/arba mokytojo (ar auklėtojo) profesinė kvalifikacija. Remiantis šia medžiaga bus vertinamas mokytojų poreikio tenkinimas.

Prognozavimo metodika

Vidutinei kasmet paengiamų absolventų skaičiaus prognozei buvo panaudoti statistikos departamento duomenys apie studentų kontingento kitimą. Analizuoti 2003-2005 metų duomenys. Buvo skaičiuojamas išvykusių per mokslo metus (dėl pažangumo ar kitų priežasčių) skaičiaus ir atvykusių per mokslo metus (buvo pertraukę mokslą, dabar vėl jį tęsia) skaičiaus skirtumo ir bendro studentų skaičiaus metų pradžioje santykis. Nustatyta, kad vidutiniškai per mokslo metus aukštųjų mokyklų studentų skaičius sumažėja 3,7 proc. Pažymėtina, kad dieninių studijų studentams šis pokytis yra kiek mažesnis – 3,1 proc., vakarinio skyriaus studentų nubyreėjimas didžiausias – 8,4 proc., neakivaizdinio skyriaus studentams būdinga didelė kaita (daug išvykusių, tačiau daug ir atvykusių), o bendras nubyreėjimas – 3,7 proc. Prognozuodami kasmet baigusių studentų skaičių, postuluojuame, kad 1) studentų nubyreėjimo koeficientai visoms studijų programų grupėms yra vienodi; 2) per ketverius metus aukštąją mokyklą kasmet baigia maždaug toks pats studentų skaičius; 3) šis skaičius ekstrapoliuojamas ir vėlesniam laikotarpiui. Esant minėtiems metiniams studentų nubyreėjimo rodikliams, aukštąją mokyklą baigia maždaug 92 proc. įstojusių studentų. Prognozuojant vidutinį studijų programą per metus baigusių studentų skaičių, šiuo metu programoje besimokančių studentų skaičius yra dauginamas iš daugiklio, išreiškiančio studentų „išlikimą“ studijų programoje. Šie koeficientai yra apskaičiuojami naudojant per metus „nubyrančių“ studentų dalies rodiklį. Mūsų aprašytame modelyje šie koeficientai yra: dieninėms studijoms – 0,93, neakivaizdinėms studijoms – 0,89, vakarinėms studijoms – 0,77, studijoms magistro laipsniui įgyti ir vienus ar dvejus metus trunkančioms profesinėms studijoms – 0,95

Reikia pažymėti, kad esant gana didelei programų pasiūlai, pasireiškia konkurencijos efektai ir aukštųjų mokyklų programos tampa gana dinamiškos, pakankamai greitai reaguojančios į poreikio pokyčius, todėl, didėjant prognozės laikotarpiui, atskiras studijų programas baigusių studentų skaičiaus prognozės tikslumas mažėja. Pavyzdžiui, vargu ar 2015 metais bus rengiama tiek socialinių pedagogų, kiek jų rengiama šiuo metu: šių pedagogų poreikis greitai bus patenktas, o natūralios personalo kaitos (dėl pensinio amžiaus asmenų išėjimo į pensiją) sąlygotas poreikis, prognozuojama remiantis socialinių pedagogų amžiaus struktūros ypatumais, nebus didelis. Pradedant 2010 metais bakalauro ir profesinėms studijoms prognozėje pateikti skaičiai apytiksliai aprašys procesus tik tuomet, jei išliks pastaraisiais metais vyraujančios tendencijos. Studentų, baigiančių aukštąsias mokyklas 2010 – 2015 metais, skaičiui įtakos daugiausia turės įstatyminis aukštojo mokslo reglamentavimas 2006 – 2011 metais ir numatoma profesinio mokymo plėtra. Maždaug nuo 2010 metų abiturientų (potencialių pirmo kurso studentų) skaičių labiau pradės lemti prieš 18 metų stipriau pasireiškęs gimstamumo mažėjimas, tačiau aukštąją mokyklą baigiančių absolventų skaičiui jis didesnės įtakos dar neturės.

Studentų, baigiančių studijas, skaičius darbe yra analizuojamas tik mokytojų skaičiaus kaitos kontekste. Galima teigti, kad magistro studijas baigę asmenys didesnės kiekybinės įtakos pedagogų darbo rinkos prognozavimui neturi, nes magistratūroje dažniausia mokosi arba jau švietimo srityje dirbantys asmenys, arba neseniai baigę bakalauro studijas (statistikoje, kuria mes remiamės prognozuodami, jau žymėti kaip bakalaurai). Be to, įvairias magistro studijų programas baigę asmenys dažniausiai gauna edukologijos magistro mokslinį laipsnį, nesuteikiant papildomos profesinės kvalifikacijos. Duomenys apie srities profesinių studijų ir magistratūros programose besimokančius asmenų skaičių pateikiami priede, o trumpa analizė skyrelio pabaigoje. Programos, kuriose studentų skaičius nėra nurodytas, neskaičiuojamos.

Šioje ataskaitoje pateikiami apibendrinti duomenys pagal studijų programų posričius, atitinkančius ŠMM AIKOS duomenų bazėje taikomą studijų programų klasifikaciją. Reikia pažymėti, kad dalis pedagogikos posričio programų yra orientuotos į dalyko mokymo specialistų arba į ikimokyklinio ugdymo, pradinio ugdymo specialistų rengimą. Posričio programų duomenis apibendrinančiose lentelėse pateikiami tik posričiui priskiriamų programų duomenys, o kitų programų, nepriklausančių posričiui, tačiau rengiančių analogišką kvalifikaciją turinčių specialistus, duomenys rašomi pastabose. Dalyko mokytojų rengimą atspindinčiose lentelėse integruojami duomenys iš bendrųjų dalykų mokytojų rengimo ir profesijos dalykų mokytojų rengimo programų posričių, nes šias abi programas baigę mokytojai gali dirbti bendrojo lavinimo mokyklose. Lentelėse vaizduojami orientaciniai kasmet studijų programas baigiančių absolventų skaičiaus duomenys, yra apskaičiuoti remiantis anksčiau pateiktu modeliu ir nubyreėjimo koeficientais. Duomenys apie studentų skaičių atskirose programose pateikiami 5.3 priede. Kasmet parengiamų absolventų skaičius yra orientacinis, gana apytiksliai atskleidžiantis situaciją, nes į programas priimamų studentų skaičius kasmet šiek tiek įvairuoja, yra programų, kurios tik pradėdamos, kitose studentų skaičius mažinamas.

Pagrindinės universitetinės studijos ir neuniversitetinės studijos

Ikimokyklinio ugdymo specialistų rengimas

Ikimokyklinio ugdymo specialistai ruošiami 3 universitetuose (Klaipėdos, Šiaulių ir Vilniaus pedagoginiame universitete) ir 5 kolegijose (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio ir Marijampolės), 7 mokymo programose. Dalis mokymo programų orientuotos į dvigubos specialybės pedagogų rengimą (pvz., ikimokyklinio ugdymo

pedagogika ir muzika). Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas edukologijos bakalauro laipsnis su auklėtojo arba mokytojo kvalifikacija. Neuniversitetinių studijų absolventams suteikiamas auklėtojo kvalifikacinis laipsnis (žr. 3.5. priedą).

3.5.5 lentelė

Studentų skaičius ikimokyklinio ugdymo posričio programose 2005 -2006 m.²⁷

	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Universitetinės studijos (bakalauro l.)	342	38	448	828	80	6	80	165
Neuniversitetinės studijos	235	-	476	711	73	0	106	179

Iš viso universitetinėse šios ugdymo posričio bakalauro studijų programose studijuoja 828 studentai. Per artimiausius ketverius metus kasmet studijas baigs vidutiniškai po 165 šios ugdymo srities specialistus. Iš neuniversitetinės ikimokyklinio ugdymo studijas pasirinkusių kasmet vidutiniškai turėtų būti parengiami 197 specialistai, nors bendras studentų skaičius mažesnis nei bakalauro studijose. Taip yra todėl, kad neuniversitetinių studijų trukmė – trys-keturi metai (vietoj 4-5 bakalauro laipsniui įgyti). Neuniversitetinėse studijose akivaizdžiau nei bakalauro laipsnio ikimokyklinio ugdymo specialistų rengime dominuoja neakivaizdinė studijų forma.

Pastaba: Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai rengiami ir pedagogikos posričio programose: ŠU Pradinio ugdymo pedagogikos ir ikimokyklinio ugdymo programoje, taip pat Edukologijos programoje, pagal VPU Edukologijos programą rengiami priešmokyklinio ugdymo pedagogai (galintys dirbti tiek bendrojo lavinimo mokyklose, tiek ikimokyklinio ugdymo įstaigose). Įvertinus studentų, pasirinkusių įvairias specializacijas, skaičių, galima tikėtis, kad šiose programose kasmet bus parengiama apie 120 specialistų, galinčių dirbti ikimokyklinėse įstaigose (ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų).

Iš viso per artimiausius ketverius metus kasmet universitetuose ir kolegijose bus parengiama apie 470 pedagogų, galinčių dirbti ikimokyklinėse ugdymo įstaigose auklėtojais ar priešmokyklinio ugdymo pedagogais. Universitetinėse ir neuniversitetinėse studijose parengiamas panašus skaičius specialistų. Reikėtų pažymėti, kad pradinį klasių mokytojų rengimo programos pagal turinį yra gana artimos ikimokyklinio ugdymo programoms, todėl, esant reikalui, pradinį klasių mokytojai nesunkiai gali persikvalifikuoti darbui ikimokyklinėse ugdymo įstaigose.

Pradinio ugdymo specialistų rengimas

Pradinio ugdymo specialistai ruošiami 3 universitetuose (Klaipėdos, Šiaulių ir Vilniaus pedagoginiame universitete) ir 4 kolegijose (Vilniaus, Klaipėdos, Panevėžio ir Marijampolės), 9 mokymo programose. Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas edukologijos bakalauro laipsnis su mokytojo kvalifikacija, neuniversitetinių studijų absolventams suteikiamas mokytojo kvalifikacinis laipsnis (žr. 3.5 priedą).

3.5.6 lentelė

Studentų skaičius pradinio ugdymo posričio programose 2005 -2006 m. m.

	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Universitetinės studijos (bakalauro l.)	188	0	568	756	45	0	130	175
Neuniversitetinės studijos	385	0	228	613	90	0	51	140

Per ateinančius 4-5 metus kasmet posričio programas baigs vidutiniškai po 315 absolventų. Ryškesnė tendencija bakalauro studijos neakivaizdine forma: daugiau nei pusė visų studijuojančiųjų – studentai neakivaizdininkai, didžioji jų dalis – Šiaulių universiteto studentai. Kasmet neakivaizdinių studijų skyriai paruoš vidutiniškai po 130 pradinio ugdymo specialistus. 613 studentų pradinio ugdymo specialistais rengiasi būti kolegijose. Daugiausia jų studijuoja ir kasmet paruošiama Vilniaus kolegijoje (atitinkamai 284 ir 53 studentai). Šioje kolegijoje daugiau studijuojančiųjų neakivaizdine forma.

²⁷ Visose 5.3 poskyrio lentelėse duomenys skaičiuoti pagal: ŠMM AIKOS duomenų bazės informaciją (žiūrėta internete 2006 m. liepos 5d., adresu <http://www.aikos.smm.lt/aikos/webdriver.exe?MIval=/DizPirmas.html>). Kitose šio skyriaus lentelėse ekonomikos sumetimais ši nuoroda nebus pateikiama.

Pastaba. Pradinio ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai bendrojo lavinimo mokyklai rengiami ir pedagogikos posričio programose: VPU „Edukologija“, ŠU „Edukologija“ (žr. 3.5 priedą). Klaipėdos universiteto programoje „Edukologija“ rengiami edukologijos bakalaurai, nesuteikiant profesinės kvalifikacijos, galintys, kaip rašoma programos apraše, dirbti ne tik suaugusiųjų mokymo, bet ir ikimokyklinio bei priešmokyklinio ugdymo srityse. Taip pat Bendrųjų dalykų mokytojų rengimo posrityje yra rengiami Rusų filologijos ir pradinio ugdymo pedagogikos specialistai. Įvertinus šiuo metu esantį studentų pasiskirstymą pagal specializacijas šiose programose, galima prognozuoti, kad jose kasmet bus parengiama apie 200 specialistų, galinčių dirbti pradinio ir priešmokyklinio ugdymo srityje.

Iš viso per artimiausius ketverius metus kasmet bus parengiama apie 520 pedagogų, galinčių dirbti pradinių klasių mokytojais ar priešmokyklinio ugdymo pedagogais bendrojo lavinimo mokykloje.

Socialinės pedagogikos specialistų rengimas

Socialinio pedagogo profesinę kvalifikaciją studentai gali įgyti dviejų posričių programose: „Socialinio darbo ir konsultavimo“ ir „Pedagogikos“. Socialiniai pedagogai, galintys dirbti mokyklose, yra rengiami 4 universitetuose ir 6 kolegijose. Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas edukologijos bakalauro laipsnis su socialinio pedagogo kvalifikacija, socialinio darbo bakalauro laipsnis su socialinio pedagogo kvalifikacija. Neuniversitetinių aukštųjų studijų absolventams suteikiamas socialinio pedagogo kvalifikacinis laipsnis (žr. 3.5 priedą).

3.5.7 lentelė

Studentų skaičius Socialinio darbo ir konsultavimo posričio programose 2005 -2006 m.

	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Universitetinės studijos (bakalauro l.)	557	248	1617	2422	130	48	287	465
Neuniversitetinės studijos	634	0	670	1304	168	0	149	317

Prognozuojama, kad iš viso kasmet pagal šio posričio programas išleidžiama apie 780 studentų. Daugiausiai socialinę pedagogiką studijuojančiųjų – Vilniaus pedagoginiame universitete (1480 studentai). Čia didžioji jų dalis (2/3 visų VPU socialinės pedagogikos studentų) – neakivaizdininkai. Socialinė pedagogika yra viena populiariausių studijų programų ir kolegijose. Čia iš viso socialinės pedagogikos studentų – 1304. Daugiausiai būsimųjų socialinių pedagogų studijuoja Klaipėdos ir Utenos kolegijose.

Pastaba. Socialiniai pedagogai, galintys dirbti bendrojo lavinimo mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose, rengiami ir pedagogikos posričio programoje: KTU „Socialinė edukologija“, (žr. 3.5 priedą). Galima prognozuoti, kad joje kasmet bus parengiama apie 23 specialistus.

Iš viso per artimiausius ketverius metus kasmet bus parengiama apie 800 specialistų, galinčių dirbti socialiniais pedagogais bendrojo lavinimo mokykloje ar priešmokyklinio ugdymo įstaigose. Apskritai, socialinio pedagogo profesinę kvalifikaciją suteikiančios programos orientuotos į darbą ne tik švietimo, bet ir socialinės rūpybos, teisėsaugos ir kitose srityse.

Pedagogikos programų posritis

Šiame posrityje išskirtinos kelios programų grupės (žr. 3.5 priedą):

1. Andragogikos programos. Šiai grupei priskirtinos VDU ir KU „Andragogikos“ ir, didžia dalimi, KU „Edukologijos“ programa. Šio darbo kontekste jos plačiau nebus nagrinėjamos.
2. VPU ir ŠU „Edukologijos“ programos, skirtos mokytojų rengimui bendrojo lavinimo mokyklai (dalykinei ir pradinio ugdymo sistemai) ir ikimokyklinėms įstaigoms. KTU „Socialinės edukologijos programa“. Besimokantys šiose programose skaičiuojami prie atitinkamų pedagogų grupių.
3. Specialiosios pedagogikos programos („Specialioji pedagogika“ ir „Specialioji pedagogika ir kūno kultūra“).

Pedagogikos programų posričio studentų skaičius universitetinėse studijose 2005-2006 m.

Studijų programos grupė	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Dalyko didaktika, dalyko pedagogika	14	0	429	444	14	0	400	414
Edukologija	208	39	806	1053	26	10	121	157
Socialinė edukologija	98	0	0	98	23	0	0	23
Specialioji pedagogika	273	0	380	653	63	0	68	131
Specialioji pedagogika ir kūno kultūra	81	0	34	115	19	0	6	25
Sporto psichologija	61	0	0	61	15	0	0	15
Iš viso	721	39	1612	2372	160	10	581	1379

Specialiųjų pedagogų skaičius

Iš viso per artimiausius ketverius metus kasmet bus parengiama apie 150 specialiosios pedagogikos specialistų, galinčių dirbti bendrojo lavinimo mokykloje ar priešmokyklinio ugdymo įstaigose. Kitose programose besimokančių studentų skaičiaus prognozės pateikiamos prie atitinkamos profesinės kvalifikacijos studentų skaičiaus duomenų.

Dalyko specialistų rengimas

Šioje poparagrafo dalyje sutelktos programos, kuriose suteikiama dalyko mokytojo kvalifikacija. Studentai, kurie mokosi bendrųjų dalykų mokytojų rengimo ir profesijos dalykų mokytojų rengimo programose, skaičiuojami kartu, nes įgyta kvalifikacija leidžia jiems dirbti bendrojo lavinimo mokyklose. Dauguma studijų programos yra orientuotos į kvalifikacijos, reikalingos keletui dalykų dėstyti, suteikimą. Todėl skiriant programas pagal dalykus ta pati programa (tie patys studentai) buvo priskiriama skirtingiems dalykams.

Dorinis ugdymas

Dorinio ugdymo specialistai ruošiami 2 universitetuose (Šiaulių universitete ir Vilniaus pedagoginiame universitete), 6 mokymo programose ir Religijos studijų bei Marijampolės kolegijose dviejose mokymo programose. Be abejo, panašių kryptių bakalaurai rengiami ir kituose universitetuose, tačiau mokytojo kvalifikacija jiems nėra suteikiama. (Yra galimybė ją įgyti 1 metų universitetinių studijų, tęstinių studijų būdu.). Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas edukologijos bakalauro laipsnis su mokytojo kvalifikacija arba religijos mokslų bakalauro laipsnis su mokytojo kvalifikacija.

Dorinio ugdymo studentų skaičius aukštosiose mokyklose 2005-2006 m.

Dalykas	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Tikyba	284	0	191	475	66	0	34	100
Etika	427	13	310	750	100	2	58	160

Iš viso dorinio ugdymo srities studijų universitetinėse programose studijuoja 1225 studentai. Specialistų etikos mokymui rengiama trečdaliu daugiau nei tikybos. Filosofijos mokytojams, kurie rengiami VPU ir ŠU, taip pat suteikiama etikos mokytojo kvalifikacija. Katalikų tikybos pedagogais gali dirbti ir apie 60 kasmet kolegijas baigiančių studentų. **Per ateinančius 4-5 metus Lietuvos darbo rinkoje dorinio ugdymo specialistų kasmet turėtų padaugėti vidutiniškai 260 absolventų.** Specialistų etikos mokymui rengiama trečdaliu daugiau nei tikybos.

Kalbos

Kalbų mokymo specialistai ruošiami 4 universitetuose (Šiaulių, Vilniaus pedagoginiame, Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetuose), 16 mokymo programų ir 5 kolegijose (Vilniaus, Marijampolės, Panevėžio, Klaipėdos, Kauno kolegijos), 11 mokymo programų (žr. 3.5 priedą). Dalis mokymo programų orientuotos į dvigubos specialybės pedagogų rengimą (pvz., Anglų ir rusų kalbos, Rusų filologija ir pradinio ugdymo pedagogika). Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas filologijos bakalauro laipsnis ir mokytojo kvalifikacija, neuniversitetinių studijų absolventams – mokytojo kvalifikacija.

Kalbų ugdymo studentų skaičius universitetinėse studijose 2005-2006 m.

Dalykas	Studentų skaičius*				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Anglų kalba	500	0	900	1600	120	0	170	290
Baltarusių kalba	18	0	95	113	5	0	19	24
Lenkų kalba	122	0	0	122	31	0	0	31
Lietuvių kalba	616	0	282	898	141	0	50	191
Prancūzų kalba	84	0	0	84	20	0	0	20
Rusų kalba	292	0	146	390	67	0	19	85
Vokiečių kalba	252	0	30	282	57	0	9	66

*Du dalykus ruošiami dėstyti studentai skaičiuojami prie abiejų dalykų.

Šiuo metu kalbų ugdymo srityje universitetinių studijų sistemoje ruošiami 2835 būsimi specialistai, 112 iš jų turi dvigubą su kalbos, literatūros mokymu susijusią specialybę. Didžioji jų dalis – dieninio skyriaus studentai. Daugiausiai studentų rengiama anglų kalbai mokytis (1058 studentas, vidutiniškai 222 absolventų per metus).

Kalbų mokymo studentų skaičius neuniversitetinėse studijose 2005-2006 m.

Dalykas	Studentų skaičius	Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius
Lietuvių kalba	166	39
Anglų kalba	483	112
Prancūzų kalba	137	32
Rusų kalba	20	5
Vokiečių kalba	350	81

*Du dalykus ruošiami dėstyti studentai skaičiuojami prie abiejų dalykų.

Šiuo metu kalbų ugdymo srityje neuniversitetinių studijų sistemoje ruošiami 684 būsimi specialistai, 485 iš jų turi dvigubą su kalbos, literatūros mokymu susijusią specialybę. **Iš viso per artimiausius ketverius metus kasmet bus parengiama apie 230 lietuvių kalbos ir literatūros, 400 anglų kalbos, 50 prancūzų kalbos, 150 vokiečių kalbos, 90 rusų kalbos, 30 lenkų kalbos ir literatūros specialistų, turinčių mokytojo profesinę kvalifikaciją.**

Matematika

Matematikos mokymo specialistai ruošiami 3 universitetuose (Šiaulių, Vilniaus pedagoginiame ir Vilniaus universitetuose), 2 mokymo programose (žr. 3.5 priedą). Visos mokymo programos orientuotos į dvigubos specialybės pedagogų rengimą. Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas matematikos bakalauro laipsnis su mokytojo kvalifikacija. VU, KTU, ŠU baigusius (ar besimokantiems) matematikos bakalauro laipsniui papildomai suteikiama galimybė studijuoti dalyko pedagogikos programą ir įgyti mokytojo kvalifikaciją. Kolegijose matematikos mokytojai nėra rengiami.

Matematikos dalyko mokymo studentų skaičius universitetinėse studijose 2005-2006 m.

	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Iš viso	651	0	0	651	151	0	0	151

*Du dalykus ruošiami dėstyti studentai skaičiuojami prie abiejų dalykų.

Iš viso per artimiausius ketverius metus kasmet bus parengiama apie 150 matematikos mokytojo profesinę kvalifikaciją turinčių absolventų.

Kasmet šalies universitetuose matematikos bakalauro laipsnį be mokytojo profesinės kvalifikacijos įgyja apie 230 absolventų. Baigus studijas jiems yra galimybė mokytis 1-2 metus edukologijos, dalyko pedagogikos ir įgyti mokytojo kvalifikaciją. Kiek bakalauro laipsnį turinčių asmenų rinksis profesines studijas, prognozuoti sudėtinga, nes mokykla, kaip darbdavys, šiuo atveju įjungama į labai plačią konkurencinę erdvę.

Gamtamokslinis ugdymas

Gamtamokslinio ugdymo specialistai ruošiami 3 universitetuose (Vilniaus pedagoginiame, Vilniaus ir Šiaulių universitetuose), 7 mokymo programose (žr. 3.5 priedą). Dalis mokymo programų orientuotos į dvigubos specialybės pedagogų rengimą (pvz., Fizika ir informatika, Fizika ir taikomoji kompiuterija). Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas fizikos bakalauro laipsnis su mokytojo kvalifikacija.

3.5.13 lentelė

Gamtamokslinio ugdymo studentų skaičius universitetinėse studijose 2005-2006 m.

Dalykas	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Chemija	111	0	0	111	28	0	0	28
Biologija, gamta	620	0	0	620	130	0	0	130
Fizika	330	57	0	330	77	10	0	87

*Du dalykus ruošiami dėstyti studentai skaičiuojami prie abiejų dalykų.

Iš viso per artimiausius ketverius metus kasmet bus parengiama apie 30 chemijos, 130 gamtos ir biologijos, 90 fizikos specialistų, turinčių mokytojo profesinę kvalifikaciją. Kasmet šalies universitetuose chemijos, biologijos ir fizikos bakalauro laipsnį įgyja maždaug po 100 kiekvienos srities absolventų. Baigus studijas jiems yra galimybė mokytis 1-2 metus edukologijos, dalyko pedagogikos ir įgyti mokytojo kvalifikaciją. Kiek bakalauro laipsnį turinčių asmenų rinksis profesines studijas, prognozuoti sudėtinga, nes mokykla, kaip darbdavys, šiuo atveju įjungiamą į labai plačią konkurencinę erdvę.

Socialinis ugdymas

Socialinio mokslų mokymo specialistai ruošiami 2 universitetuose (Šiaulių ir Vilniaus pedagoginiame universitete), 7 mokymo programose (Ekonomikos ir verslo pagrindai, Ekonomikos ir verslo pagrindų pedagogika, Socialiniai mokslai, Geografija, Istorija, Psichologija, Sociologija). Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas ekonomikos, sociologijos, geografijos, istorijos, psichologijos bakalauro laipsnis su mokytojo kvalifikacija, taip pat ekonomikos ir verslo pagrindų mokytojo kvalifikacijos.

3.5.14 lentelė.

Socialinių mokslų mokymo studentų skaičius universitetinėse studijose 2005-2006 m.

Studijų programos pavadinimas	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Ekonomika	213	217	448	878	53	54	90	197
Socialiniai mokslai	231	175	381	787	58	44	76	178
Geografija	276	0	267	543	67	0	53	120
Istorija	238	0	140	378	60	0	28	88
Psichologija	201	0	321	522	50	0	64	114
Filosofija, visuomenės mokslai	257	13	119	376	60	3	25	88

*Du dalykus ruošiami dėstyti studentai skaičiuojami prie abiejų dalykų.

Iš viso per artimiausius ketverius metus kasmet bus parengiama apie 200 ekonomikos, 120 geografijos, 90 istorijos, 90 filosofijos ir visuomenės mokslų, mokytojų ir 180 specialistai, galintys mokyti keletą socialinių mokslų dalykų, dėstomų mokykloje (istorija, pilietinės visuomenės pagrindai ir pan.). Kasmet šalies universitetuose išleidžiama apie 340 istorijos, 100 sociologijos, 60 filosofijos, 30 geografijos bakalauro be profesinės kvalifikacijos. Baigus studijas jiems yra galimybė mokytis 1-2 metus edukologijos, dalyko pedagogikos ir įgyti mokytojo kvalifikaciją. Kiek bakalauro laipsnį turinčių asmenų rinksis profesines studijas, prognozuoti sudėtinga, nes mokykla, kaip darbdavys, šiuo atveju įjungiamą į labai plačią konkurencinę erdvę.

Informacinės technologijos

Informacinių technologijų srities ugdymo specialistai ruošiami 3 universitetuose (Šiaulių, Kauno technologijos ir Vilniaus pedagoginiame universitete), 7 studijų programose (žr. 3.5 priedą). Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas informatikos bakalauro ir mokytojo kvalifikacija.

3.5.15 lentelė.

Informacinių technologijų mokymo studentų skaičius universitetinėse studijose 2005-2006 m.

Studijų programos pavadinimas	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Informatika	820	171	297	1288	200	35	53	288

Iš viso šios ugdymo srities bakalauro studijų programose mokosi 1288 studentai, 64 proc. iš jų įgyja ne tik informatikos, bet ir matematikos ar fizikos mokytojo kvalifikaciją. **Per artimiausius ketverius metus kasmet studijas baigs vidutiniškai po 290 šios ugdymo srities specialistų.**

Meninis ugdymas

Meninio ugdymo specialistai – viena gausiausių būsimų mokymo specialistų grupių. Meninio ugdymo srityje galėsiantys dirbti mokytojais ruošiami 4 universitetuose (Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, Lietuvos kūno kultūros akademijoje Klaipėdos, Šiaulių ir Vilniaus pedagoginiame universitete), 23 bakalauro pakopos studijų programose ir 7 kolegijose (Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Panevėžio, Marijampolės ir Žemaitijos), 17 programų (žr. 3.5 priedą). Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiami muzikos, dailės, menotyros ir edukologijos bakalauro laipsniai su mokytojo kvalifikacija. Neuniversitetinių ir aukštesniųjų studijų programų absolventams suteikiamas mokytojo kvalifikacinis laipsnis.

3.5.16 lentelė.

Meninio ugdymo studentų skaičius universitetinėse studijose 2005-2006 m.

Dalykas	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Dailė	477	85	336	898	130	20	72	222
Muzika	311	50	329	443	72	13	72	157
Šokio menas	72	0	10	82	15	0	4	19
Teatrinis menas	9	0	10	19	2	0	2	4

3.5.17 lentelė

Meninio ugdymo studentų skaičius neuniversitetinėse studijose 2005-2006 m.

Dalykas	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Dailė	332	0	88	420	84	0	21	105
Muzika	225	0	35	260	70	0	9	79
Šokio menas	33	0	0	88	10	0	14	24

Šiuo metu Lietuvos aukštosiose mokyklose mokosi apie 1320 būsimų dailės mokymo specialistų, 700 muzikos mokymo specialistų, apie 120 šokio meno ir apie 20 teatrinio meno ugdymo specialistų. **Prognozuojama, kad per artimiausius ketverius metus kasmet aukštąsias mokyklas baigs vidutiniškai po 330 dailės, 240 muzikos, 40 šokio meno specialistų, galinčių dirbti bendrojo lavinimo mokykloje.**

Technologijos

Technologijų srities ugdymo specialistai ruošiami 2 universitetuose (Šiaulių ir Vilniaus pedagoginiame universitete), 6 mokymo programose (žr. 3.5 priedą). Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas dailės, edukologijos, mechanikos inžinerijos bakalauro laipsnis su mokytojo kvalifikacija, kolegijų absolventams – mokytojo kvalifikacija.

Technologijų ugdymo studentų skaičius aukštosiose mokyklose 2005-2006 m.

Studijų programos pavadinimas	Studentų skaičius				Prognozuojamas vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Universitetinės studijos (bakaluro l.)	452	0	440	892	105	0	90	195
Neuniversitetinės studijos	177	0	53	230	40	0	10	50

Šiuo metu Lietuvos aukštosiose mokyklose mokosi apie 1120 būsimų technologijų mokymo specialistų. **Prognozuojama, kad per artimiausius ketverius metus kasmet aukštąsias mokyklas baigs apie 240 technologijų mokytojo kvalifikaciją turinčių asmenų.**

Kūno kultūra

Kūno kultūros specialistai ruošiami 4 universitetuose (Lietuvos kūno kultūros akademijoje, Klaipėdos, Šiaulių ir Vilniaus pedagoginiame universitete), 10 bakaluro studijų programų (žr. 3.5 priedą). Universitetinių mokymo programų absolventams suteikiamas sporto, edukologijos, reabilitacijos ir slaugos, bakaluro laipsnis ir mokytojo kvalifikacija.

Kūno kultūros ugdymo studentų skaičius universitetinėse studijose

Studijų programos pavadinimas	Studentų skaičius				Vidutinis kasmet parengiamų absolventų skaičius			
	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso	Dieninės	Vakarinės	Neakivaizdinės	Iš viso
Kūno kultūra	1107	55	1046	2093	270	14	220	504

Šiuo metu Lietuvos aukštosiose mokyklose mokosi apie 2093 būsimų kūno kultūros mokymo specialistų. **Prognozuojama, kad per artimiausius ketverius metus kasmet aukštąsias mokyklas baigs apie 500 kūno kultūros mokytojo kvalifikaciją turinčių asmenų.**

Specialiųjų profesinių studijų būdu rengiamų specialistų skaičius

Specialiųjų profesinių studijų programos (žr. 3.5. priedą) skirtos mokytojams, norintiems įgyti papildomą kvalifikaciją (persikvalifikuoti), o taip pat asmenims turintiems bakaluro laipsnį, tačiau neįgijusiems mokytojo kvalifikacijos (tiek dirbantiems, tiek nedirbantiems mokykloje).

1. Pedagogo profesinę kvalifikaciją suteikiančios programos. Jos skirtos asmenims, turintiems bakaluro laipsnį, tačiau neįgijusiems mokytojo profesinės kvalifikacijos (tiek dirbantiems, tiek nedirbantiems mokykloje). **2005/2006 m. m. šiose programose studijavo 505 asmenys** (žr. 3.5. priedą). Daugiausia mokytojų (80 proc.) mokosi pedagogikos posričio programose. Dalykų mokytojų rengimo poskyrio programos, išskyrus KTU programą „Informatika“, yra skirtos asmenims, turintiems dalyko bakaluro laipsnį, ir jų turinį iš esmės sudaro dalyko didaktika. Beveik visose programose yra numatyta galimybė studijuoti tiek dieniniu, tiek neakivaizdiniu būdu, tačiau **dauguma studentų (87 proc.) renkasi neakivaizdinę studijų formą**. Dieninės studijos organizuojamos mokyklose, kurios neruošia atitinkamos srities pedagogų bakaluro studijų programose (KTU, VU). Į šiose programose (išskyrus KTU Informatikos) rengiamų mokytojų skaičių neatsižvelgsime, nes realiai jose studijuoja asmenys, jau dirbantys dalyko mokytojais (arba spec. pedagogais, pradinį klasių mokytojais, auklėtojais) mokyklose pagal įgytą specialybę. Papildomo spaudimo pedagogų darbo rinkai jie nesudaro.

2 Tęstinių studijų institucijose vykdomos specialiųjų profesinių studijų programos, teikiančios bakaluro laipsnį ir skirtos mokytojams įgyti papildomą kvalifikaciją, persikvalifikuoti. Daugelis nėra registruotos kaip atskiros programos, o iš esmės yra tik programų, kurias jau teikia universitetai, organizacinė forma, todėl persikvalifikuojančių studentų skaičius AIKOS duomenų bazėje yra teikiamas kartu su pagrindinių studijų studentų, besimokančių neakivaizdiniame skyriuje, skaičiumi, ir mūsų apibendrintas 3.5.5-3.5.26 lentelėse. Pedagogų poreikio prognozės kontekste toks statistinių duomenų pateikimas yra tikslingas.

Magistro studijų programose rengiamų specialistų bendrojo lavinimo mokyklai ir ikimokyklinėms įstaigoms skaičius

Magistratūros studijose, rengiančiose specialistus, kurie galėtų dirbti bendrojo lavinimo mokyklose ar ikimokyklinio ugdymo įstaigose 2005/2006 metais studijavo **apie 1800 asmenų** 51 studijų programoje. 45 proc. studentų rinkosi dieninę, 47 proc. – neakivaizdinę studijų formą. Pagal suteikiamą laipsnį ir kvalifikaciją galima

išskirti du magistro studijų tipus: studijos, suteikiančios edukologijos magistro laipsnį (24 programos), ir studijos, suteikiančios kitos mokslo srities magistro laipsnį ir mokytojo kvalifikaciją (27 programos). Pažymėtina, kad daugiau nei pusė (58 proc.) įgyja edukologijos magistro laipsnį, kiti – dalyko magistro laipsnį ir mokytojo profesinę kvalifikaciją. Bendrųjų ir profesijos dalykų mokytojo programose, teikiančiose magistro laipsnį, 70 procentų studentų studijuoja dienine forma.

Prognozuojant mokytojų pasiūlą apskritai, magistrų laipsnius įgyjančių asmenų skaičius nėra esminis veiksnys. Pirmą, magistro laipsnį dieninių studijų forma dažniausiai įgyja asmenys jau baigę atitinkamos krypties bakalauro studijas ir todėl jau vieną kartą skaičiuoti kaip potencialūs pretendentai į mokytojo darbo vietą. Antra. Neakivaizdinę, vakarinę magistro studijų formą renkasi dažniausia mokykloje dirbantys mokytojai, todėl jie nėra potencialūs pretendentai į laisvas darbo vietas. Magistro laipsnis įgalina konkuruoti dėl darbo vietos gimnazijoje ir teikia konkurencinį pranašumą pretenduojant į darbo vietas kitų tipų mokyklose.

3.5.3 Rengiamų pedagogų specialistų ir dirbančių mokytojų skaičiaus gretinimas

Šiame skyrelyje palyginsime aukštojoje mokykloje rengiamų pedagogų skaičių ir šiuo metu mokykloje dirbančių mokytojų skaičių. Skaičiuosime kasmet mokslus baigiančių specialistų procentą nuo bendro mokytojų skaičiaus. Šis rodiklis leidžia apytiksliai įvertinti rengiamų pedagogų skaičių. Orientacinis vertinimo kriterijus galėtų būti toks (išnagrinėjus mokytojų pasiskirstymą pagal amžių ir prognozavus darbo vietų skaičių, sekančiuose skyreliuose kriterijus bus patikslintas). Tarkime, kad 1) mokytojų skaičiaus pasiskirstymas pagal amžių yra tolygus; 2) mokytojų darbo stažas, kurį turi dauguma į pensiją išėinančių mokytojų, yra 35 metai; 3) mokytojų darbo vietų skaičius išlieka pastovus. Tuomet tam, kad populiacija atsinaujintų, kasmet į mokyklą darbui priimamų mokytojų skaičius turėtų sudaryti apie tris procentus dirbančių mokytojų skaičiaus.

3.5.20 lentelė

Bendrojo lavinimo mokykloje dirbančių mokytojų ir rengiamų specialistų skaičiaus gretinimas

Dalykas, kurio gali mokyti arba darbo sritis	Vidutinis mokslus baigiančių specialistų skaičius per metus (nuo 2006/2007 m. m.)**	Mokytojų skaičius 2005 m.	Kasmet mokslus baigiančių specialistų procentas nuo bendro mokytojų skaičiaus
Anglų k.	400	3899	10%
Biologija, gamta	130	1244	10 %
Chemija	30	798	4%
Dailė	330	916	36%
Ekonomika	200	981	20%
Etika	160	576	28%
Fizika	90	1153	7%
Geografija	120	1135	10%
Informacinės technologijos	290	1031	28%
Istorija	90	2001	4%
Kūno k.	500	2341	21%
Lietuvių kalba	230	4365	5%
Matematika	150	3614	4%
Muzika	240	1414	17%
Prancūzų k.	50	260	20%
Rusų k.	90	1770	5%
Technologijos	302	1796	17%
Tikyba	100	1010	16%
Vokiečių k.	150	1081	14%
Ikimokyklinis ugdymas*	470	10100	5%
Pradinio ugdymo dalykai	520	10630	5%
Specialioji pedagogika	150	2041	7%
Socialinė pedagogika	800	895	90%
Socialiniai mokslai	170		
Psichologija	110		

*auklėtojai ir priešmokyklinio ugdymo pedagogai, dirbantys ikimokyklinio ugdymo įstaigose

** skaičiuojami visi asmenys, tikėtina, įgysiantys pedagoginį išsilavinimą ir galėsiantys dirbti mokykloje pagal specialybę. Jei studijų programa teikia dvigubą specialybę, asmuo priskiriamas dviem kategorijoms (pvz., ir fizikai, ir informacinės technologijoms)

Skaičiuota pagal: AIKOS, PDB.

3.5.20 lentelėje pateiktas vidutinis prognozuojamas mokslus baigiančių (pagrindinės studijos universitete arba studijos kolegijoje) specialistų, turinčių pedagoginę kvalifikaciją, skaičius, mokytojų skaičius einamaisiais metais bei apskaičiuotas minėtų rodiklių santykis. Dalykai pateikiami abėcėlės tvarka. Interpretuojant lentelės

duomenis, reikėtų atsižvelgti į tai, kad pedagoginę kvalifikaciją turintys specialistai rengiami ne vien vidurinei mokyklai ir ikimokyklinėms ugdymo įstaigoms. Kartu su bendrojo lavinimo mokyklų mokytojais dalykininkais darbo rinkoje konkuruoja ir profesinių mokyklų mokytojai bei ne bendrojo lavinimo mokykloje dirbantys neformaliojo ugdymo specialistai. Pavyzdžiui, 2005/2006 m. m. profesinėse mokyklose pagrindinėse pareigose dirbo 1936 mokytojai, kas sudaro apie 7 proc. bendro dalyko mokytojų skaičiaus. Skaičiuojant kartu su profesinių mokyklų mokytojais, 3.5.20 lentelės trečioje eilutėje pateiktos rodiklio reikšmės sumažėja maždaug 1 proc. Interpretuojant lentelės duomenis reikia įvertinti ir tai, kad įvairių tyrimų duomenimis, švietimo sistemoje įsidarbina apie 50 proc. mokytojų rengimo ir pedagogikos programas baigusių absolventų. Be to, beveik visose mokytojus dalykininkus rengiančiose programose absolventams yra suteikiamas dalyko bakalauro laipsnis, kuris įgalina įsidarbinti pagal specialybę nebūtinai švietimo sistemoje.

Tikėtina, kad socialinių pedagogų poreikis mokykloje artimiausiu metu bus patenkintas, o vėliau dėl jauno dirbančiųjų amžiaus atsirandančių laisvų darbo vietų skaičius bus nežymus, nulemtas daugiausia darbuotojų mobilumo nei pensinio amžiaus asmenų išėjimo iš darbo mokykloje. Kaip rodo duomenys 3.5.27 lentelėje, socialinių pedagogų per ateinančius ketverius metus bus parengta daugiausia. Socialinio pedagogo kvalifikaciją suteikia 10 įvairiose Lietuvos vietovėse esančių aukštųjų mokyklų. Paprastai mokykloje būna įsteigtas daugiausiai 1 socialinio pedagogo etatas. Šiuo metu Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose dirbančių socialinių pedagogų skaičius (895 socialiniai pedagogai) leidžia daryti prielaidą, jog apie 60 proc. iš 1513 Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklų²⁸ jau turi pagrindinėse pareigose dirbančius socialinius pedagogus, kitose, mažesnėse mokyklose, dirbama dalimi etato. Tikėtina, kad socialinio pedagogo kvalifikaciją įgiję asmenys gali dirbti ne tik bendrojo lavinimo mokykloje, bet ir platesnėje socialinio darbo sferoje, pavyzdžiui, savivaldybių ir seniūnijų socialinių paslaugų skyriuose, pedagoginėse psichologinėse tarnybose, Vaikų teisių apsaugos tarnybos skyriuose, dienos centruose ir pan. Tad kol kas kategoriškai teigti, jog artimiausiais metais Lietuvos darbo rinkoje socialinių pedagogų bus perteklius, negalima. Tam reikėtų įvertinti socialinių pedagogų poreikį kitose srityse.

Antra pagal gausumą bendrojo lavinimo mokykloje rengiamų dirbti mokytojų grupė yra **informacinių technologijų (IT) srities mokymo specialistai**. Per ateinančius keletą metų darbo rinką kasmet turėtų papildyti specialistai, sudarantys 28 proc. šiuo metu dirbančių mokyklose IT mokytojų skaičiaus. Tačiau reikia atsižvelgti į du faktus. Pirma, lentelėje pateikti duomenys yra dubliuoti, t. y., studentai, besimokantys dvigubos specialybės, yra skaičiuojami prie kiekvieno dalyko, kurį gali dėstyti. 2/3 absolventų, galinčių mokytis informatikos, galės mokytis ir kito dalyko, dažniausia matematikos ar fizikos. Antra, visi absolventai turės informatikos, fizikos arba matematikos bakalauro laipsnį, kas leis pagal specialybę įsidarbinti ne švietimo srityje. Iš pirmo žvilgsnio pasirinktas modelis, orientuotas į perviršį, turėtų užtikrinti pedagogų kartų kaitą ir panaikinti vis dar stebimą nedidelį informatikos mokytojų stygių, tačiau, kaip rodo 3.5.28 lentelė, 2005 m. 50 proc. mokykloje pradėjusių dirbti informatikos mokytojų neturi pedagoginės kvalifikacijos!

Pradinio ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo specialistų artimiausiu metu kasmet bus parengiama maždaug po 500, kas sudaro maždaug 5 proc. šiuo metu atitinkamose srityse dirbančių mokytojų ir auklėtojų. Tačiau nepaisant to, kad, palyginti su dalykininkais, šis procentas nėra didelis, rengiamų pradinį klasių pedagogų ir ikimokyklinio ugdymo specialistų perteklius bus gana stipriai jaučiamas. Tai sąlygota keleto priežasčių. Pirma, nėra daug specialistų, kurie įgyja dvigubą specialybę ir tai mažina jų galimybes įsidarbinti. Jei teikiama dviguba specialybė, tai antroji dažniausia tokia, kokios specialistų ir taip rengiama pakankamai (dailė, muzika, kūno kultūra). Antra, rengiami specialistai, priešingai, nei dauguma mokytojų dalykininkų, turinčių specialybės dalyko bakalauro laipsnį, negali pagal specialybę įsidarbinti ne švietimo sistemoje. Trečia, šių specialybių absolventų parengiama gana daug, o natūraliai populiacijos kaitai užtikrinti pakaktų apie 300 (neatsižvelgiant į mokinių skaičiaus mažėjimą). Taigi, apie 200 specialistų kasmet neras darbo švietimo sistemoje. Specialistų perteklių būtų galima kiek sumažinti mokyklų pradinėse klasėse steigiant mokytojo padėjėjo etatus darbu su problemiškais vaikais, diegiant dienos užimtumo grupes mokyklose.

Santykinai daug rengiama dailės, kūno kultūros specialistų teikiant jiems mokytojo kvalifikaciją. Parengiamų per metus specialistų, galinčių dirbti mokytojais, skaičius sudaro daugiau kaip penktadalį šiuo metu dirbančių mokytojų skaičiaus, o natūraliai populiacijos kaitai užtikrinti pakaktų apie 3 proc. (neatsižvelgiant į mokinių skaičiaus mažėjimą). Taigi dailės ir kūno kultūros specialistų mokyklose neturėtų trūkti. Antra vertus, apie 130 kasmet parengiamų dailės specialistų įgyja dailės bakalauro laipsnį ir gali dirbti pagal įgytą specialybę ne švietimo srityje, juolab, kad darbo rinkoje šiuo metu yra reklamos ir dizaino specialistų stygius. Dailės (ir technologijų) mokytojų rengimas ypatingas tuo, kad apie 100 dailės ir technologijų mokytojų kasmet bus parengiama kolegijose. O natūraliai dailės specialistų kaitai bendrojo lavinimo mokykloje užtikrinti kasmet pakaktų apie 30 dailės (apie 50 technologijų) specialistų. (neatsižvelgiant į mokinių skaičiaus mažėjimą ir ne

²⁸ Paimta iš <http://www.svis.smm.lt/>, 2006 rugpjūčio 23d.

pensinio amžiaus mokytojų išėjimą iš darbo). Tai leidžia kilti abejonėms, ar rengiamų dailės ir kūno kultūros mokytojų skaičius nėra perteklinis? Atsakyti į šį klausimą vienareikšmiškai šio tyrimo ribose negalima, nes reikia atlikti ne vien bendrojo lavinimo mokyklos, bet ir kitų švietimo sričių (o kūno kultūros ir sporto specialistams ir sveikatos sričių), kuriose gali dirbti rengiami šių dalykų mokytojai, poreikio analizę.

Panaši situacija kaip ir dailės mokytojų rengimo programose yra rengiant **muzikos specialistus** mokyklai. Mokytojų populiacijos bendrojo lavinimo mokykloje atnaujinimui iš esmės pakaktų vien kolegijose rengiamų specialistų. Tačiau reikia pažymėti, kad muzikos pedagogo kvalifikaciją turintys specialistai gali dirbti ir užmokyklinio ugdymo įstaigose, kitose kultūros ir meno srityse. Vienareikšmiškai vertinti, ar yra rengiamų muzikos mokytojų perteklius, negalima, nes jų poreikis ne bendrojo lavinimo ir ikimokyklinio ugdymo srityje nėra įvertintas.

Paradoksali situacija su **anglų kalbos specialistais**. Jų rengiama pakankami daug (kasmet parengiama 400, o populiacijos natūraliai kaitai užtikrinti pakaktų maždaug 120), tačiau jų trūkumas stipriai jaučiamas. Be to, pvz., 2005/2006 metais apie 30 proc. anglų kalbą pradėjusių dėstyti specialistų su aukštuoju išsilavinimu neturėjo pedagoginės kvalifikacijos. Stebima, ypač didžiuosiuose miestuose, nepaprastai didelė anglų kalbos mokytojų kaita mokykloje. Galima daryti išvadą, kad paklausių specialybių – anglų kalbos, informatikos – specialistai, turintys mokytojo kvalifikaciją orientuoti į darbo rinką ne vien švietimo srityje ir dėl nepatrauklių darbo sąlygų švietimas konkurenciją pralaimi.

Palyginti su kitais mokomaisiais dalykais, **mažai rengiama chemijos, istorijos, matematikos, rusų kalbos, taip pat ir lietuvių kalbos būsimų mokymo specialistų** (3-5 proc. dabartinio šių dalykų mokytojų skaičiaus). Jei visi specialistai, baigę studijas, įsidarbintų mokykloje, rengiamų specialistų turėtų pakakti. Tačiau reikia atsižvelgti į sunkiai sprendžiamą absolventų geografinio mobilumo problemą. Šių specialistų, išskyrus lietuvių kalbos, kolegijos nerengia, todėl geografinis arealas susiaurėja iki 4, o dažnai ir iki 2 didžiųjų miestų. Miestuose, kuriuose jie rengiami, specialistų daugmaž pakanka, kitose vietovėse stebimas trūkumas. Tikėtina, kad šių specialistų ir toliau truks (išskyrus, galbūt, istorijos, kurių trūkumą turėtų kompensuoti VPU rengiami filosofijos, sociologijos bakalaurai, turintys mokytojo profesinę kvalifikaciją, ŠU rengiami filosofijos ir visuomenės mokslų specialistai). Matematikos mokytojų rengimo situacijos problemišumą didžiąja dalimi lemia tai, kad pagrindinėse studijose dviejuose universitetuose rengiami matematikos ir informatikos mokymo specialistai, todėl dalis jų įsidarbina ne mokykloje, bet srityse susijusiose su IT. Be to, kasmet išleidžiamų absolventų skaičius yra tik šiek tiek didesnis už skaičių, kurio reikėtų populiacijai atsinaujinti, o absolventų mobilumas yra žemas. Tačiau matematikos bakalauro laipsnį be profesinės kvalifikacijos kasmet įgyja apie 230 asmenų. Tokia situacija lemia tai, kad, pvz., 2005/2006 metais dirbti matematikos mokytojais buvo priimta 50 proc. asmenų, neturinčių pedagoginės kvalifikacijos.

2005/2006 m. m. trečdalis aukštąjį išsilavinimą turinčių mokytojų mokykloje pradėjo dirbti neturėdami pedagoginės kvalifikacijos. Iš 725 pedagoginio darbo stažą iki vienerių metų turėjusių asmenų (t. y., pradėjusių dirbti mokykloje) su aukštuoju išsilavinimu, 240 arba 33 proc. pedagoginės kvalifikacijos neturėjo. Didėjant darbo stažui, pedagoginės kvalifikacijos neturinčių mokytojų dalis mažėja. Pvz., tarp 2 m. pedagoginio darbo stažą ir aukštąjį išsilavinimą turinčių pedagoginės kvalifikacijos neturi 20 proc. mokytojų, 4 m. darbo stažą – 15 proc. mokytojų. Iš viso tarp bendrojo lavinimo mokykloje dirbančių, aukštąjį išsilavinimą turinčių mokytojų, pedagoginės kvalifikacijos neturi 5,6 procento asmenų.

Ateityje, nuo 2007 rugsėjo 1 d., vykdant anksčiau minėtą ministro įsakymą dėl pedagogų kvalifikacijų, dėl praktikos priimti dirbti neturinčius pedagoginės kvalifikacijos gali kilti nemažų sunkumų. Nėra numatyta, kad tokie asmenys būtų priimami pagal terminuotą darbo sutartį iki tol, kol įgis pedagogo kvalifikaciją, todėl arba įsakymas bus nevykdomas, arba mokymasis mokiniams neužtikrinamas. Kvalifikacijos tobulinimo įstaigos nespėja suteikti pedagoginės kvalifikacijos jau dirbantiems mokytojais, o kasmet, jei tendencijos išliks, į mokyklą ateis virš 200 asmenų, turinčių bakalauro laipsnį, bet neturinčių mokytojo kvalifikacijos.

Aukštąjį mokslą baigusių ir pirmus metus mokykloje dirbančių mokytojų skaičius pagal dėstomą dalyką

Dalykas	Prognozuojamas vidutinis mokslus baigiančių specialistų skaičius per metus (Universitetinės pagrindinės ir neuniversitetinės studijos)	Pirmus metus mokykloje dirbančių mokytojų, aukštąją mokyklą ir neturinčių pedagoginės kvalifikacijos, skaičius (2005/2006 m. m.)	Pirmus metus mokykloje dirbančių mokytojų, baigusių aukštąją mokyklą skaičius (2005/2006 m. m.)	Aukštąjį mokslą baigusių ir neturinčių pedagoginės kvalifikacijos ir visų aukštąjį mokslą baigusių pirmus metus dirbančių mokytojų skaičiaus santykis (proc.)
Anglų k.	400	54	170	32%
Kūno k.	500	7	35	20%
Biologija	130	3	20	15%
Chemija	30	5	27	19%
Dailė	330	7	24	29%
Technologijos	302	15	37	41%
Ekonomika*	200	10	23	43%
Etika	160	8	37	22%
Fizika	90	4	23	17%
Geografija	120	12	39	31%
Informacinės technologijos	290	30	59	51%
Istorija	90	18	43	42%
Lietuvių kalba	230	17	53	32%
Matematika	150	17	42	40%
Muzika	240	3	20	15%
Prancūzų k.	50	2	8	25%
Vokiečių k.	150	1	11	9%
Rusų k.	90	2	9	22%
Tikyba	100	14	36	39%

Skaiciuota remiantis Pedagogų ir AIKOS duomenų bazėmis.

Aukštąjį mokslą baigusių ir pirmus metus mokykloje dirbančių mokytojų skaičiaus ir išleidžiamų specialistų skaičiaus gretinimas

Dalykas	Prognozuojamas vidutinis mokslus baigiančių specialistų skaičius per metus	Pirmus metus mokykloje dirbančių mokytojų, baigusių aukštąją mokyklą skaičius (2005/2006 m. m.)	Pirmus metus dirbančių mokytojų skaičiaus ir aukštąjį mokslą baigusių pedagogų skaičiaus santykis
Anglų k.	400	170	2
Kūno k.	500	35	14
Biologija	130	20	7
Chemija	30	27	1
Dailė	330	24	14
Technologijos	302	37	8
Ekonomika*	200	23	9
Etika	160	37	4
Fizika	90	23	4
Geografija	120	39	3
Informacinės technologijos	290	59	5
Istorija	90	43	2
Lietuvių kalba	230	53	4
Matematika	150	42	4
Muzika	240	20	12
Prancūzų k.	50	8	6
Vokiečių k.	150	11	14
Rusų k.	90	9	10
Tikyba	100	36	3

Lyginant specialistų rengimo prognozę ir vidutinį pastarųjų metų įsidarbinusių jaunų specialistų skaičių, nustatyta, kad kūno kultūros, muzikos, dailės specialistų išleidžiama nuo 10 iki 14 kartų daugiau, nei jų įsidarbina mokykloje, galinčių mokyti matematikos, lietuvių kalbos, fizikos – apie 4 kartus daugiau, nei jų įsidarbina mokykloje. Dailės, technologijų, kūno kultūros mokytojų rengimas ypatingas tuo, kad baigusieji gali dirbti švietimo sistemoje ne vien bendrojo lavinimo mokyklose bei kitose sporto ir kultūros srityse. Daugelio dalykų mokytojai be dalyko mokytojo kvalifikacijos gali gauti ir dalyko bakalauro laipsnį, kas darbo rinkoje jiems lemia vienodą statusą su analogiškos pakraipos mokytojo kvalifikacijos nesuteikiančias bakalauro programas baigusiais studentais. Dėl to daugelis rengiamų mokytojų dalykininkų pagal kvalifikaciją gali konkuruoti ne tik švietimo srities darbo rinkoje.

3.5.4 Studentų skaičiaus, laisvų darbo vietų ir bedarbių skaičiaus bei naujai į mokyklą priimamų mokytojų skaičiaus santykio analizė.

Šiame skyrelyje pateikiama studentų skaičiaus, laisvų darbo vietų ir bedarbių skaičiaus santykio analizė AIKOS duomenų bazės (2006 11 09) ir Darbo Biržos duomenų bazės (2006 07 10) pagrindu. AIKOS duomenų bazėje pedagogikos ir mokytojų rengimo studentų skaičiaus, specialistų pasiūlos ir paklausos duomenys yra pateikiami pagal švietimo pokričius, o LDB duomenys pateikti remiantis profesijų klasifikatoriumi, todėl jų tiesiogiai gretinti negalima, tačiau išvadų atitikimas kitų skyrelių duomenims patvirtina bendras tendencijas. Taip pat analizuojamas kasmet į mokyklą ateinančių jaunų specialistų skaičius (PDB duomenys).

Iš viso šiuo metu pedagogikos ir mokytojų rengimo studijų srities programose (įskaitant būsimus socialinius pedagogus socialinio darbo ir konsultavimo posričio studijose) šalies aukštosiose universitetinėse ir neuniversitetinėse mokyklose 2005-2006 m. įvairaus lygmens programose mokėsi (žr. 3.5 priedą) 26,9 tūkst. studentų, laisvų darbo vietų šiems specialistams buvo 157, bedarbių, turinčių šios srities išsilavinimą - 572.

3.5.23 lentelė

Studentų skaičius, laisvų darbo vietų ir bedarbių skaičius

Švietimo posritis	Studentų skaičius posričio programose (spalio 1d. būklei)	Laisvų darbo vietų skaičius (turintiems posričio išsilavinimą)	Bedarbių skaičius (turinčių posričio išsilavinimą)
Bendrųjų ir profesijos dalykų mokytojų rengimas	15173	117	236
Mokytojų rengimas ikimokyklinėms įstaigoms	1566	2	19
Mokytojų, atsakingų už bazinį išsilavinimą, rengimas	1608	8	91
Pedagogika	3.602	-	59
Socialinis darbas ir konsultavimas (socialinis pedagogas)	7.464	7	67

Laisvų darbo vietų ir bedarbių skaičiaus santykis gali būti interpretuojamas kaip netolygaus specialistų pasiskirstymo rodiklis: kuo jis didesnis, tuo labiau netolygus yra specialistų paskirstymas. (Interpretacija galioja tik tuomet, jei laisvų darbo vietų ir bedarbių skaičius yra pakankamai didelis.) **Bendras pedagogikos ir mokytojų rengimo srities programose parengtų specialistų pasiskirstymo tolygumas yra geresnis nei bendras vidurkis visoms aukštojo mokslo programoms:** minėtas rodiklis šalyje siekia 50 proc., srities programose – 29 proc. Tiesa, atskiruose posričiuose šio rodiklio reikšmės skiriasi: Jei dalyko pedagogams jis siekia 50 proc., t. y., atitinka šalies vidurkį, tai ikimokyklinio ir pradinio ugdymo specialistams – apie 10 proc. Pradinio ir ikimokyklinio ugdymo specialistų rengiama gana daug, skirtingose Lietuvos vietose esančiose institucijose, todėl beveik visos darbo vietos yra padengtos. Bendrųjų ir profesijos dalykų mokytojams vienai laisvai darbo vietai tenka du bedarbiai.

Laisvų darbo vietų ir studentų skaičiaus santykis srities programose atitinka bendrą aukštojo mokslo programų vidurkį. T. y., lyginant su kitomis sritimis, rengiamų specialistų perteklius/trūkumas šiuo požiūriu sutampa su bendra tendencija. Laisvų darbo vietų ir studentų skaičiaus santykis gali būti interpretuojamas kaip vienas iš specialistų rengimo pertekliaus rodiklių. Kuo šio rodiklio reikšmė didesnė, tuo mažesnis rengiamų specialistų perteklius. Srities programoms jis siekia 0,5 proc. ir atitinka šalies vidurkį. Posričių programoms šio rodiklio reikšmė įvairuoja nuo 0,8 proc. dalyko pedagogams iki 0,1 ikimokyklinių įstaigų pedagogams. T. y., laisvos darbo vietos sudaro atitinkamai 0,8 proc. 0,1 proc. visų studentų skaičiaus. Palyginimui, marketingo ir reklamos posirtyje jis siekia 4 proc., medicinos posirtyje - 1,1 proc. (laisvų darbo vietų lyginant su studentų skaičiumi santykinai yra gana daug), o muzikos ir atlikėjų meno posirtyje – 0,1 proc. (laisvų darbo vietų lyginant su studentų skaičiumi santykinai yra gana mažai).

Absolventų įsidarbinimo tyrimuose²⁹ nustatyta, kad švietimo srityje įsidarbina apie 50 proc. mokytojų rengimo ir pedagogikos programas baigusiu absolventų. Skirtingoms programoms šis rodiklis yra nevienodas ir svyruoja maždaug nuo 30 procentų iki 80 procentų. Mokytojų poreikio prognozei tikslų šio rodiklio reikšmių reikėtų, jei būtų manoma išlaikyti tą patį pedagogų rengimo modelį. Tam reikėtų atlikti papildomą tyrimą. Be to, jei mokykloje įsidarbina 30 proc. rengiamų mokytojų, nereiškia, kad ateityje juos reikia rengti laikantis šio 30 proc. rodiklio. Be abejo, mokytojų turėtų būti rengiama daugiau nei planuojama laisvų darbo vietų, ir šis „perviršis“ atskiroms specialybėms neturėtų būti vienodas. Grubiai skaičiuojant, galima orientuotis pagal planuojamą bendrą mokytojų skaičių šalyje. Jei rengiant pradinio ir ikimokyklinio ugdymo pedagogus, kasmet parengiamų absolventų skaičius turėtų sudaryti šiek tiek virš 3 proc. tais metais planuojamo pedagogų skaičiaus, tai mokytojų dalykininkų rengimo sistemoje šis procentas turėtų būti didesnis. Optimalus variantas, matyt, būtų apie 5 proc. Tačiau nereikia pamiršti, kad muzikos, kūno kultūros, dailės, informatikos, anglų kalbos mokytojo kvalifikaciją turintys pedagogai dažnai turi specialybės bakalauro laipsnius, suteikiančius jiems galimybę dirbti kitose švietimo ar ne švietimo sistemos srityse pagal specialybę. Rengiamų šių dalykų mokytojų skaičius tuomet priklausys nuo jų poreikio kitose švietimo srityse (ne bendrojo lavinimo mokykloje) ir nuo švietimo srities darbuotojams sudaromų darbo sąlygų konkurencinių ypatumų. Pavyzdžiui, net didžiulis šiuo metu rengiamų specialistų, galinčių dirbti informatikos mokytojais, perviršis neužtikrina mokyklų aprūpinimo šiais specialistais, nes tikslųjų mokslų ir informatikos specialistai kitose srityse gauna didesnę atlyginimą.

Pedagogų duomenų bazėje nėra duomenų apie tai, kiek ir kokių naujų mokytojų kasmet ateina dirbti į mokyklas (duomenų bazė tik pradeda funkcionuoti). Skaičių, kiek mokytojų kasmet pradeda naujai dirbti švietimo sistemoje, galima įvertinti analizuojant mokytojų darbo stažą. Žinoma, šie duomenys minėtu tikslu situaciją aprašo apytiksliai, nes dalis pradėjusių dirbti mokytojų yra atleidžiama dėl etatų mažinimo ar kitų priežasčių ir mokykloje nebedirba, kiti, dirbę ne švietimo srityje, vėl pradeda dirbti mokykloje. 3.6.4 lentelėje pateikiami duomenys, parodantys mokytojų, dirbančių bendrojo lavinimo mokyklose ne daugiau kaip 5 metus pasiskirstymą pagal darbo stažą ir mokomus dalykus.

3.5.24 lentelė

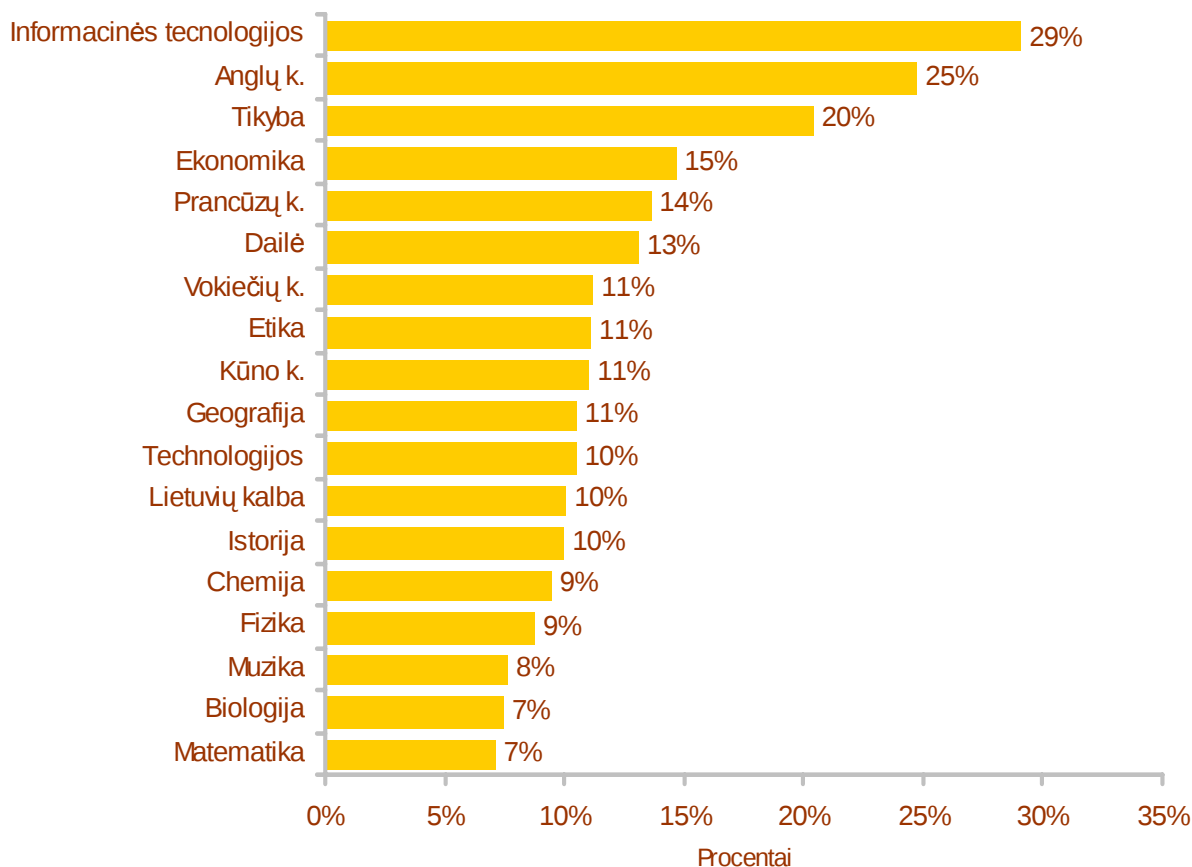
Mokytojų, dirbančių bendrojo lavinimo mokyklose ne daugiau kaip 5 metus, pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo stažą ir mokomus dalykus

	Iki 1 m.	1 m.	2 m.	3 m.	4 m.	Iš viso pedagoginį darbą dirba 5 metus	Iš viso dirba
Anglų k.	295	188	179	170	200	1216	4175
Kūno k.	58	49	50	61	58	334	2626
Biologija	29	17	13	28	26	158	1611
Chemija	35	18	20	15	21	135	1206
Dailė	34	39	27	32	40	213	1402
Technologijos	62	43	48	44	45	329	2645
Ekonomika	27	12	18	23	27	160	865
Etika	32	27	29	23	36	193	1424
Fizika	27	19	26	13	21	145	1271
Geografija	43	18	23	27	42	191	1513
Informacinės technologijos	110	74	70	65	62	465	1327
Istorija	50	30	22	34	44	221	1912
Lietuvių kalba	80	50	68	75	90	451	3915
Matematika	53	54	49	37	63	315	3733
Muzika	31	26	27	18	33	192	1913
Prancūzų k.	9	3	2	3	2	40	278
Vokiečių k.	24	22	27	19	40	162	1205
Tikyba	59	40	35	38	47	257	1150

Duomenų šaltinis: PDB

²⁹ Pedagogų rengimo kokybė Lietuvos aukštosiose mokyklose ir jų įsidarbinimo galimybės. Darbo ir socialinių tyrimų institutas, tyrimo vadovas A.Šileika Vilnius, 2002; Aukštųjų mokyklų absolventų konkurencingumo darbo rinkoje darbo jėgos pasiūlos ir paklausos kontekste (darbdavių ir absolventų apklausos duomenimis) tyrimas. Darbo ir socialinių tyrimų institutas, tyrimo vadovas B. Ruževskis. Vilnius, 2004

Lentelėje vaizduojamas daugumos dalykų mokytojų pasiskirstymas pagal darbo stažą nepasižymi aiškesnėmis tendencijomis (negalima sakyti, kad didėjant darbo stažui, šie skaičiai ryškiai didėja ar mažėja). **Stebimas dėsniumas, kad iki vieno metų pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų yra šiek tiek daugiau, nei dviejų ar trijų metų darbo stažą turinčių mokytojų.** Šį faktą, matyt, galima būtų paaiškinti tuo, kad dalis žmonių vėliau mokykloje nepritampa ir įsidarbina kitose srityse.

3.5.4 pav. Mokytojų turinčių ne didesnę nei 4 metų pedagoginio darbo stažą dalis (procentai nuo viso atitinkamo dalyko mokytojų skaičiaus) (Skaičiuota pagal: PDB, 2005 m.)

Per pastaruosius 5 metus santykinai daugiausia į mokyklą naujai priimta informacinių technologijų, anglų kalbos, tikybos, ekonomikos specialistų, santykinai mažiausia – matematikos, biologijos, muzikos, fizikos mokytojų. Šioje diagramoje vaizduojama mokytojų, turinčių ne didesnę nei 4 metų pedagoginio darbo stažą, dalis. Daugiausia mokytojų, kurių darbo stažas yra iki 5 metų, dėsto informacines technologijas, jie sudaro 29 proc. viso informacines technologijas dėstančių mokytojų skaičiaus. Nemažai darbo stažą iki 5 metų turinčių mokytojų moko anglų kalbos (25 proc. bendro anglų kalbos mokytojų skaičiaus). Tikybos mokytojai, neturintys didesnio nei 4 metų darbo stažo sudaro 20 proc. Santykinai mažiausiai mokytojų, kurių darbo stažas ne didesnis nei 5 metai, dėsto matematiką (jie sudaro 7 proc.), biologiją ir muziką. Visų kitų dalykų mokytojų, turinčių ne didesnę nei 5 metų darbo stažą, dalis nuo bendro to dalyko mokytojų skaičiaus svyruoja nuo 9 procentų iki 14 procentų. (Vertinant apytiksliai, kad mokytojų populiacija atsinaujintų iki pirminio savo dydžio, reikia apie 12 proc.)

Kasmet į darbą naujai priimamų mokytojų skaičiaus vertinimas (vidurkis, sklaida, variacijos koeficientas, 5 metų duomenys.)

	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	Variacijos koeficientas	Hipotetinis vidurkis*
Anglų k.	201	47	0,24	110
Informacinės technologijos	76	17	0,23	35
Lietuvių kalba	72	13	0,19	103
Kūno k.	55	5	0,09	69
Matematika	51	9	0,17	99
Technologijos	49	7	0,15	70
Tikyba	42	10	0,23	30
Istorija	36	10	0,28	51
Dailė	35	5	0,14	37
Geografija	31	10	0,33	40
Etika	30	5	0,15	38
Muzika	29	7	0,23	51
Vokiečių k.	27	7	0,27	32
Biologija	24	8	0,32	43
Chemija	22	7	0,32	32
Ekonomika	22	6	0,27	23
Fizika	22	6	0,26	34
Prancūzų k.	4	3	0,67	7

*Hipotetinis vidurkis parodo, kiek mokytojų vidutiniškai kasmet turėjo ateiti, kad būtų kompensuotas pedagogų populiacijos mažėjimas dėl pensinio amžiaus mokytojų ir bei darbingo amžiaus mokytojų išėjimo iš mokyklos (dėl priežasčių, nesusijusių su mokinių skaičiaus mažėjimu).

Skaičiuota pagal: ŠVIS

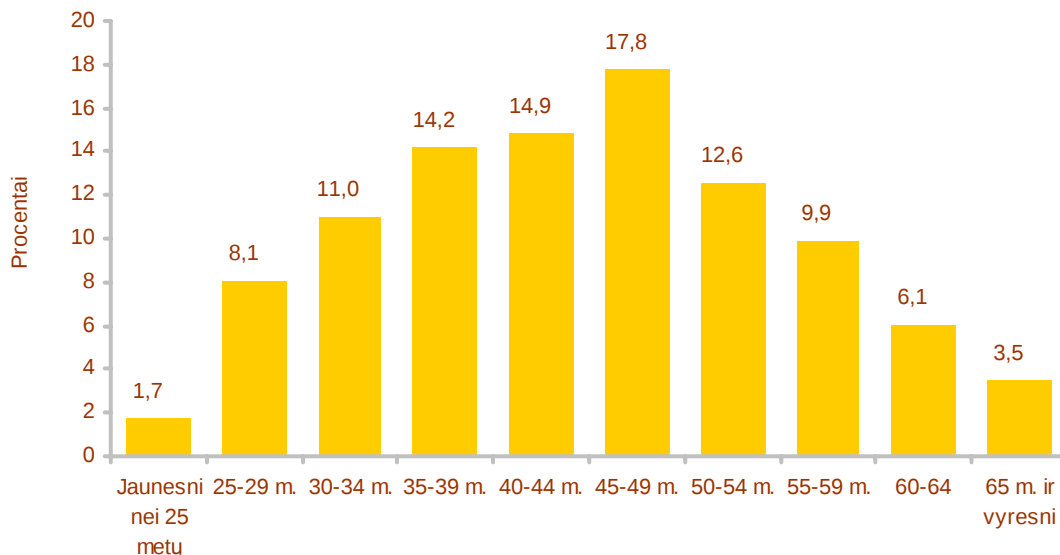
3.6.5 lentelės duomenys leidžia apytiksliai įvertinti, **kiek naujų mokytojų kasmet ateina dirbti į mokyklą**. Buvo skaičiuojamas mokytojų, turinčių pedagoginio darbo stažą iki vienerių metų, vienų metų, dvejų metų, ..., penkių metų, skaičiaus vidurkis. Jis apytiksliai parodo, kiek naujų mokytojų vidutiniškai pradeda dirbti kasmet 2000 – 2005 metais. Pavyzdžiui, yra tendencija, kad kasmet bendrojo lavinimo mokyklose naujai įsidarbina apie 200 anglų kalbos mokytojų, apie 75 informacinių technologijų mokytojų, 72 lietuvių kalbos mokytojų. Lentelėje pateiktas variacijos koeficientas yra apskaičiuotas standartinį nuokrypį padalijus iš vidurkio. Jis leidžia įvertinti, kiek skiriasi ar yra panašūs skirtingą pedagoginio darbo stažą turinčių mokytojų skaičiai. Galima teigti, kad **mažiausiai svyruoja kasmet į mokyklą ateinančių dirbti kūno kultūros, dailės, technologijų, etikos, lietuvių kalbos, matematikos mokytojų skaičius. Labiausia svyruoja biologijos, geografijos chemijos mokytojų skaičius.**

Paskutiniame stulpelyje yra vaizduojama, kiek mokytojų turėjo ateiti į mokyklą, jei būtų realizuotos tokios prielaidos: a) mokytojai baigia darbą mokykloje turėdami vidutiniškai 35 metų pedagoginio darbo stažą (universitetą baigia ir pradeda dirbti vidutiniškai 25 metų amžiaus, mokykloje dirba vidutiniškai 25 metus); b) mokytojų, turinčių skirtingą pedagoginio darbo stažą, yra maždaug tiek pat; c) kiekvieno dalyko mokytojų, dirbančių mokykloje, kasmet sumažėja tas pat procentas (vidutiniškai 2,3 proc.). **Remiantis šiais duomenimis, galima teigti, kad kasmet 2000-2005 metais į mokyklas vidutiniškai daugiau ateina anglų kalbos, informacinių technologijų, tikybos mokytojų, nei jų išeina pasibaigus darbingam amžiui. Kitų dalykų mokytojų ateina mažiau, negu turėtų ateiti (skaičiuota atsižvelgiant į tai, kad mokytojų poreikis mažėja). Ypač išsiskiria matematikos, biologijos, muzikos mokytojai, kur naujų mokytojų ateina santykinai labai mažai.**

3.5.30 lentelėje pateikti skaičiai lygintini ir su 3.5.28 lentelės duomenimis. **Prognozuojama, kad visų dalykų mokytojų bus parengiama daugiau, nei kasmet vidutiniškai ateidavo į mokyklą.** Tiesa, prie rengiamų mokytojų čia skaičiuojami ir jau dirbantys pagrindinių studijų programose neakivaizdiniu būdu besimokantys mokytojai. Pavyzdžiui, anglų kalbos mokytojų planuojama parengti 2 kartus daugiau, nei jų kasmet vidutiniškai įsidarbina, o ekonomikos, dailės, muzikos, kūno kultūros mokytojų – net apie 7-8 kartus daugiau. Be abejo, minėti specialistai rengiami ne tik bendrojo lavinimo mokyklai.

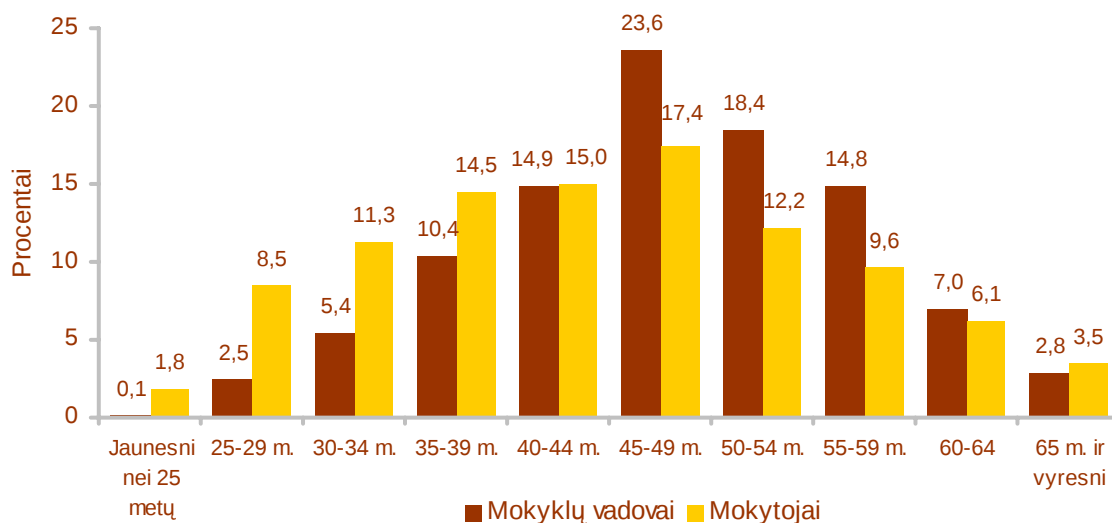
3.6 Bendrojo lavinimo mokyklose dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal amžių

Šiame skyriuje nagrinėsime bendrojo lavinimo mokyklose pagrindinėse pareigose dirbančių mokytojų pasiskirstymą pagal amžių, išskirsime mokyklų vadovų ir mokytojų amžiaus tendencijas, taip pat analizuosime mokytojų pasiskirstymą pagal amžių priklausomai nuo lyties ir dėstomo dalyko.

3.6.1 pav. Bendrojo lavinimo mokyklose pagrindinėse pareigose dirbančių pedagoginių darbuotojų (išskyrus mokyklų vadovus) pasiskirstymas pagal amžių (Duomenų šaltinis: PDB)

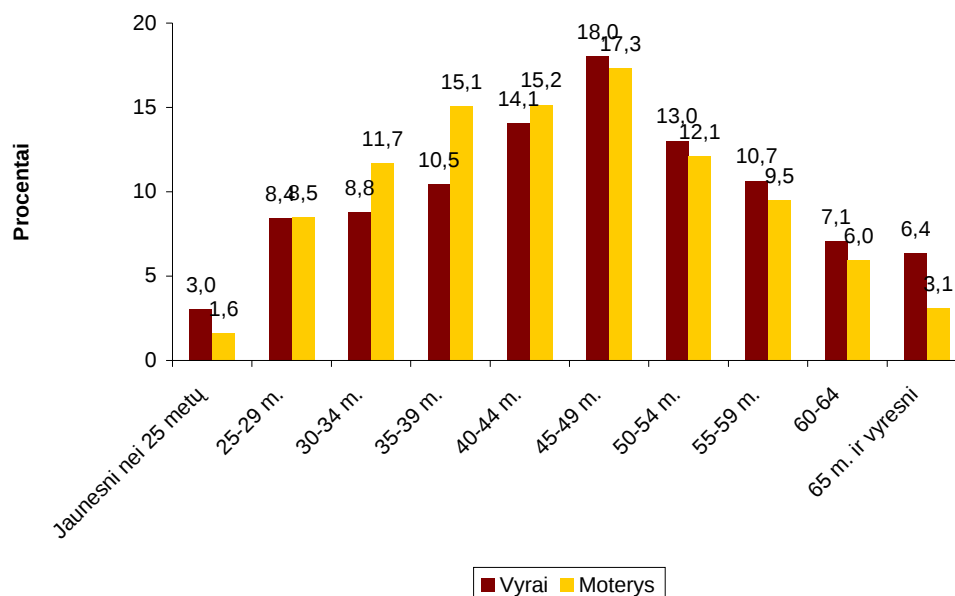
Bendrojo lavinimo mokyklose dominuoja pedagoginiai darbuotojai, kurių amžius yra nuo 40 iki 50 metų. 3.6.1 diagramoje vaizduojamas visų bendrojo lavinimo mokyklose dirbančių pedagoginių darbuotojų (išskyrus mokyklų vadovus) pasiskirstymas pagal amžių. Amžius sugrupuotas 5 metų intervalais. Skirstinys pagal amžių turi aiškią centrinę tendenciją. **Tokia skirstinio forma yra daugiausia gimstamumo, o taip pat ir mokinių skaičiaus mokyklose determinuota:** didėjant mokinių skaičiui mokyklose aštuntame ir devintame praėjusio amžiaus dešimtmetyje buvo įdarbinama daugiau jaunų, aukštąją mokyklą baigusių mokytojų, nei paliko mokyklą dėl pensinio ar senyvo amžiaus. Vėliau, mokinių skaičiui stabilizuojantis ir mažėjant, reikalingam mokytojų populiacijos dydžiui palaikyti kasmet reikia vis mažiau mokytojų. Šia prasme nėra visiškai teisinga išvada³⁰, kad skirstinio forma priklauso nuo mokytojo profesijos prestižo ir savivaldybės lygmeniu vykdomos personalo politikos.

3.6.2 pav. Mokytojų ir mokyklų vadovų pasiskirstymas pagal amžių ($N_{\text{mokytojų}} = 40847$, $N_{\text{vadovų}} = 3935$) (Duomenų šaltinis: PDB, 2005 m.)

³⁰ Lietuva. Švietimas regionuose 2006. Mokytojai. Švietimo aprūpinimo centras. Vilnius, 2005., p10.

Mokykloje dirbantys vadovai apskritai yra vyresni už ten dirbančius mokytojus. 3.6.2 diagramoje pavaizduotas mokytojų ir mokyklų vadovų pasiskirstymas pagal amžių. Aptardami mokyklų vadovų amžiaus pasiskirstymą, turime pažymėti, kad daugiausia mokyklų vadovų yra 45 – 49 metų amžiaus, jie sudaro net 23,6 proc., o atitinkamo amžiaus mokytojai – 17,8 proc. Natūralu, kad didelę dalį mokyklų vadovų (57 proc.) sudaro asmenys, kuriems yra 45 – 60 metų, o tokio amžiaus mokytojų yra 36 proc.

3.6.3 pav. Skirtingų lyčių mokytojų pasiskirstymas pagal amžių ($N_{\text{vyrų}} = 5119$, $N_{\text{moterų}} = 35718$) (Duomenų šaltinis: PDB, 2005m.)

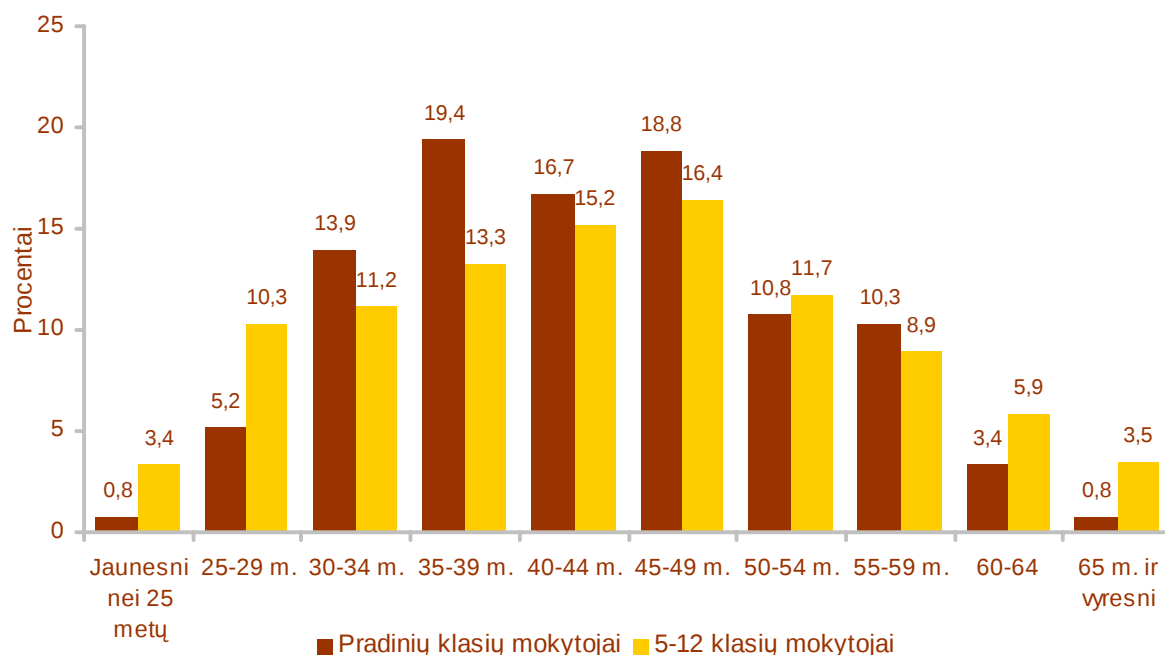
Vidutinis bendrojo lavinimo mokykloje dirbančių vyrų amžius yra didesnis už moterų vidutinį amžių. Tačiau skirtumas nėra labai didelis (žr. 3.6 priedą). 3.6.3. paveiksle nagrinėjamas mokytojų amžiaus pasiskirstymas pagal lytį. Svarbu paminėti, kad mokytojos moterys sudaro 86 proc. visų šalies bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų. Pastebime, kad vyresnių nei 45 metų vyrų mokytojų dalis santykinai yra didesnė negu moterų: šio amžiaus vyrai sudaro 55,2 proc. visų mokykloje dirbančių vyrų, o moterys – 48 proc. visų moterų. Stebima didesnė ir senyvo amžiaus mokytojų vyrų (65 m. ir vyresni) dalis. Amžiaus intervale nuo 25 iki 45 metų matome kitokius skaičius – vyrai mokytojai sudaro santykinai mažesnę dalį nei moterys. Vyrų amžius taip pat labiau įvairuoja nei moterų amžius, tai parodo didesnis standartinis nuokrypis.

Vyrų amžiaus skirstinys iliustruoja situaciją, kaip galima administracinėmis priemonėmis lemti mokykloje dirbančių mokytojų pasiskirstymą pagal lytį. Pastebėkime, kad 45-55 metų vyrų santykinai, skaičiuojant nuo viso bendro mokytojų vyrų skaičiaus, yra daugiau nei moterų, o 44-30 metų vyrų dalis yra gerokai mažesnė nei moterų. Sovietiniais laikais gerą dešimtmetį galiojo įstatymas, kad mokytojams vyrams, dirbantiems kaimo vietovėje, atidedamas šaukimas į tarybinę armiją, o išdirbus kaime iki 28 metų amžiaus, buvo galima visai tarnybos išvengti. Vėliau ši nuolaida buvo panaikinta. Vyrai, kuriems tai nebegaliojo, šiuo metu yra 43-45 metų amžiaus. Taigi iškart po įstatymo atšaukimo mažėja mokytojų vyrų dalis mokyklose. Jau šiuo metu kai kuriose mokyklose tokį „vyrišką“ dalyką, kaip technologijas (medžio, metalo darbus ir pan.) dėsto moterys. Eurostat duomenimis, šiuo metu moterų mokytojų dalis Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose yra viena didžiausių Europoje.

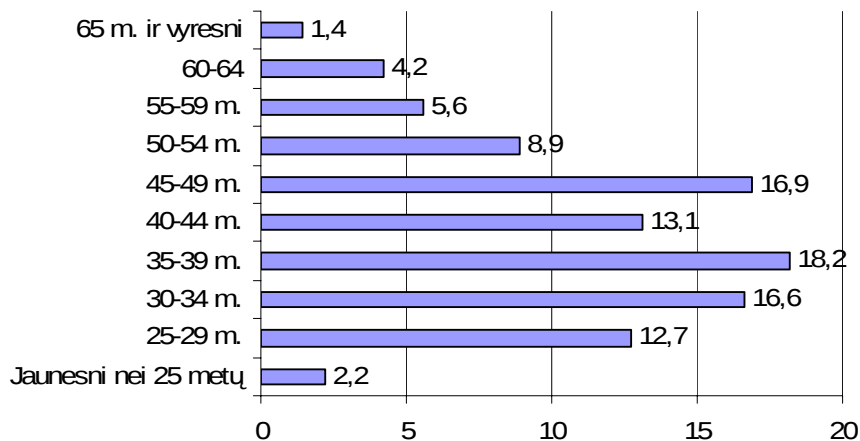
3.6.4 pav. Mokytojų vyrų dalies mokykloje pokytis

Mažėja mokykloje dirbančių mokytojų vyrų. Nuo 2000-2001 m. iki 2004-2005 m. pedagogų vyrų skaičius mažėja. Per analizuojamą laikotarpį nuo 2000-2001 m. iki 2005-2006 m. vyrų mokytojų dalis sumažėjo 1 proc. punktu. **Išlikus stebimoms tendencijoms, tikėtina, kad mokytojų moterų dalis bendrojo lavinimo mokykloje ir toliau didės:** ateityje darbą mokykloje dėl vyresnio amžiaus paliks santykinai daugiau vyrų nei moterų, o, jei mokytojo atlyginimo augimo tempai nebus žymiai didesni už vidutinio atlyginimo šalyje augimo tempus, vyrų dirbti į mokyklą ateis nedaug. Taigi prognozuojama, kad lytiškumo požiūriu personalo situacija ir toliau bus nepalanki visapusiškam ugdymui.

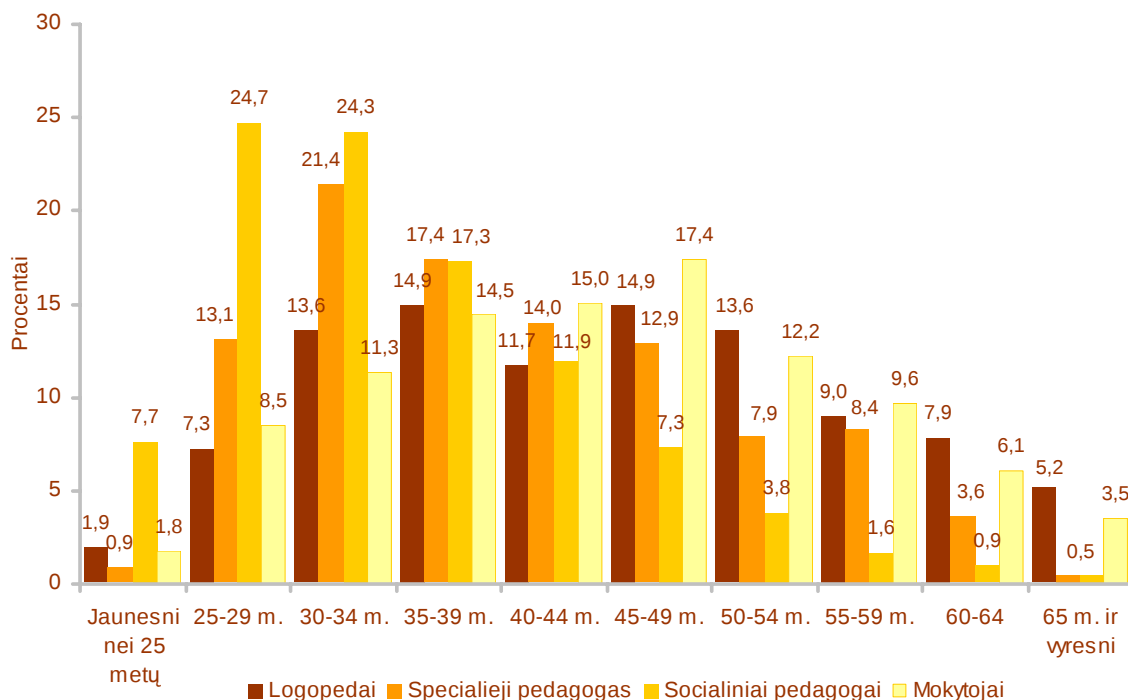
3.6.5 pav. Pradinių ir 5-12 klasių mokytojų pasiskirstymas pagal amžių (Skaičiuota pagal: PDB, 2005 m.)

Mokykloje tarp dirbančių pradinių klasių mokytojų yra santykinai mažiau jauno amžiaus mokytojų ir pensinio amžiaus mokytojų, nei 5-12 klasių mokytojų atitinkamose grupėse. 3.6.5 diagramoje pateikti duomenys rodo pradinių ir 5-12 klasių mokytojų pasiskirstymą pagal amžių. Pažymėtina, kad didžiausią pradinį klasių mokytojų dalį sudaro 35 – 39 metų amžiaus mokytojai (19,4 proc. bendro skaičiaus), o santykinai didžiausią dalį tarp 5-12 klasių mokytojų sudaro 45 – 49 metų mokytojai (16,4 proc.). Paminėtina tai, jog jaunesnių nei 25 metų pradinį klasių mokytojų dalis yra santykinai mažesnė už tokio pat amžiaus 5 – 12 klasių mokytojų dalį nuo bendro atitinkamos grupės mokytojų skaičiaus. Pradinių klasių mokytojai iki 40 metų sudaro 39,3 proc., o mokytojai dalykininkai – 35,6 proc. Tokia pradinį klasių mokytojų skirstinio forma yra akivaizdi mokinių skaičiaus mažėjimo pasekmė. Didžiausia „demografinė duobė“ mokyklas pasiekė maždaug prieš 7 metus, tad nenuostabu, kad į darbą buvo priimama mažesnis skaičius aukštąsias ir aukštesnias mokyklas baigusių pradinį klasių mokytojų specialybę turinčių pedagogų. Vyresniųjų klasių mokytojų skaičių ši „duobė“ dar tik pradeda lemti: ryškesnis mokinių skaičiaus mažėjimas 2005 m. yra maždaug nuo 6-8 klasės. Tai, kad pradinėse klasėse gerokai mažesnė pensinio amžiaus mokytojų dalis, lemia Darbo kodeksu reguliuojama mokytojų atleidimo tvarka mažinant etatų skaičių. Remiantis pradinį klasių precedentu, tikėtina, kad netolimoje ateityje, jei nesikeis pensinio amžiaus asmenų darbą reguliuojantys įstatymai, mokyklose pensinio amžiaus mokytojų bus atleidžiama šiek tiek daugiau, tačiau dirbančių pensinio amžiaus mokytojų dalykininkų dalis neturėtų labai keistis, nes vis daugiau bus mokytojų sulaukusių pensinio amžiaus.

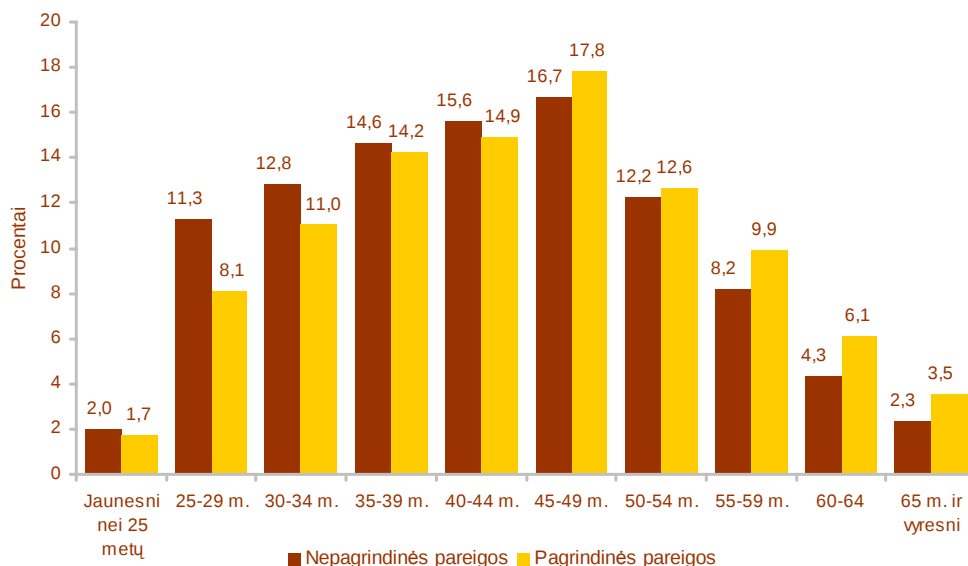
5.6.6 pav. Bendrojo lavinimo mokyklose* pagrindinėse pareigose dirbantys priešmokyklinio ugdymo pedagogų pasiskirstymas pagal amžių. (Duomenų šaltinis: PDB matrica)

Bendrojo lavinimo mokyklose pagrindinėse pareigose dirbantys priešmokyklinio ugdymo pedagogų amžiaus vidurkis – 40 metų. Stebima tendencija, kad šie pedagogai yra jaunesni už pradinį klasių mokytojus. 5.2.1 diagramoje vaizduojamas bendrojo lavinimo mokyklose pagrindinėse pareigose dirbančių priešmokyklinio ugdymo pedagogų pasiskirstymas pagal amžių. Daugiausia priešmokyklinio ugdymo pedagogais dirba 30-39 metų amžius asmenys, jie sudaro 34,8 proc. viso priešmokyklinio ugdymo pedagogų skaičiaus. Mažiausią dalį pagrindinėse pareigose dirbančių priešmokyklinio ugdymo pedagogų sudaro pedagogai, kurių amžius 65 m. ir daugiau, jie sudaro tik 1,4 proc. nuo bendro pedagogų dirbančių pagrindinėse pareigose skaičiaus.

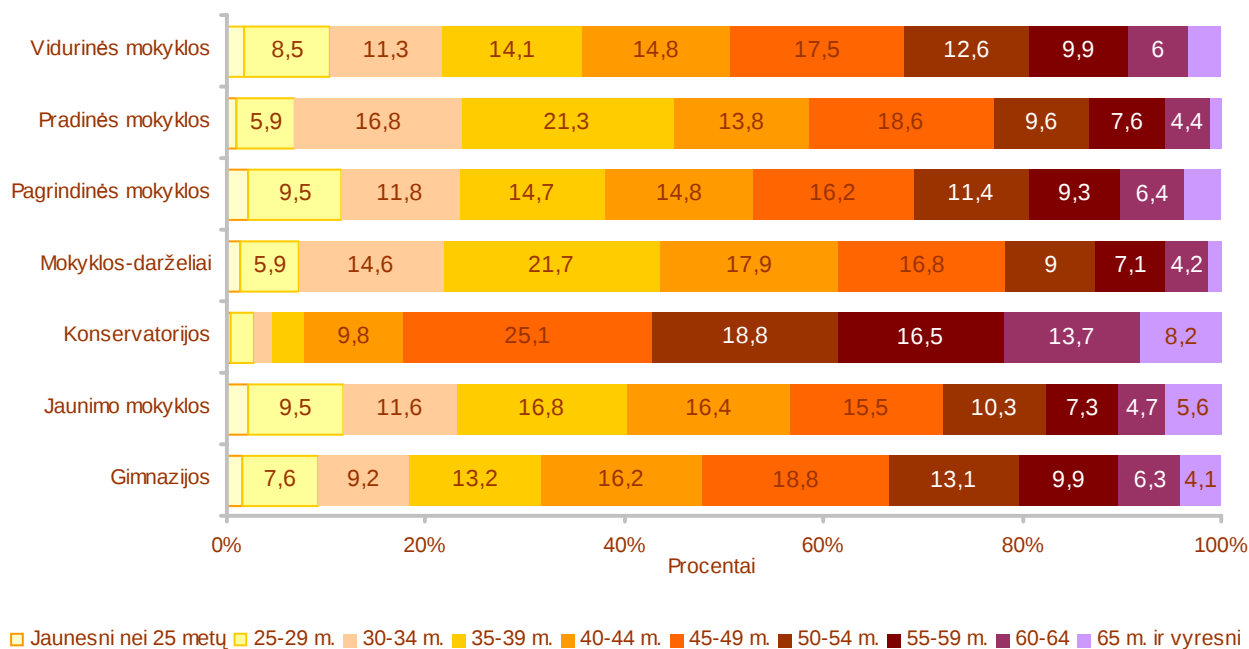
3.6.7 pav. Logopedų, specialiųjų pedagogų, socialinių pedagogų ir mokytojų pasiskirstymas pagal amžių ($N_{\text{logopedų}} = 522$, $N_{\text{socialinių pedagogų}} = 849$, $N_{\text{specialiojo ugdymo pedagogų}} = 443$, $N_{\text{mokytojų}} = 40847$) (Skaičiuota pagal: PDB, 2005 m.)

Mokykloje dirbančių socialinių pedagogų ir specialiųjų pedagogų amžiaus vidurkis yra mažesnis nei mokytojų. 3.6.5 paveiksle nagrinėjamas logopedų, specialiųjų pedagogų, socialinių pedagogų ir mokytojų pasiskirstymas pagal amžių. Logopedai iki 40 metų sudaro 37,7 proc. visų logopedų, o nuo 40 metų – net 62,3 proc., vadinasi logopedais daugiau dirba vyresnio amžiaus pedagogai. Specialiaisiais pedagogų iki 40 metų amžiaus yra 53 proc., socialinių pedagogų – net 74 proc. Dominuojantis socialinių pedagogų amžius yra 25 – 34 metai, šio amžiaus pedagogų dalis sudaro 49 proc. bendro skaičiaus. Socialinių pedagogų pasiskirstymas rodo, kad ateityje dešimties metų laikotarpiu darbo vietų naujai ateinantiems socialiniams pedagogams dėl natūralios kartų kaitos bus labai nedaug.

3.6.8 pav. Bendrojo lavinimo mokyklose pagrindinėse ir nepagrindinėse pareigose dirbančių pedagogų pasiskirstymas pagal amžių (Npagrindinėse pareigose = 47699, Nnepagrindinėse pareigose = 8091) (Skaičiuota pagal: PDB)

Nepagrindinėse pareigose dažniau dirba jaunesnio amžiaus mokytojai. 3.6.6 diagrama vaizduoja bendrojo lavinimo mokyklose pagrindinėse ir nepagrindinėse pareigose dirbančių pedagogų pasiskirstymą pagal amžių. Pastebime, kad daugiau jaunesnio amžiaus pedagogų dirba nepagrindinėse pareigose: pedagogai iki 45 metų sudaro apie 56 proc. visų nepagrindinėse pareigose dirbančių pedagogų. O pagrindinėse pareigose dirbančių pedagogų iki 45 metų procentinė dalis yra 50 proc.

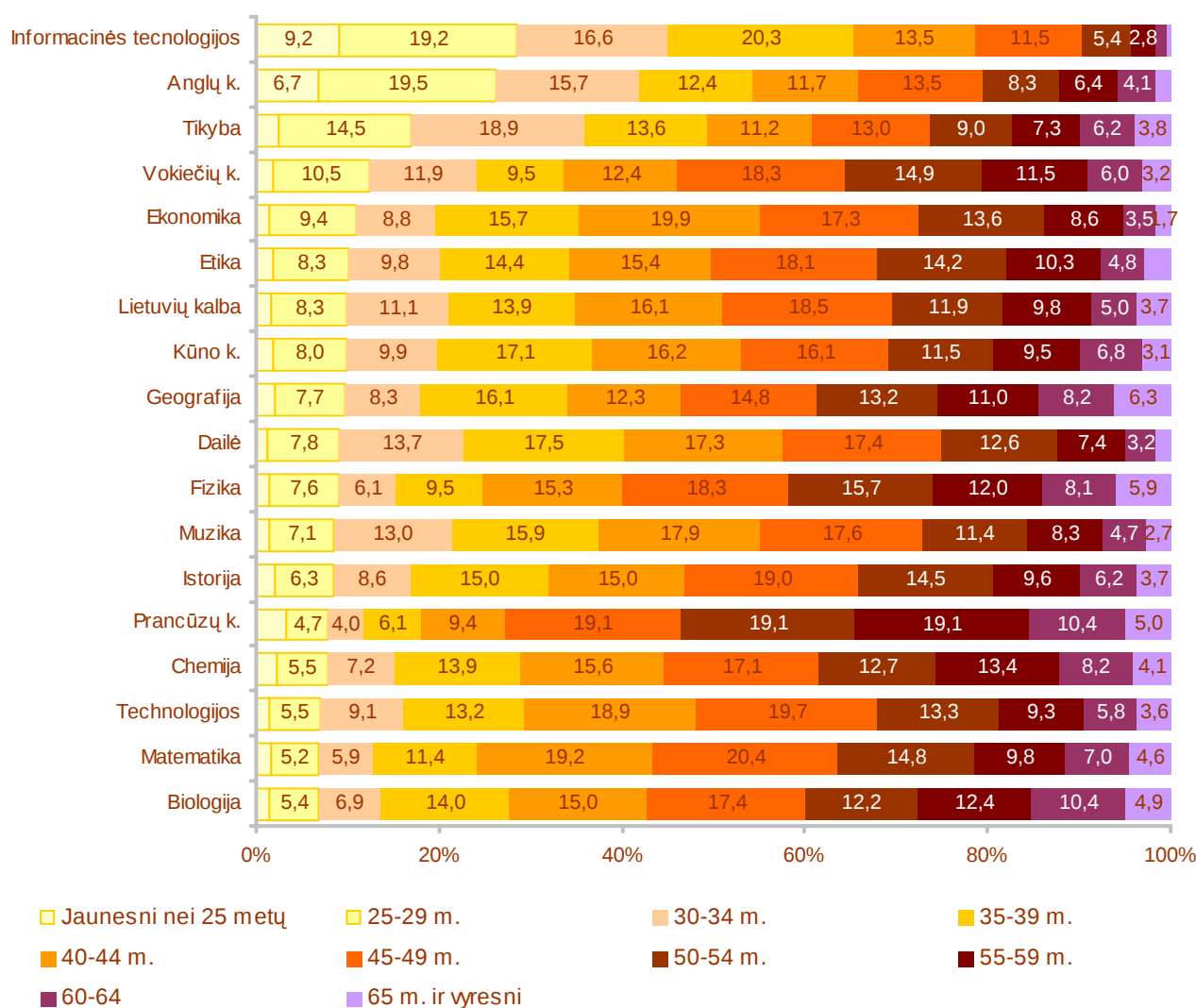

3.6.9 pav. Mokytojų, dirbančių skirtingo tipo bendrojo lavinimo mokyklose, pasiskirstymas pagal amžių (Skaičiuota pagal: ŠVIS)

Vyriausi mokytojai dirba konservatorijose ir gimnazijose, jauniausi – pradinėse mokyklose ir mokyklose-darželiuose. Standartinis nuokrypis rodo, kad **didžiausia amžiaus įvairovė yra jaunimo ir pagrindinėse mokyklose.** Gimnazijose ir vidurinėse mokyklose dirbančių mokytojų amžius skiriasi nedaug: gimnazijose dirba šiek tiek vyresni mokytojai (žr. 3.6 priedą). 3.6.7 diagramoje pateikti duomenys rodo mokytojų, dirbančių bendrojo lavinimo mokyklose, amžiaus pasiskirstymą pagal mokyklų tipus. Iš pateiktų duomenų matome, jog mokytojai, kurių amžius nesiekia 40 metų, santykinai daugiausia dirba pradinėse mokyklose ir jie sudaro 44,9 proc. bendro skaičiaus. Taip pat santykinai nemažai jaunų mokytojų dirba mokyklose – darželiuose – 43,6 proc. Mažiausią dalį mokytojų iki 40 metų sudaro konservatorių mokytojai, jiems tenka tik 7,9 proc. minėtos amžiaus grupės mokytojų. Vyresnio amžiaus mokytojai, kurių amžius 55 metai ir daugiau, daugiausia dirba konservatorijose, jie sudaro 38,4 proc. bendro konservatorių mokytojų skaičiaus. Mažiausią minėtos amžiaus grupės mokytojų dalį sudaro mokyklų – darželių mokytojai – 12,7 proc. Reikėtų paminėti, kad ir pradinėse

mokyklose vyresnio amžiaus mokytojų yra nedaug, jie sudaro 13,2 proc. Amžiaus skirstinių ypatumus pradinėse mokyklose ir darželiuose galima paaiškinti mokinių demografijos nulemtais personalo kaitos procesais, o gimnazijose – stebima aukštos kvalifikacijos, todėl ir vyresnio amžiaus, mokytojų migracija iš pagrindinės mokyklos į gimnaziją.

Jauniausi yra informacinių technologijų, anglų kalbos ir tikybos mokytojai, vyriausi – geografijos, matematikos, fizikos, chemijos, biologijos, prancūzų kalbos mokytojai (žr. 3.6 priedą). Labiausiai įvairuoja tikybos, geografijos ir anglų kalbos mokytojų amžius. 3.6.8 paveiksle matome mokytojų, dirbančių bendrojo lavinimo mokyklose, pasiskirstymą pagal amžių ir mokomus dalykus. Remiantis šiais duomenimis galime pastebėti, kad informacines technologijas daugiau dėsto mokytojai, kurių amžius nesiekia 40 metų, jie sudaro net 65,3 proc. viso informacines technologijas dėstančių mokytojų skaičiaus. Kitas mokomasis dalykas, kurį daugiausia dėsto jaunesni mokytojai yra anglų kalba, šį dalyką dėsto apie 54 proc. jaunesnių kaip 40 metų asmenų. Į minėtą amžiaus grupę patenka 49,5 proc. tikybą dėstančių mokytojų. Mažiausiai jaunesnių nei 40 metų mokytojų dėsto prancūzų kalbą (18 proc.), fiziką (24,7 proc.). Lyginant dėstomus dalykus pagal vyresnio amžiaus mokytojų dalį, aptarsime amžiaus grupę nuo 55 metų. Daugiausia vyresnio amžiaus mokytojų dėsto prancūzų kalbą – 34,5 proc., taip pat biologiją (27,7 proc.), fiziką (26 proc.) O mažiausiai minėtos amžiaus grupės mokytojų yra dėstančių informacines technologijas, jie sudaro tik 4,4 proc. bendro informacinių technologijų mokytojų skaičiaus.

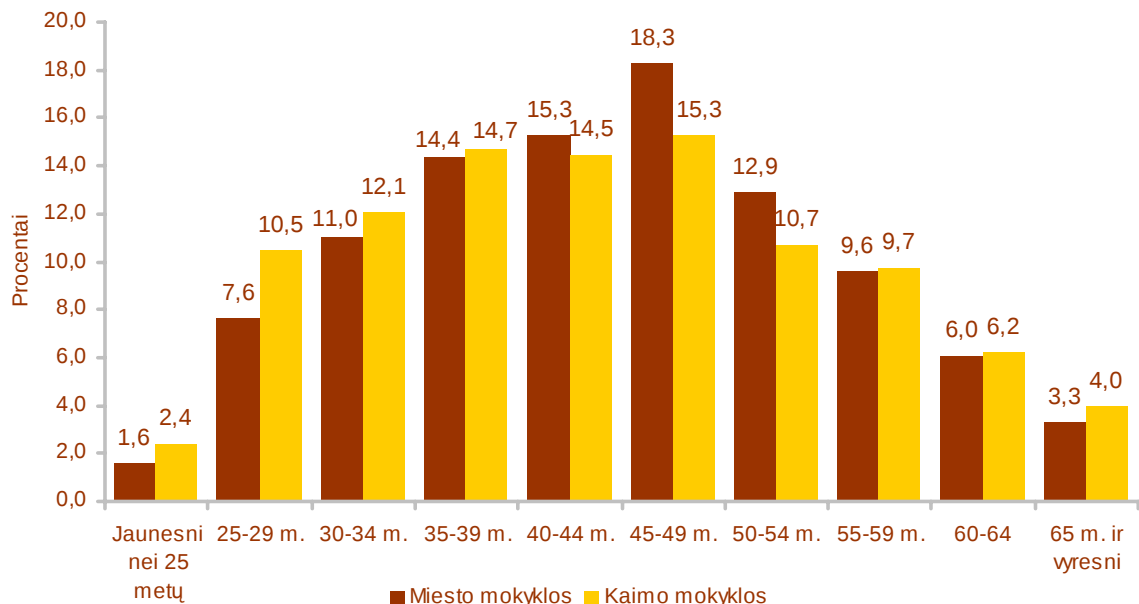

3.6.10 pav. Mokytojų, dirbančių bendrojo lavinimo mokyklose ir dėstančių skirtingus dalykus, pasiskirstymas amžių (Skaiciuoti pagal: PDB)

Mokytojų pasiskirstymas pagal amžių respublikos teritorijoje yra gana tolydus. (Smulkesni duomenys pateikiami 3.6 priede). Respublikos mokytojų amžiaus vidurkis 2005 metais buvo 44,2 m. 4.2.10 paveiksle pavaizduotas mokytojų amžiaus vidurkių pasiskirstymas pagal rajonus. Iš gautų duomenų galime teigti, kad Vilniaus, Kauno ir Šiaulių rajonuose mokytojų amžiaus vidurkis mažesnis nei tų rajonų centruose, pavyzdžiui, Vilniaus rajone dirbančių mokytojų amžiaus vidurkis yra 42 metai, o Vilniaus mieste 44 metai. Birštono rajono

41 - 42
42 - 44
45 - 46
47 ir daugiau

Miesto mokyklose dirbančių mokytojų amžiaus vidurkis yra šiek tiek didesnis nei kaimo mokyklų, tačiau kaimo mokyklose, lyginant su miesto mokyklomis, dirba didesnė dalis jaunesnių, tačiau ir didesnė dalis vyresnių mokytojų (didesnė sklaida pagal amžių, žr. 3.6.10 pav., 3,6 priedą). Miesto mokyklose didesnė nei kaime yra vidutinio amžiaus mokytojų dalis. 4.2.12 paveiksle pateikti duomenys parodo miesto ir kaimo vietovėse dirbančių mokytojų pasiskirstymą pagal amžių.

3.6.12 pav. Miesto ir kaimo vietovėse dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal amžių. Duomenų šaltinis: ŠMM Pedagogų duomenų bazė

3.7 Bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Šiame skyriuje pateiktose lentelėse ir diagramose vaizduojami duomenys apie mokytojų išsilavinimą kaime ir mieste bei mokytojų išsilavinimo pokyčiai 2000-2001 m. ir 2005-2006 m. pagal dalykus. Prognozuojant mokytojų poreikį, šie duomenys yra svarbūs, nes numatyta daug reikalavimų³¹ mokytojo kvalifikacijai, kuriuos turėtų tenkinti mokykloje dirbantys asmenys. Numatyta, kad mokytojai, kurie nėra dalykų specialistai arba neturi pedagoginės kvalifikacijos, dirbti mokytoju gali iki 2007 metų rugsėjo 1 dienos. Vėliau, 2005-11-11 dienos įsakymu kvalifikacinių reikalavimų aprašas papildytas numatant formalus (kursų, seminarų) ir neformalus (pvz., praktikos, savišvietos mokytojams, turintiems pakankamą darbo stažą) pedagoginio ar dalykinio išsilavinimo formalizavimo galimybę. ŠVIS pedagogų duomenų bazėje nėra duomenų apie mokytojo nespecialisto kvalifikacijos detales, leidžiančias daryti išvadą apie jo atitikimą kvalifikaciniams reikalavimams (pvz., ar 15 ir daugiau metų dirbantis mokytojas yra išklauseęs ne mažiau kaip 400 val. pedagogikos, psichologijos ir dalyko metodikos kursų). Šioje darbo dalyje pateiksime tik statistiką apie mokykloje dirbančių mokytojų formalų išsilavinimą.

3.7.1 lentelė

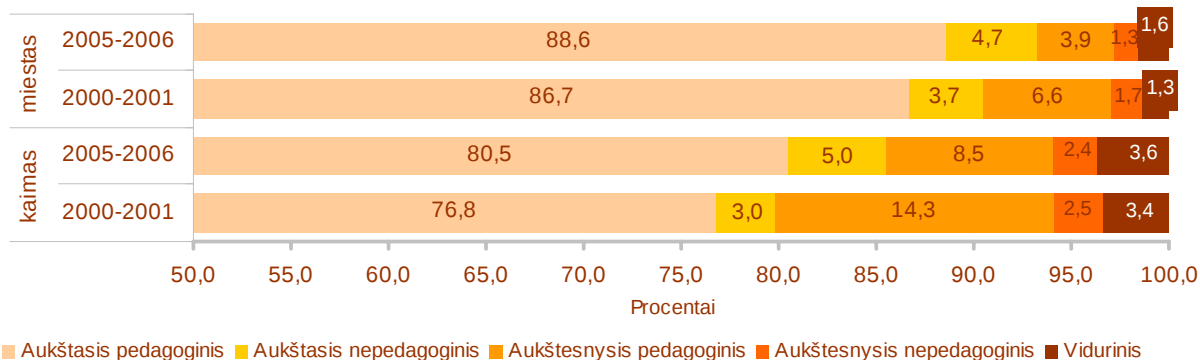
Mokytojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą 2000 ir 2005 metais (procentai)

	Aukštasis pedagoginis	Aukštasis nepedagoginis	Aukštesnysis pedagoginis	Aukštesnysis nepedagoginis	Vidurinis
2000-2001 m.	83%	3%	9%	2%	2,0%
2005-2006 m.	87%	5%	5%	1%	1,9%

Skaičiuota pagal: ŠVIS

Keletą metų iš eilės pedagogo kvalifikaciją turinčių mokytojų dalis lyginant su bendru mokytojų skaičiumi beveik nesikeičia. Nuo 2000 iki 2005 metų pedagogų, turinčių aukštąjį pedagoginį išsilavinimą, dalis lyginant su bendru mokytojų skaičiumi šalyje padidėjo 3,7 proc. punktais ir 4,4 proc. punktais sumažėjo aukštesnįjį pedagoginį išsilavinimą turinčių asmenų dalis. Pedagoginį išsilavinimą turinčių mokytojų dalis mokykloje 2005 m. sudaro 92 proc. visų šalyje dirbančių mokytojų. Šiuo metu pedagoginio išsilavinimo neturi virš 3000 šalyje dirbančių mokytojų. Lyginant su 2000 metais, 2005 metais pedagoginį išsilavinimą turinčių mokytojų dalis sumažėjo 0,7 proc. punkto. O mokytojų, neturinčių pedagoginio išsilavinimo, dalis 0,7 proc. punkto padidėjo. Skaitine išraiška: mokytojų, turinčių pedagoginį išsilavinimą, skaičius sumažėjo 5515, o neturinčių pedagoginio išsilavinimo padidėjo 12 (žr. 3.7 priedą). Vidurinį išsilavinimą turinčių mokytojų dalis praktiškai nekito.

³¹ Kvalifikacinių reikalavimų mokytojams, dirbantiems pagal ikimokyklinio, priešmokyklinio, neformaliojo vaikų švietimo, pradinio, pagrindinio, vidurinio, specialiojo ugdymo ir profesinio mokymo programas, aprašas. Parvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. kovo 29 d. įsakymu Nr. ISAK-506

3.7.1 pav. Bendrojo lavinimo mokyklų mokytojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą miesto ir kaimo mokyklose 2000-2001 m. ir 2005-2006 m.

Stebimas nežymus aukštąjį mokslą baigusių asmenų, neturinčių pedagoginio išsilavinimo ir dirbančių mokykloje dalies, augimas, ypač kaimo vietovėje esančiose mokyklose. 3.7.1 diagrama vaizduoja bendrojo lavinimo mokyklų pedagogų pagal išsilavinimą kitimą procentais mieste ir kaime nuo 2000-2001 m. iki 2005-2006 m. Aukštąjį pedagoginį išsilavinimą turinčių mokytojų dalis tiek mieste, tiek kaime padidėjo, tačiau kaime pastebimas šiek tiek didesnis prieaugis negu mieste – kaime padidėjo 3,7 proc. punkto, o mieste – 1,9 proc. punkto. Mokytojų su aukštesniu pedagoginiu išsilavinimu žymiai mažėja, kaime pokyčiai spartesni nei mieste. O mokytojų su aukštu ar aukštesniu nepedagoginiu išsilavinimu kaime padidėjo 1,9 proc. punkto, mieste – 0,5 proc. punkto. Asmenų su viduriniu išsilavinimu dalis tiek kaime, tiek mieste nežymiai išaugo.

Stebima tendencija, kad mažėja mokytojų, baigusių aukštąjį mokslą, ne dalyko specialistų dalis. Mokytojo karjerą mokykloje, ypač nuo 2007 m. rugsėjo 1.d., lemia ir jo, kaip dalyko specialisto, išsilavinimas. 2005 m. buvo 1969 aukštąjį mokslą baigę mokytojai ne dalyko specialistai (2000 m. tokių buvo 4093). Taigi mokytojų, ne dalyko specialistų, per penkerius metus sumažėjo daugiau nei per pusę. 2000 m. aukštąjį mokslą baigę ne dalyko specialistai sudaro 11,4 proc. visų mokytojų, o 2005 m. 6,4 proc. (žr. 3.7.2 lentelę) **Didžiausia dalis ne dalyko specialistų dirba anglų kalbos (10 proc.), informatikos (13 proc.), geografijos (11 proc.), technologijų (15 proc.), etikos (31 proc.) mokytojais.** Mažiausia ne dalyko specialistų dalis yra tarp muzikos, chemijos, biologijos, matematikos, rusų kalbos ir literatūros, lietuvių kalbos ir literatūros specialistų.

3.7.2 lentelė

Mokytojų, dirbančių pagrindiniame darbe ir turinčių aukštąjį išsilavinimą, ne dalyko specialistų skaičius 2005 metais ir pokytis (proc. punktais) lyginant su 2000 metais

Dalyko pavadinimas	Mokytojų ne šio dalyko specialistų skaičius 2005m.	Mokytojų ne šio dalyko specialistų dalis (proc.) 2005 m.	Mokytojų ne šio dalyko specialistų skaičius dalies pokytis lyginant su 2000 m. (proc. punktais)
lietuvių kalbos ir literatūros	105	2,4	4
istorijos ir politologijos	92	4,6	0,7
anglų kalbos	402	10,3	9,5
prancūzų kalbos	2	0,8	4,8
vokiečių kalbos	40	3,7	8
kitos kalbos	6	5,4	18,6
rusų kalbos ir literatūros	21	1,2	1,7
matematikos	108	3	1,6
informatikos	129	12,5	8,6
gamtos	41	24,7	12,9
geografijos	124	10,9	4
biologijos	30	2,4	4,3
fizikos ir astronomijos	55	4,8	1,7
chemijos	28	3,5	3,6
dailės	61	6,7	6,7
muzikos	44	3,1	3,1
technologijų	266	14,8	15
kūno kultūros	105	4,5	4,4
tikybės	72	7,1	18,1
etikos	181	31,4	17,4
pilielinės visuomenės pagrindai	10	20,4	5,5
civilinės saugos ir saugaus eisimo	59	32,5	38,8
Iš viso:	1.989	6,3	5,1

Duomenų šaltinis: STD

Analizuojant vykstančius pokyčius pagal dalykus, (3.7 priedą) matome, jog visų dalykų specialistų dalis didėja. Didžiausi teigiami specialistų dalies pokyčiai yra: civilinės saugos ir saugaus eismo (38,8 proc. punktai), etikos (17,4 proc. punktai), tikybos (18,1 proc. punktai). Šie dalykai bendrojo lavinimo mokykloje yra santykinai nauji, todėl ir pokyčiai yra dideli. Sparčiai auga technologijų, informatikos, anglų kalbos mokytojų specialistų dalis. Mažėja mokytojų dalykininkų, turinčių aukštesnįjį ir vidurinį išsilavinimą, skaičius. Sparčiausiai mažėja tikybos, muzikos, dailės mokytojų, turinčių aukštesnįjį ir vidurinį išsilavinimą, dalis.

Pastabos. Pirma, 2005/2006 mokslo metų statistika apie mokytojus, dalykų specialistus buvo renkama 2005 m. rugsėjo mėn. Nuo 2005 m. lapkričio 27 d. Švietimo ministro įsakymu Nr. ISAK-2264 iš dalies pakeistas dalyko mokytojo specialisto apibrėžimas. Specialistu laikomas ir asmuo, turintis aukštąjį, aukštesnįjį (specialųjį vidurinį, įgytą iki 1995 metų) išsilavinimą, pedagogo kvalifikaciją ir ne mažesnę kaip 15 metų mokomojo dalyko/srities mokymo/darbo stažą, tačiau nebaigęs mokomojo dalyko studijų programos. Todėl, remiantis mokytojų pasiskirstymu pagal darbo stažą ir kvalifikaciją, galima įvertinti, kad realus mokytojų, ne dalyko specialistų turinčių aukštąjį išsilavinimą, skaičius yra beveik perpus mažesnis. **Antra**, pateikta statistika skaičiuoja tik mokytojus **pagal vieną pagrindinį dėstomą dalyką**. Tačiau dviejų ir daugiau dalykų moko 23 proc. Lietuvos mokytojų³². Pavyzdžiui, mokytojų apklausos duomenimis, kelių dalykų moko daugiau nei 70 proc. istorijos, biologijos, chemijos mokytojų.

Pedagogų poreikio prognozės aspektu nuo 2007 metų įsigaliojantys kvalifikaciniai reikalavimai mokytojams situaciją gali iš esmės pakeisti. Pedagoginės kvalifikacijos neturinčių mokytojų 2005-2006 m. buvo 3500 (įskaitant ir vidurinį išsilavinimą turinčius asmenis). AIKOS duomenimis pedagogo profesinių studijų būdu pedagogo kvalifikaciją aukštosiose mokyklose 2006 metais įgijo apie 500 mokytojų. Dalis mokytojų mokosi pedagogikos ir mokytojų rengimo studijų programose neakivaizdžiai. Iš viso dalyko mokytojų, dirbančių pagrindiniame darbe ir besimokančių aukštosiose ir aukštesniosiose mokyklose (ŠVIS duomenys), 2005-2006 m. buvo apie 1900. Prognozuojant, kad mokytojų mokymosi mastai ir 2006 metais išliks panašūs ir atsižvelgiant, kad apie 33 proc. mokytojų įsidarbina neturėdami pedagoginės kvalifikacijos, galima teigti, kad **2006/2007 m. m. pabaigoje bus iki 1000 mokytojų dalykininkų, kurie neturės pedagoginės kvalifikacijos ir niekur nesimokys**. Tai yra panašiai tiek, kiek naujų mokytojų dalykininkų priimama į mokyklas kasmet. Jei šie asmenys bus atleisti dėl kvalifikacijos neatitikimo, tikėtina, kad bus jaučiamas specialistų trūkumas, ypač nuo pedagogų rengimo centrų nutolusiose vietovėse. (Iš principo šiam trūkumui pašalinti užtektų net ir 2007 metais numatomo išleisti šiuo metu rengiamų specialistų skaičiaus, tačiau, kad jie įsidarbins mokykloje ir tolygiai užpildys visas atsiradusias laisvas vietas, yra mažai tikėtina). Pradinių klasių mokytojų neturinčių pedagoginio išsilavinimo ir nesimokančių praktiškai nėra.

Sudėtingiau prognozuoti, kaip nuo 2007 metų įsigaliojantys kvalifikaciniai reikalavimai pakeis mokytojų dalykininkų situaciją. 6,4 proc. aukštąjį mokslą baigusių mokytojų nėra pagrindinio dalyko, kurio jie moko, specialistai. Įvertinus tai, kad ne dalyko specialistų skaičius beveik nepriklauso nuo darbo stažo (PDB duomenys) ir kad apie 4 proc. mokytojų mokosi persikvalifikavimo tikslu (2004 metų mokyklų vadovų apklausos duomenys³³, apklausta 50 proc. šalies mokyklų), iš kurių vėliau pagal įgytą specialybę dirba apie 80 proc., galima prognozuoti, kad **2006/2007 m. m. pabaigoje bus iki 1 proc. (apie 300) mokytojų, kurie mokys pagrindinio dalyko ne pagal įgytą specialybę ir niekur nesimokys**. Minėtame įsakyme nėra numatyta išimčių keletą dalykų mokantiems specialistams. Tai, kad dviejų dalykų moko 23 proc. Lietuvos mokytojų, o net vienuolika dalykų daugiau kaip 60 proc. atvejų moko keletą dalykų mokantis mokytojas, daro įsakymo įgyvendinimą labai komplikuoatą. Preliminariais skaičiavimais (atsižvelgiant į tai, kad dalį dalykų moko dvigubą specialybę turintys mokytojai, antras dėstomas dalykas vidutiniškai apima ne daugiau kaip 30 proc. mokytojo darbo krūvio (vertinta remiantis ŠVIS ir STD duomenimis) ir įvertinant, kad maždaug 60 proc. visų mokytojų turi didesnę kaip 14 metų darbo stažą mokant dalyko), įsakymui įsigaliojus **mokytojams dalykininkams papildomai atsirastų apie tūkstantis darbo vietų (iš esmės nemažinant darbo vietų, o tik perskirstant krūvius)**. Todėl išaugs ne pilnu krūviu dirbančių mokytojų skaičius ar susidarys situacijos, kuomet nebus specialisto, galinčio vaikus mokyti.

Tačiau reikia pažymėti, kad atleidus mokytojus ne dalyko specialistus ar nedavus jiems mokyti papildomo dalyko, atsilaisvinusios darbo vietos daugiausia būtų mokytojams, kurių trūkumas nuo pedagogų rengimo centrų nutolusiuose rajonuose ir taip yra jaučiamas: anglų kalbos, biologijos, chemijos, fizikos, informacinių technologijų, geografijos. Be to, kaip rodo tyrimai³³, keletą dalykų dažniau moko jaunimo, suaugusiųjų mokyklose, pagrindinėse, ypač kaimo vietovėse esančiose, nedidelėse mokyklose, t. y. mokyklose, kur pamokų skaičius dažniausiai nėra didelis, todėl pilnas krūvis vienam dalykui mokyti nesusidaro, mokytojui tenka mokyti keletą dalykų ar dirbti keliuose mokyklose.

³² Kaip keičiasi mokytojų darbo krūvis. Švietimo problemos analizė. 2006 01 Nr. 14.

³³ Merkys, G. Balčiūnas, S. Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą. Taikomojo mokslo leidinys. Šiauliai, 2006.

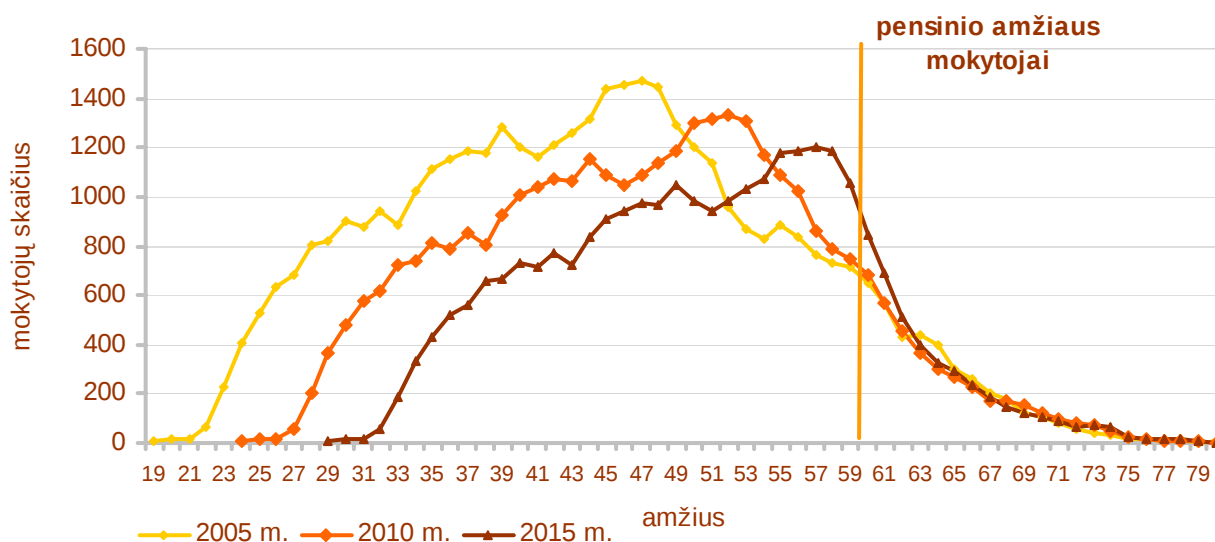
Vertinant mokytojų rengimo ir pedagogikos programas baigiančių specialistų, ypač aukščiau minėtų dalykų, pasiskirstymo netolygumą, tikėtina, kad artimiausiu metu, griežtai vykdant kvalifikacinius reikalavimus mokytojams, dalyje bendrojo lavinimo mokyklų mokymosi programą įgyvendinti bus labai sudėtinga.

4 MOKYTOJŲ POREIKIO PROGNOZĖ

4.1 Mokytojų, dirbančių mokykloje, skaičiaus prognozė

Mokytojų, šiuo metu dirbančių mokykloje, tolesnio darbo švietimo sistemoje metodika.

Prognozuojant, kiek šiuo metu mokykloje dirbančių mokytojų mokykloje dirbs 2010 ir 2015 metais, buvo taikomas demografinėje statistikoje gerai žinomas kohortų komponentinis metodas. Jo esmę sudaro tai, kad populiaciją dalinama į grupes, kuriose kitimo parametrų reikšmės yra žinomos ir pastovios. Šiame skyrelyje naudojami parametrai yra grindžiami autorių atlikto, jau minėto tyrimo „Mokytojų poreikio kaita ir karjeros ypatumai optimizuojant mokyklų tinklą“ duomenimis. Šiame tyrime, remiantis 2002-2004 m. duomenimis, nustatyta, kad apie 2 proc. darbingo amžiaus mokytojų palieka mokyklą ne dėl mokyklų tinklo pertvarkos ar mokinių skaičiaus mažėjimo sukeltų problemų, t.y., savo iniciatyva pereina dirbti į kitą sritį (verslas, gamyba), išvyksta gyventi į užsienį, suserga ar miršta, yra atleidžiami pasibaigus darbo sutarčiai arba dėl darbo drausmės pažeidimų. Taip pat šiuo tyrimu buvo nustatyta, kad kasmet yra atleidžiama vidutiniškai apie 17 proc. tais metais dirbančių mokytojų pensininkų. Kadangi vyrų ir moterų pensinis amžius skiriasi, prognozė buvo atlikta šioms grupėms atskirai. Remiantis šiais duomenimis ir mokytojų amžiaus skirstiniu buvo apskaičiuota, kiek mokytojų, dirbančių šiuo metu, dirbs mokykloje iki 2015 metų, jei šios tendencijos išliks.

4.1.1 pav. Šiuo metu mokykloje dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal amžių ir prognozuojamas jų pasiskirstymas pagal amžių 2010 ir 2015 metais.

4.1.1 paveiksle pavaizduota mokytojų pasiskirstymo pagal amžių prognozė remiasi prielaida, kad darbingo amžiaus mokytojai dėl mokyklų tinklo pertvarkos ir mokinių skaičiaus mažėjimo nebus atleidinėjami, o atleidžiamų pensininkų dalis metai iš metų yra pastovi. (Į mokyklą naujai dirbti nepriimamas nei vienas mokytojas.) **Esant tokioms sąlygoms, mokykloje 2010 metais dirbs 82 procentai, o 2015 metais – 66 procentai šiuo metu mokykloje dirbančių mokytojų.** Jei nuo 2007 metų būtų griežtai įgyvendinami mokytojo kvalifikacijai keliami reikalavimai, minėti procentai sumažėtų dar maždaug 2-3 procentiniais punktais. Palyginimui, idealaus modelio atveju (mokytojų skaičius kiekvienoje amžiaus grupėje vienodas, mokykloje darbą palieka tiek mokytojų, kiek jų sulaukia pensinio amžiaus) šie skaičiai atitinkamai yra: 87 proc. ir 60 proc. Mokytojų, liekančių dirbti mokykloje, skaičiaus kitimo tempai yra nevienodi. 2000-2005 m. mokytojų sumažėjo 13 proc., 2005-2010 m. prognozuojama, kad sumažės 23 proc. 2010-2015 m. prognozuojamas 15 proc. sumažėjimas. Reikia pabrėžti, kad mokytojai yra atleidžiami ir dėl mokyklų tinklo pertvarkos ir mokinių mažėjimo. Į šių reiškinų sukeltą tiesioginį efektą prognozuojant mokytojų skaičių nebuvo atsižvelgta.

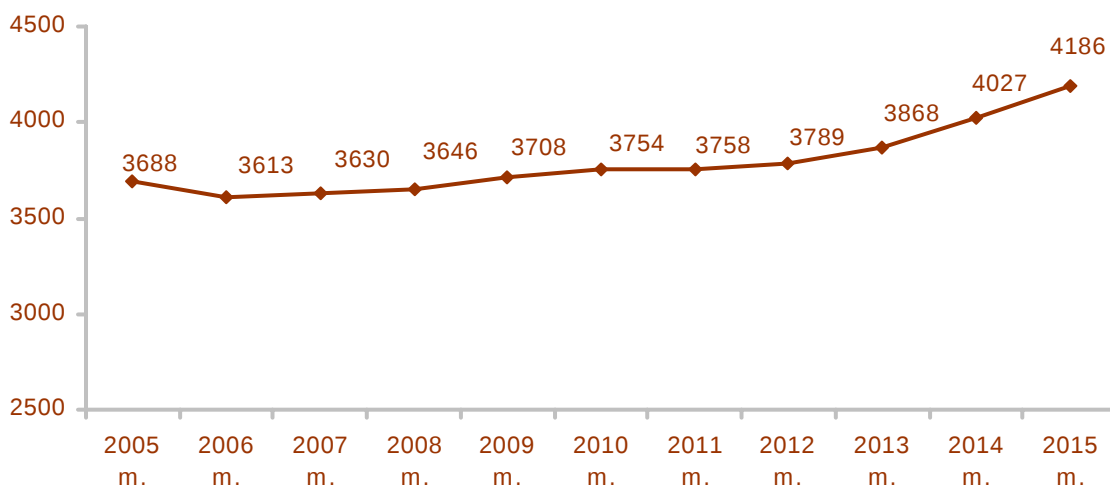
Prognozuojamas šiuo metu dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal amžių

Amžius	Metai										
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
19	5										
20	15	5									
21	16	15	5								
22	67	16	14	5							
23	227	66	15	14	5						
24	407	222	64	15	14	5					
25	529	399	218	63	15	14	4				
26	637	518	391	214	62	14	13	4			
27	683	624	508	383	209	61	14	13	4		
28	802	669	612	498	375	205	59	14	13	4	
29	819	786	656	600	488	368	201	58	14	13	4
30	898	803	770	643	588	478	361	197	57	13	12
31	876	880	787	755	630	576	469	353	193	56	13
32	940	858	862	771	740	617	564	459	346	189	55
33	886	921	841	845	755	725	605	553	450	339	185
34	1021	868	903	824	828	740	710	593	542	441	333
35	1113	1001	851	885	808	812	726	696	581	531	432
36	1153	1091	981	834	867	792	795	711	682	569	520
37	1189	1130	1069	961	817	850	776	780	697	669	558
38	1179	1165	1107	1048	942	801	833	760	764	683	655
39	1280	1155	1142	1085	1027	923	785	816	745	749	669
40	1200	1254	1132	1119	1063	1006	904	769	800	730	734
41	1158	1176	1229	1110	1097	1042	986	886	754	784	716
42	1207	1135	1152	1205	1087	1075	1021	966	869	739	768
43	1261	1183	1112	1129	1181	1066	1053	1001	947	851	724
44	1313	1236	1159	1090	1107	1157	1044	1032	981	928	834
45	1441	1287	1211	1136	1068	1085	1134	1024	1012	961	909
46	1454	1412	1261	1187	1113	1047	1063	1111	1003	991	942
47	1470	1425	1384	1236	1163	1091	1026	1042	1089	983	971
48	1447	1441	1396	1356	1211	1140	1069	1005	1021	1067	963
49	1293	1418	1412	1368	1329	1187	1117	1048	985	1000	1046
50	1206	1267	1390	1384	1341	1303	1163	1095	1027	965	980
51	1133	1182	1242	1362	1356	1314	1276	1140	1073	1006	946
52	955	1110	1158	1217	1335	1329	1288	1251	1117	1051	986
53	873	936	1088	1135	1193	1308	1302	1262	1226	1095	1030
54	826	856	917	1066	1112	1169	1282	1276	1237	1201	1073
55	882	809	838	899	1045	1090	1145	1256	1251	1212	1177
56	839	864	793	822	881	1024	1068	1122	1231	1226	1188
57	767	822	847	777	805	863	1004	1047	1100	1206	1201
58	733	752	806	830	762	789	846	984	1026	1078	1182
59	711	718	737	790	814	747	773	829	964	1005	1056
60	653	596	601	619	662	685	629	648	694	807	842
61	569	547	510	513	532	566	589	541	554	594	690
62	428	477	468	438	440	458	486	508	468	476	510
63	439	349	396	389	363	365	380	403	421	388	395
64	402	358	291	330	324	303	304	317	336	351	323
65	301	328	299	242	275	270	252	254	264	280	292
66	256	246	273	249	202	229	225	210	211	220	233
67	201	209	205	228	207	168	191	187	175	176	183
68	179	164	174	171	190	173	140	159	156	146	147
69	123	146	137	145	142	158	144	117	132	130	121

	Metai										
Amžius	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
70	106	100	122	114	121	118	132	120	97	110	108
71	83	87	84	101	95	101	99	110	100	81	92
72	54	68	72	70	84	79	84	82	91	83	67
73	40	44	56	60	58	70	66	70	68	76	69
74	29	33	37	47	50	48	59	55	58	57	63
75	16	12	14	15	20	21	20	24	23	24	24
76	13	7	10	11	13	16	17	17	20	19	20
77	11	5	5	8	9	11	14	14	14	17	16
78	13	4	4	5	7	8	9	11	12	12	14
79	3	5	4	4	4	6	7	7	9	10	10
Virš 79	9	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Iš viso	40839	39265	37824	36418	35029	33663	32327	31009	29705	28395	27086

Prognozė atlikta ŠVIS duomenų pagrindu.

Išliekant 2002-2004 metų tendencijoms, prognozuojama, kad pensinio amžiaus mokytojų skaičius bendrojo lavinimo mokykloje iki 2010 m. padidės 2 proc. Žymesnis pensinio amžiaus mokytojų skaičiaus augimas prognozuojamas 2011-2015 m. **Jei išliks prognozės modelyje naudojamų parametru reikšmės, mokykloje dirbančių mokytojų pensininkų skaičius 2015 m., lyginant su 2005 m., išaugs 14 proc.** Šį augimą lemia santykinai didelis šiuo metu mokykloje dirbančių 50-60 metų mokytojų skaičius. Pažymėtina, kad minėtu laikotarpiu stipriai išaugs priešpensinio amžiaus (50-60) metų mokytojų skaičius. Prieaus 2015 metais, lyginant su 2005 metais, sudarys 24 procentus.

4.1.2 pav. Bendro lavinimo mokyklose dirbančių pensinio amžiaus pedagogų skaičiaus prognozė.

4.1.2 lentelė

Prognozuojamas šiuo metu mokykloje dirbančių mokytojų skaičiaus kitimas

	Metai			Prieaugio tempas	
	2005	2010	2015	Nuo 2005 iki 2010	Nuo 2005 iki 2015
Mokytojų skaičius	40837	33663	27086	-18%	-34%
Pensinio amžiaus mokytojų skaičius	3688	3754	4186	2%	14%
Darbingo amžiaus mokytojų skaičius	37149	29909	22900	-19%	-38%

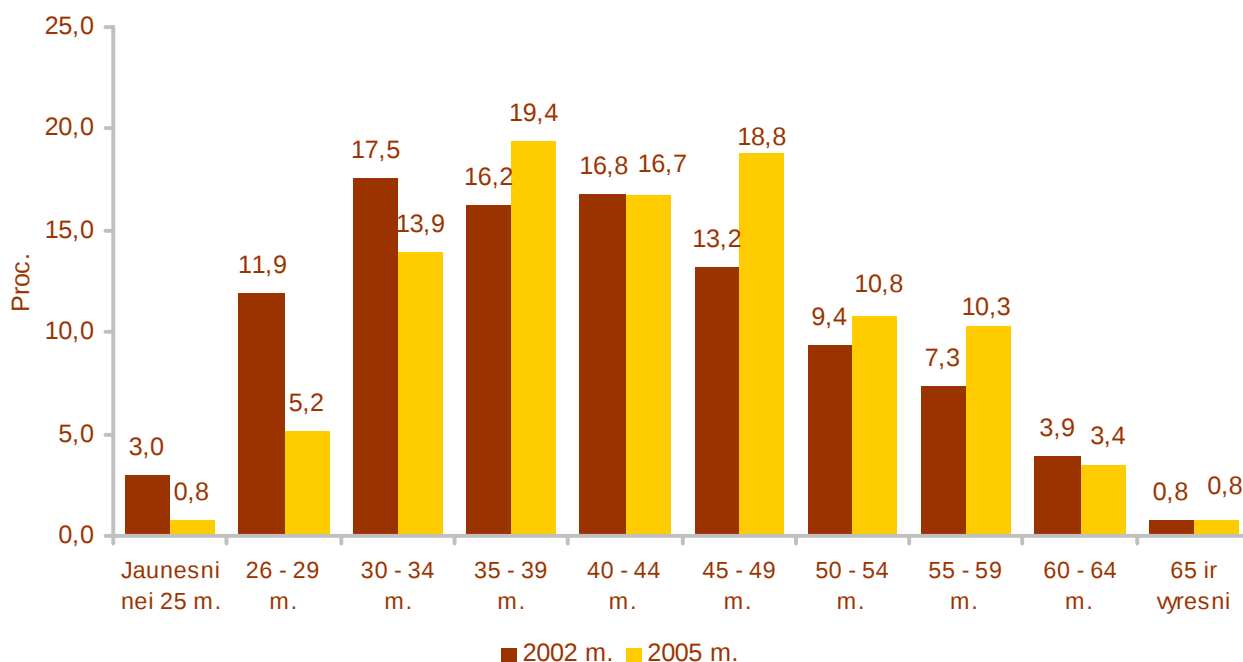
Toliau šiame paragrafe atliksime mokytojų skaičiaus atskirose kohortose prognozę. Trumpai apžvelgę mokytojų pasiskirstymą pagal amžių priešmokyklinio ugdymo, 1-4 klasių, 5-12 klasių grupėje, pateiksime mokytojų skaičiaus prognozės šiose grupėse rezultatus. Prognozuojant naudojamas kohortų metodas. Modelio parametrus gavome lygindami 2002 ir 2005 metų mokytojų pasiskirstymą pagal amžių duomenis, vėliau juos perskaičiavę penkerių metų laikotarpiui. Taikydami šį metodą mokytojų skaičiaus prognozei, skaičiavome, kiek atitinkamo amžiaus mokytojų lieka dirbti bendrojo lavinimo mokyklų sistemoje 2010 ir 2015 metais, jei išlieka 2002-2004 m. stebimos tendencijos.

Mokytojų pasiskirstymas pagal amžių

Mokytojų amžius	Priešmokyklinio ugdymo		1 - 4 klasė		5 - 12 klasė	
	2002 m.	2005 m.	2002 m.	2005 m.	2002 m.	2005 m.
Jaunesni nei 25 m.	63	41	333	79	1793	990
26 - 29 m.	151	108	1331	511	3668	2998
30 - 34 m.	174	168	1953	1366	3994	3260
35 - 39 m.	154	195	1812	1907	4853	3871
40 - 44 m.	125	149	1868	1642	5649	4424
45 - 49 m.	92	180	1473	1848	4611	4773
50 - 54 m.	49	93	1048	1062	3416	3405
55 - 59 m.	36	56	817	1012	3242	2590
60 - 64 m.	28	33	432	334	1564	1717
65 ir vyresni	5	8	85	79	739	1019
Iš viso	877	1031	11152	9840	33529	29046

Duomenų šaltinis: ITC

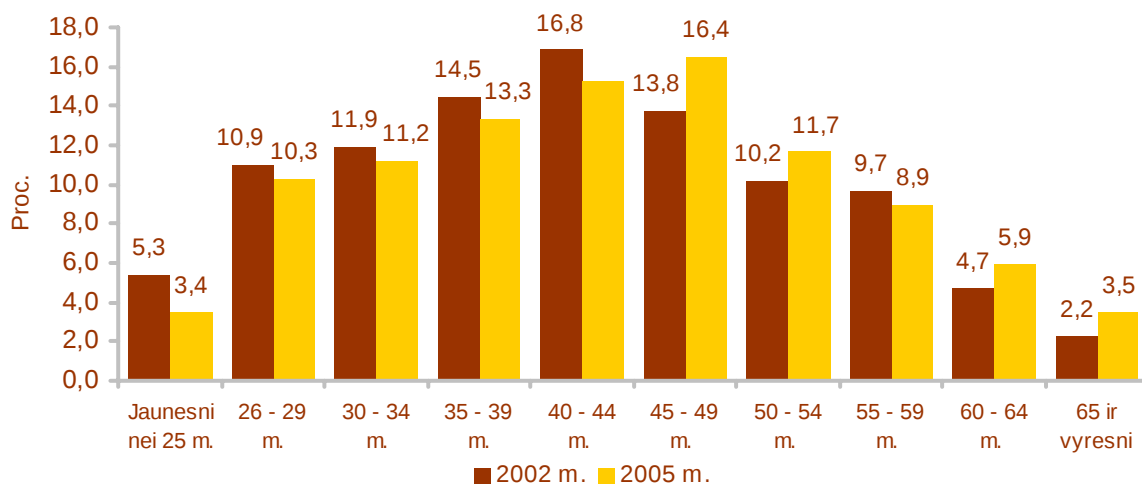
Igyvendinant priešmokyklinio ugdymo programą, bendras mokytojų, dirbančių priešmokyklinio ugdymo grupėse, skaičius 2005 metais, lyginant su 2002 m., išaugo 17,5 procentų. 2002 metais įgyvendinant priešmokyklinio ugdymo programą dirbo jaunesnio amžiaus mokytojai. 2002 metais mokytojų, kurių amžius iki 30 metų, buvo 24,4 procentai nuo bendrojo mokytojų skaičiaus priešmokyklinio ugdymo grupėse, o 2005 metais ši mokytojų dalis sumažėjo 9,9 procentiniais punktais iki 14,5 procentų. Mokytojų, kurių amžius virš 45 metų, priešmokyklinio ugdymo grupėse 2002 metais buvo 11,9 procentinio punkto mažiau nei 2005 metais (2002 metais 23,9 procentai, 2005 metais 35,8 procentai). Tenka pažymėti, kad dažnai priešmokyklinio ugdymo mokytojai bendrojo lavinimo mokykloje nesudaro pastovios grupės – jie keičiasi su pradinių klasių mokytojais.

4.1.3 pav. 1 – 4 klasėse dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal amžių.

N_{mokytojų 2002 m.} = 11152, N_{mokytojų 2005 m.} = 9840.

Bendras pradinių klasių mokytojų skaičius 2005 metais lyginant su 2002 metais sumažėjo 11,8 procentų. Apibendrinant galima teigti, kad pradinėse klasėse 2002 metais dirbo daugiau jaunesnių mokytojų lyginant su 2005 metais. 2002 metais mokytojų iki 35 metų buvo 32,4 procentai nuo bendrojo mokytojų skaičiaus, dirbančių 1 – 4 klasėse, 2005 metais ši mokytojų dalis sumažėjo 12,5 procentinių punktų, iki 19,9 procentų. Mokytojų, kurių amžius virš 45 metų, pradinėse klasėse 2005 metais buvo 9,5 procentinio punkto daugiau nei 2002 metais (2002 metais 34,6 procentai, 2005 metais 41,1 procentai).

4.1.4 pav. 5 – 12 ir gimnazinėse 1 – 4 klasėse dirbančių mokytojų procentinis pasiskirstymas pagal amžių. $N_{\text{mokytojų 2002 m.}}=33529$, $N_{\text{mokytojų 2005 m.}}=29046$.

Bendras mokytojų skaičius 5 – 12 ir gimnazinėse 1 – 4 klasėse 2005 metais lyginant su 2002 metais sumažėjo 13,4 procentų, jų amžiaus pasiskirstymas mokyklose beveik nepakito, tačiau galima pastebėti, kad mokytojų, kurių amžius virš 45 metų, skaičius 2005 metais, lyginant su 2002 metais išaugo 6 procentiniais punktais (2002 metais 40,5 procentai, 2005 metais 46,5 procentai).

Dviejų gretimų amžiaus grupių mokytojų skaičiaus prieaugio tempą vadinsime „nubyrėjimo koeficientu“. Kadangi duomenys apie mokytojų pasiskirstymą pagal amžių buvo pateikti 4 metų laikotarpiui, o amžiaus grupės periodas – 5 metai, tai skaičiuodami nubyrėjimo koeficientus taikėme keletą prielaidų: 1) vienos amžiaus grupės ribose mokytojai pagal amžių pasiskirstę tolygiai; 2) kadangi analizuojamu laikotarpiu tolygiai keitėsi pensinio amžiaus riba, tai nubyrėjimo koeficientą, žymintį šiuo metu taikomą pensinio amžiaus ribą padidinome (puse prieš tai esančios amžiaus grupės nubyrėjimo dalies), o koeficientą, žymintį priešpensinį amžių, tiek pat sumažinome. 3) Jei nubyrėjimo koeficientas teigiamas, keičiame jį 0. (t. y., į mokyklą atėjusių naujų mokytojų skaičius neviršija atitinkamo amžiaus mokytojų, kurie išėjo iš mokyklos skaičiaus). Tokiu būdu gavome koreguotus nubyrėjimo koeficientus penkerių metų laikotarpiui.

4.1.4 lentelė

Koreguoti mokytojų amžiaus grupės „nubyrėjimo“ koeficientai penkerių metų laikotarpiui

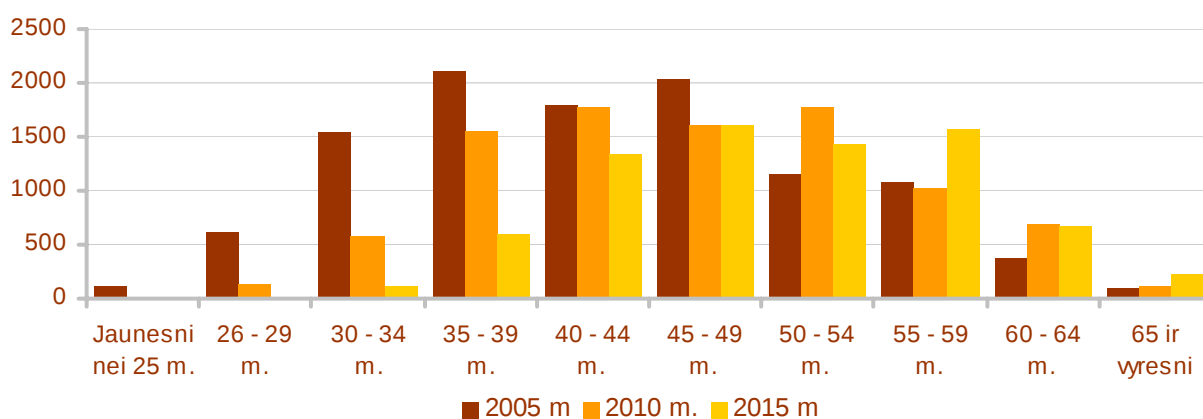
Amžius	1 - 4 klasė	5 - 12 klasė
26 - 29 m.	0%	0%
30 - 34 m.	-6%	-10%
35 - 39 m.	-5%	-6%
40 - 44 m.	-15%	-12%
45 - 49 m.	-10%	-8%
50 - 54 m.	-12%	-8%
55 - 59 m.	-12%	-12%
60 - 64 m.	-55%	-35%
65 ir vyresni	-77%	-43%

Prie nubyrėjimo koeficiento pridėję 100 proc., gauname taip vadinamą „išlikimo koeficientą“, kuris parodo, kokia dalis mokytojų tęsia darbą po penkerių metų. Mokytojų skaičiaus prognozės modelyje darome prielaidą, kad dėsningumai, stebimi 2002-2005 metais, išliks ir kituose dviejuose penkmečiuose. Tuomet mokytojų skaičius 2010 metais prognozuojamas „atitinkamos amžiaus grupės mokytojų skaičių dauginant iš nubyrėjimo koeficiento ir gautus rezultatus sudedant. Analogiškai yra prognozuojamas mokytojų skaičius ir 2015 metais. Kadangi modelis remiasi prielaida, kad nauji mokytojai į mokyklą praktiškai neateina, 2010 metais mokytojų iki 30 metų buvo tiek, kiek 2005 mokytojų iki 25 metų, o 2015 metais – dar truputį mažiau (dalis „nubyrėjo“).

1 – 4 klasių* mokytojų skaičiaus prognozė. Pasiskirstymas pagal amžių

	1 - 4 klasių mokytojai		
	2005 m.	2010 m.	2015 m.
Jaunesni nei 25 m.	120		
26 - 29 m.	619	120	
30 - 34 m.	1534	582	114
35 - 39 m.	2102	1534	582
40 - 44 m.	1791	1787	1304
45 - 49 m.	2028	1612	1608
50 - 54 m.	1155	1785	1418
55 - 59 m.	1068	1016	1570
60 - 64 m.	367	481	457
65 ir vyresni	87	84	111
Iš viso	10871	9002	7165

*Kartu su priešmokyklinių grupių mokytojais, dirbančiais bendrojo lavinimo mokykloje
 Skaičiuota pagal: mokytojų pasiskirstymas pagal amžių - ITC, mokytojų skaičiaus - STD

4.1.5 pav. 1 – 4 klasių mokytojų skaičiaus prognozė. Pasiskirstymas pagal amžių
 Skaičiuota pagal: mokytojų pasiskirstymas pagal amžių - ITC, mokytojų skaičiaus - STD

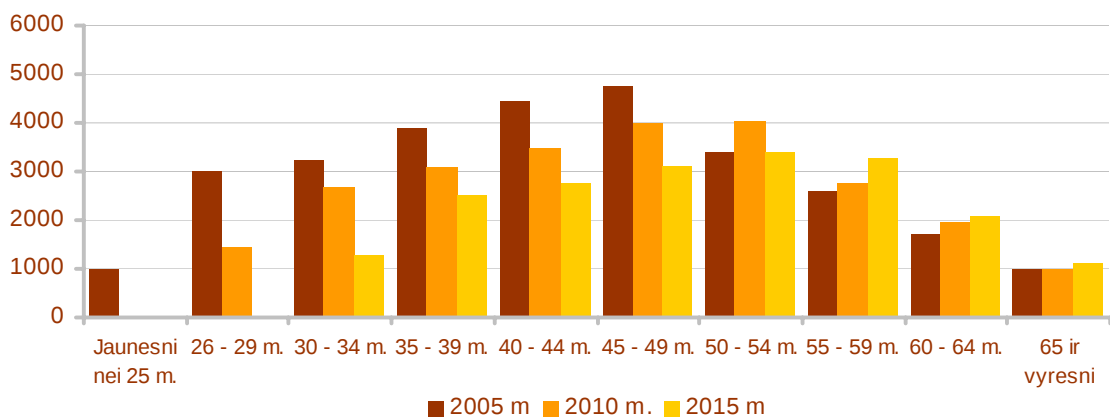
Prognozuojama, kad 1-4 klasių mokytojų, kurie šiuo metu dirba mokykloje, po penkerių metų dirbs 82 proc., o po 10 – 65 proc., t. y., nubyrėjimas atitinkamai bus 18 proc. ir 35 proc. Prognozuojama, kad išlikus dabartinėms pensinio amžiaus asmenų išėjimo iš darbo tendencijoms, pensinio amžiaus 5-12 klasių mokytojų skaičius 2015 m., lyginant su 2005 m., išaugs apie 8 proc.

Jei pensinio amžiaus žmonės mokytojais nedirbtų, 2015 metais atsirastų papildomai 5 procentai darbo vietų.

5 - 12 klasių mokytojų skaičiaus prognozė. Pasiskirstymas pagal amžių

Amžius	5 - 12 klasių mokytojai		
	2005 m.	2010 m.	2015 m.
Jaunesni nei 25 m.	990		
26 - 29 m.	2998	990	
30 - 34 m.	3260	2698	891
35 - 39 m.	3871	3064	2536
40 - 44 m.	4424	3406	2697
45 - 49 m.	4773	4070	3134
50 - 54 m.	3405	4391	3744
55 - 59 m.	2590	2996	3864
60 - 64 m.	1717	1684	1948
65 ir vyresni	1019	979	960
Iš viso	29047	24279	19774

Skaičiuota pagal: mokytojų pasiskirstymo pagal amžių - ITC, mokytojų skaičiaus - STD

4.1.6 pav. 5 - 12 klasių mokytojų skaičiaus prognozė. Pasiskirstymas pagal amžių.
 Skaičiuota pagal: mokytojų pasiskirstymo pagal amžių - ITC, mokytojų skaičiaus - STD

Prognozuojama, jei išliks dabartinės tendencijos, kad 5-12 klasių mokytojų, kurie šiuo metu dirba mokykloje, po penkerių metų dirbs 84 proc., o po 10 – 68 proc., t. y., nubyrejimas atitinkamai bus 14 proc. ir 32 proc. Prognozuojama, kad, išlikus dabartinėms pensinio amžiaus asmenų išėjimo iš darbo tendencijoms, pensinio amžiaus pradinių klasių mokytojų skaičius 2015 m., lyginant su 2005 m., išaugs apie 24 proc.

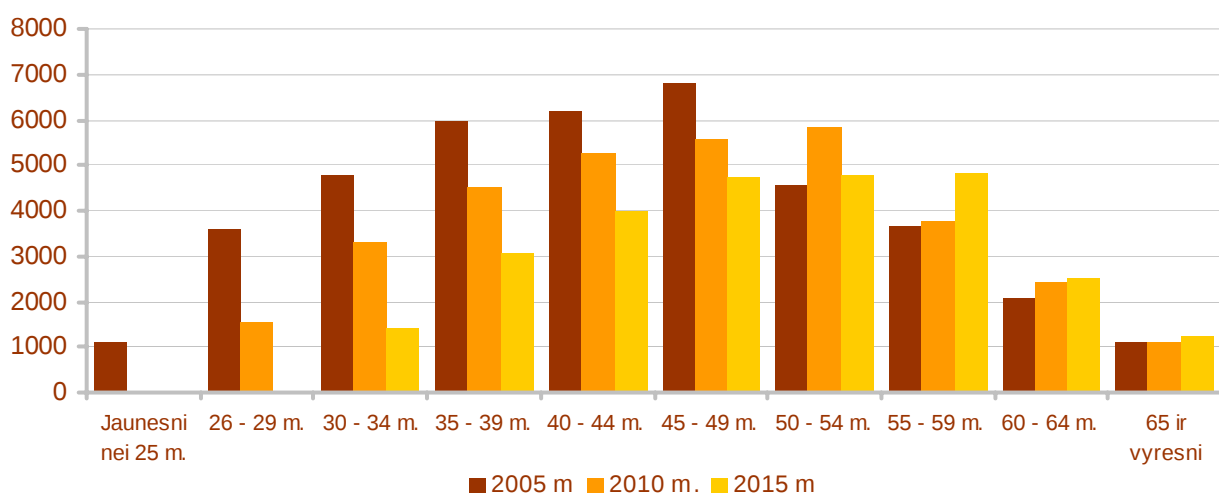
Jei pensinio amžiaus žmonės mokytojais nedirbtų, 2015 metais atsirastų papildomai 10 procentų darbo vietų.

4.1.7 lentelė

Bendra mokytojų skaičiaus prognozė. Pasiskirstymas pagal amžių.

Amžius	2005 m.	2010 m.	2015 m.
Jaunesni nei 25 m.	1110	0	0
26 - 29 m.	3617	1557	0
30 - 34 m.	4794	3280	1406
35 - 39 m.	5973	4522	3089
40 - 44 m.	6215	5271	3997
45 - 49 m.	6801	5594	4744
50 - 54 m.	4560	5842	4803
55 - 59 m.	3658	3774	4857
60 - 64 m.	2084	2423	2526
65 ir vyresni	1106	1083	1218
Iš viso	39917	33345	26638

Skaičiuota pagal: mokytojų pasiskirstymo pagal amžių - ITC, mokytojų skaičiaus - STD

4.1.7 pav. Mokytojų skaičiaus prognozė. Pasiskirstymas pagal amžių.
 Skaičiuota pagal: mokytojų pasiskirstymo pagal amžių - ITC, mokytojų skaičiaus - STD

Prognozuojama, jei išliks dabartinės tendencijos, mokytojų, kurie šiuo metu dirba mokykloje, po penkerių metų dirbs 84 proc., o po 10 – 67 proc., t. y., nubyrejimas atitinkamai bus 14 proc. ir 32 proc. Prognozuojama, kad,

išlikus dabartinėms pensinio amžiaus asmenų išėjimo iš darbo tendencijoms, pensinio amžiaus pradinių klasių mokytojų skaičius 2015 m., lyginant su 2005 m., išaugs apie 15 proc. Šis pensinio amžiaus mokytojų skaičiaus augimo rodiklis maždaug atitinka skyrelio pradžioje kitu būdu prognozuotą šio dydžio reikšmę.

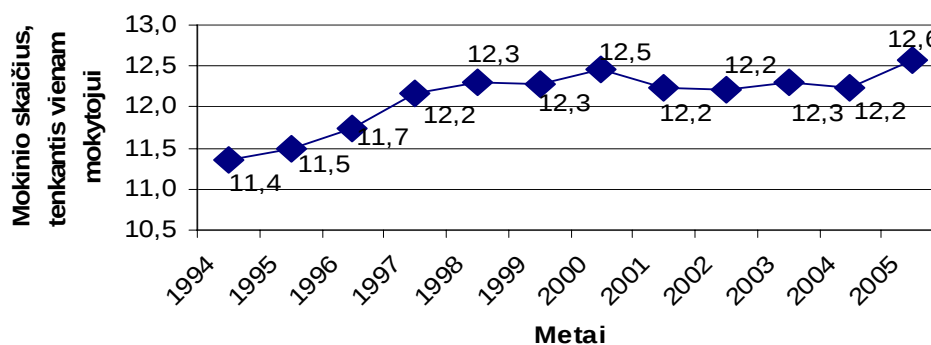
Jei pensinio amžiaus žmonės mokytojais nedirbtų, 2015 metais atsirastų papildomai apie 10 procentų darbo vietų.

4.2 Darbo vietų bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams prognozė

4.2.1 Vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus analizė ir prognozės

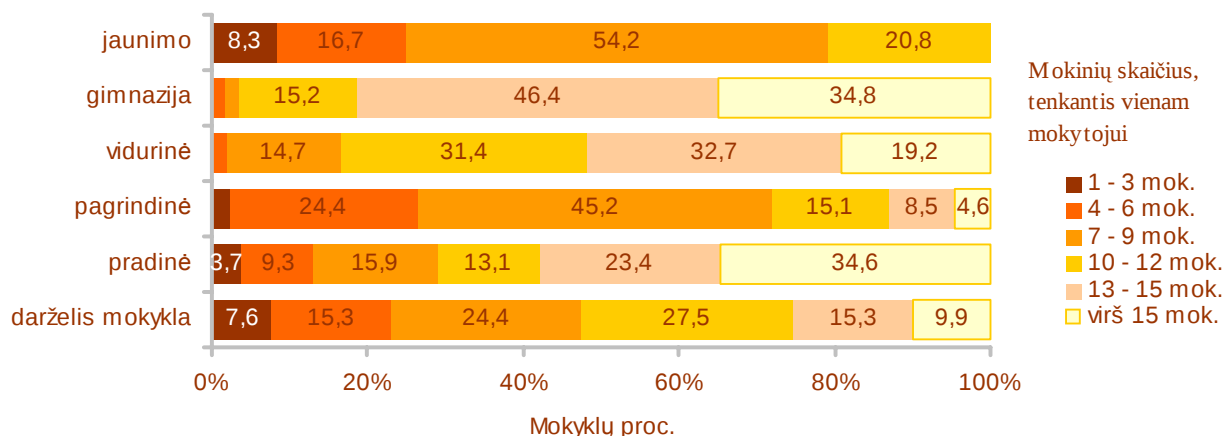
Vienam bendrojo lavinimo mokyklos mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus analizė leidžia sieti mokytojų, reikalingų sėkmingam mokymo programų įgyvendinimui skaičių su mokinių skaičiumi. Rodiklis yra skaičiuojamas mokinių skaičių bendrojo lavinimo mokykloje dalinant iš pagrindinėse pareigose dirbančių mokytojų skaičiaus. Šis rodiklis yra naudojamas mokytojų darbo vietoms pagal mokinių skaičių prognozuoti. Rodiklis yra skaičiuojamas ir visoms šalies mokykloms ir atskiroms mokyklų grupėms.

Pastaba. Šiame tyrime minėto rodiklio skaičiavimo metodika skiriasi nuo tokį pat pavadinimą turinčio valstybės švietimo stebėsenos ir švietimo aprūpinimo rodiklio skaičiavimo. Pastarasis yra skaičiuojamas mokinių skaičių dalinant iš *sąlyginio mokytojų skaičiaus* ir daugiau išreiškia švietimo organizacinės infrastruktūros, o ne pedagoginio personalo išteklių padėtį.

4.2.1 pav. Mokinių, tenkančių vienam mokytojui bendrojo lavinimo mokyklose skaičiaus dinamika. Skaičiuota remiantis STD duomenimis.

Mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis pastaraisiais metais beveik nekito, tik tai 2005, lyginant su 2004 metais, stebimas žymesnis pokytis. (STD duomenimis, mokytojų šiuo laikotarpiu sumažėjo beveik 7 proc.). Galime daryti išvadą, kad iki šiol mokyklų tinklo pertvarka analizuojamo rodiklio reikšmės kilimui įtakos beveik neturėjo. (Tikėtina, kad nepertvarkant tinklo, šio rodiklio reikšmės galėjo mažėti.). Skaičiavimus atliekant ŠVIS duomenų pagrindu, stebimos tos pačios tendencijos, tačiau mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis yra šiek tiek didesnis ir **2005 metais siekia 13,5**. (Pateikdami darbo vietų prognozę, nurodysime kokiais duomenimis buvo remtasi.).

4.2.2 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal vienam mokytojui tenkantį mokinių skaičių. Skaičiuota remiantis 2005-2006 m. ŠVIS duomenimis

Mokinių, tenkančių vienam mokytojui, skaičius priklauso nuo mokyklos tipo. Mokyklų, kuriose vienam mokytojui tenka daugiau kaip 15 mokinių, yra 14 procentų. Nagrinėjant mokinių skaičių tenkantį vienam mokytojui pagal mokyklos tipus, nustatyta, jog daugiausiai mokinių vienam mokytojui tenka gimnazijose ir pradinėse mokyklose. Iš 4.2.2 diagramoje pateiktų duomenų matyti, jog yra 34,8 proc. gimnazijų (procentai gauti nuo bendro gimnazijų skaičiaus) vienam mokytojui tenka virš 15 mokinių. Analogiška situacija ir pradinėse mokyklose: 34,6 proc. visų pradinėjų mokyklų vienam mokytojui tenka virš 15 mokinių. Mažiausia mokinių vienam mokiniui tenka jaunimo ir pagrindinėse mokyklose. Čia dominuoja mokyklos, kuriose vienam mokytojui tenka 7-9 mokiniai. Net 26 proc. visų pagrindinių mokyklų vienam mokytojui tenka ne daugiau kaip 6 mokiniai.

Išanalizavus konkrečias bendrojo lavinimo mokyklas nustatyta, jog 2005 metais daugiausiai mokinių vienam mokytojui tarp jaunimo mokyklų teko Tauragės jaunimo mokykloje dirbantiems mokytojams (12 mokinių), mažiausiai Biržų jaunimo mokykloje (1 mokinis). Daugiausiai mokinių vienam dirbančiam mokytojui tarp gimnazijų teko Kauno technologijos universiteto gimnazijai (19 mokinių) ir Vievio gimnazijai (18 mokinių), mažiausiai – menų gimnazijoms: Kauno Juozo Naujalo muzikos gimnazijoje (5 mokiniai) ir Klaipėdos Eduardo Balsio menų gimnazijoje (5 mokiniai). Daugiausia mokinių vienam mokytojui vidurinėse mokyklose tenka suaugusiųjų mokymo centrams, pvz., Šilutės suaugusiųjų mokymo centrui (58 mokiniai), Vilniaus "Varpo" suaugusiųjų vidurinėje mokykloje (57 mokiniai). Vidurinėse dieninėse mokyklose - Šiaulių Vijolių vidurinėje mokykloje (19 mokinių), Telšių „Džiugo“ vidurinėje mokykloje (18 mokinių), Panevėžio Juozo Miltinio vidurinėje mokykloje (18 mokinių). Mažiausiai mokinių vienam mokytojui tenka kaimo vidurinėse mokyklose ir ne lietuvių kalba dėstomose mokyklose pvz., Vilniaus Mstislavo Dobužinskio vidurinėje mokykloje, Kauno Aleksandro Puškino vidurinėje mokykloje. Daugiausia mokinių vienam mokytojui pagrindinėse mokyklose teko Naujosios Akmenės "Saulėtekio" pagrindinėje mokykloje (19 mokinių), Vilniaus Antano Vienuolio pagrindinėje mokykloje (18 mokinių) ir Klaipėdos Gedminų pagrindinėje mokykloje (18 mokinių), o mažiausiai – kaimo vietovėje esančiose pagrindinėse mokyklose, pvz., Klaipėdos r. Lapių pagrindinėje mokykloje (2 mokiniai), Lavoriškių pagrindinėje mokykloje (2 mokiniai), Buivydžiškių pagrindinėje mokykloje (2 mokiniai). Mažai vienam dirbančiam mokytojui tenka specialiosiose bendrojo lavinimo mokyklose, pvz., Vėliučionių specialiuose vaikų auklėjimo ir globos namuose, Čiobiškio specialiuose vaikų auklėjimo ir globos namuose. Daugiausia mokinių vienam mokytojui pradinėse mokyklose teko Rokiškio pradinėje mokykloje (21 mokinis) ir Alytaus "Sakalėlio" pradinėje mokykloje (20 mokinių). Mažiausiai Vilniaus r. Putiniškių pradinėje mokykloje (2 mokiniai) ir Vilniaus r. Mažųjų Lyganių pradinėje mokykloje (2 mokiniai). Daugiausia mokinių vienam mokytojui mokyklose – darželiuose teko Elektrėnų mokykloje-darželyje "Pasaka" (25 mokiniai) ir Utenos mokykloje-vaikų darželyje "Varpelis" (20 mokinių). Mažiausiai - Biržų mokykloje-darželyje "Vyturėlis" (2 mokiniai), Marijampolės mokykloje-darželyje "Žiburėlis"(2 mokiniai), Jurbarko "Ažuoliuko" mokykloje-darželyje (2 mokiniai).

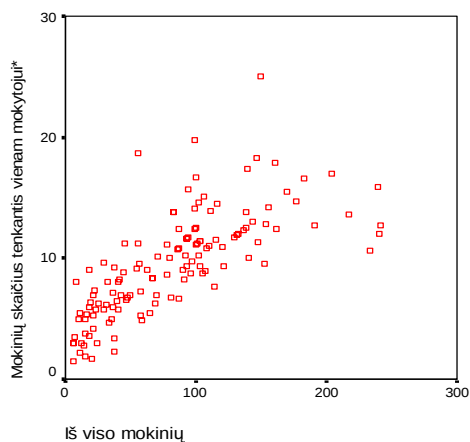
4.2.1 lentelė

Mokinių skaičiaus, tenkančio vienam mokytojui, ir mokyklos dydžio ryšys*

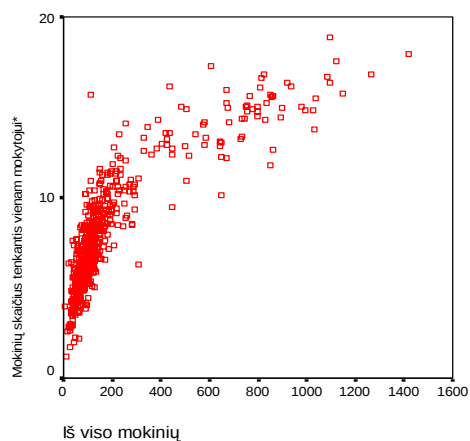
Mokyklos tipas	N	Pirsono koreliacijos koeficientas
Darželis mokykla	131	0,733(**)
Pradinė mokykla	108	0,762(**)
Pagrindinė mokykla	589	0,838(**)
Vidurinė mokykla	449	0,311(**)
Gimnazija	112	0,501(**)
Jaunimo mokykla	24	0,086

* Skaičiuota remiantis ŠVIS. Mokyklos dydis matuojamas mokykloje besimokančių mokinių skaičiumi

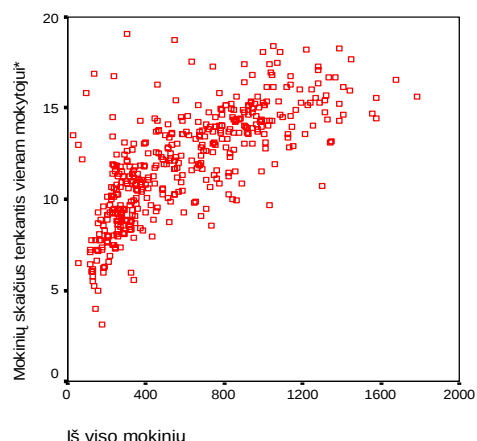
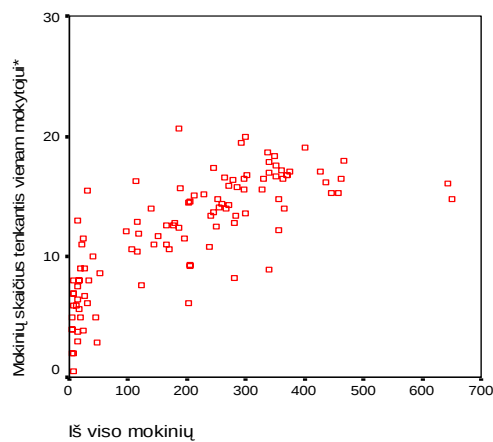
Pastebėtas bendras vidutinio stiprumo ryšys tarp vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus ir mokyklos dydžio (Pirsono koreliacijos koeficientas =0,591; N=1471). Mokyklos dydis matuojamas mokykloje besimokančių mokinių skaičiumi. Stipriausias ryšys tarp vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus ir mokyklos dydžio yra pagrindinėse mokyklose (Pirsono koreliacijos koeficientas =0,838; N=589), silpniausias ryšys – vidurinėse mokyklose. Ryšys tarp mokyklos dydžio ir vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus vaizduojamas sklaidos diagrama (žr. 4.2.3 pav. Taškai vaizduoja mokyklas).

darželiai-mokyklos

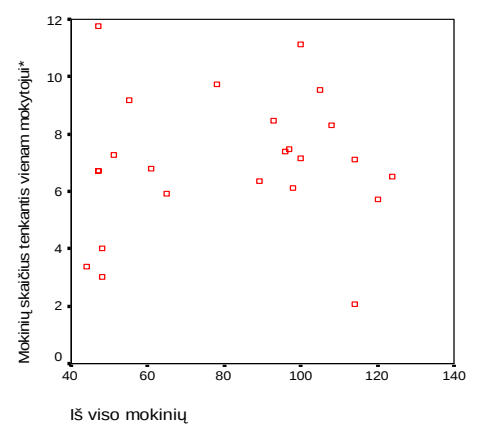
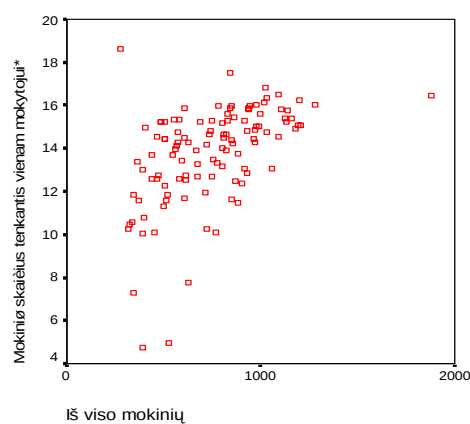

pradinės mokyklos

pagrindinės mokyklos

vidurinės mokyklos

gimnazijos

jaunimo mokyklos

4.2.3 pav. Mokinių skaičiaus tenkančio vienam mokytojui ir mokyklos dydžio ryšys.

* mokytojai skaičiuoti kartu su mokyklų vadovais

Apibendrinant galima teigti, kad gana dažnai panašų mokinių skaičių turinčiose didelėse to paties tipo mokyklose vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus sklaida yra gana didelė. Tai gali būti paaiškinama tiek nevienodu mokyklose dirbančių mokytojų krūviu, tiek skirtinga mokymo plano įgyvendinimo organizacija.

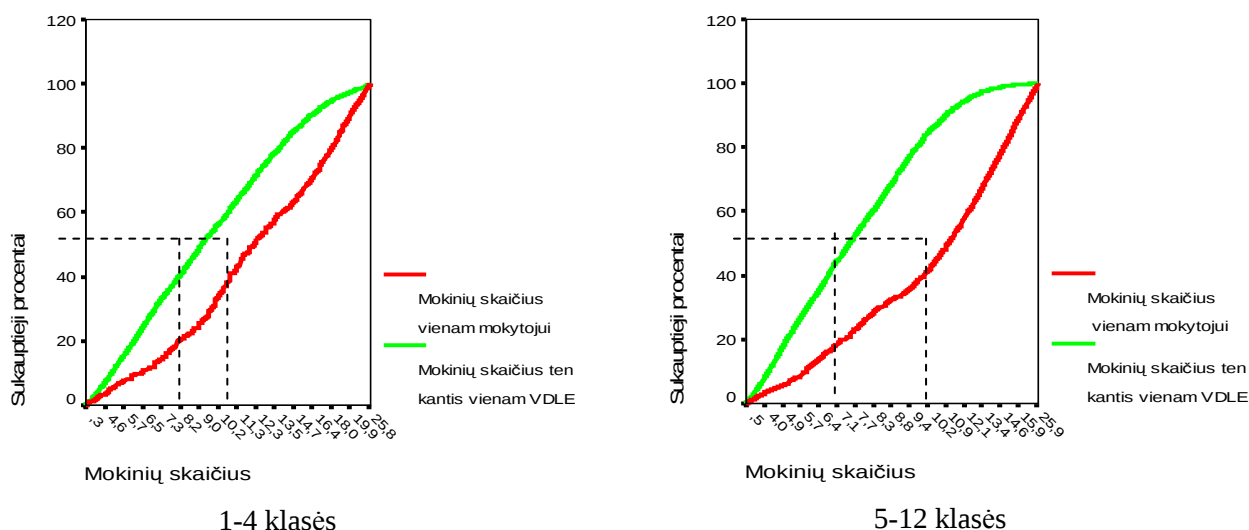
Buvo analizuojama, kiek mokytojų tenka vienam mokiniui atskiruose centruose. Siekiant pagrįsti mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio prognozę, buvo vertinamas mokytojams mokykloje tenkantis krūvis. Rodiklis buvo lyginamas su mokinių skaičiumi, tenkančiu vienam sąlyginiam mokytojui. Sąlyginių mokytojų skaičius (SMS) apskaičiuojamas visiems mokytojų darbą dirbantiems darbuotojams sudedant atskirų kategorijų darbuotojų visas praėjusiais metais dirbtas valandas ir gautą sumą dalijant iš nustatytos darbo valandų normos. Statistikos departamento ataskaitose šis rodiklis vadinamas viso darbo laiko ekvivalentu (VDLE). Buvo skaičiuojamas mokinių skaičiaus ir SMS santykis. Šis santykinis rodiklis leidžia lyginti mokyklas nepaisant skirtingo jose besimokančių mokinių skaičiaus.

Mokyklų pasiskirstymas (procentais) pagal mokinių skaičiaus, tenkančių vienam mokytojui ir vienam sąlyginiam mokytojui

		Deciliai								
		1	2	3	4	5	6	7	8	9
1 - 4 klasės	Mokinių skaičius tenkantis vienam mokytojui	6,4	8,0	9,8	11,0	12,3	14,0	16,3	18,1	20,0
	Mokinių skaičius tenkantis vienam sąlyginiam mokytojui	5,1	6,1	7,0	8,1	9,2	10,8	12,1	13,8	16,1
5 - 12 ir gimnazinės 1 - 4 klasės	Mokinių skaičius tenkantis vienam mokytojui	6,0	7,3	8,5	10,0	11,1	12,5	13,8	14,8	16,1
	Mokinių skaičius tenkantis vienam sąlyginiam mokytojui	4,2	5,1	6,0	6,8	7,5	8,3	9,0	9,7	10,9

Skačiuota remiantis ŠVIS

Mokyklose apskritai vienam sąlyginiam mokytojui tenka mažiau mokinių nei vienam realiam mokytojui. Nustatyta, kad pradinė klasių mokytojams 2004 metais vidutinio mokytojų skaičiaus mokykloje ir vidutinio SMS mokykloje santykis yra 1,28, o 5-12 ir gimnazijos klasių – 1,5. 4.2.4 paveiksle yra vaizduojami mokyklų pasiskirstymo pagal minėtus rodiklius sukaupieji procentai. Pavyzdžiui, 1 – 4 klasėse 20 procentų mokyklų vienam mokytojui tenka ne daugiau 8,0 mokiniai, o vienam sąlyginiam mokytojui - 6,1 mokinių. Brūkšnine linija diagramoje ir pilku šriftu lentelėje vaizduojama mediana.

4.2.4 pav. Mokyklų pasiskirstymas pagal mokinių skaičių, tenkantį vienam mokytojui ir vienam sąlyginiam mokytojui. Sukaupieji procentai

Detaliau panagrinėkime mokinių ir mokytojų skaičiaus santykį 1-4 klasėse. Šia analize remsime darbo vietų pradinė klasių mokytojams prognozę. **Minėtoje grupėje nagrinėjamo rodiklio reikšmė turi tendenciją mažėti. Jei 2000 metais vienam pradinė klasių mokytojui vidutiniškai teko 15,6 mokinio, tai 2005 metais – 15,2 mokinio.** 4.2.3 lentelėje vaizduojamas įvairių tipų mokyklų pasiskirstymas pagal mokinių, tenkančių vienam pradinė klasių mokytojui, skaičių.

Įvairių tipų mokyklų pasiskirstymas pagal 1 – 4 klasių mokinių, tenkančių vienam pradinė klasių mokytojui, skaičių. 2005 metai

	Mokyklos tipas			
	Darželis mokykla, n=129	Pradinė mokykla n=109	Pagrindinė mokykla n=585	Vidurinė mokykla n=408
1 – 3 mok.	0,8%	2,8%	1,5%	0,5%
2 – 6 mok.	4,7%	8,3%	11,1%	5,9%
7 – 9 mok.	15,5%	12,8%	21,5%	10,0%
10 – 12 mok.	14,7%	9,2%	33,5%	17,2%
13 – 15 mok.	12,4%	11,9%	16,1%	17,9%
virš 15 mok.	51,9%	55,0%	16,2%	48,5%

Skačiuota pagal ŠVIS

Iš visos mokyklų grupės labiausia išsiskiria pagrindinės mokyklos. Jei maždaug pusė mokyklų darželių, pradinė, vidurinių mokyklų vienam pradinė klasių mokytojui tenka daugiau kaip 15 mokinių, tai tarp pagrindinių mokyklų tokių yra tik 16 procentų. Daugiausia yra pagrindinių mokyklų, kur vienam mokiniui tenka 10-12 mokinių.

Tikėtina, kad, pertvarkant mokyklų tinklą pradinėse, o ypač pagrindinėse mokyklose, mokinių skaičių pradinėse klasėse bus siekiama padidinti, tačiau dėl šios pakopos mokinių skaičiaus mažėjimo galutinis prieaugis nebus labai didelis. Tokią išvadą leidžia daryti 2000-2005 metų duomenų analizė. Taigi prognozuojama, kad rodiklio reikšmė liausis mažėti ir pradės nežymiai augti (žr. 4.2.5 lentelę), kol 2015 m. pasieks 16 ribą. Gali būti, kad įvesti mokytojo padėjėjo etatai šį santykį sumažins.

Detaliau panagrinėkime mokinių ir mokytojų skaičiaus santykį 5-12 klasėse. Šia analize remsime darbo vietų dalykų mokytojams prognozę. **Minėtoje grupėje nagrinėjamo rodiklio reikšmė turi tendenciją didėti. Jei 2000 metais vienam dalykų mokytojui vidutiniškai teko 11,5 mokinio, tai 2005 metais – 13,2 mokinio.** 4.2.4 lentelėje vaizduojamas įvairių tipų mokyklų pasiskirstymas pagal mokinių, tenkančių vienam dalykų mokytojui, skaičių.

4.2.4 lentelė

Įvairių tipų mokyklų pasiskirstymas pagal 5 – 12 klasių mokinių, tenkančių vienam dalykų mokytojui, skaičių. 2005 metai

	Mokyklos tipas			
	Pagrindinė mokykla n=593	Vidurinė mokykla n=460	Gimnazija n=112	Jaunimo mokykla n=24
1 – 3 mok.	2,0	0,2		4,2
2 – 6 mok.	16,2	2,0	1,8	12,5
7 – 9 mok.	35,2	9,8	1,8	45,8
10 – 12 mok.	25,1	26,5	6,3	20,8
13 – 15 mok.	15,5	36,5	35,7	12,5
virš 15 mok.	5,9	25	54,5	4,2

Skaičiuota pagal ŠVIS

Daugiausiai mokyklų, kuriose vienam mokytojui tenka daugiau kaip 15 mokinių, 5 – 12 klasėse ir gimnazinėse 1 – 4 klasėse, yra tarp gimnazijų (54,5 procentai visų gimnazijų). Daugiausia mokyklų, kurių vienam mokytojui tektų ne daugiau kaip 6 mokiniai, yra tarp pagrindinių mokyklų (18,2 procentai visų pagrindinių mokyklų).

4.2.5 lentelė

Mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis bendrojo lavinimo mokykloje ir jo prognozė iki 2015 metų

Metai	Pradinės klasės	5-12 klasės	Iš viso
2000	15,6	11,5	12,7
2001	15,9	11,8	12,9
2002	15,3	11,5	12,5
2003	15,5	12,0	12,8
2004	15,5	12,3	12,8
2005	15,2	13,2	13,5
2006*	15,3	13,4	13,7
2007*	15,3	13,5	14,1
2008*	15,3	13,6	14,2
2009*	15,4	13,7	14,3
2010*	15,5	13,9	14,4
2011*	15,5	14,0	14,5
2012*	15,6	14,1	14,6
2013*	15,7	14,2	14,7
2014*	15,8	14,4	14,8
2015*	15,9	14,5	14,9

* prognozė

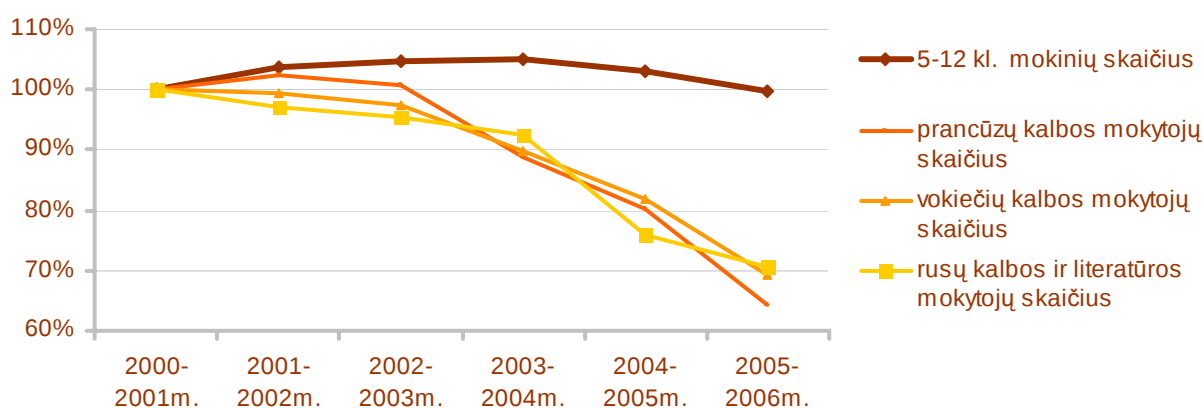
Tikėtina, kad, pertvarkant mokyklų tinklą, mokinių skaičius, tenkantis vienam 5-12 klasėse dirbančiam mokiniui toliau šiek tiek didės (jei nebus įstatymu sumažintas maksimalus mokinių skaičius klasėje). Numatoma, kad artimiausioje ateityje toliau tvarkant mokyklų tinklą, bus stebimi du priešingi procesai, lemiantys mokinių ir mokytojų skaičiaus santykį. Bus siekiama didinti vidutinį mokinių skaičių klasėje, ypač

pagrindinėje mokykloje, taip pat mažės mokytojų, dirbančių 5-12 kl., krūviai ir mokytojų darbo vietos (pirmas iš šių procesų rodiklio reikšmę mažina, antrasis – didina). Taigi prognozuojama, kad rodiklio reikšmė augs nežymiai (žr. 4.2.5 lentelę).

Tikėtina, kad dėl tinklo pertvarkos mokinių skaičius, tenkantis vienam sąlyginiam mokytojui, didės gana stipriai, tačiau mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis augs nežymiai, nes mažės mokytojų krūviai.

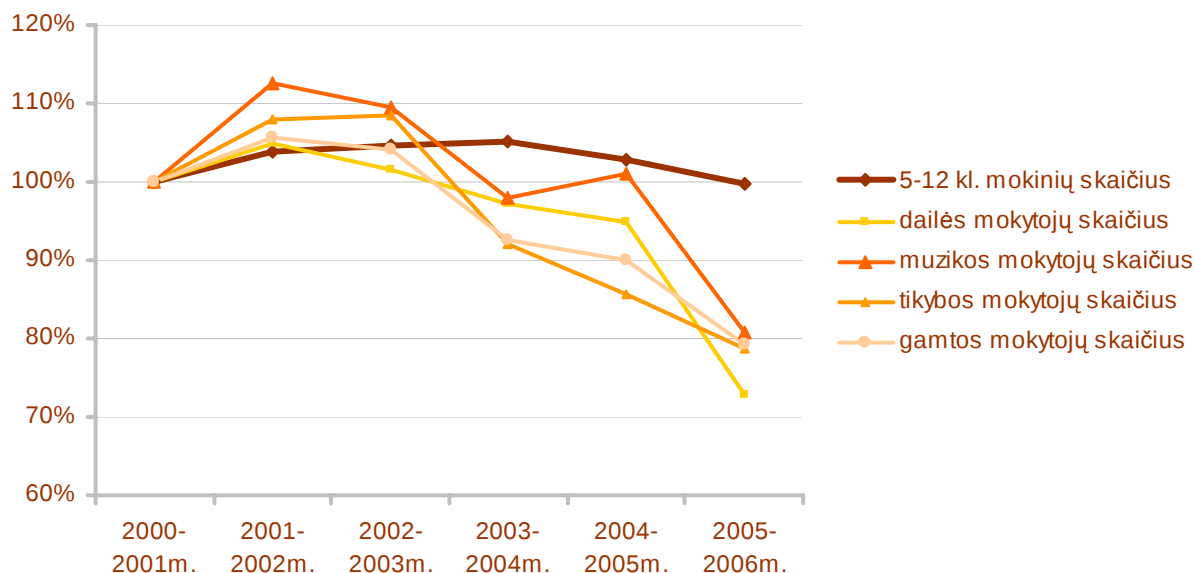
4.2.2 Vienam dalykų mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus analizė ir prognozės

Prognozuojant mokinių ir mokytojų skaičiaus santykį, svarbu yra nustatyti, kiek kiekvieno dalyko mokytojų skaičiaus kaita atitinka mokinių skaičiaus kaitą. Šios analizės išvados bus panaudotos darbo vietų atskirų dalykų mokytojams prognozei. Pagal mokytojų skaičiaus kitimą 2000-2005 metais galima išskirti 4 dalykų grupes. Pateiksime skirtingų mokomųjų dalykų pedagogų skaičiaus dinamiką bei 5 - 12 klasių ir 1 - 4 klasių gimnazijų mokinių skaičiaus kitimą. Grafikuose pavaizduoti pedagogų ir mokinių baziniai augimo tempai, bazė 2000-2001 m.

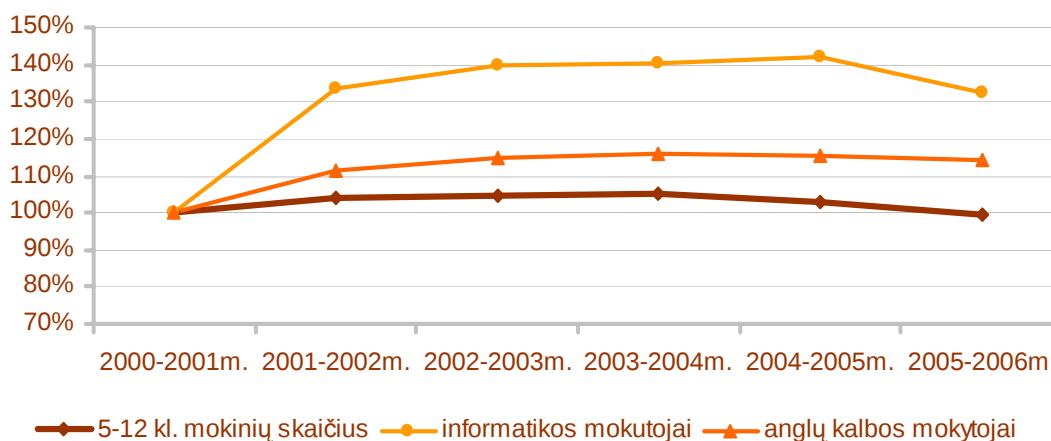
4.2.5 pav. 5-12 ir gimnazijų 1-4 klasių mokinių skaičiaus ir mokytojų pagal dalykus baziniai augimo tempai. Bazė 2000-2001 m.

Pirmą grupę sudaro prancūzų, rusų ir vokiečių kalbos, kur mokytojų skaičius mažėjo apie 30 procentų, ir mažėjimas buvo stebimas net tuomet, kai mokinių skaičius augo.

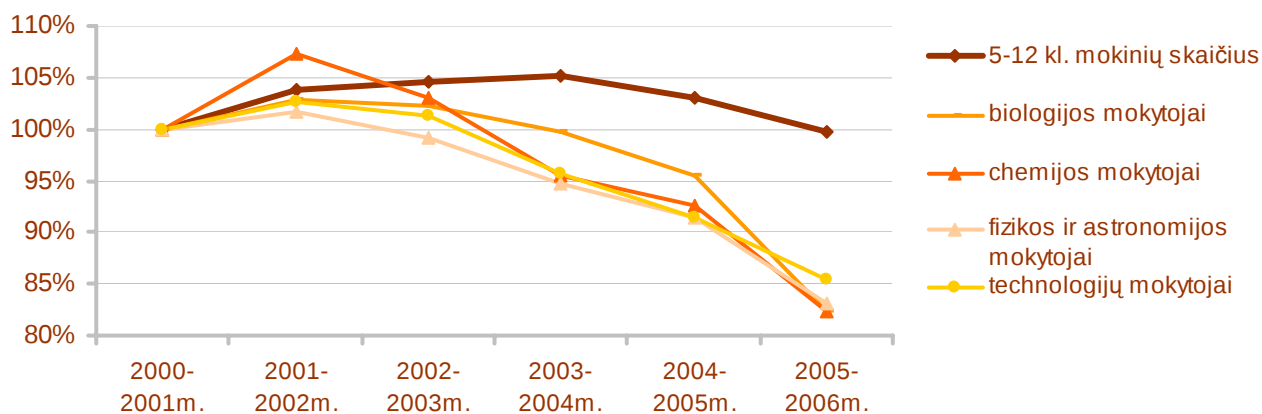
4.2.6 pav. 5-12 ir gimnazijų 1-4 klasių mokinių skaičiaus ir mokytojų pagal dalykus baziniai augimo tempai. Bazė 2000-2001 m.

Antrą grupę sudaro muzikos, dailės, tikybos pedagogai, kurių skaičius nagrinėjamu laikotarpiu gana stipriai įvairavo, bet apskritai sumažėjo daugiau nei 20 proc.

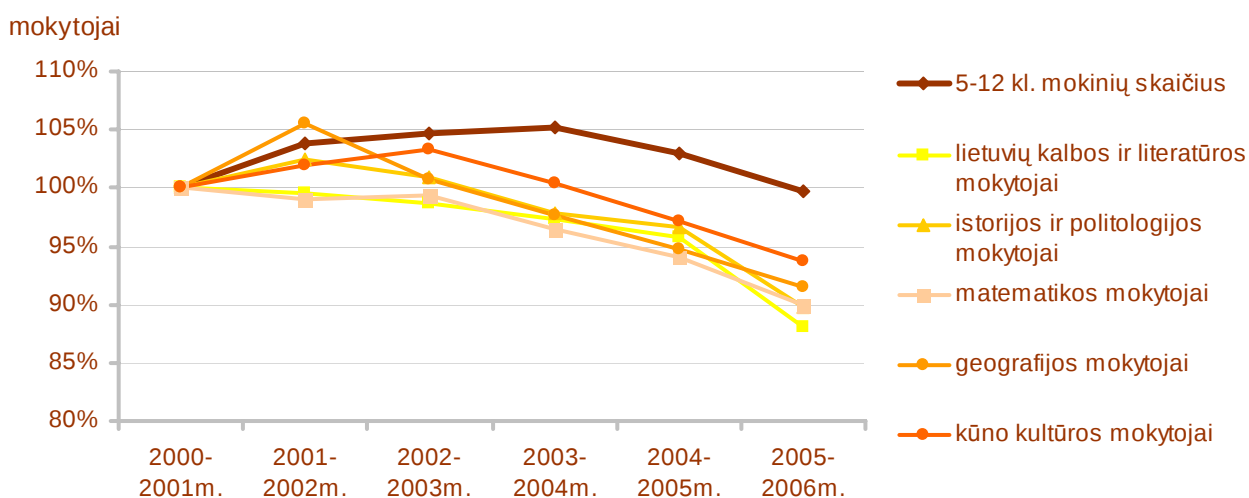
4.2.7 pav. 5-12 ir gimnazijų 1-4 klasių mokinių skaičiaus ir mokytojų pagal dalykus baziniai augimo tempai. Bazė 2000-2001 m.

Trečią grupę sudaro anglų kalbos ir informatikos dalykų mokytojai, kurių skaičius iki 2002-2003 metų stipriai augo, paskutiniaisiais metais informatikos mokytojų pradėjo mažėti.

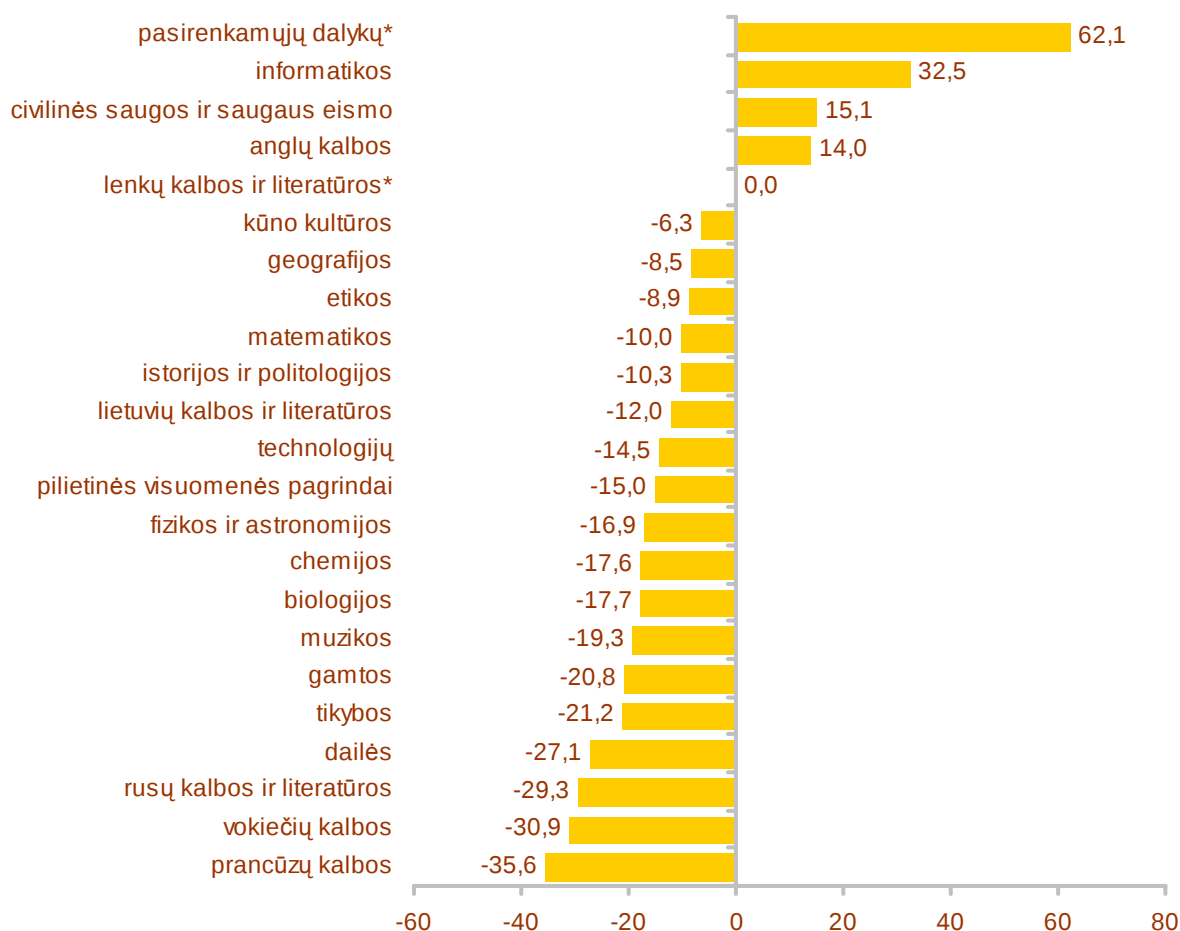
4.2.8 pav. 5-12 ir gimnazijų 1-4 klasių mokinių skaičiaus ir mokytojų pagal dalykus baziniai augimo tempai. Bazė 2000-2001 m.

Ketvirtą grupę sudaro dalykai, kurių mokytojų skaičius sumažėjo apie 15 procentų. Tai biologijos, chemijos, fizikos ir technologijų mokytojai. Pažymėtina, kad visų dalykų, mokytojų skaičius mažėjo ir tuo metu, kai mokinių skaičius didėjo.

4.2.9 pav. 5-12 ir gimnazijų 1-4 klasių mokinių skaičiaus ir mokytojų pagal dalykus baziniai augimo tempai. Bazė 2000-2001 m.

Penktąją grupę sudaro mokytojai, kurių skaičius nagrinėjamu laikotarpiu pakito nuo 5 iki 10 procentų. Šiai grupei, išskyrus geografijos mokytojus, būdinga tai, kad minėtų dalykų mokytojų yra daugiausia.

4.2.10 pav. Mokytojų skaičiaus pokytis procentais nuo 2000-2001 m. iki 2005-2006 m.

* Dėl duomenų neatitikimo pokytis paskaičiuotas nuo 2000-2001 m. iki 2003-2004 m.

Daugelio dalykų mokytojų mažėja šiek tiek sparčiau nei mokinių, besimokančių 5-12 klasėse. Lyginant 2000 ir 2005 metus, mokinių skaičius minėtose klasėse sumažėjo 0,5 proc., o dalykų mokytojų 2000-2005 metais skaičius sumažėjo 12 procentų. Aukščiau nubrėžtoje diagramoje pateikiame visų dalykų mokytojų skaičiaus pokytį (prieaugio tempą) nuo 2000-2001 m. iki 2005-2006 m. procentais. Pastebimas didelis informatikos, civilinės saugos ir saugaus eismo, anglų kalbos mokytojų skaičiaus prieaugis, o rusų, vokiečių, prancūzų kalbų mokytojų skaičius sumažėjo apie 30 proc.

4.2.6 lentelė

Dalykų mokytojų skaičiaus dinamika

Dalyko pavadinimas	Mokslo metai						Pokytis 2000-2005 metais	
	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	Absoliutus pokytis	Prieaugio tempas
lietuvių kalbos ir literatūros	4958	4932	4892	4830	4748	4365	-593	-12%
lenkų kalbos ir literatūros	226	230	237	226	-	-	-	-
istorijos ir politologijos	2232	2285	2254	2182	2156	2001	-231	-10%
anglų kalbos	3419	3812	3928	3971	3944	3899	480	14%
prancūzų kalbos	404	414	407	359	324	260	-144	-36%
vokiečių kalbos	1564	1555	1526	1402	1281	1081	-483	-31%
kitos kalbos	28	52	37	68	63	115	87	311%
rusų kalbos ir literatūros	2505	2429	2389	2313	1904	1770	-735	-29%
matematikos	4016	3981	3991	3873	3780	3614	-402	-10%
informatikos	778	1041	1089	1092	1104	1031	253	33%
gamtos	212	224	221	196	191	168	-44	-21%
geografijos	1240	1308	1250	1212	1174	1135	-105	-8%
biologijos	1511	1553	1546	1507	1443	1244	-267	-18%
fizikos ir astronomijos	1388	1411	1377	1314	1270	1153	-235	-17%
chemijos	969	1039	998	924	897	798	-171	-18%
dailės	1257	1319	1275	1222	1192	916	-341	-27%
muzikos	1752	1974	1917	1714	1769	1414	-338	-19%

Dalyko pavadinimas	Mokslo metai						Pokytis 2000-2005 metais	
	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	Absoliutus pokytis	Prieaugio tempas
technologijų	2101	2158	2128	2009	1920	1796	-305	-15%
kūno kultūros	2499	2547	2581	2508	2427	2341	-158	-6%
tikybės	1281	1382	1391	1179	1096	1010	-271	-21%
etikos	632	728	719	719	638	576	-56	-9%
pilietinės visuomenės pagrindai	60	100	86	68	65	51	-9	-15%
civilinės saugos ir saugaus eismo	159	156	114	105	129	183	24	15%
pasirenkamųjų dalykų	709	951	1103	1149	-	-	-	-
Iš viso:	35900	37594	37456	36142	34639	31579	-4321	-12%

Duomenų šaltinis: STD

Mokytojų dalykininkų darbo vietų prognozei yra naudojamas mokinių skaičiaus 5-12 klasėse (ir atitinkamose gimnazijos klasėse) ir dalykų mokytojų skaičiaus santykis. 4.2.7 lentelėje pateikiama šio koeficiento dinamika 2000 – 2005 metais.

4.2.7 lentelė

Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis

Dalyko pavadinimas	Mokslo metai					
	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006
lietuvių kalbos ir literatūros	75	78	79	81	83	88
lenkų kalbos ir literatūros*	1639	1662	1632	1721	-	-
istorijos ir politologijos	166	167	172	178	182	193
anglų kalbos	108	100	98	98	100	99
prancūzų kalbos	917	923	950	1084	1213	1482
vokiečių kalbos	237	246	253	277	307	357
kitos kalbos	13232	7351	10454	5721	6240	3352
rusų kalbos ir literatūros	148	157	162	168	206	218
matematikos	92	96	97	100	104	107
informatikos	476	367	355	356	356	374
gamtos	1748	1707	1750	1985	2058	2294
geografijos	299	292	309	321	335	340
biologijos	245	246	250	258	272	310
fizikos ir astronomijos	267	271	281	296	310	334
chemijos	382	368	388	421	438	483
dailės	295	290	303	318	330	421
muzikos	211	194	202	227	222	273
technologijų	176	177	182	194	205	215
kūno kultūros	148	150	150	155	162	165
tikybės	289	277	278	330	359	382
etikos	586	525	538	541	616	669
pilietinės visuomenės pagrindai	6175	3823	4498	5721	6048	7558
civilinės saugos ir saugaus eismo	2330	2450	3393	3705	3047	2106
pasirenkamųjų dalykų*	523	402	351	339	-	-
Iš viso:	10,3	10,2	10,3	10,8	11,3	12,2

*dėl duomenų neatitikimo paskutiniųjų metų duomenys nevaizduojami.

Beveik visų dalykų mokytojams tenkantis mokinių skaičius kasmet didėja. Iš viso analizuojamu penkerių metų laikotarpiu rodiklio reikšmė padidėjo 18 procentų. Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis parodo, koks mokinių skaičius tenka vienam mokytojui. Mažiausiai mokinių tenka vienam matematikos, lietuvių kalbos, kūno kultūros, anglų kalbos mokytojui, kadangi bendras šių mokytojų skaičius yra didelis. Iš pateiktų duomenų matyti, jog anglų kalbos, kitų kalbų ir informatikos vienam mokytojui 2005-2006 m. tenkantis vaikų skaičius yra mažesnis negu 2000-2001 m., tai lėmė padidėjęs šių dalykų mokytojų skaičius.

Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio papildomi duomenys

Dalyko pavadinimas	Vidurkis	Standartinis nuokrypis	Variacijos koeficientas	Prieaugio tempas
lietuvių kalbos ir literatūros	80,5	4,7	0,1	17%
lenkų kalbos ir literatūros*	1663,7	40,5	0,0	-
istorijos ir politologijos	176,4	10,2	0,1	16%
anglų kalbos	100,6	3,9	0,0	-8%
prancūzų kalbos	1095,0	221,9	0,2	62%
vokiečių kalbos	279,5	45,4	0,2	51%
kitos kalbos	7724,8	3557,0	0,5	-75%
rusų kalbos ir literatūros	176,6	28,5	0,2	47%
matematikos	99,4	5,4	0,1	16%
informatikos	380,8	47,3	0,1	-21%
gamtos	1923,6	231,2	0,1	31%
geografijos	316,0	19,2	0,1	14%
biologijos	263,7	24,8	0,1	27%
fizikos ir astronomijos	293,1	25,7	0,1	25%
chemijos	413,3	42,9	0,1	26%
dailės	326,1	48,7	0,1	43%
muzikos	221,4	27,9	0,1	29%
technologijų	191,4	15,8	0,1	22%
kūno kultūros	155,0	6,9	0,0	11%
tikybės	319,0	44,7	0,1	32%
etikos	579,3	55,8	0,1	14%
pilietinės visuomenės pagrindai	5636,8	1322,4	0,2	22%
civilinės saugos ir saugaus elismo	2838,6	639,8	0,2	-10%
pasirenkamųjų dalykų*	403,4	84,0	0,2	-
Iš viso:	10,9	0,8	0,1	18%

Mažiausiai kinta matematikos, geografijos, kūno kultūros dalykų vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius, daugiausiai - vokiečių, rusų kalbos, informatikos, gamtos, chemijos, dailės, muzikos dalykų vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius. Lentelėje pateikta keletas nagrinėjamo rodiklio kaitos parametrų. Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio nuo 2000 iki 2005 metų vidurkis parodo, kiek vidutiniškai mokinių tenka vienam mokytojui: pvz., vienam lietuvių kalbos ir literatūros mokytojui minėtu laikotarpiu vidutiniškai tenka 80,5 – 12 klasių mokinių. Variacijos koeficientas yra gaunamas rodiklio laiko eilutės narių standartinį nuokrypį dalijant iš vidurkio. Jis parodo, kiek įvairūs yra rodiklio duomenys nagrinėjamu laikotarpiu ir, priešingai nei standartinis nuokrypis, nepriklauso nuo dalyko mokytojų skaičiaus. Mokytojų ir mokinių santykio koeficientų 2005 – 2006 m. ir 2000 – 2001 m. prieaugio tempas parodo, kaip pasikeitė vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius. Sumažėjo vienam anglų kalbos bei informatikos mokytojui tenkančių mokinių skaičius, kitų dalykų specialistams mokinių tenkančių vienam mokytojui skaičius išaugo. Labiausiai išaugo vokiečių, prancūzų, rusų kalbų ir dailės mokytojams tenkančių mokinių skaičius. Šį prieaugį apskritai lėmė šių dalykų mokytojų skaičiaus mažėjimas. **Išanalizavus tendencijas nuspręsta prognozavimui naudoti paskutiniųjų metų mokinių ir mokytojų skaičiaus santykį.**

4.2.3 Darbo vietų pradinių klasių mokytojams prognozė

Darbo vietų pradinių klasių mokytojams prognozė remiasi mokinių skaičiaus pradinėse klasėse prognoze (2.5 skyrius) ir mokytojų ir mokinių skaičiaus santykio prognoze (4.2.1 skyrius). Mokinių skaičiaus prognozės duomenys yra dalinami iš prognozuojamos mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio reikšmės. Skaičiuoti du variantai: variantas A – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius auga taip, kaip numatyta 2.4.1 skyriuje, B – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius išlieka pastovus

Darbo vietų pradinio ugdymo mokytojams skaičiaus prognozė

Metai	Pradinių klasių mokytojų skaičius		1-4 klasės mokinių skaičius
	A variantas	B variantas	
2000	13325	13325	208186
2001	12187	12187	194118
2002	11841	11841	180634
2003	10776	10776	167297
2004	10026	10026	155411
2005	9830	9830	149646
2006*	9435	9483	144360
2007*	9006	9052	137797
2008*	8658	8702	132471
2009*	8216	8311	126528
2010*	7806	7948	120998
2011*	7577	7715	117448
2012*	7456	7640	116308
2013*	7456	7689	117060
2014*	7492	7776	118370
2015*	7619	7957	121136

* prognozė

A variantas – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius auga.

B variantas – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius išlieka pastovus

4.2.11 lentelėje pateikiama pradinio ugdymo mokinių ir mokytojų skaičiaus prognozė. Nuo 2000 m. iki 2006 m. pradinio ugdymo mokinių ir mokytojų skaičius mažėjo. Prognozuojama, kad mažėjimas vyks maždaug iki 2013 m. Nuo 2000 m. iki 2006 m. pradinio ugdymo mokytojų skaičius sumažėjo 29 proc. **Numatoma, kad nuo 2006 m. iki 2015 m. pradinio ugdymo mokytojų skaičius sumažės dar 19 proc. (A variantas) arba 22 proc. (B variantas).** Abiem atvejais spartesnis kitimas vyktų iki 2010 metų, vėliau, maždaug nuo 2014 metų, darbo vietų skaičius pradėtų augti. Remiantis prognoze nuo 2000 m. iki 2015 m. pradinio ugdymo mokytojų ir vaikų sumažės apie 40 proc.

4.2.10 lentelė

Darbo vietų pradinio ugdymo mokytojams skaičiaus prognozės papildomi duomenys

Metai	Prognozuojamas darbo vietų pokytis kasmet		Prognozuojamas prieaugio tempas lyginant su 2005 metais	
	A variantas	B variantas	A variantas	B variantas
2006*	-390	-350	-4%	-4%
2007*	-430	-430	-8%	-8%
2008*	-350	-350	-12%	-11%
2009*	-440	-390	-16%	-15%
2010*	-410	-360	-21%	-19%
2011*	-230	-230	-23%	-22%
2012*	-120	-70	-24%	-22%
2013*	0	50	-24%	-22%
2014*	40	90	-24%	-21%
2015*	130	180	-22%	-19%

Prognozės duomenys suapvalinti iki dešimčių

4.2.4 Darbo vietų mokytojams dalykininkams prognozė

Darbo vietų mokytojams dalykininkams skaičius prognozuojamas dviem būdais. **Pirma**, remiamasi mokinių skaičiaus 5-12 klasėse prognoze (2.5 skyrius) ir visų dalyko mokytojų bei mokinių skaičiaus santykio prognoze (4.2.1 skyrius). Mokinių skaičiaus prognozės duomenys yra dalinami iš prognozuojamos mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio reikšmės. Skaičiuoti du variantai: variantas A – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių

mokinių skaičius auga taip, kaip numatyta 2.4.1 skyriuje, B – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius išlieka pastovus. **Antra**, remiamasi kiekvieno dalyko ir mokinių skaičiaus santykiu (4.2.2 skyrius ir mokinių skaičiaus prognoze.

Pirmas būdas

4.2.11 lentelė

5-12 kl. mokinių ir mokytojų be mokyklų vadovų skaičiaus prognozė

Metai	Mokytojų skaičius		5-12kl. mokinių skaičius
	A variantas	B variantas	
2000	32237	32237	370493
2001	32444	32444	382259
2002	33549	33549	386795
2003	32538	32538	389007
2004	31945	31945	393096
2005	29104	29104	385434
2006*	27582	27909	369602
2007*	26065	26570	351880
2008*	24494	25153	333115
2009*	22858	23646	313149
2010*	21296	22352	296012
2011*	19920	21058	278878
2012*	18717	19928	263909
2013*	17748	19031	252028
2014*	16833	18303	242399
2015*	16106	17634	233539

* prognozė

A variantas – prognozė jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius auga.

B variantas - prognozė jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius išlieka pastovus

4.2.12 lentelėje pateikiama 5-12 klasių mokytojų skaičiaus prognozė nuo 2006 metų. Nuo 2003 m. iki 2006 m. pradinio 5-12 klasių mokytojų skaičius mažėjo. Numatoma, kad nuo 2006 m. iki 2015 m. darbo vietų dalykų mokytojams skaičius sumažės dar 39 proc. (A variantas) arba 44 proc. (B variantas). Abiem atvejais spartesnis kitimas vyktų iki 2010 metų, vėliau, maždaug nuo 2014 metų, darbo vietų skaičius pradėtų augti. Iki pat 2015 metų pokyčiai gana spartūs – kasmet darbo vietų mokytojams sumažės apie 6 proc.

4.2.121 lentelė

Darbo vietų 5-12 klasių mokytojams skaičiaus prognozės papildomi duomenys

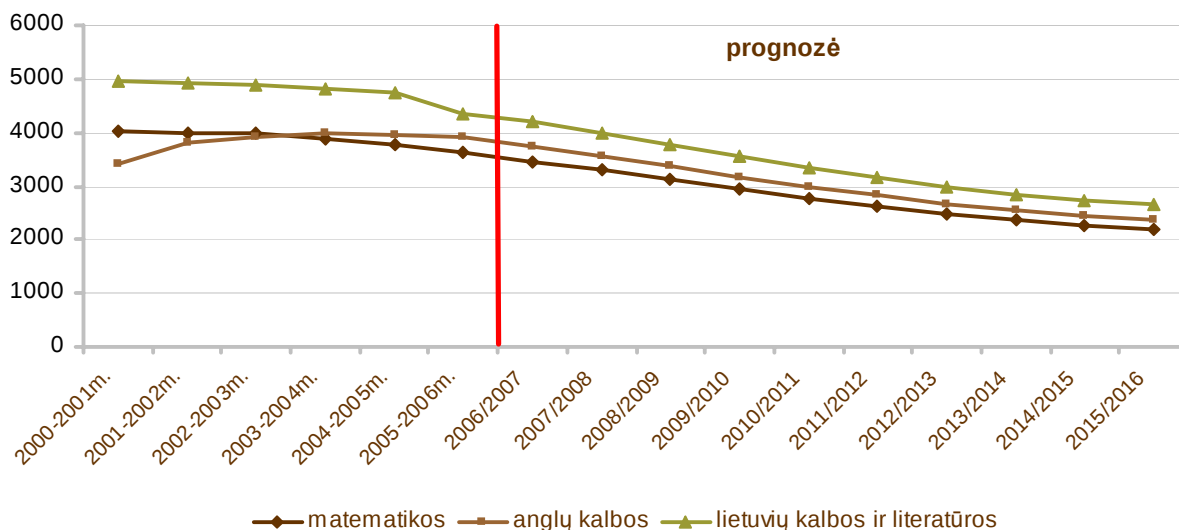
Metai	Prognozuojamas darbo vietų pokytis kasmet		Prognozuojamas prieaugio tempas lyginant su 2005 metais	
	A variantas	B variantas	A variantas	B variantas
2006*	-1520	-1200	-5%	-4%
2007*	-1520	-1340	-10%	-9%
2008*	-1570	-1420	-16%	-14%
2009*	-1640	-1510	-21%	-19%
2010*	-1560	-1290	-27%	-23%
2011*	-1380	-1290	-32%	-28%
2012*	-1200	-1130	-36%	-32%
2013*	-970	-900	-39%	-35%
2014*	-920	-730	-42%	-37%
2015*	-730	-670	-45%	-39%

Prognozės duomenys suapvalinti iki dešimčių

Antras būdas. Mokytojų skaičiaus prognozė pagal dalykus.

Prognozuojamas mokytojų skaičius gautas skaičiuojamųjų metų prognozuotą mokinių skaičių padalinus iš 2005-2006 m. vienam dalyko mokytojui tenkančių mokinių skaičiaus (dalyko koeficiento). Dalyko koeficientas gautas 2005-2006 m. mokinių skaičių padalinus iš tais metais esančio dalyko mokytojų skaičiaus. Prognozės duomenys pateikiami 4.2.9 lentelėje ir 4.2.16 - 4.2.22 diagramose.

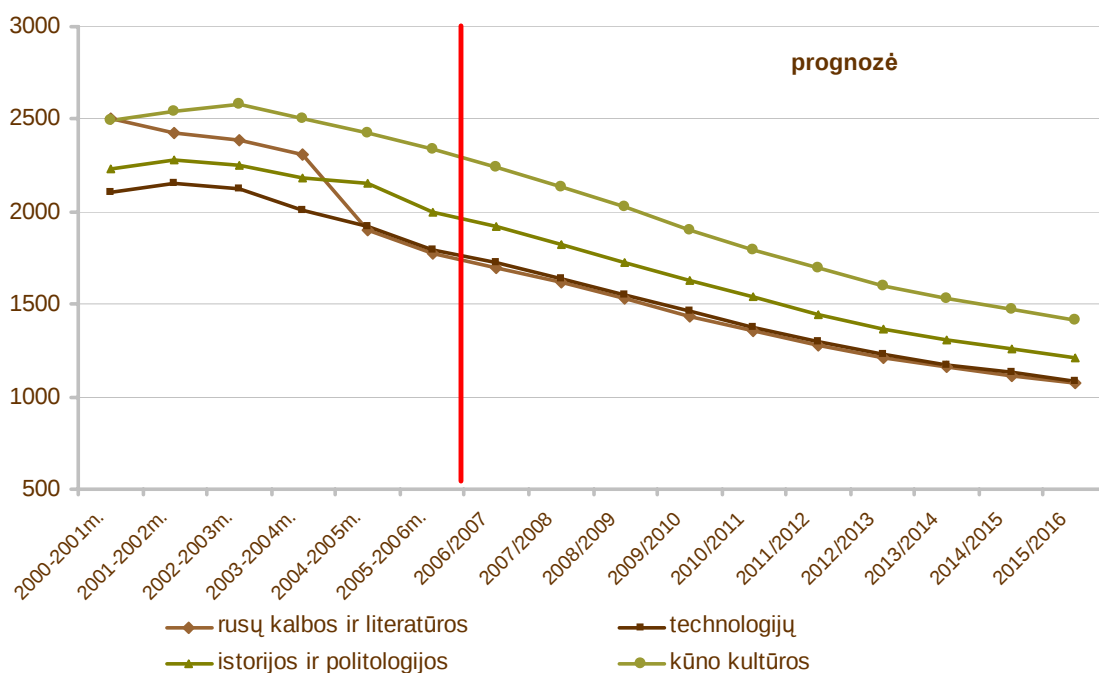
Siekiant aiškesnio diagramų vaizdo, diagramose vaizduojami dalykai ne pagal mokymosi dalyko pobūdį, o pagal panašų dalyko mokytojų skaičių. Lentelės duomenis vaizduosime grafiškai, nes tai leidžia aiškiau įvertinti dinamiką.

4.2.11 pav. Darbo vietų mokytojams dalykininkams prognozė (matematika, anglų kalba, lietuvių kalba ir literatūra)

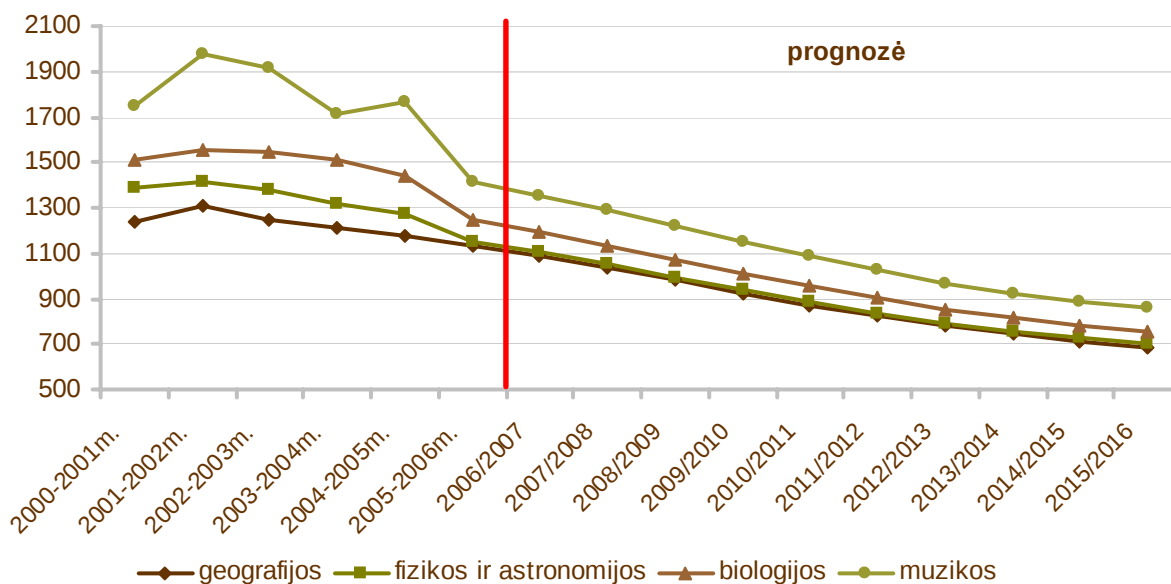
Matematikos, lietuvių ir anglų kalbos pedagogų skaičius smarkiai viršija kitų dalykų pedagogų skaičių. Darbo vietų lietuvių kalbos ir literatūros mokytojams skaičius, išliekant krūviams, kuriais mokytojai dirba šiuo metu, kasmet vidutiniškai sumažės 150, matematikos – 130. Tiesa, skaičiaus dinamika nėra tolygi, iki 2010 metų pokyčio tempai bus kiek spartesni, vėliau – sulėtės.

Nuo 2001 m. iki 2004 m. anglų kalbos mokytojų skaičius augo. Nuo 2004 m. šio dalyko mokytojų skaičius mažėja, prognozuojama, jog darbo vietų anglų kalbos mokytojams ir toliau mažės, tačiau pokyčio tempai yra kiek mažesni lyginant su lietuvių kalba ir matematika.

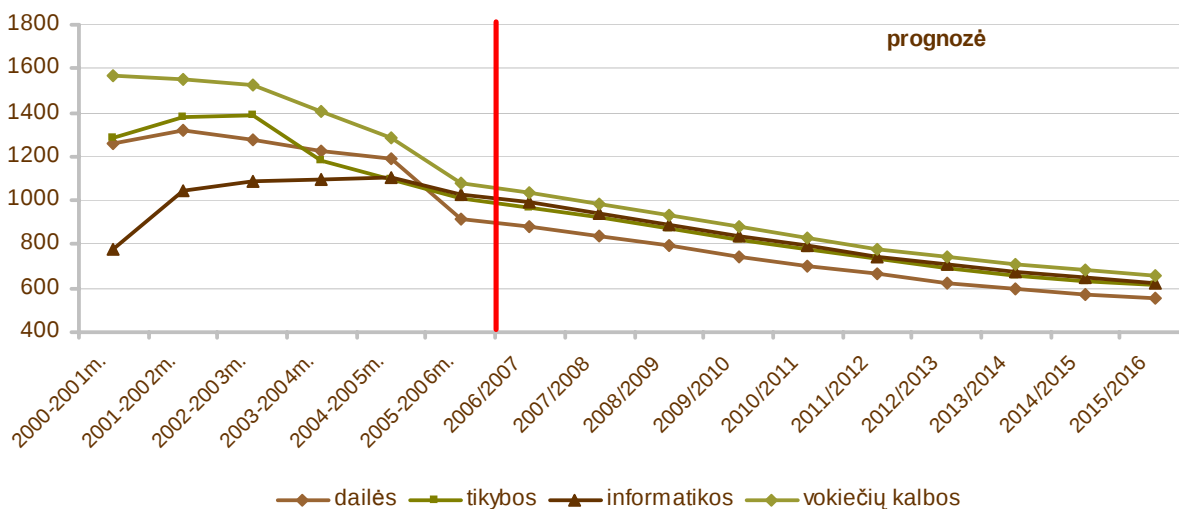
4.2.12 pav. Darbo vietų mokytojams dalykininkams prognozė (rusų kalba ir literatūra, istorija ir politologija, technologijos, kūno kultūra)

Rusų kalbos, istorijos, technologijų ir kūno kultūros pedagogų skaičiaus dinamika labai panaši. Visų šių dalykų mokytojų skaičius kinta pamažu. Darbo vietų rusų kalbos mokytojams skaičius mažėja sparčiau, lyginant su istorijos, kūno kultūros ir technologijų mokytojais. Darbo vietų rusų kalbos mokytojams skaičius, išliekant krūviams, kuriais mokytojai dirba šiuo metu, kasmet vidutiniškai sumažės 60, istorijos – 70, technologijų – 50, kūno kultūros – 80 vietų.

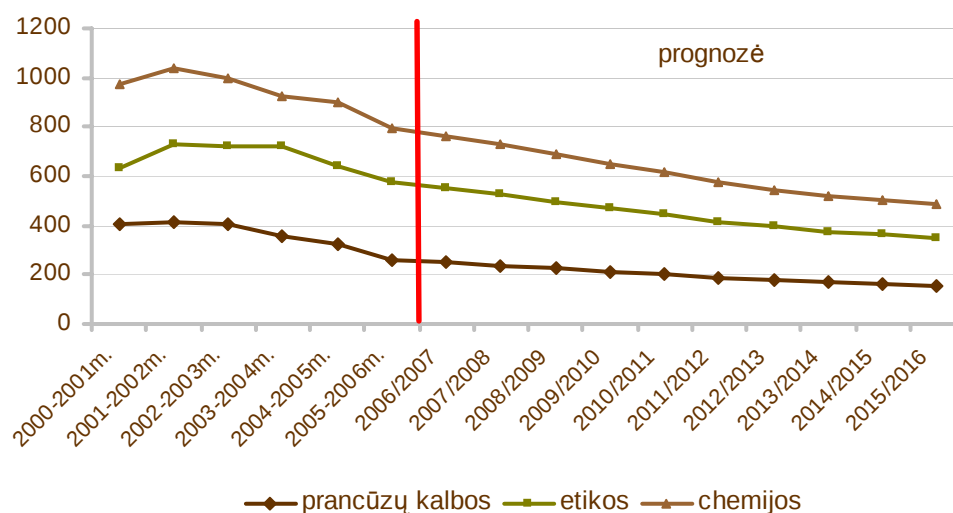
4.2.13 pav. Darbo vietų mokytojams dalykininkams prognozė (geografija, fizika, biologija, muzika)

Prognozuojama, kad darbo vietų geografijos, fizikos, biologijos mokytojams skaičius, išliekant krūviams, kuriais mokytojai dirba šiuo metu, kasmet sumažės vidutiniškai 40, muzikos – 50 vietų.

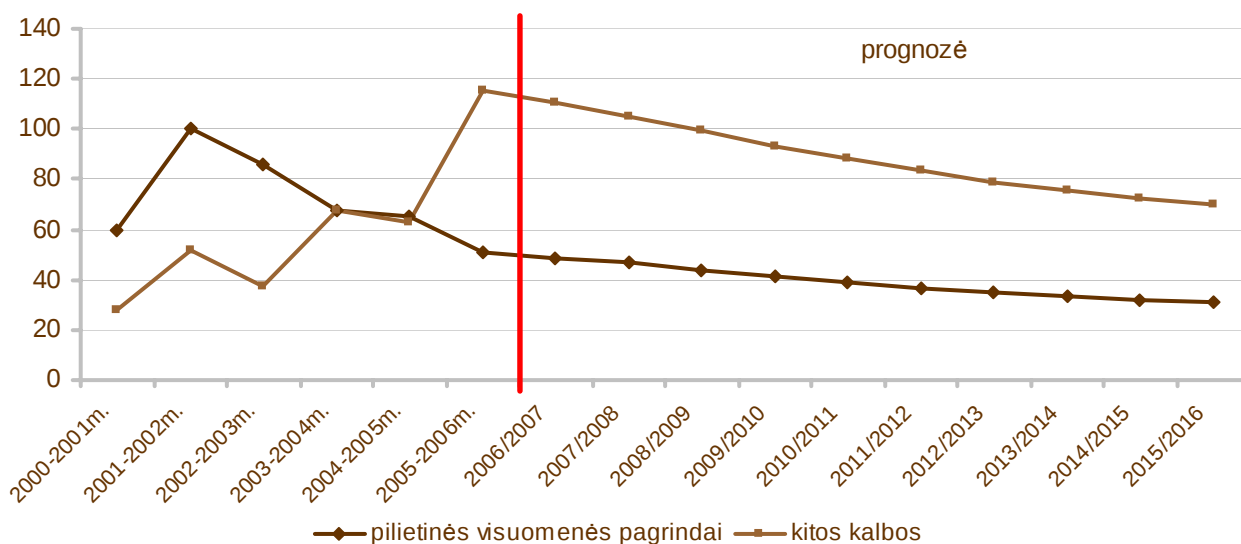
4.2.14 pav. Darbo vietų mokytojams dalykininkams prognozė

Prognozuojama, kad darbo vietų dailės, tikybos, informatikos ir vokiečių kalbos mokytojams skaičius, išliekant krūviams, kuriais mokytojai dirba šiuo metu, kasmet sumažės vidutiniškai 35 –iomis. Dailės mokytojų skaičius kinta palaipsniui, tačiau prognozuojama, jog 2016 m. dailės mokytojų bus dvigubai mažiau negu 2000 m. Atsižvelgiant į kitimo tendencijas, gali būti, kad vokiečių kalbos mokytojų skaičiaus kitimo tempai 2006 - 2007 metais bus kiek didesni, o informatikos – kiek mažesni, nei prognozuojama, tačiau galutinę prognozę tai paveiks labai nežymiai.

4.2.15 pav. Darbo vietų mokytojams dalykininkams prognozė (prancūzų kalba, etika, chemija.)

Prancūzų kalbos, etikos ir chemijos pedagogų skaičius nėra didelis. Iš grafike vaizduojamų duomenų matome, jog visų šių dalykų pedagogų skaičius mažėja. Prognozuojama, kad darbo vietų chemijos mokytojams kasmet reikės vidutiniškai 30, etikos – 20, prancūzų kalbos – 10 mažiau.

4.2.16 pav. Darbo vietų mokytojams dalykininkams prognozė

Pilietinės visuomenės pagrindų, gamtos, civilinės saugos, kitų kalbų mokytojų, kuriems šie dalykai yra pagrindiniai, skaičius 2000-2005 metais gana stipriai įvairuoja, nes paprastai šiuos dalykus mokytojai moko kaip antrą, nepagrindinį dalyką, todėl prognozuoti mokytojų skaičių labai sudėtinga, prognozė nėra tiksli. Prognozuojama, kad darbo vietų šiems mokytojams skaičius kasmet sumažės apie 5 (žr. 4.2.10 lentelę).

4.2.13 lentelė

Darbo vietų mokytojams skaičiaus pagal dalykus prognozė

Dalyko pavadinimas	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
pilietinės visuomenės pagrindai	49	47	44	41	39	37	35	33	32	31
kitos kalbos	110	105	99	93	88	83	79	75	72	70
gamtos	161	153	145	136	129	122	115	110	106	102
civilinės saugos ir saugaus eismo	175	167	158	149	141	132	125	120	115	111
prancūzų kalbos	249	237	225	211	200	188	178	170	164	158
etikos	552	526	498	468	442	417	394	377	362	349
chemijos	765	729	690	648	613	577	546	522	502	484
dailės	878	836	792	744	703	663	627	599	576	555

Dalyko pavadinimas	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013	2013-2014	2014-2015	2015-2016
tikybės	969	922	873	821	776	731	692	660	635	612
informatikos	989	941	891	838	792	746	706	674	648	625
vokiečių kalbos	1037	987	934	878	830	782	740	707	680	655
geografijos	1088	1036	981	922	872	821	777	742	714	688
fizikos ir astronomijos	1106	1053	996	937	886	834	789	754	725	699
biologijos	1193	1136	1075	1011	955	900	852	813	782	754
muzikos	1356	1291	1222	1149	1086	1023	968	925	889	857
rusų kalbos ir literatūros	1697	1616	1530	1438	1359	1281	1212	1157	1113	1072
technologijų	1722	1640	1552	1459	1379	1299	1230	1174	1130	1088
istorijos ir politologijos	1919	1827	1729	1626	1537	1448	1370	1308	1258	1212
kūno kultūros	2245	2137	2023	1902	1798	1694	1603	1531	1472	1418
matematikos	3466	3299	3123	2936	2776	2615	2475	2363	2273	2190
anglų kalbos	3739	3560	3370	3168	2994	2821	2670	2549	2452	2362
lietuvių kalbos ir literatūros	4186	3985	3772	3546	3352	3158	2989	2854	2745	2645
Iš viso :	30282	28830	27292	25657	24253	22849	21622	20649	19860	19134

4.2.9 lentelėje pateikta mokytojų darbo vietų skaičiaus pagal dalykus prognozė. Remdamiesi šia lentele, dalykų mokytojų skaičiaus kitimo dinamiką ir prognozę vaizduojame diagramose. **2015 m. numatomas bendras darbo vietų dalyko mokytojams skaičius - 19134, tai sudarys 60 proc. 2005-2006 m. bendro dalyko mokytojų skaičiaus. T. y., prognozuojama, kad darbo vietų dalykų mokytojams skaičius šiuo laikotarpiu sumažės maždaug 10 tūkst.**

4.2.14 lentelė

Darbo vietų dalykų mokytojams skaičiaus prognozės papildomi duomenys

Dalyko pavadinimas	Absoliutus pokytis nuo 2005 iki 2010	Absoliutus pokytis nuo 2005 iki 2015	Vidutinis absoliutus pokytis kasmet
pilietinės visuomenės pagrindai	-12	-20	-2
kitos kalbos	-27	-45	-4
gamtos	-39	-66	-6
civilinės saugos ir saugaus eismo	-42	-72	-7
prancūzų kalbos	-60	-102	-9
etikos	-134	-227	-21
chemijos	-185	-314	-29
dailės	-213	-361	-33
tikybės	-234	-398	-36
informatikos	-239	-406	-37
vokiečių kalbos	-251	-426	-39
geografijos	-263	-447	-41
fizikos ir astronomijos	-267	-454	-41
biologijos	-289	-490	-45
muzikos	-328	-557	-51
rusų kalbos ir literatūros	-411	-698	-63
technologijų	-417	-708	-64
istorijos ir politologijos	-464	-789	-72
kūno kultūros	-543	-923	-84
matematikos	-838	-1424	-129
anglų kalbos	-905	-1537	-140
lietuvių kalbos ir literatūros	-1013	-1720	-156
Iš viso:	-7326	-12445	-1131

4.2.10 lentelėje pateikiami mokytojų skaičiaus prognozės papildomi duomenys. Nuo 2005-2006 m. iki 2015-2016 m. daugiausiai sumažės lietuvių kalbos, anglų kalbos, matematikos mokytojų. Nuo 2005-2006 m. iki 2015-2016 m. bendras darbo vietų dalyko mokytojams skaičius sumažės 12445 mokytojais, šiek tiek sparčiau darbo vietų skaičius mažės iki 2010 metų. Šios darbo vietų prognozės galioja tik tiek, kiek išlieka situacija ir tendencijos, kurios yra šiuo metu. Pavyzdžiui, jei mokytojų darbo krūvis, kuriuo mokytojai dirba šiuo metu, vidutiniškai sumažėtų viena kontaktine valanda, mokytojų 2015 metais reikėtų 800 daugiau nei prognozuojama.

4.2.5 Darbo vietų visiems mokytojams prognozė. Apibendrinti duomenys.

Šiame skyrelyje pateikiami apibendrinti skyrelių 4.2.3 ir 4.2.4 duomenys. Skaičiuoti du variantai: variantas A – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius auga taip, kaip numatyta 2.4.1 skyriuje, B – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius išlieka pastovus. Grafinis darbo vietų pradinį klasių mokytojams ir mokytojams dalykininkams vietų skaičiaus prognozės vaizdas pateikiamas 4.2.17 paveiksle.

4.2.15 lentelė

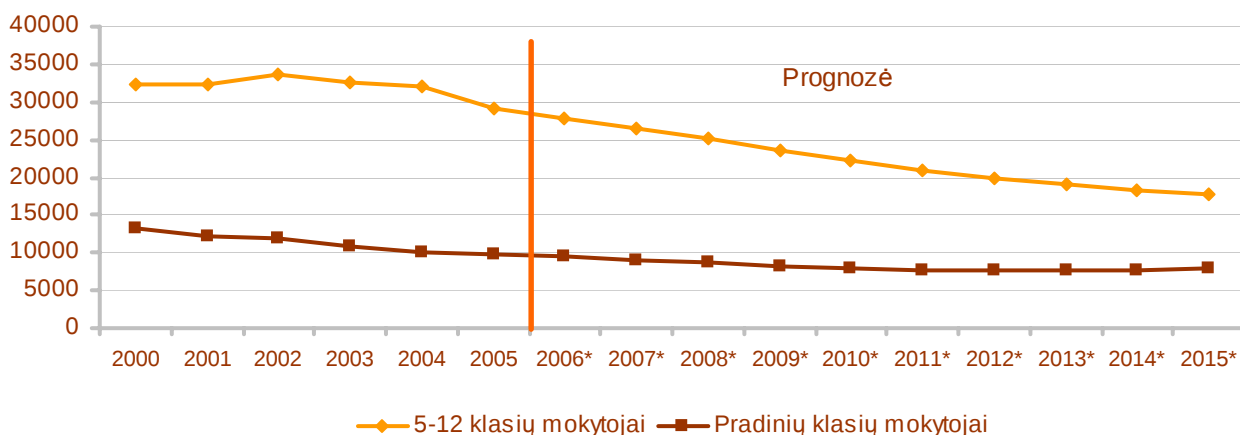
Darbo vietų visiems mokytojams prognozė

Metai	Mokytojų skaičius		Mokinių skaičius
	A variantas	B variantas	
2000	45562	45562	578679
2001	44631	44631	576377
2002	45390	45390	567429
2003	43314	43314	556304
2004	41971	41971	548507
2005	38934	38934	535080
2006*	37018	37392	513962
2007*	35072	35622	489677
2008*	33152	33855	465586
2009*	31074	31957	439677
2010*	29102	30300	417010
2011*	27497	28773	396326
2012*	26173	27568	380217
2013*	25205	26720	369088
2014*	24325	26079	360769
2015*	23725	25591	354675

*prognozė

A variantas – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius auga.

B variantas – prognozė, jei vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius išlieka pastovus

4.2.17 pav. Darbo vietų visiems mokytojams bendrojo lavinimo mokykloje prognozė

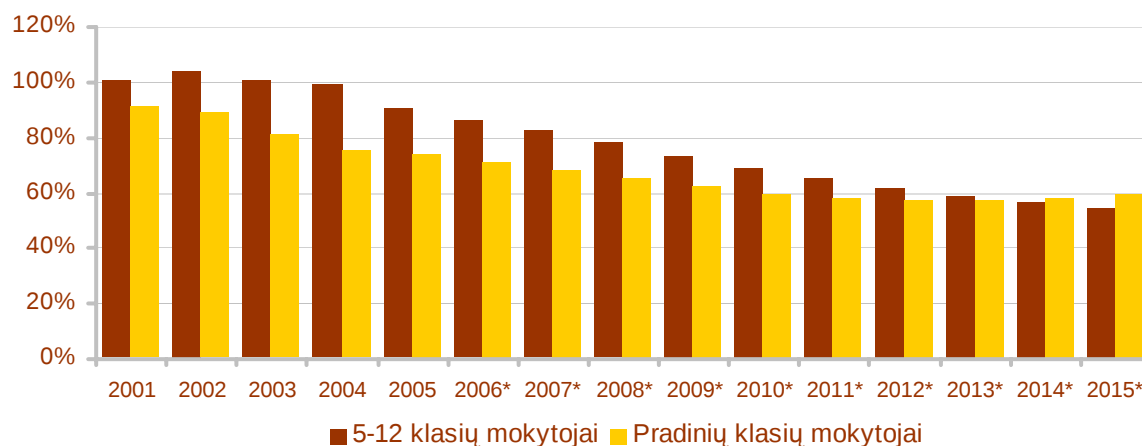
4.2.12 lentelėje pateikiama darbo vietų bendrojo lavinimo mokytojams skaičiaus prognozė nuo 2006 metų. Nuo 2002 m. iki 2006 m. pradinį klasių ir 5-12 klasių mokytojų skaičius mažėjo. Numatoma, kad nuo 2006 m. iki 2015 m. darbo vietų dalykų mokytojams skaičius sumažės dar 39 proc. (A variantas) arba 34 proc. (B variantas). Abiem atvejais spartesnis kitimas vyktų iki 2013 metų. Lygindami pradinį klasių mokytojų ir mokytojų – dalykininkų darbo vietų augimo tempus, galime pastebėti, kad mokytojų dalykininkų mažės sparčiau nei pradinį klasių mokytojų. Pradinį klasių mokytojų pradėjo mažėti nuo 2000 metų, o mokytojų dalykininkų – nuo 2004 metų.

Darbo vietų visiems mokytojams prognozės papildomi duomenys

Metai	Prognozuojamas darbo vietų pokytis kasmet		Prognozuojamas prieaugio tempas lyginant su 2005 metais	
	A variantas	B variantas	A variantas	B variantas
2006*	-1920	-1540	-5%	-4%
2007*	-1950	-1770	-10%	-9%
2008*	-1920	-1770	-15%	-13%
2009*	-2080	-1900	-20%	-18%
2010*	-1970	-1660	-25%	-22%
2011*	-1610	-1530	-29%	-26%
2012*	-1330	-1210	-33%	-29%
2013*	-970	-850	-35%	-31%
2014*	-880	-640	-38%	-33%
2015*	-600	-490	-39%	-34%

Prognozės duomenys suapvalinti iki dešimčių

4.2.18 pav. Mokinių ir mokytojų skaičiaus prognozė. Augimo tempai apskaičiuoti baziniu būdu lyginant su 2005 metais. (A variantas)

4.2.18. Darbo vietų mokytojams prognozė savivaldybėse

Metodika. Mokytojų darbo vietų skaičiaus prognozės pagrindą sudaro mokytojų skaičiaus ir mokinių skaičiaus santykio savivaldybėse ekstrapoliavimas ir mokinių skaičiaus savivaldybėje prognozė (2.5 skyrius). Duomenų apie mokytojų skaičių šaltinis – statistikos departamento internetinė duomenų bazė. Duomenų apie mokinių skaičių (mokinių skaičiaus prognozei) šaltinis – ŠVIS. Yra postuliuojama, kad mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis nekinta ir prognozuojant mokinių skaičiaus prognozės duomenys kiekviename rajone yra dauginami iš šio koeficiento. Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykį nuspręsta laikyti fiksuotu prieš tai atlikus šio rodiklio dinamikos analizę savivaldybėse 2000 – 2005 metais. Kadangi mokytojų skaičiaus statistika ŠVIS duomenų bazėse, iš kur imami duomenys apie mokinių skaičių klasėse ir jų pagrindu atliekama prognozė, šiek tiek nesutampa su STD duomenų bazėse pateiktais skaičiais (būtent šios bazės duomenimis naudojantis buvo skaičiuotas mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis), buvo įvestos mokinių skaičiaus prognozės savivaldybėse pataisos.

Mokinių skaičius, tenkantis vienam mokytojui, atskirose savivaldybėse 2005 m. ėgijo reikšmės nuo 8,2 iki 15,3. Didžiausias mokinių skaičius tenkantis vienam mokytojui 2005m. yra Panevėžio miesto sav., Akmenės rajono sav. (po 15,4 vaikų vienam pedagogui), Šiaulių miesto sav., Plungės rajono sav. (po 14,3 mokinių vienam mokytojui). Mažiausias mokinių skaičius, tenkantis vienam mokytojui, yra Vilniaus r. sav. (8,2 mokinio vienam mokytojui), Šalčininkų r. sav. (8,5), Neringos sav., Alytaus r. sav. Panevėžio miesto savivaldybėje vienam dirbančiam mokytojui tenkantis mokinių skaičius vienas didžiausių šalyje, tačiau Panevėžio rajono savivaldybėje vienam mokytojui tenkantis mokinių skaičius nėra didelis - 9,7 mokinio vienam mokytojui.

38 proc. savivaldybių mokinių skaičius, tenkantis vienam pedagogui 2005 metais, lyginant su 2000 m. sumažėjo, o 62 proc. savivaldybių šis skaičius bent maža dalimi išaugo. Siekiant įvertinti mokinių, tenkančių vienam mokytojui, skaičiaus kitimą buvo skaičiuotas šio rodiklio reikšmių skirtumas 2005m. ir 2000m. Tokiu būdu, galime įvertinti, kiek pakito vienam mokytojui tenkantis mokinių skaičius per penkerius metus. Bendras Lietuvos Respublikos mokinių skaičiaus ir mokytojų santykis per šį laikotarpį vienam pedagogui išaugo 0,10 mokinio. Šis bendras pokytis nėra didelis, tačiau atskirose savivaldybėse stebimi gana ryškūs svyravimai. (žr. 4.2.14 lentelę). Minėtu laikotarpiu labiausiai vienam pedagogui tenkantis mokinių skaičius sumažėjo Birštono sav. (1,72 mokinio), Radviliškio r. sav. (1,56 mokinio), Rietavo sav. (1,24 mokinio), taip pat gana ryškus sumažėjimas stebimas Panevėžio r. sav. (0,93), Kazlų Rūdos sav.(0,90), Visagino sav. (0,77). Dalyje savivaldybių vienam mokytojui tenkantis mokinių skaičius padidėjo. Ryškiausias augimas įvyko Trakų r. sav., kur vienam mokytojui tenkantis mokinių skaičius padidėjo 1,58 mokinio, taip pat Druskininkų sav., Šiaulių r. sav. Skuodo r. sav., Biržų r. sav., Elektrėnų sav. Mažiausi pokyčiai per penkerius metus pastebėti Vilkaviškio r. sav. (mokinių skaičius tenkantis vienam pedagogui padidėjo tik 0,03 mokinio), Telšių r. sav. Mokinių skaičiaus, tenkančio vienam mokytojui, dinamika 2000 m. - 2005m. Pasvalio r. sav., Palangos m. sav., Zarasų r. sav. yra artima bendram Lietuvos Respublikos šio skaičiaus pokyčiui.

4.2.17 lentelė

Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio dinamikos duomenys savivaldybėse 2005m.

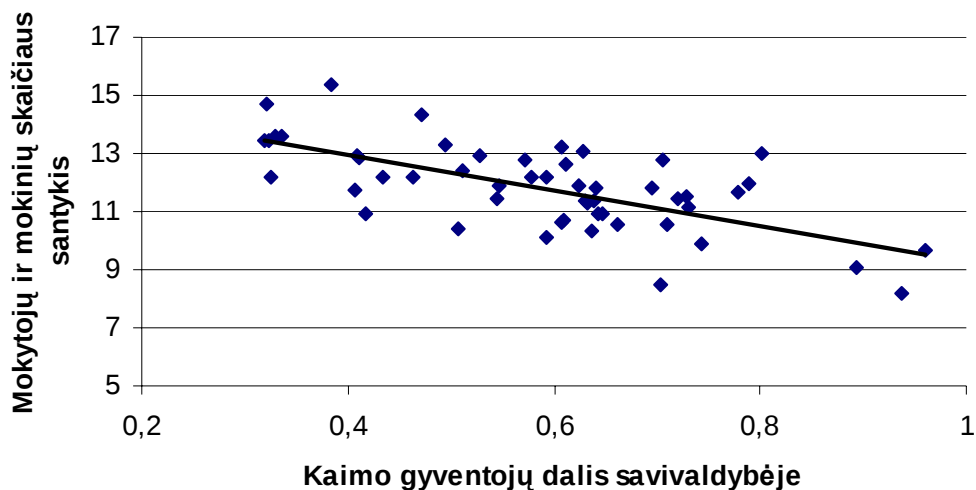
Teritorija	Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis 2005 metais	Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio 2000 m. ir 2005 m. skirtumas	Standartinis nuokrypis	Vidurkis	Variacijos koeficientas
Lietuvos Respublika	12,57	0,10	0,15	12,33	0,012
Alytaus apskritis	12,62	0,39	0,13	12,44	0,011
Alytaus m. sav.	15,83	-0,60	0,43	15,94	0,027
Alytaus r. sav.	9,07	0,54	0,45	8,64	0,052
Druskininkų sav.	14,67	1,55	0,56	13,88	0,041
Lazdijų r. sav.	9,92	0,34	0,36	9,64	0,037
Varėnos r. sav.	10,94	0,41	0,56	11,43	0,049
Kauno apskritis	13,10	-0,10	0,31	12,82	0,024
Birštono sav.	12,92	-1,72	1,09	12,63	0,086
Jonavos r. sav.	13,61	-0,17	0,21	13,94	0,015
Kaišiadorių r. sav.	11,27	0,45	0,29	11,03	0,027
Kauno m. sav.	14,14	-0,24	0,58	13,66	0,042
Kauno r. sav.	12,00	-0,12	0,25	11,77	0,021
Kėdainių r. sav.	12,43	0,19	0,13	12,30	0,011
Prienų r. sav.	11,34	0,31	0,32	11,11	0,028
Raseinių r. sav.	11,36	-0,21	0,24	11,39	0,021
Klaipėdos apskritis	12,72	-0,25	0,12	12,75	0,010
Klaipėdos m. sav.	12,88	-0,72	0,30	13,16	0,023
Klaipėdos r. sav.	11,81	-0,60	0,28	12,24	0,023
Kretingos r. sav.	13,28	0,42	0,24	13,20	0,018
Neringos sav.	9,17	0,15	0,50	8,70	0,057
Palangos m. sav.	12,54	0,12	0,88	11,98	0,074
Skuodo r. sav.	11,79	1,20	0,46	11,06	0,042
Šilutės r. sav.	13,20	-0,15	0,27	13,01	0,021
Marijampolės apskritis	12,37	-0,09	0,17	12,47	0,014
Kalvarijos sav.	13,07	0,81	0,37	12,85	0,028
Kazlų Rūdos sav.	10,43	-0,90	0,94	11,02	0,086
Marijampolės sav.	13,46	-0,47	0,32	13,78	0,023
Šakių r. sav.	11,41	0,29	0,16	11,40	0,014
Vilkaviškio r. sav.	12,18	0,03	0,13	12,11	0,011
Panevėžio apskritis	12,96	0,30	0,23	12,78	0,018
Biržų r. sav.	12,94	1,19	0,39	12,34	0,031
Kupiškio r. sav.	10,63	0,42	0,22	10,32	0,021
Panevėžio m. sav.	15,33	0,19	0,28	15,33	0,018
Panevėžio r. sav.	9,67	-0,93	0,67	9,73	0,069
Pasvalio r. sav.	12,80	0,12	0,27	12,61	0,021
Rokiškio r. sav.	11,92	0,85	0,46	11,78	0,039

Teritorija	Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis 2005 metais	Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio 2000 m. ir 2005 m. skirtumas	Standartinis nuokrypis	Vidurkis	Variacijos koeficientas
Šiaulių apskritis	12,71	0,47	0,19	12,45	0,015
Akmenės r. sav.	15,35	0,83	0,41	14,65	0,028
Joniškio r. sav.	12,77	0,86	0,42	12,20	0,035
Kelmės r. sav.	10,90	0,73	0,35	10,54	0,033
Pakruojo r. sav.	11,52	0,22	0,13	11,49	0,012
Radviliškio r. sav.	11,46	-1,56	0,64	12,39	0,052
Šiaulių m. sav.	14,33	0,59	0,37	13,96	0,027
Šiaulių r. sav.	11,18	1,51	0,60	10,47	0,057
Tauragės apskritis	12,15	-0,02	0,17	12,08	0,014
Jurbarko r. sav.	10,69	-0,63	0,36	11,04	0,032
Pagėgių sav.	11,66	0,37	0,77	11,82	0,065
Šilalės r. sav.	12,98	0,61	0,22	12,65	0,018
Tauragės r. sav.	12,87	-0,10	0,33	12,59	0,026
Telšių apskritis	13,14	-0,22	0,17	13,18	0,013
Mažeikių r. sav.	13,44	-0,24	0,20	13,33	0,015
Plungės r. sav.	14,34	-0,14	0,29	14,70	0,020
Rietavo sav.	11,92	-1,24	0,94	12,58	0,075
Telšių r. sav.	12,20	-0,09	0,31	12,11	0,026
Utenos apskritis	11,42	0,18	0,09	11,32	0,008
Anykščių r. sav.	12,62	0,44	0,17	12,45	0,013
Ignalinos r. sav.	10,54	0,57	0,29	10,50	0,027
Molėtų r. sav.	10,57	0,34	0,73	10,02	0,073
Utenos r. sav.	12,15	0,39	0,27	12,10	0,022
Visagino sav.	11,37	-0,77	0,30	11,63	0,026
Zarasų r. sav.	10,10	0,12	0,12	10,14	0,011
Vilniaus apskritis	12,12	0,18	0,33	11,62	0,028
Elektrėnų sav.	13,62	1,01	0,55	13,30	0,041
Šalčininkų r. sav.	8,48	-0,62	0,39	8,73	0,044
Širvintų r. sav.	10,32	0,34	0,24	10,27	0,023
Švenčionių r. sav.	10,93	0,17	0,49	10,66	0,046
Trakų r. sav.	12,22	1,58	0,69	11,47	0,060
Ukmergės r. sav.	11,77	0,35	0,73	11,05	0,066
Vilniaus m. sav.	13,69	0,27	0,58	12,90	0,045
Vilniaus r. sav.	8,21	-0,31	0,36	8,25	0,044

Variacijos koeficientas leidžia įvertinti, kiek atskirų metų duomenys savivaldybėje (ar apskrityje) skiriasi nuo bendro kelių metų vidurkio. Neringos sav., Pagėgių sav., Ukmergės r. sav., Molėtų r. sav., Palangos m. sav. mokinių skaičiaus, tenkančio vienam mokytojui pokyčiai nėra dideli, tačiau variacijos koeficientas didelis. Vadinasi, mokinių skaičius tenkantis vienam mokytojui šiose savivaldybėse kasmet svyravo.

Taigi savivaldybėse nėra bendro mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio kitimo dėsninio. Pagal šio rodiklio dinamiką galima išskirti 4 savivaldybių grupes: 1) savivaldybės, kuriose mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis nuolat augo, 2) savivaldybes, kuriose šis santykis nuolat mažėjo, 3) savivaldybes, kuriose santykis išliko daugiau ar mažiau pastovus ir 4) savivaldybes, kurioms būdingi šio koeficiento svyravimai.

Analizuojant rodiklio dydį, galima pastebėti, kad jis priklauso nuo to, kiek savivaldybės teritorijoje gyventojų yra susitelkę miestuose, kiek gyvena kaimo vietovėse. Buvo skaičiuotas koreliacijos koeficientas tarp mokytojų ir mokinių skaičiaus santykio ir kaimo gyventojų dalies savivaldybėse (atmetus miestų savivaldybes). Jis yra lygus -0,68. Reiškia, stebima vidutinio stiprumo tendencija, kad vietovėse, kuriose kaimo gyventojų dalis yra didesnė, vienam mokytojui tenka mažiau moksleivių. Kaimo gyventojų dalies rodiklis savivaldybėje paaiškina 46 proc. moksleivių ir mokytojų santykio koeficientų įvairovės. 4.2.23 pav. vaizduojamas minėtų požymių ryšys. Taškai diagramoje žymi savivaldybes.

4.2.19 pav. Kaimo gyventojų dalies ir mokytojų ir mokinių skaičiaus santykio ryšys.

Progozei naudojamo rodiklio – mokytojų ir mokinių skaičiaus santykio – kitimas gali gerokai pakoreguoti mokytojų darbo vietų skaičiaus prognozę. Pvz., 2006 metais šalies mastu rodikliui išaugus 0,1, būtų prognozuojama maždaug 300 mokytojų mažiau. Tačiau, nežinant mokyklų tinklo pertvarkos kiekvienoje savivaldybėje perspektyvų, šio rodiklio kitimą prognozuoti yra sudėtinga, o ekstrapoliavimas laiko eilučių statistinių metodų būdu būtų nepagrįstas. Todėl **racionaliausia prognozei naudoti 2005 m. santykio reikšmę.** Šia prasme, rajonų savivaldybių švietimo specialistai, žinodami tendencijas, gali prognozuoti tiksliau.

4.2.18 lentelė

**Mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis savivaldybėse 2005 m.
(koeficientas, taikomas prognozuojant mokytojų skaičių)**

	Mokytojų skaičius	Mokinių skaičius	Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis
Lietuvos Respublika	42854	538541	12,57
Alytaus apskritis	2282	28808	12,62
Alytaus m. sav.	801	12680	15,83
Alytaus r. sav.	392	3554	9,07
Druskininkų sav.	286	4196	14,67
Lazdijų r. sav.	400	3969	9,92
Varėnos r. sav.	403	4409	10,94
Kauno apskritis	7930	103857	13,10
Birštono sav.	66	853	12,92
Jonavos r. sav.	624	8490	13,61
Kaišiadorių r. sav.	480	5409	11,27
Kauno m. sav.	3891	55025	14,14
Kauno r. sav.	995	11942	12,00
Kėdainių r. sav.	802	9970	12,43
Prienų r. sav.	464	5264	11,34
Raseinių r. sav.	608	6904	11,36
Klaipėdos apskritis	4758	60510	12,72
Klaipėdos m. sav.	2200	28343	12,88
Klaipėdos r. sav.	577	6812	11,81
Kretingos r. sav.	591	7851	13,28
Neringos sav.	35	321	9,17
Palangos m. sav.	239	2997	12,54
Skuodo r. sav.	384	4527	11,79
Šilutės r. sav.	732	9659	13,20
Marijampolės apskritis	2576	31857	12,37
Kalvarijos sav.	184	2404	13,07
Kazlų Rūdos sav.	226	2358	10,43
Marijampolės sav.	905	12177	13,46

	Mokytojų skaičius	Mokinių skaičius	Mokinių ir mokytojų skaičiaus santykis
Šakių r. sav.	575	6561	11,41
Vilkaviškio r. sav.	686	8357	12,18
Panevėžio apskritis	3662	47466	12,96
Biržų r. sav.	424	5487	12,94
Kupiškio r. sav.	364	3871	10,63
Panevėžio m. sav.	1356	20783	15,33
Panevėžio r. sav.	516	4990	9,67
Pasvalio r. sav.	448	5733	12,80
Rokiškio r. sav.	554	6602	11,92
Šiaulių apskritis	4634	58887	12,71
Akmenės r. sav.	340	5220	15,35
Joniškio r. sav.	404	5158	12,77
Kelmės r. sav.	587	6399	10,90
Pakruojo r. sav.	403	4644	11,52
Radviliškio r. sav.	715	8197	11,46
Šiaulių m. sav.	1539	22048	14,33
Šiaulių r. sav.	646	7221	11,18
Tauragės apskritis	1896	23039	12,15
Jurbarko r. sav.	550	5877	10,69
Pagėgių sav.	176	2053	11,66
Šilalės r. sav.	484	6280	12,98
Tauragės r. sav.	686	8829	12,87
Telšių apskritis	2437	32033	13,14
Mažeikių r. sav.	904	12152	13,44
Plungės r. sav.	572	8201	14,34
Rietavo sav.	158	1883	11,92
Telšių r. sav.	803	9797	12,20
Utenos apskritis	2336	26679	11,42
Anykščių r. sav.	406	5124	12,62
Ignalinos r. sav.	273	2878	10,54
Molėtų r. sav.	341	3603	10,57
Utenos r. sav.	634	7705	12,15
Visagino sav.	377	4288	11,37
Zarasų r. sav.	305	3081	10,10
Vilniaus apskritis	10343	125405	12,12
Elektrėnų sav.	314	4276	13,62
Šalčininkų r. sav.	746	6329	8,48
Širvintų r. sav.	307	3169	10,32
Švenčionių r. sav.	435	4756	10,93
Trakų r. sav.	474	5791	12,22
Ukmergės r. sav.	595	7006	11,77
Vilniaus m. sav.	5969	81745	13,69
Vilniaus r. sav.	1503	12333	8,21

Prognozuojama, kad nuo 2005 m. iki 2015 m. bendras darbo vietų mokytojams skaičius Lietuvoje sumažės apie 13 tūkst., kas sudaro 31 proc. 2005 m. lygio. 4.2.16 lentelėje pateikta mokytojų skaičiaus prognozė pagal savivaldybes. Beveik visoms savivaldybėms būdingas kasmet mažėjantis pedagogų skaičius. Keletui savivaldybių maždaug nuo 2012-2013 metų prognozuojama santykinė pedagogų skaičiaus stabilizacija: Neringos sav., Šalčininkų r. sav., Vilniaus r. sav., Vilniaus m. sav., Panevėžio r. sav., Visagino sav., Klaipėdos m. sav., Alytaus r. sav., Elektrėnų sav., Klaipėdos r. sav., Pagėgių sav., Jonavos r. sav. Vis dar santykinai žymus savivaldybių bendrojo lavinimo mokyklose dirbančių mokytojų skaičiaus mažėjimas (maždaug po 4 procentus per metus) šiuo laikotarpiu prognozuojamas Prienų r. sav., Alytaus m. sav., Tauragės r. sav., Utenos r. sav., Skuodo r. sav., Palangos m. sav., Šakių r. sav. **Pastaba. Prognozuojama postuluoiant, kad išliks 2005 metais stebimos tendencijos.**

Darbo vietų mokytojams skaičiaus savivaldybėse prognozė

	2005 m.*	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Akmenės r. sav.	340	325	313	296	279	263	247	232	223	216	209
Alytaus m. sav.	801	779	748	710	672	637	603	571	544	524	506
Alytaus r. sav.	392	374	360	345	326	313	299	290	286	283	281
Anykščių r. sav.	406	387	367	348	324	305	285	271	260	253	247
Birštono sav.	66	62	60	56	52	48	43	41	39	39	38
Biržų r. sav.	424	409	391	371	352	333	314	297	284	275	266
Druskininkų sav.	286	274	257	240	220	203	186	175	168	163	160
Elektrėnų sav.	314	297	281	263	247	233	223	216	213	210	208
Ignalinos r. sav.	273	264	252	239	226	214	203	194	189	183	181
Jonavos r. sav.	624	605	587	566	537	512	492	478	468	462	457
Joniškio r. sav.	404	389	371	349	331	315	300	286	274	267	261
Jurbarko r. sav.	550	527	500	471	439	413	389	370	357	347	340
Kaišiadorių r. sav.	480	462	447	427	405	387	367	355	347	340	336
Kalvarijos sav.	184	179	173	166	160	152	145	138	132	127	124
Kauno m. sav.	3891	3769	3621	3467	3311	3166	3041	2945	2890	2834	2798
Kauno r. sav.	995	960	923	887	845	813	775	750	731	714	702
Kazlų Rūdos sav.	226	218	206	199	187	183	177	170	167	163	161
Kėdainių r. sav.	802	766	741	709	670	640	612	591	579	569	561
Kelmės r. sav.	587	566	539	513	485	463	436	416	398	387	375
Klaipėdos m. sav.	2200	2078	1961	1863	1751	1652	1582	1534	1510	1498	1494
Klaipėdos r. sav.	577	567	551	527	500	479	462	449	439	436	432
Kretingos r. sav.	591	568	550	519	491	468	446	429	416	409	403
Kupiškio r. sav.	364	347	334	316	297	279	261	248	239	232	226
Lazdijų r. sav.	400	385	370	355	334	314	296	286	279	275	273
Marijampolės sav.	905	882	847	811	770	739	704	677	654	637	622
Mažeikių r. sav.	904	873	839	793	750	706	671	639	617	599	585
Molėtų r. sav.	341	332	319	306	290	273	258	246	236	230	224
Neringos sav.	35	33	32	29	27	25	26	25	26	27	27
Pagėgių sav.	176	169	162	153	146	136	130	125	123	121	120
Pakruojo r. sav.	403	390	374	355	336	320	304	292	282	276	271
Palangos m. sav.	239	228	215	204	189	180	168	160	150	144	139
Panevėžio m. sav.	1356	1294	1231	1161	1089	1020	965	921	887	859	838
Panevėžio r. sav.	516	500	480	463	445	431	417	413	408	409	410
Pasvalio r. sav.	448	432	414	396	374	355	333	314	300	291	282
Plungės r. sav.	572	549	521	488	456	428	405	384	367	355	343
Prienų r. sav.	464	447	431	413	394	374	354	337	322	309	299
Radviliškio r. sav.	715	684	648	613	578	548	522	500	486	472	463
Raseinių r. sav.	608	585	560	538	509	484	462	443	427	415	407
Rietavo sav.	158	149	144	134	125	119	113	108	104	101	99
Rokiškio r. sav.	554	531	504	477	448	419	394	373	359	348	338
Skuodo r. sav.	384	370	351	330	304	285	268	252	240	230	222
Šakių r. sav.	575	557	534	510	482	455	429	403	381	364	349
Šalčininkų r. sav.	746	698	676	646	615	593	577	583	591	599	607
Šiaulių m. sav.	1539	1474	1410	1341	1259	1183	1117	1060	1025	998	975
Šiaulių r. sav.	646	622	595	565	534	510	488	465	449	437	425
Šilalės r. sav.	484	467	450	426	401	380	355	335	320	310	300
Šilutės r. sav.	732	701	669	633	596	567	543	523	507	494	483
Širvintų r. sav.	307	293	282	268	251	236	222	213	206	200	194
Švenčionių r. sav.	435	421	397	380	362	342	326	309	299	288	282
Tauragės r. sav.	686	657	621	585	544	514	482	455	435	416	403
Telšių r. sav.	803	774	742	703	661	619	592	571	557	549	545
Trakų r. sav.	474	456	441	419	397	373	357	341	333	329	324

	2005 m.*	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.	2013 m.	2014 m.	2015 m.
Ukmergės r. sav.	595	571	543	516	483	455	430	411	399	388	383
Utenos r. sav.	634	610	575	547	509	473	441	413	395	378	365
Varėnos r. sav.	403	389	377	362	340	327	311	298	291	286	282
Vilkaviškio r. sav.	686	666	644	618	590	564	538	519	504	494	483
Vilniaus m. sav.	5969	5771	5568	5345	5132	4961	4826	4760	4748	4752	4790
Vilniaus r. sav.	1503	1450	1397	1343	1272	1220	1186	1176	1178	1189	1199
Visagino sav.	377	340	308	283	260	248	237	231	227	226	226
Zarasų r. sav.	305	290	278	265	249	235	222	213	208	204	202
Lietuvos Respublika	42854	41212	39482	37621	35608	33882	32357	31220	30473	29930	29545

* faktas

4.2.17 lentelėje pateikti papildomi mokytojų skaičiaus prognozės duomenys. Mokytojų skaičiaus pokytis parodo, kiek gali sumažėti mokytojų skaičius nurodytu laikotarpiu. Vidutinis mokytojų skaičiaus pokytis parodo, kiek vidutiniškai mokytojų gali sumažėti rajone kasmet (jei kasmet sumažėtų tas pats mokytojų skaičius). Mokytojų skaičiaus prieaugio tempas reiškia, kokią dalį nuo bendro mokytojų skaičiaus savivaldybėje sudaro prognozuojamas mokinių skaičiaus pokytis. Vidutinis mokytojų skaičiaus prieaugio tempas parodo, koks procentas mokytojų vidutiniškai sumažėja per vienerius metus. **Pastaba. Prognozuojama postuluoiant, kad išliks 2005 metais stebimos tendencijos.**

4.2.20 lentelė

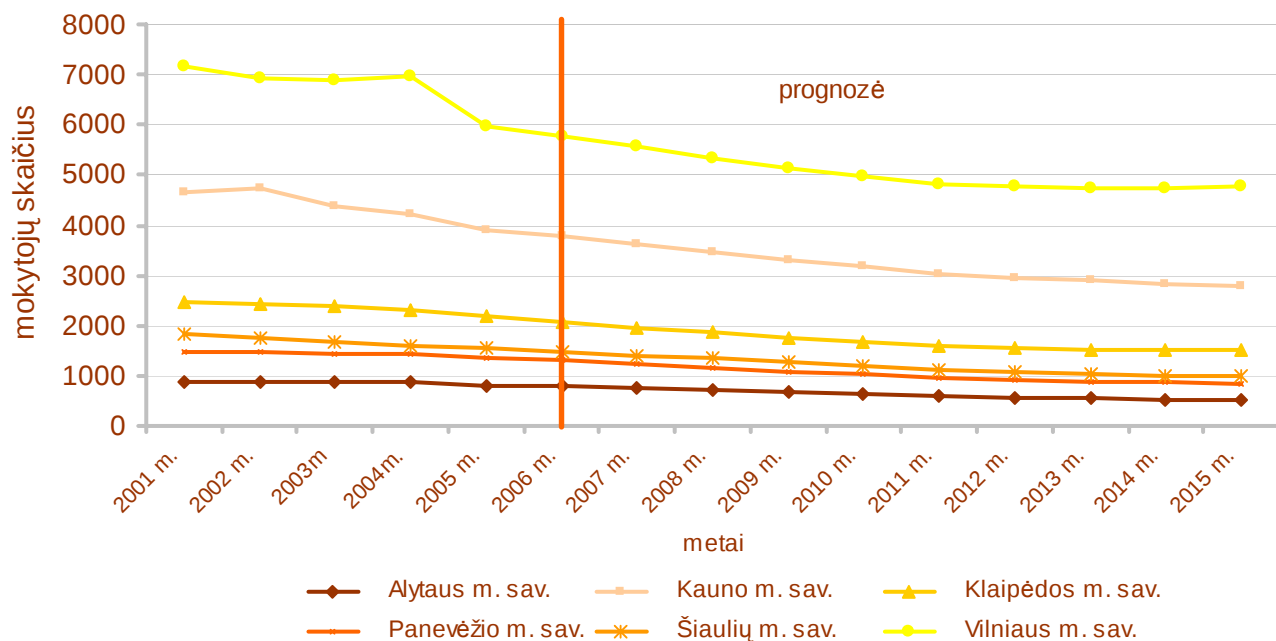
Prognozuojamo mokytojų skaičiaus analizės duomenys

Savivaldybė	Mokytojų skaičiaus pokytis 2005- 2010 m.	Mokytojų skaičiaus pokytis 2005-2015 m.	Vidutinis mokytojų skaičiaus pokytis 2005-2015 m.	Mokytojų skaičiaus prieaugio tempas 2005- 2010 m.	Mokytojų skaičiaus prieaugio tempas 2005- 2015 m.	Vidutinis kasmetinis mokytojų skaičiaus prieaugio tempas 2005-2015 m.
Akmenės r. sav.	-77	-131	-13	-23%	-38%	-4,7%
Alytaus m. sav.	-164	-295	-30	-21%	-37%	-4,5%
Alytaus r. sav.	-79	-111	-11	-20%	-28%	-3,3%
Anykščių r. sav.	-101	-159	-16	-25%	-39%	-4,9%
Birštono sav.	-18	-28	-3	-27%	-42%	-5,3%
Biržų r. sav.	-91	-158	-16	-21%	-37%	-4,6%
Druskininkų sav.	-83	-126	-13	-29%	-44%	-5,6%
Elektrėnų sav.	-81	-106	-11	-26%	-34%	-4,0%
Ignalinos r. sav.	-59	-92	-9	-22%	-34%	-4,0%
Jonavos r. sav.	-112	-167	-17	-18%	-27%	-3,1%
Joniškio r. sav.	-89	-143	-14	-22%	-35%	-4,3%
Jurbarko r. sav.	-137	-210	-21	-25%	-38%	-4,7%
Kaišiadorių r. sav.	-93	-144	-14	-19%	-30%	-3,5%
Kalvarijos sav.	-32	-60	-6	-18%	-33%	-3,9%
Kauno m. sav.	-725	-1093	-109	-19%	-28%	-3,2%
Kauno r. sav.	-182	-293	-29	-18%	-29%	-3,4%
Kazlų Rūdos sav.	-43	-65	-6	-19%	-29%	-3,3%
Kėdainių r. sav.	-162	-241	-24	-20%	-30%	-3,5%
Kelmės r. sav.	-124	-212	-21	-21%	-36%	-4,4%
Klaipėdos m. sav.	-548	-706	-71	-25%	-32%	-3,8%
Klaipėdos r. sav.	-98	-145	-14	-17%	-25%	-2,8%
Kretingos r. sav.	-123	-188	-19	-21%	-32%	-3,8%
Kupiškio r. sav.	-85	-138	-14	-23%	-38%	-4,7%
Lazdijų r. sav.	-86	-127	-13	-22%	-32%	-3,8%
Marijampolės sav.	-166	-283	-28	-18%	-31%	-3,7%
Mažeikių r. sav.	-198	-319	-32	-22%	-35%	-4,3%
Molėtų r. sav.	-68	-117	-12	-20%	-34%	-4,1%
Neringos sav.	-10	-8	-1	-28%	-22%	-2,4%
Pagėgių sav.	-40	-56	-6	-23%	-32%	-3,8%
Pakruojo r. sav.	-83	-132	-13	-20%	-33%	-3,9%

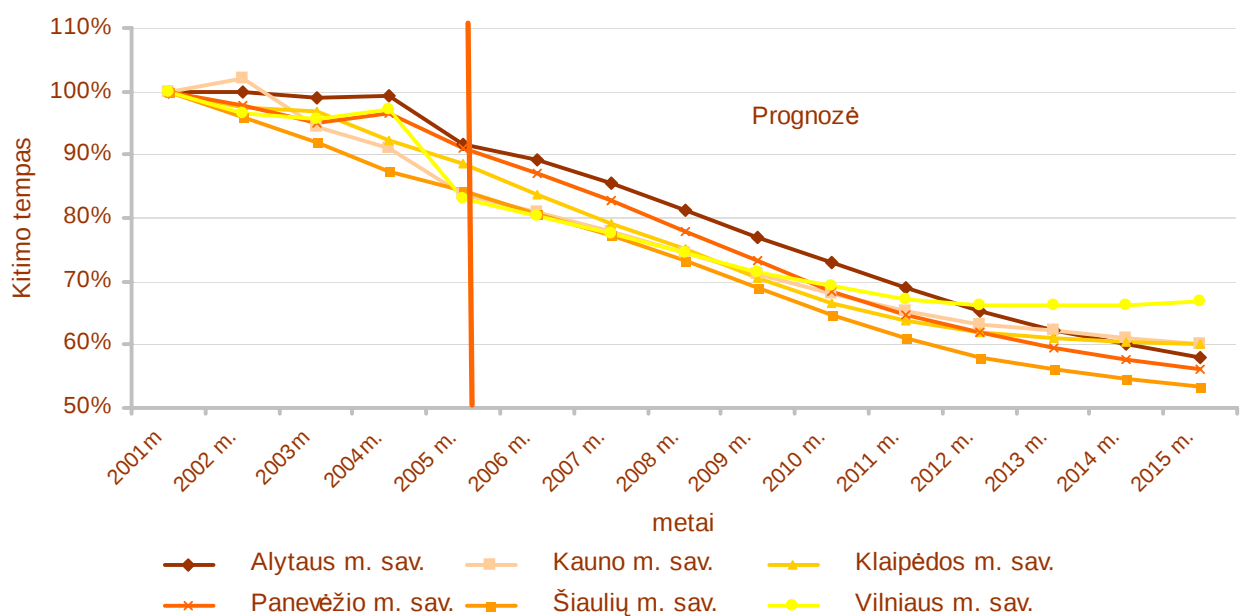
Savivaldybė	Mokytojų skaičiaus pokytis 2005- 2010 m.	Mokytojų skaičiaus pokytis 2005-2015 m.	Vidutinis mokytojų skaičiaus pokytis 2005-2015 m.	Mokytojų skaičiaus prieaugio tempas 2005- 2010 m.	Mokytojų skaičiaus prieaugio tempas 2005- 2015 m.	Vidutinis kasmetinis mokytojų skaičiaus prieaugio tempas 2005-2015 m.
Palangos m. sav.	-59	-100	-10	-25%	-42%	-5,3%
Panevėžio m. sav.	-336	-518	-52	-25%	-38%	-4,7%
Panevėžio r. sav.	-85	-106	-11	-16%	-21%	-2,3%
Pasvalio r. sav.	-93	-166	-17	-21%	-37%	-4,5%
Plungės r. sav.	-144	-229	-23	-25%	-40%	-5,0%
Prienų r. sav.	-90	-165	-16	-19%	-35%	-4,3%
Radviliškio r. sav.	-167	-252	-25	-23%	-35%	-4,3%
Raseinių r. sav.	-124	-201	-20	-20%	-33%	-3,9%
Rietavo sav.	-39	-59	-6	-25%	-38%	-4,6%
Rokiškio r. sav.	-135	-216	-22	-24%	-39%	-4,8%
Skuodo r. sav.	-99	-162	-16	-26%	-42%	-5,4%
Šakių r. sav.	-120	-226	-23	-21%	-39%	-4,9%
Šalčininkų r. sav.	-153	-152	-15	-20%	-19%	-2,1%
Šiaulių m. sav.	-356	-564	-56	-23%	-37%	-4,5%
Šiaulių r. sav.	-136	-221	-22	-21%	-34%	-4,1%
Šilalės r. sav.	-104	-184	-18	-21%	-38%	-4,7%
Šilutės r. sav.	-165	-249	-25	-23%	-34%	-4,1%
Širvintų r. sav.	-71	-113	-11	-23%	-37%	-4,5%
Švenčionių r. sav.	-93	-153	-15	-21%	-35%	-4,2%
Tauragės r. sav.	-172	-283	-28	-25%	-41%	-5,2%
Telšių r. sav.	-184	-258	-26	-23%	-32%	-3,8%
Trakų r. sav.	-101	-150	-15	-21%	-32%	-3,7%
Ukmergės r. sav.	-140	-212	-21	-24%	-36%	-4,3%
Utenos r. sav.	-161	-269	-27	-25%	-42%	-5,4%
Varėnos r. sav.	-76	-121	-12	-19%	-30%	-3,5%
Vilkaviškio r. sav.	-122	-203	-20	-18%	-30%	-3,5%
Vilniaus m. sav.	-1008	-1179	-118	-17%	-20%	-2,2%
Vilniaus r. sav.	-283	-304	-30	-19%	-20%	-2,2%
Visagino sav.	-129	-151	-15	-34%	-40%	-5,0%
Zarasų r. sav.	-70	-103	-10	-23%	-34%	-4,0%
Lietuvos Respublika	-8916	-13252	-1325	-21%	-31%	-3,6%

Per dešimt metų Lietuvos Respublikoje prognozuojamas 31 proc. bendras mokytojų darbo vietų skaičiaus sumažėjimas. Šie duomenys rodo, kuriose savivaldybėse mokytojų skaičius 2005-2010 m. ir 2005-2015 m. pakis labiausiai. Kasmet vidutiniškai šalyje reikės apie 1300 mokytojų mažiau nei metais prieš tai. 2005-2015 m. pedagogų skaičiaus sumažėjimu išsiskiria Utenos r., Druskininkų, Tauragės r., Skuodo r., Palangos, Visagino, Birštono savivaldybės, kuriose mokytojų skaičius gali sumažėti apie 40 proc. Padėtį šalyje geriausiai atitinka mokytojų skaičiaus dinamika Marijampolės r., Kėdainių r. Mažiausi mokytojų skaičiaus pokyčiai 2005-2015 m. prognozuojami Klaipėdos r., Neringos, Panevėžio r., Vilniaus r., Šalčininkų r. ir Vilniaus m. savivaldybėse, kuriose mokytojų gali sumažėti ne daugiau kaip iki 25 proc. 2005 metų lygio. (Vilniaus ir Šalčininkų rajonų savivaldybėse yra mažiausias vienam mokytojui tenkančių mokinių skaičius. Jis gali gerokai padidėti arba likti toks pat, priklausomai nuo to, kaip bus sprendžiami mokyklų tinklo klausimai, kurie dėl rajonų gyventojų tautinės sudėties savitumų yra gana problemiški. Kaip buvo minėta, šio rodiklio kitimas turi didelę įtaką prognozuojamam darbo vietų skaičiui.).

Didesnis mokytojų darbo vietų skaičiaus mažėjimo tempas visose savivaldybėse bus 2005-2010 m. Sekančius penkerius metus (2010-2015m.) mažėjimo tempas lėtės. Pvz., panagrinėkime didesniu mokytojų skaičiaus dinamikos netolygumu pasižyminčias savivaldybes (skliaustuose pateiktas pirmasis skaičius rodo mokytojų skaičiaus prieaugio tempą 2005-2010 m., antras skaičius - 2010-2015 metais): Klaipėdos m. sav. (-25 proc.; -10 proc.), Elektrėnų sav. (- 26 proc.; -11 proc.), Vilniaus r. sav. (-19 proc.; -2 proc.), Šalčininkų r. sav. (-19 proc.; -2 proc.). Prognozuojama, kad Vilniaus mieste 2005-2010 m. mokytojų skaičius sumažės 17 proc., tačiau ateinančius penkerius metus skaičiaus sumažėjimas tesieks 3 proc.

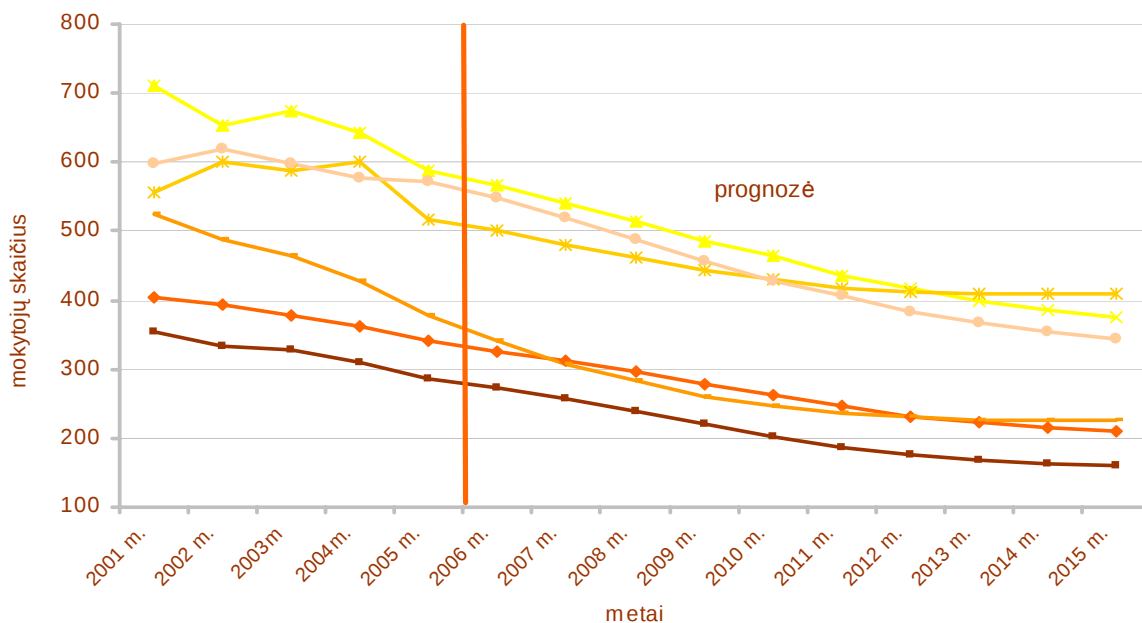
4.2.20 pav. Mokytojų darbo vietų skaičiaus kitimo didžiųjų miestų savivaldybėse prognozė

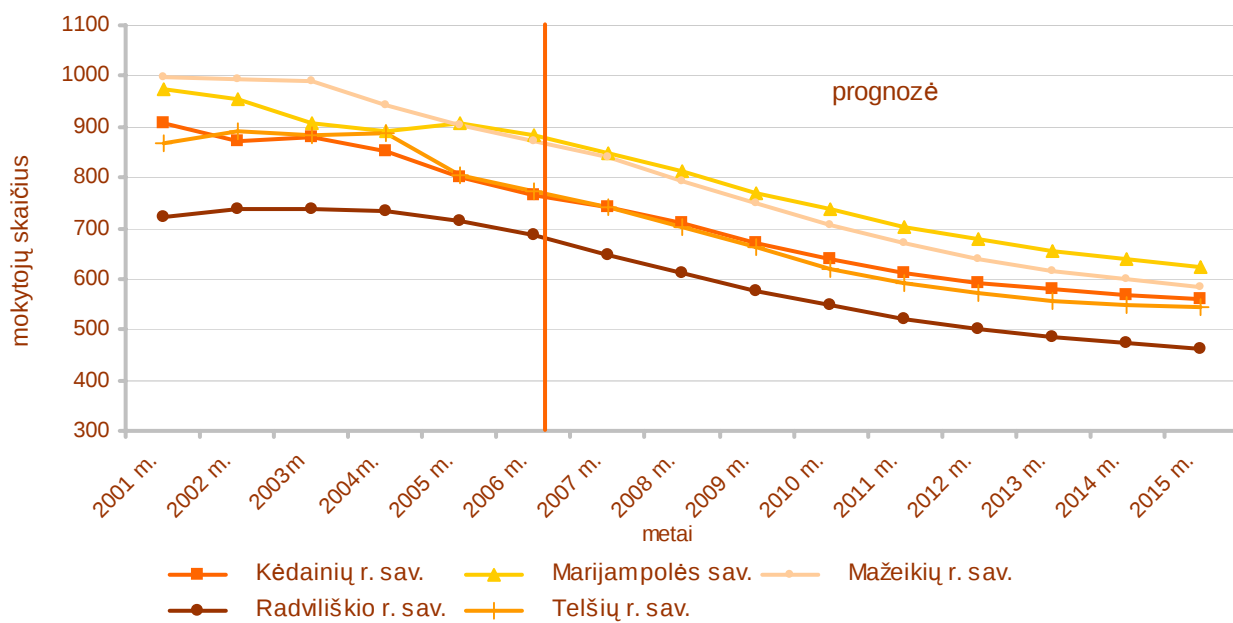
4.2.21 pav. Mokytojų darbo vietų skaičiaus kitimo didžiųjų miestų savivaldybėse prognozė. Baziniai kitimo tempai, bazė – 2001 metų duomenys (mokytojų skaičiaus N metais ir 2001 metais santykis procentais)

Didžiosiose šalies miesto savivaldybėse prognozuojamas kasmet mažėjantis mokytojų darbo vietų skaičius (4.2.25 pav.). Klaipėdos ir Vilniaus miesto savivaldybėse, maždaug nuo 2012 m. galima santykinė mokytojų darbo vietų skaičius stabilizacija. Prognozuojamas pedagogų skaičius sumažėjimas diagramoje vaizduojamose savivaldybėse (išskyrus Vilniaus miestą) yra vienas didžiausių šalyje. Situacija Vilniaus mieste paaiškinama gimstamumo ir migracijos procesais, dėl ko mokinių skaičius kinta mažiau nei kituose miestuose.

Pateiksime keletą diagramų, kuriose grafiškai vaizduojami savivaldybėse prognozuojami mokytojų darbo vietų skaičiaus kitimo procesai.

4.2.22 pav. Mokytojų skaičiaus kitimo prognozė savivaldybėse

4.2.23 pav. Mokytojų skaičiaus kitimo prognozė savivaldybėse

4.2.27 pav. vaizduojamose savivaldybėse nepaisant mokytojų skaičiaus dinamikos skirtumų iki 2005 metų (stipriau čia išsiskiria Radviliškio savivaldybė) 2005 – 2015 prognozuojama panašūs mokytojų darbo vietų skaičiaus procesai. Šioms savivaldybėms yra būdinga tai, kad rajonų centrai yra nemaži miestai.

4.3 Mokytojų poreikio prognozė: pasiūlos ir paklausos balansas

Šiame skyrelyje yra apibendrinami ir sugretinami duomenys, išreiškiantys prognozuojamą mokytojų, šiuo metu dirbančių mokykloje, „išlikimą“ (4.1 skyrelis) ir darbo vietų mokytojams prognozė (4.2 skyrelis).

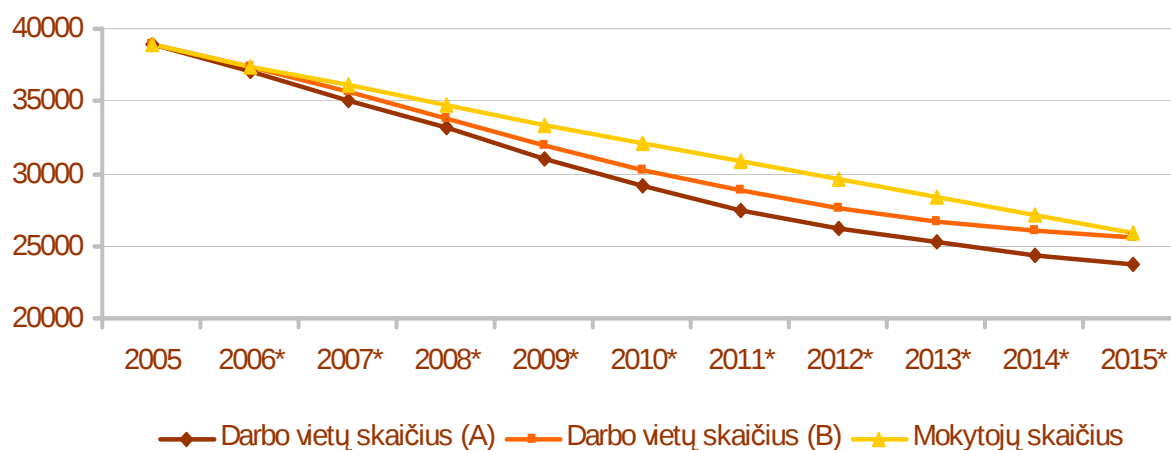
4.3.1 lentelė

Mokytojų poreikio prognozė

Metai	Darbo vietų skaičius (A)	Darbo vietų skaičius (B)	Mokytojų skaičius	Poreikis	Poreikis proc.	Poreikis, jei ankstesniais metais poreikis būtų patenkintas	
2005	38934	38934	38934	0		Var. A	Var.B
2006*	37018	37392	37433	-41	0%	-415	-41
2007*	35072	35622	36060	-438	-1%	-573	-397
2008*	33152	33855	34719	-864	-2%	-579	-426
2009*	31074	31957	33395	-1438	-4%	-754	-574
2010*	29102	30300	32093	-1793	-6%	-670	-355
2011*	27497	28773	30819	-2046	-7%	-331	-253
2012*	26173	27568	29563	-1995	-7%	-68	51
2013*	25205	26720	28319	-1599	-6%	276	396
2014*	24325	26079	27070	-991	-4%	369	608
2015*	23725	25591	25823	-232	-1%	647	759

Pastaba. Lentelėje 4.3.1 mokytojų poreikis skaičiuojamas su sąlyga, jei jis nebus kompensuojamas t.y., tuo atveju, jei mokytojai nebus atleidžiami/priimami. Norint sužinoti koks būtų poreikis, jei prieš tai esančiais metais jis būtų patenkintas, reikia iš analizuojamų metų poreikio (nepatenkinto) atimti prieš tai esančių metų poreikį reiškiantį skaičių.

Prognozuojama, kad, jei a) nauji mokytojai į mokyklą neateis, b) darbingo amžiaus mokytojai iš darbo išeis tik dėl ne su mokyklų tinklo pertvarka ir mokinių mažėjimu susijusių (2 proc. kasmet.) priežasčių, c) pensinio amžiaus mokytojų išėjimo iš mokyklos tendencija atitiks pastarųjų metų situaciją, d) mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis išliks pastovus ir atitiks 2005/2006 metų lygį, tai mokytojų pasiūla prognozuojama didesnė negu bus darbo vietų mokytojams. Mokytojų apie 2010 metus bus apie 6 proc. daugiau nei yra darbo vietų.

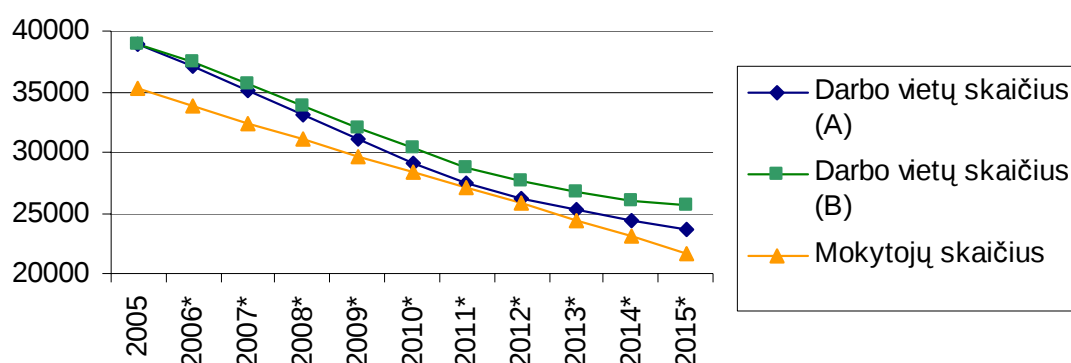

4.3.1 pav. Mokytojų pasiūlos ir poreikio santykio prognozė

Jeigu 2007 metais bus atleista (ar nebemokys dalyko) apie pusė mokytojų, kurių kvalifikacija neatitiks reikalavimų (dirbs ne pagal specialybę ar neturės pedagogo kvalifikacijos), maždaug iki 2010 metų mokytojų bus apie 1-2 proc. mažiau negu darbo vietų ir joms užpildyti reikės naujų mokytojų, tačiau vėliau susidarys prognozuojamas 2-3 proc. perteklius, o apie 2015 m. naujų mokytojų vėl prireiks (daugiausia pradinių klasių).

Mokytojų poreikio prognozė atsisakius pensinio amžiaus mokytojų darbo mokykloje

Metai	Darbo vietų skaičius (B)	Mokytojų skaičius	Poreikis	Poreikis proc.	Poreikis, jei ankstesniais metais poreikis būtų patenkintas (B) Nuolat mažėjant dirbančių pensininkų skaičiui	
					Koeficientas	Skaičius
2005	38934	35246				
2006*	37392	33820	3572	11%	0,9	320
2007*	35622	32430	3192	10%	0,7	334
2008*	33855	31073	2782	9%	0,5	311
2009*	31957	29687	2270	8%	0,3	211
2010*	30300	28339	1961	7%	0,1	61
2011*	28773	27061	1712	6%	0	-249
2012*	27568	25774	1794	7%	0	82
2013*	26720	24451	2269	9%	0	475
2014*	26079	23043	3036	13%	0	364
2015*	25591	21637	3954	18%	0,1	483

4.3.2 pav. Mokytojų pasiūlos ir darbo vietų santykio prognozė. (Skaičiuojami tik darbingo amžiaus mokytojai)

Pastaba. Lentelėje 4.3.2 mokytojų poreikis skaičiuojamas su sąlyga, jei jis nebus kompensuojamas t.y., tuo atveju, jei mokytojai nebus atleidžiami/primami. Norint sužinoti koks būtų poreikis, jei prieš tai esančiais metais jis būtų patenkintas, reikia iš analizuojamų metų poreikio (nepatenkinto) atimti prieš tai esančių metų poreikį reiškiantį skaičių. Be abejo, pensinio amžiaus mokytojai, dirbantys mokykloje, nebus masiškai atleidžiami. Prognozuojama, koks galėtų būti poreikis, jei prieš tai einančiais metais jis būtų patenkintas (4.3.2 lentelėje paskutinis stulpelis) jei pensinio amžiaus mokytojų nuosekliai mažėtų taip, kaip nurodyta stulpelyje „koeficientas“

Atsisakius mokytojų pensininkų poreikis tampa didesnis už pasiūlą. Jei atleistume mokytojus pensininkus, 2007 m. papildomai reikėtų apie 10 procentų mokytojų. Tokio kiekio naujų pedagogų visiems dalykams aukštosios mokyklos tikrai neparengtų. Norint užtikrinti natūralią kartų kaitą mokykloje reikalinga lanksti sistema, kurią įgyvendinant būtų palaipsniui mažinamas mokytojų pensininkų, dirbančių mokykloje, skaičius. Tačiau, nustačius griežtesnius reikalavimus, čia slypi pavojus, kad atsirastų daug laisvų darbo vietų, nes absolventų geografinis mobilumas yra labai mažas. Tai rodo situacija, kai esant pakankamai dideliu asmenų, galinčių dirbti mokytojais, skaičiui (absolventų ar anksčiau baigusiu), atsiranda tuščių darbo vietų atskirose vietovėse problema.

Tačiau realybė yra tokia, kad mokytojai atleidžiami ir dėl su mokinių skaičiaus mažėjimu susijusių priežasčių (nesusidaro darbo krūvis, likviduojama mokykla ar pan.) Remiantis 2002-2005 m. mokytojų skirstinio pagal amžių bei mokytojų skaičiaus minėtais metais duomenimis buvo atlikta mokytojų skaičiaus prognozė darant prielaidą, kad mokytojų išėjimo iš darbo švietimo sistemoje tendencijos bus tokios kaip ir 2002-2005 m., o nauji mokytojai į mokyklą neateis (4.1 skyrius). Šie duomenys lygintini su mokytojų darbo vietų prognozės duomenimis pagal mokyklos pakopas (4.2 skyrius). Kadangi duomenys apie mokytojų skaičių šiuose skyriuose yra iš skirtingų šaltinių, jie šiek tiek skiriasi. Šis skirtumas yra eliminuojamas panaudojus svorių metodą.

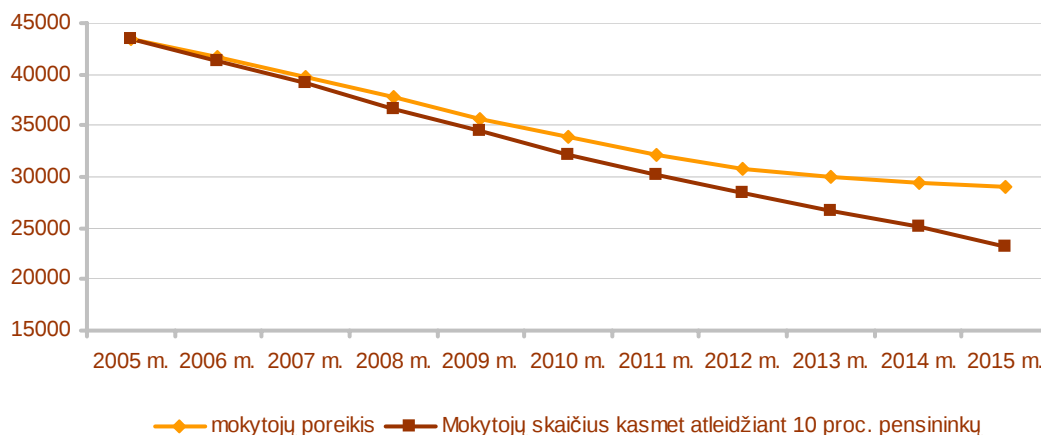
Mokytojų pasiūlos ir santykio prognozė skirtingose bendrojo lavinimo mokyklos pakopose

Mokyklos pakopa	Metai	2005 m.	2010 m.	2015 m.
5-12 kl. mokytojai	Mokytojų pasiūla	29047	24279	19774
	Darbo vietų skaičius	29047	22308	17599
	Mokytojų poreikis	0	-1971	-2175
	Mokytojų poreikis Proc.	0	-8%	-11%
Pradinių klasių mokytojai	Mokytojų pasiūla	9820	8132	6472
	Darbo vietų skaičius	9820	7948	7957
	Mokytojų poreikis	0	148	1485
	Mokytojų poreikis Proc.	0	-2%	23%

Minėtas prognozės modelis remiasi prielaidomis: a) mokytojų skaičius penkerių metų amžiaus tarpsnių kohortose kinta taip, kaip jis keitėsi 2002-2005 metais, b) naujų mokytojų į mokyklą neateina, c) mokytojų ir mokinių santykis mokykloje yra konstanta ir atitinka 2005 metų lygį. Tuomet mokytojų poreikis pradinėse klasėse yra didesnis už dirbančių skaičių ir sudaro maždaug 4 proc. dirbančiųjų mokytojų skaičiaus. Dalyko mokytojų, jei išliks 2002-2005 metų dėsniumai, bus per daug, juos teks atleisti (maždaug 2 proc. punktais daugiau, nei buvo atleista 2002-2005 metais), naujų mokytojų nepriimti. Šios prognozės išvados atitinka mokinių skaičiaus skirtingose mokyklos pakopose dinamiką: pradinėse klasėse mokinių skaičiaus kitimo tempas šiek tiek lėtėja, todėl natūralu, kad bus atleidžiama mažiau mokytojų nei atleidžiama 2002-2005 metais. Vyresnėse klasėse priešingai – mokinių skaičiaus kitimo tempas auga, todėl ir darbo vietų skaičius mažėja sparčiau.

Esant tokiai neapibrėžtai situacijai, kurią sąlygoja mokyklų tinklo pertvarka ir mokytojų skaičiaus mažėjimas, mokytojo pensinis amžius jau netampa lemiamu mokytojų poreikio prognozės veiksnium: darbą švietimo sistemoje palieka ir daug darbingo amžiaus asmenų (žr. pradinių klasių mokytojų skirstinių pagal amžių pokyčius). Šie asmenys gali pretenduoti į pensinio amžiaus asmenų, išėjusių iš mokyklos, vietas, tuo būdu sudarydami konkurenciją aukštųjų mokyklų absolventams.

Statistinė prognozė rodo, kad 5-12 klasėse iš esmės, jei sąlygos nesikeis, pakaktų ir šiuo metu dirbančių mokytojų, išeinantys iš mokyklos pensinio amžiaus mokytojai net nekompenсуotų darbo vietų skaičiaus kitimo dėl mokinių skaičiaus mažėjimo. Tokiame idealiame modelyje nėra atsižvelgiama į mokytojų mobilumo faktorių: mokytojai, netekę darbo, turėtų būti pasiruošę jo imtis bet kurioje šalies vietovėje, kurioje atsiranda laisva darbo vieta. Tačiau reiškinys yra daug sudėtingesnis.

4.3.2 pav. Mokytojų poreikio ir pasiūlos prognozė atleidžiamų pensininkų dalį kasmet didinant 10 proc.

Prognzuojama, kad kasmet atleidžiant 10 proc. pensininkų, mokytojų paklausa viršys mokytojų pasiūlą. Kasmet trūkstamų pedagogų skaičius vis didės. Esant tokiai situacijai, jei naujų mokytojų neatsirastų, 2006 m. trūktų virš 300 pedagogų, tačiau 2015 m. trūkumas siekia arti 6000 pedagogų.

5. IKIMOKYKLINIO UGDYMO ĮSTAIGOSE DIRBANČIŲ PEDAGOGŲ POREIKIO PROGNOZĖ

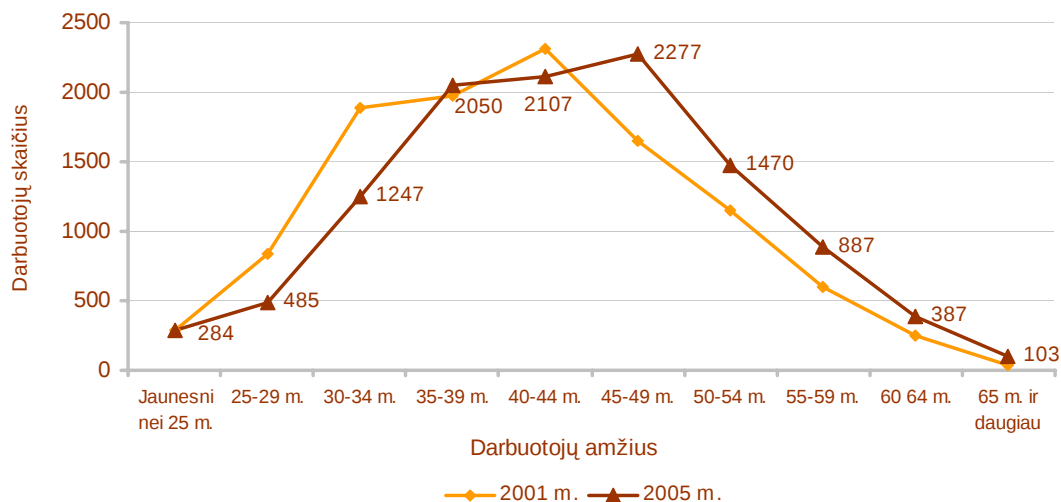
5.1 Ikimokyklinėse įstaigose dirbančių pedagogų skaičiaus prognozė

Šiame skyrelyje atliksime pedagogų, kurie šiuo metu dirba ikimokyklinėse ugdymo įstaigose, struktūros pagal amžių analizę ir tuo pagrindu prognozuosime, kiek šiuo metu dirbančių pedagogų jose dirbs 2010 ir 2015 metais. Prognozei naudojamas demografinėje statistikoje plačiai taikomą kohortų (komponentų) metodą. Jis aprašytas 4.1 skyrelyje. Duomenis prognozei pateikė STD specialistai. Statistikos departamentas renka apibendrintus duomenis (amžiaus intervalas – 5 metai) apie pedagogus ikimokyklinėse ugdymo įstaigose, šių pedagogų duomenų bazė, kurioje būtų kiekvieno asmens duomenys nėra sudaryta, remsimės 5 metų duomenimis apie pedagoginių darbuotojų skaičių pagal amžiaus grupes. Dalis kiekvienos grupės asmenų pereina į sekančią grupę, dalis įsidarbina naujai, dalis išeina, tačiau statistika fiksuoja tik darbuotojų skaičiaus pokyčius.

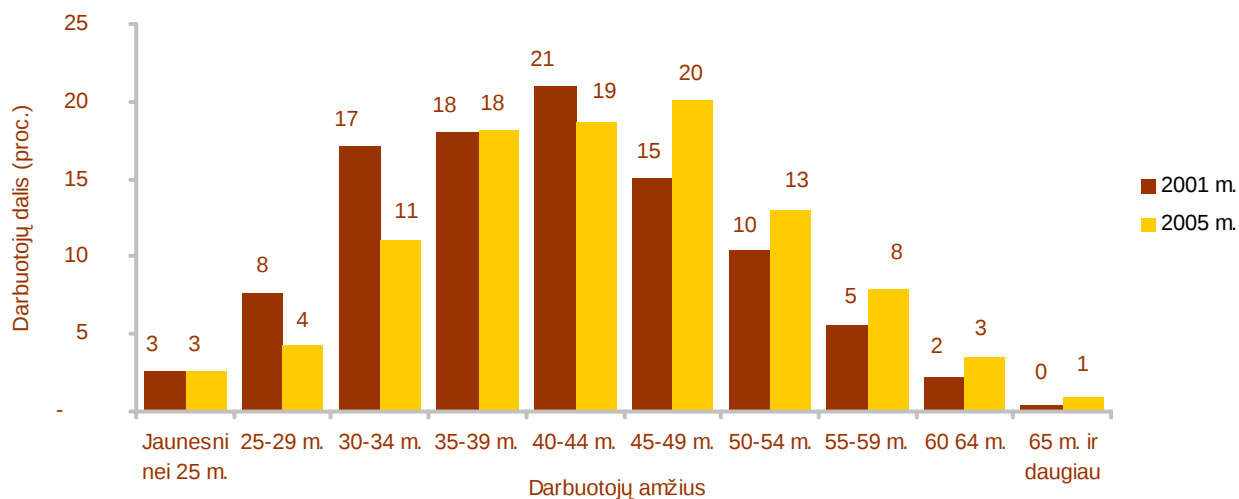
5.1.1 pav. Ikimokyklinėse įstaigose dirbančių pedagoginių darbuotojų skaičiaus dinamika. Duomenų šaltinis: STD

Lyginant su 2001 metais, 2005 m. ikimokyklinių įstaigų pedagoginių darbuotojų skaičius išaugo 3 proc., tačiau per pastaruosius trejus metus stebima mažėjimo tendencija. 2005 m., lyginant su 2003 m., pedagogų skaičius sumažėjo 3 proc. Pedagogų skaičiaus dinamiką šiuo laikotarpiu lėmė keletas prieštaringų procesų: infrastruktūros pokyčiai (ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo 6 proc., o vietų ikimokyklinėse ugdymo įstaigose skaičius išaugo 6 proc.), ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus pokyčiai (mažėja ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus), ikimokyklinio ugdymo poreikis (nepatenkintas poreikis mažėja, tačiau vis dar išlieka: 2000 m. siekė 9 proc., 2005 – 5 proc.). Išsiskiria 2002 -2003 metų pokytis, kuomet per vienerius metus pedagoginių darbuotojų skaičius ikimokyklinėse įstaigose padidėjo 1300 asmenų (prieaugis 13 proc.). Analizuojant darbuotojų pokyčio skaičius pagal amžių, šie metai buvo priskiriami išskirčiai, tačiau amžiaus grupės dydį tais metais apibūdinantys santykiniai dydžiai (atitinkamos amžiaus grupės pedagoginių darbuotojų ir visų tais metais dirbančių pedagoginių darbuotojų skaičiaus santykis) buvo laikomi patikimais.

5.1.2 pav. Ikimokyklinėse įstaigose dirbančių pedagoginių darbuotojų pasiskirstymas pagal amžių 2001 ir 2005 metais. Duomenų šaltinis: STD

Didėja ikimokyklinėse įstaigose dirbančių vyresnių darbuotojų skaičius. Jei 2001 metais daugiausia buvo 40-44 metų darbuotojų, tai 2005 metais daugiausia 45-49 metų darbuotojų. Apskritai pedagoginių darbuotojų iki 35 metų amžiaus nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo nuo 3005 iki 2016 (arba 33 procentais), o 45 ir vyresnių darbuotojų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu išaugo nuo 3681 iki 5128 (prieaugis 39 proc.). Dėl to ikimokyklinių įstaigų pedagogų vidutinis amžius išaugo nuo 40,9 metų 2001m. iki 43,3 metų 2005 m.

5.1.3 pav. Ikimokyklinėse įstaigose dirbančių pedagoginių darbuotojų pasiskirstymas pagal amžių 2001 ir 2005 metais. Darbuotojų dalis nuo bendro darbuotojų skaičiaus (proc.). Skaičiuota remiantis STD duomenimis.

Keičiasi darbuotojų amžiaus struktūra. 45 metų ir vyresnių darbuotojų dalis išaugo. Labiausiai padidėjo 45-49 m. darbuotojų dalis (5 proc. punktais). Darbuotojų iki 35 m. amžiaus dalis mažėjo. Labiausia sumažėjo 30-34 metų darbuotojų dalis (- 6 proc. punktais).

5.1.1 lentelė

Ikimokyklinių įstaigų darbuotojų skaičius pagal amžiaus grupes pokyčiai per 5 metus

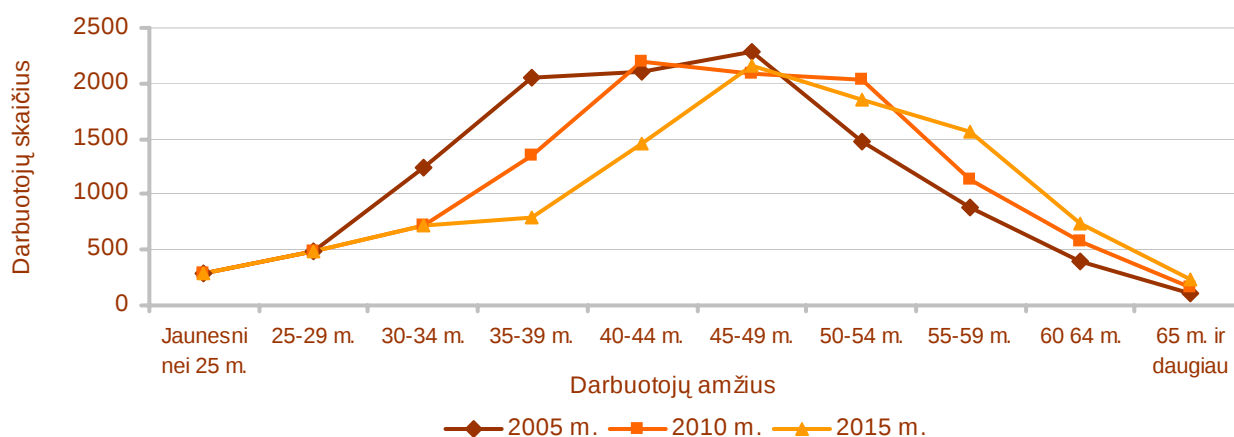
Amžiaus grupė	Kitimo tempas per 5 metus	
	Skaičius	Procentai
25-29 m.	199	70%
30-34 m.	413	50%
35-39 m.	165	9%
40-44 m.	135	7%
45-49 m.	-30	-1%
50-54 m.	-177	-11%
55-59 m.	-261	-23%
60-64 m.	-216	-36%
65 m. ir daugiau	-144	-58%

Dalis kiekvienos grupės asmenų pereina į sekančią grupę, dalis įsidarbina naujai, dalis išeina, tačiau statistika fiksuoja tik darbuotojų skaičiaus pokyčius. 2001-2005 metais buvo stebima tendencija, kad amžiaus grupėse iki 45 metų daugiau darbuotojų pradeda dirbti sistemoje, nei iš jos išeina. O amžiaus grupėse nuo 50 metų daugiau darbuotojų išeina iš darbo, nei yra priimami.

Darbuotojų pasiskirstymui pagal amžių prognozuoti buvo naudojami 5.2.2 lentelėje pateikti koeficientai, perskaičiuoti atsižvelgiant į tai, kad buvo naudojami ne 2000, o 2001 metų duomenys. Prognozuojant buvo daroma prielaida, kad: 1) prognozuojamu laikotarpiu amžiaus grupėse nuo 25 metų amžiaus išliks tokios pat išėjimo iš darbo ir įsidarbinimo tendencijos, kaip ir 2001-2005 metais; 2) 2010 ir 2015 metais darbuotojų jaunesnių kaip 25 metų amžiaus skaičius yra toks pat kaip ir 2005 m.

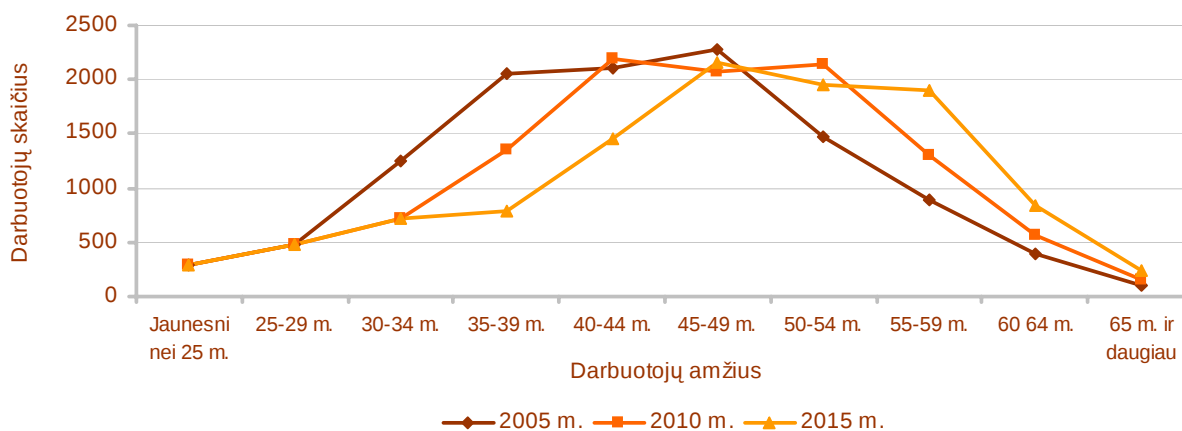
**Ikimokyklinių įstaigų pedagoginių darbuotojų pasiskirstymo pagal amžių
prognozės 2010 ir 2015 metams**

	2005 m.	2010 m.	2015 m.
Jaunesni nei 25 m.	284		
25-29 m.	485	482	
30-34 m.	1247	725	720
35-39 m.	2050	1356	789
40-44 m.	2107	2190	1449
45-49 m.	2277	2080	2162
50-54 m.	1470	2032	1856
55-59 m.	887	1136	1570
60-64 m.	387	569	729
65 m. ir daugiau	103	161	237

5.1.4 pav. Ikimokyklinių įstaigų pedagoginių darbuotojų pasiskirstymo pagal amžių
prognozės 2010 ir 2015 metams

Prognozuojamu laikotarpiu pasikeitė pensinis amžius. Jei pensinio amžiaus riba iki 2006 metų buvo amžiaus intervale nuo 55 iki 59 metų, tai nuo 2006 m. ji yra 60 metų (Ikimokyklinio ugdymo sistemoje daugiausia dirba moterys). Žinoma, sunku numatyti su pedagogų amžiumi susijusius procesus, kurie vyks padidėjus pensiniam amžiui. Tikėtina, kad iš darbo sistemoje pasitrauks mažiau 50-59 metų pedagogų. Pakeiskime pirmąją prielaidą kita prielaida: 1^a) 45-54 amžiaus pedagogų išėjimo iš darbo tendencijos išlieka, tačiau dėl pensinio amžiaus ribos pokyčių mokytojų amžius skalėje pasislenka pusė periodo. Išeinančių į pensiją ir dirbančių virš 65 metų amžiaus pedagogų pokyčio dėsningumai lieka tie patys.

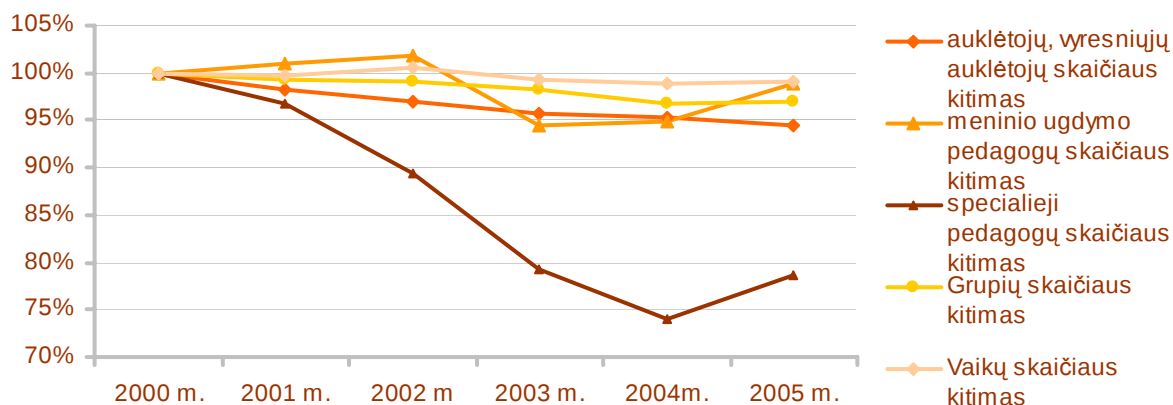

5.1.5 pav. Ikimokyklinių įstaigų pedagoginių darbuotojų pasiskirstymo pagal amžių
prognozės 2010 ir 2015 metams

Taikant šį modelį (jei išliks pedagogų iki 50 m. skaičiaus kaitos tendencijos, atsižvelgus į pensinio amžiaus ribos augimą), prognozuojama, kad pedagogų skaičius 2010 metais, lyginant su 2005 metais, beveik nesikeis, o 2015 m. bus mažesnis 4 proc.

5.2 Darbo vietų ikimokyklinėse ugdymo įstaigose dirbantiems pedagogams prognozė

Siekdami išsiaiškinti švietimo ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagogų, vaikų ir grupių skaičiaus kitimo tendencijas, analizuosime šių dydžių laiko eilutes. Analizei yra naudojami statistikos departamento duomenys³⁴. Skaičiuojame ir grafiškai vaizduojame bazinius kitimo tempus. ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagoginių darbuotojų, grupių ir vaikų skaičiaus baziniai kitimo tempai. Baziniai metai - 2000 m.

5.2.1 pav. Miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagoginių darbuotojų, grupių ir vaikų skaičiaus baziniai kitimo tempai. Baziniai metai 2000 m.

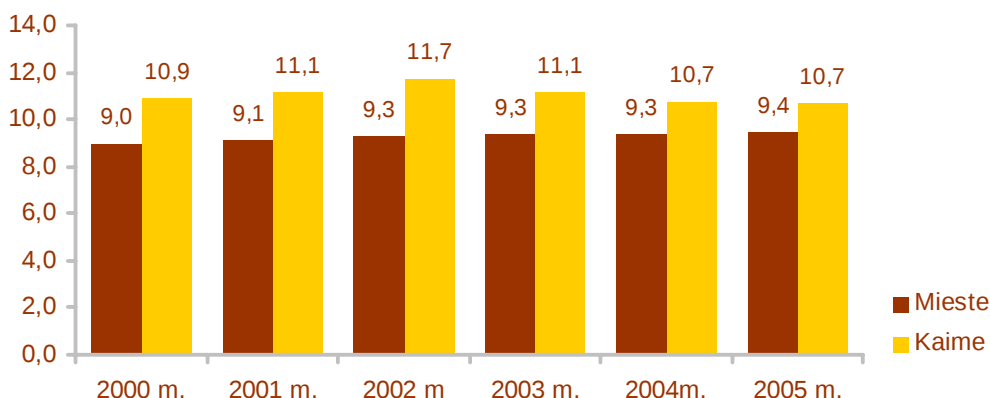
Miesto vietovėje ikimokyklinių įstaigų pedagoginių darbuotojų mažėja sparčiau nei vaikų, lankančių įstaigas. Jei vaikų skaičius nagrinėjamu laikotarpiu sumažėjo 0,8 proc., tai pedagoginių darbuotojų skaičius – 5,5 proc. Auklėtinių skaičiaus kaitą geriausia atitinka auklėtojų skaičiaus kitimas. Auklėtojų skaičius nuo 2000 m. metų mažėja. 2005 m. auklėtojų skaičius sudaro 94,5 proc. bazinių metų auklėtojų skaičiaus. Grupių skaičiaus ir auklėtojų skaičiaus bazinių augimo tempų skirtumas procentiniais punktais visais metais yra mažesnis už vaikų ir auklėtojų skaičiaus bazinių augimo tempų skirtumą procentiniais punktais. Grupių skaičiaus ir auklėtojų bazinių augimo tempų skaičiaus skirtumo standartinis nuokrypis yra mažesnis už vaikų skaičiaus ir auklėtojų skaičiaus bazinio augimo tempų skirtumo standartinį nuokrypį. Tačiau prognozavimui grupių skaičiaus nenaudojame, nes prognozuojant grupių skaičių, o po to pedagoginių darbuotojų skaičių, padidėja neapibrėžtumas. Ryškiausias yra specialiųjų pedagogų skaičiaus pokytis mieste. Nuo 2000 m. iki 2005 m. specialiųjų pedagogų skaičius sumažėjo net 21,3 proc. Meninio ugdymo pedagogų skaičius 2002 m., lyginant su baziniais metais, išaugo 1,8 proc. Grafikuose pavaizduotas gana ryškus meninio ugdymo pedagogų skaičiaus kitimas nuo 2000 m. iki 2005 m. ne tik mieste, bet ir kaime (5.1.2 pav.), tačiau šių pedagogų skaičius nėra labai didelis, todėl ir menkiausias skaičiaus pasikeitimas lemia ryškų kreivės pakitimą.

5.2.2 pav. Kaimo ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagoginių darbuotojų, grupių ir vaikų skaičiaus kitimo baziniai augimo tempai. Baziniai metai – 2000 m.

³⁴ Statistikos departamento leidiniai Švietimas 2000, Švietimas 2000, Švietimas 2001, Švietimas 2002, Švietimas 2003, Švietimas 2004, Švietimas 2005. (2.3. lentelė. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos mieste ir kaime; 2.8. Ikimokyklinių ugdymo įstaigų pedagoginių darbuotojų skaičius)

Vaikų ir pedagogų skaičiaus kitimui kaimo ikimokyklinėse ugdymo įstaigose būdingas tam tikras nestabilumas. Grafike pavaizduoti kaimo ikimokyklinio ugdymo įstaigų pedagoginių darbuotojų, grupių ir vaikų skaičiaus kitimo baziniai augimo tempai. Nuo 2000 m. iki 2005 m. vaikų skaičius kaime išaugo 6,12 proc. Mieste nuo 2000 m. iki 2005 m. padidėjo tik kitų pedagoginių darbuotojų skaičius, o kaime stebimas vaikų, grupių ir auklėtojų skaičiaus padidėjimas. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose 2003-2005 m. ryškiausi vaikų skaičiaus kitimai. Nuo 2003 m. iki 2004 m. vaikų skaičius sumažėjo 7,7 proc., tačiau nuo 2004 m. iki 2005 m. vaikų skaičius išaugo 16,6 proc. Grupių skaičiaus ir auklėtojų skaičiaus bazinių augimo tempų skirtumas nuo 2001 m. iki 2005 m. yra didesnis už vaikų skaičiaus ir auklėtojų skaičiaus bazinių augimo tempų skirtumą. Kaime dirbančių ikimokyklinio ugdymo įstaigose specialiųjų pedagogų skaičius pateiktas prieduose, kadangi nuo 2000 m. iki 2005 m. šių pedagogų skaičius nesiekia netgi dešimties, tokius duomenis vaizduoti grafiškai būtų beprasmiška.

5.2.3 pav. Vaikų skaičius tenkantis vienam auklėtojui ikimokyklinio ugdymo įstaigose

5.3.3 paveiksle pavaizduotas vaikų skaičius tenkantis vienam auklėtojui ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Diagramoje pateikti duomenys rodo, jog kaime vienam auklėtojui tenka didesnis skaičius vaikų negu mieste. Vienam auklėtojui mieste tenka vidutiniškai 9,2 vaiko, o vienam auklėtojui kaime 11 vaikų. Didžiausias vaikų skaičius, tenkantis vienam auklėtojui kaime yra 2002 m., kadangi tais metais kaime ikimokyklinio ugdymo vaikų skaičius išaugo, o auklėtojų skaičius sumažėjo. Diagramoje pavaizduoti miesto vaikų duomenys kinta tik dešimtosiomis dalimis, nes nuo 2000 m. iki 2005 m. vaikų ir auklėtojų skaičius mieste kinta labai nežymiai. Nuo 2004 m. iki 2005 m. kaimo ikimokyklinio ugdymo įstaigose vaikų skaičius padidėjo 16 proc., tačiau vaikų skaičius tenkantis vienam auklėtojui nepakito netgi dešimtosiomis dalimis. Tai lėmė auklėtojų skaičiaus padidėjimas 16,7 proc.

Ikimokyklinėse įstaigose dirbančių pedagoginių darbuotojų skaičiaus prognozė

Ikimokyklinėse įstaigose dirbančių pedagoginių darbuotojų skaičiaus prognozė yra atliekama remiantis ikimokyklinio amžiaus mokinių lankančių ugdymo įstaigas skaičiaus prognoze iki 2015 m. (žr. 2.2 skyrių). Prognozuosime visų pedagoginių darbuotojų ir auklėtojų skaičių atskirai kaimo ir miesto vietovėse esančiose ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Prognozei naudosime ugdytinių skaičiaus ir pedagoginių darbuotojų skaičiaus santykio koeficientus. Kadangi paskutinius trejus metus šis santykis buvo pastovus, prognozei naudosime trejų metų vidurkio reikšmę. Mažai tikėtina, kad šis santykis artimiausiu metu stipriai keisis, artimiausiu metu gali būti stebimas nežymus kritimas (mažėjant ugdytinių skaičiui dėl sistemos inertiškumo atsiras daugiau tuščių vietų ugdymo įstaigose), tačiau po to vėl nežymiai pakils. Į šiuos tikėtinus nedidelius svyravimus neatsižvelgsime.

5.2.1 lentelė

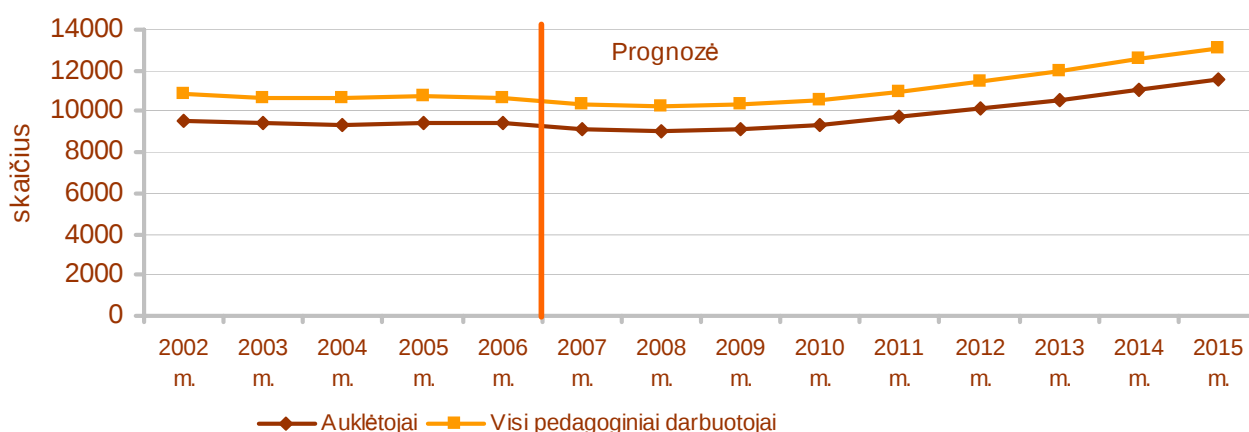
Ugdytinių skaičiaus ir ikimokyklinėse ugdymo įstaigose dirbančių asmenų skaičiaus santykis 2005 metais

	Visi pedagoginiai darbuotojai	Auklėtojai
Mieste	8,3	9,3
Kaime	8,7	10,8

Skaičiuota pagal: STD

Ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių ir visų pedagoginių darbuotojų darbo vietų prognozė

	Mieste		Kaime		Iš viso	
	Auklėtojai	Visi pedagoginiai darbuotojai	Auklėtojai	Visi pedagoginiai darbuotojai	Auklėtojai	Visi pedagoginiai darbuotojai
2002 m.	8689	9716	847	1096	9536	10812
2003 m.	8586	9623	845	1071	9431	10694
2004 m.	8542	9608	810	1005	9352	10613
2005 m.	8475	9601	946	1160	9421	10761
2006 m.	8467	9488	938	1165	9406	10652
2007 m.	8231	9223	930	1155	9161	10377
2008 m.	8119	9097	931	1156	9050	10253
2009 m.	8176	9161	949	1178	9125	10339
2010 m.	8370	9379	982	1219	9353	10598
2011 m.	8667	9711	1027	1275	9694	10986
2012 m.	9032	10120	1080	1341	10111	11460
2013 m.	9439	10577	1139	1414	10578	11990
2014 m.	9862	11050	1200	1490	11062	12540
2015 m.	10268	11505	1261	1566	11529	13071

5.2.4 pav. Ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbančių ir visų pedagoginių darbuotojų darbo vietų prognozė

2006, 2007 metais yra prognozuojamas nežymus pedagoginių darbuotojų skaičiaus mažėjimas, kuris dėl darbuotojų skaičiaus inertiškumo gali būti neįvertinamas. Nuo 2009 metų, jei išsipildys STD specialistų pateikta gimstamumo prognozė bei bus artėjama prie daugelyje Europos šalių vidurkio, laukiamas darbo vietų ikimokyklinių įstaigų pedagoginiams darbuotojams skaičiaus augimas net iki 20 procentų. Lyginant su 2005 m., 2015 m. bus nepilnai 2300 darbo vietų daugiau. Tai yra, nuo 2009 metų kasmet papildomai reikės apie 400 pedagoginių darbuotojų.

6 metų vaikų, lankančių priešmokyklinio ugdymo įstaigas, ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų skaičiaus prognozė

Metai	6 metų vaikų, lankančių priešmokyklinio ugdymo grupes, skaičius	Priešmokyklinio ugdymo mokytojų skaičius
2005	33085	1030
2006	32707	1030
2007	31379	988
2008	29450	927
2009	28382	894
2010	28130	886
2011	28590	900
2012	29160	918
2013	30051	946
2014	31183	982
2015	32492	1023

Prognozuojama, kad nuo 2005 m. iki 2010 m. šešiamečių vaikų, lankančių priešmokyklinį ugdymą, ir priešmokyklinio ugdymo mokytojų skaičius mažės. Nuo 2011 m. iki 2015 m. pastebimas jų skaičiaus didėjimas. Nuo 2005 m. iki 2015 m. mažiausiai priešmokyklinio ugdymo pedagogų bus 2010 m. Nuo 2005m. per penkerius metus priešmokyklinio ugdymo pedagogų sumažės 14 proc., tai gali lemti taip patiais metais priešmokyklinį ugdymą lankančių vaikų skaičiaus sumažėjimas 15 proc. 2015 m. tiek vaikų, tiek mokytojų skaičius bus artimas 2005 m. skaičiams.

IŠVADOS IR APIBENDRINIMAS

1. Gimstamumo pokyčiai Lietuvoje, lemiantys tam tikrą demografinį disbalansą, kai tėvų kartą keičia beveik perpus mažesnė vaikų karta, stipriai sąlygoja situaciją švietimo ir ugdymo srityje. Infrastruktūra ir žmogiškieji ištekliai – dvi švietimo sritys, kurias demografinė situacija veikia stipriausiai. Infrastruktūros srityje atsakas į demografinį iššūkį - mokyklų tinklo tvarkymas – jau pradėtas. Žmogiškųjų išteklių srityje kaip demografijos sąlygotas veiklas galima išskirti mokytojų perkvalifikavimo politiką, mokytojų duomenų bazės kūrimą, naują pedagogų rengimo koncepciją ir daug užsakomųjų ŠMM tyrimų. Viena pamatinių žmogiškųjų išteklių valdymo grandžių yra dirbančiųjų poreikio planavimas. Tinkamai įvertintas pedagogų poreikis leistų planuoti švietimo valdymo priemones, kurios padėtų išvengti pedagogų struktūros disbalanso, skatintų jaunų, perspektyvių pedagogų atėjimą į mokyklą, sudarytų sąlygas jiems įsidarbinti, leistų lanksčiai parinkti darbo krūvį pensinio amžiaus pedagogams.
2. Pedagogų poreikio prognozės metodika, taikyta šiame darbe, realizuoja klasikinį personalo planavimo modelį, kurį sudaro bendrojo poreikio (darbo vietų poreikio) prognozės, dirbančių asmenų skaičiaus prognozės ir papildomo dirbančiųjų poreikio prognozės komponentai. *Darbo vietų pedagogams* (kitaip *bendrojo poreikio*) *prognozės* modelis remiasi mokinių bei ikimokyklinių įstaigų auklėtinių skaičiaus prognoze, bei mokytojų ir mokinių skaičiaus atitiktimi. *Pedagogų skaičiaus prognozės modelio* pagrindą sudaro pedagogų skaičiaus bei pagrindinių charakteristikų, ypač susijusių su pedagogų amžiumi, analizė ir šiuo metu dirbančiųjų pedagogų, kurie liks sistemoje, prognozė. Sugretinus pirmojo ir antrojo prognozės modelio rezultatus yra skaičiuojamas darbuotojų balansas ir tuo pagrindu planuojamas *pedagogų poreikis* (kitaip *papildomasis poreikis*). Darbe numatytos ir šio poreikio tenkinimo galimybės: apžvelgiama situacija darbo rinkoje, atlikta rengiamų mokytojų ir ikimokyklinio ugdymo specialistų skaičiaus prognozė.
3. *Pagrindinė Darbo vietų pedagogams* (arba *bendrojo poreikio*) *prognozės* dedamoji yra ugdytinių skaičiaus prognozė, nes nuo ugdytinių skaičiaus beveik tiesiogiai priklauso darbo vietų pedagogams skaičius.

Vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, prognozės rezultatai. Vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, dalis 2000 - 2005 m. bendroje atitinkamo amžiaus vaikų populiacijoje auga, tačiau absoliutus tokių vaikų skaičius kinta nežymiai. Atsižvelgiant į vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, dalies nuo bendro ikimokyklinio amžiaus vaikų skaičiaus dinamikos procesus ir gimstamumo situaciją, bei prognozę kaime ir mieste, numatoma, kad vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, skaičius maždaug iki 2010 metų nežymiai mažės, vėliau pradės gana sparčiai augti. Lyginant su 2005 metais, 2015 metais prognozuojamas 22 proc. vaikų, lankančių ikimokyklinio ugdymo įstaigas, skaičiaus prieaugis. Prognozuojama, kad priešmokyklinių grupių vaikų, nepaisant priešmokyklinio ugdymo aprėpties augimo, skaičius mažės iki 2010 metų (prieaugio tempas - 14 proc.), o vėliau ims augti ir 2015 m. pasieks 115 proc. 2010 metų lygio.

Mokinių skaičiaus bendrojo lavinimo mokykloje prognozės rezultatai. Nuo 2000 iki 2005 metų į pirmą klasę ateinančių mokinių skaičius sumažėjo 24 procentais. Prognozuojama, kad nuo 2005/2006 m. m. iki 2009/2010 m. m. ateinančių į pirmą klasę mokinių skaičius taip pat mažės, pokytis sudarys - 15 procentų, tačiau nuo 2009 iki 2014 metų į pirmas klases ateinančių skaičius stabilizuosis ir sieks apie 30 tūkst., o nuo 2014 m. – pradės augti. Mokinių skaičius buvo prognozuojamas atsižvelgiant į paskutinių trejų metų mokinių skaičiaus dėsningumus pereinant iš klasės į klasę. Prognozuojama, kad 2010 metais bendrojo lavinimo mokykloje mokysis 22 proc. mokinių mažiau, o 2015 metais – 33 proc. mažiau nei mokėsi 2005 m. Skirtinguose mokyklos centruose prognozuojami skirtingi mokinių skaičiaus kaitos procesai. Analizuojamu laikotarpiu nuo 2000 iki 2005 metų pradinėse klasėse mokinių skaičius sumažėjo 30 procentų. Prognozuojama, kad kitimo tempas mažės ir 2010 metais pradinėse klasėse mokysis 20 proc. mokinių mažiau, o 2015 metais – 17 proc. mokinių mažiau nei 2005m. Nuo 2000 iki 2005 metų 5-8 klasėse mokinių skaičius sumažėjo 11 procentų. Prognozuojama, kad kitimo tempas augs, ir 2010 metais 5-8 klasėse mokysis 24 proc. mokinių mažiau, o 2015 metais – 40 proc. mažiau nei 2005 m. Nuo 2000 iki 2005 metų visose 9-12 klasėse ir gimnazijų klasėse mokinių skaičius išaugo 24 proc. Šį augimą lėmė didėjantis šio amžiaus jaunuolių skaičius bei reiškinys, kad vis didesnė jaunuolių dalis, baigusių 10 klasių, tęsia mokslą bendrojo lavinimo mokyklose. Prognozuojama, kad 2010 metais 9-12 klasėse ir atitinkamose gimnazijos klasėse mokysis 21 proc. mokinių mažiau, o 2015 metais – 40 proc. mažiau nei 2005 m.

4. Darbo vietų mokytojams prognozė yra ugdytinių ir mokytojų skaičiaus santykio prognozė. Ugdytinių ir mokytojų skaičiaus santykis priklauso nuo daugelio veiksnių, iš kurių svarbiausi yra: mokytojų darbo krūvis ir jo kitimas. Išanalizavus šiuos veiksnius galima prognozuoti minėto rodiklio reikšmių kaitą.

Mokytojų darbo krūvis kaip darbo vietų mokytojams veiksnys. Nustatyta, kad vidutinis mokytojo darbo krūvis mokykloje yra 1,35 etato (perskaičiavus į kontaktines valandas, tai atitiktų apie 23 valandas per savaitę). Mokytojai dalykininkai vidutiniškai dirba 1,37 etato. Nustatyta, kad mokytojų krūvis pagal mokyklų tipus yra pasiskirstęs netolygiai. Pavyzdžiui, pagrindinių mokyklų, kuriose daugiau kaip pusė mokytojų dirba nepilnu krūviu, yra apie 34 proc., o tokių vidurinių mokyklų yra 5 proc. Didesnis nei 1,5 etato vienam mokytojui vidutiniškai tenkantis darbo krūvis yra 17 procentų gimnazijų ir vidurinių mokyklų, ir tik 5 proc. pagrindinių mokyklų. Nustatyta, kad, mažėjant mokinių skaičiui ir tvarkant mokyklų tinklą, mokytojų krūvio pasiskirstymo netolygumai didėja. Stebima tendencija, kad augant mokinių skaičiui mokykloje, pagrindinėse pareigose dirbančių mokytojų skaičius auga ne taip sparčiai, t.y., mokytojai pradeda dirbti didesniais krūviais, samdomi specialistai nepagrindiniam darbui. Jei mokykloje mokinių skaičius mažėja, mokytojų skaičius mažėja ne taip sparčiai, pedagogai pradeda dirbti mažesniu krūviu, tačiau darbo mokykloje nepalieka. Šis inercijos efektas leidžia numatyti, kad ateityje, mažėjant vidutiniam mokinių skaičiui mokyklose, mažės ir vidutinis mokytojų krūvis, o taip pat mažės ir mokinių bei mokytojų skaičiaus santykis.

Mokyklų tinklo pertvarka, kaip darbo vietų mokytojams veiksnys. Tvarkant mokyklų tinklą bei siekiant švietimo finansavimo efektyvumo, stebima vidutinio klasės dydžio augimo tendencija. Tikėtina, kad vidutinis klasės dydis toliau nežymiai augs, taip pat augs ir mokinių bei mokytojų skaičiaus santykis. Numatyti, kuri iš dviejų tendencijų – mokytojų krūvio mažėjimas ar vidutinio mokinių skaičiaus klasėje augimas – lems mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio kitimą, vienareikšmiškai negalima, todėl prognozuojant darbo vietų mokytojams skaičių pasirinkti du variantai. Variantas A – prognozuojamas nedidelis mokinių ir mokytojų skaičiaus santykio augimas nuo 15,2 2005 metais iki 15,9 2015 metais pradinėse klasėse ir atitinkamai nuo 13,2 iki 14,5 – 5-12 klasėse. Tokia prielaida remiasi tyrime nustatytu faktu, kad panašaus tipo mokyklose vienam mokytojui tenkantis mokinių skaičius yra labai skirtingas. Pavyzdžiui, vidurinėse mokyklose ir gimnazijose minėto rodiklio ir mokinių skaičiaus mokykloje koreliacijos koeficientas yra atitinkamai 0,3 ir 0,5. Mokyklos turi rezervų efektyviau realizuoti ugdymo planą. Variantas B – prognozuojama, kad rodiklio reikšmė nesikeis ir bus apytiksliai lygi paskutiniųjų metų reikšmei. Minėtas atvejis būtų realizuotas, pavyzdžiui, tuomet, jei įstatymu būtų sumažintas maksimalus mokinių skaičius klasėje (politiniame lygmenyje sutarimas jau pasiektas).

5. *Pagrindinė pedagogų skaičius prognozės dedamoji yra mokytojų pasiskirstymas pagal amžių.*

Situacija bendrojo lavinimo mokykloje. Mokytojų pasiskirstymo pagal amžių duomenys yra mokytojų skaičiaus prognozės modelio pagrindas. Nustatyta, kad bendrojo lavinimo mokyklose dominuoja mokytojai, kurių amžiaus intervalas yra nuo 40 iki 50 metų. Jie sudaro apie 33 proc. visų mokytojų skaičiaus. Vidutinis bendrojo lavinimo mokykloje dirbančių vyrų amžius yra didesnis už moterų vidutinį amžių, tačiau skirtumas nėra labai didelis. Tarp mokykloje dirbančių pradinių klasių mokytojų yra santykinai mažiau jauno amžiaus mokytojų ir pensinio amžiaus mokytojų nei 5-12 klasių mokytojų atitinkamose grupėse. Pastarąjį faktą galima paaiškinti tuo, kad sparčiai mažėjant mokinių skaičiui pradinėse klasėse, o taip pat ir darbo vietų skaičiui, pirmiausia buvo atleidžiami pensinio amžiaus mokytojai, o naujų mokytojų į mokyklą atėjo mažai. Jauniausi yra informacinių technologijų anglų kalbos ir tikybos mokytojai, vyriausi – geografijos, matematikos, fizikos, chemijos, biologijos, prancūzų kalbos mokytojai. Labiausiai įvairuoja tikybos, geografijos ir anglų kalbos mokytojų amžius. Mokytojų pasiskirstymas pagal amžių respublikos teritorijoje yra gana tolydus. Jaunesnio amžiaus mokytojais išsiskiria rajonai, esantys aplink didžiuosius šalies miestus – Vilnių, Kauną, Šiaulius. Lyginant didžiuosius miestus, jauniausi mokytojai dirba Vilniaus mieste (vidurkis 43,6 m.), vyriausi – Panevėžio mieste (vidurkis - 45,6 m.). Šilalės, Lazdijų, Šalčininkų, Vilniaus rajonų ir Neringos savivaldybėse mokytojų amžiaus įvairovė yra didžiausia. Miesto mokyklose dirbančių mokytojų amžiaus vidurkis yra šiek tiek didesnis nei kaimo mokyklų, tačiau kaimo mokyklose, lyginant su miesto mokyklomis, dirba didesnė dalis jaunesnių, tačiau ir didesnė dalis vyresnių mokytojų.

Situacija ikimokyklinėse įstaigose. Lyginant su 2001 metais, 2005 m. ikimokyklinių įstaigų pedagoginių darbuotojų skaičius išaugo 3 proc., tačiau pastaruosius trejus metus stebima mažėjimo tendencija. **Didėja ikimokyklinėse įstaigose dirbančių vyresnių darbuotojų skaičius**, vidutinis pedagogų amžius išaugo nuo 40,9 metų 2001 m. iki 43,3 metų 2005 m.

Pensinio amžiaus mokytojų darbas mokykloje. Lietuvos švietimo bendruomenėje, politiniuose sluoksniuose taip pat svarstoma galimybė įstatymu reglamentuoti mokytojų priešlaikinį išėjimą į

pensiją, užtikrinant visą jiems priklausančios senatvės pensijos dydį. Reikia pripažinti, kad ankstyvas pasitraukimas iš aktyvios darbinės veiklos gali iš dalies išspręsti keletą švietimo personalo politikos problemų: užtikrins tolygesnę pedagogų kaitą, leidžiančią sumažinti amžiaus disproporcijas; sudarys didesnes galimybes jauno amžiaus, iniciatyviems, šiuolaikinį išsilavinimą turintiems žmonėms dirbti mokykloje; sušvelnins dėl mokinių skaičiaus mažėjimo kylančias bedarbystės grėsmes. Antra vertus, jis iš esmės prieštarauja bendrai ES politikai senyvo amžiaus žmonių užimtumo srityje, be to, daugelyje Europos šalių, kur tokia galimybė numatyta, pensinio amžiaus riba yra 65 metai.

Pensinio amžiaus mokytojų situacija mokykloje. Prognozuojama, kad mokytojų pensininkų dalis pradinėse klasėse nesikeis. Prognozuojant 5-12 klasių mokytojų pensininkų darbą mokykloje, mažėjant mokinių skaičiui, galima remtis pradinį klasių mokytojų precedentu, kuomet mokytojų pensininkų dalis sumažėjo kone perpus. Tačiau mokytojų dalykininkų situacija iš esmės skiriasi. Galimas jaunų specialistų pasiūlos stygius, kurį sąlygoja tikėtina didelė baigusių aukštąsias mokyklas absolventų emigracija į užsienio šalis, kitų darbo rinkos sričių pasirinkimas ir baigusiujų netolygus geografinis pasiskirstymas (koncentracija vietovėse, kuriose mokytojai yra rengiami), bei žemas finansinis suinteresuotumas, tikėtina, sukurs situaciją, kai mokytojui išėjus į pensiją, dažnai nebus specialisto, pretenduojančio į jo vietą. Šios sąlygos gali lemti, kad dalykų mokytojų pensininkų dalis 2010 m. padidės iki 9-10 proc., o 2015 sieks apie 13-15 proc. bendro mokytojų dalykininkų skaičiaus.

6. *Mokytojų kvalifikacija kaip darbą švietimo sistemoje lemiantis veiksnys.* Kvalifikacinių reikalavimų mokytojams įgyvendinimas nuo 2007 metų gali sąlygoti mokytojų prognozės situaciją. Keletą metų iš eilės pedagogo kvalifikaciją turinčių mokytojų dalis nuo bendro mokytojų skaičiaus beveik nesikeičia ir sudaro 92 proc. visų šalyje dirbančių mokytojų: lyginant su 2000 metais, 2005 metais pedagoginį išsilavinimą turinčių mokytojų dalis sumažėjo 0,7 proc. punkto. Analizuojamu laikotarpiu stebimas nežymus aukštąjį mokslą baigusių asmenų, neturinčių pedagoginio išsilavinimo ir dirbančių mokykloje, dalies augimas, ypač kaimo vietovėse esančiose mokyklose (3,5 proc. punkto). Prognozuojama, kad 2006/2007 m. m. pabaigoje bus iki 1000 mokytojų, kurie neturės pedagoginės kvalifikacijos ir niekur nesimokys. Stebima tendencija, kad mažėja mokytojų, baigusių aukštąjį mokslą, ne dalyko specialistų dalis. Didžiausia dalis ne dalyko specialistų dirba anglų kalbos (10 proc.), informatikos (13 proc.), geografijos (11 proc.), technologijų (15 proc.), etikos (31 proc.) mokytojais. Mažiausia ne dalyko specialistų dalis yra tarp muzikos, chemijos, biologijos, matematikos, rusų kalbos ir literatūros, lietuvių kalbos ir literatūros specialistų. Prognozuojama, kad 2006/2007 m. m. pabaigoje bus iki 1000 mokytojų, kurie neturės dalyko kvalifikacijos (įskaitant ir keletą dalykų mokančius mokytojus).

7. *Darbo vietų pedagogams (arba bendrojo poreikio) prognozė.*

Nuo 2000 m. iki 2006 m. pradinio ugdymo mokytojų skaičius sumažėjo 29 proc. Numatoma, kad nuo 2006 m. iki 2015 m. pradinio ugdymo mokytojų skaičius sumažės dar 19 proc. (A variantas) arba 22 proc. (B variantas). Abiem atvejais spartesnis kitimas vyktų iki 2010 metų, vėliau, maždaug nuo 2014 metų, darbo vietų skaičius pradėtų augti. Remiantis prognoze nuo 2000 m. iki 2015 m. pradinio ugdymo mokytojų ir vaikų sumažės apie 40 proc.

Nuo 2003 m. iki 2006 m. pradinio **5-12 klasių mokytojų** skaičius mažėjo. Numatoma, kad nuo 2006 m. iki 2015 m. darbo vietų dalykų mokytojams skaičius sumažės dar 39 proc. (A variantas) arba 44 proc. (B variantas). Abiem atvejais spartesnis kitimas vyktų iki 2010 metų, vėliau, maždaug nuo 2014 metų, darbo vietų skaičius pradėtų augti. Iki pat 2015 metų pokyčiai gana spartūs – kasmet darbo vietų mokytojams sumažės apie 6 proc. Prognozuojant mokytojų skaičiaus kitimą pagal dalykus, 2015 m. numatomas bendras darbo vietų dalyko mokytojams skaičius - 19134, tai sudarys 60 proc. 2005-2006 m. bendro dalykų mokytojų skaičiaus. T. y., prognozuojama, kad darbo vietų dalykų mokytojams skaičius šiuo laikotarpiu sumažės maždaug 12 tūkst. Prognozuojama, kad šiuo laikotarpiu kasmet vidutiniškai darbo vietų lietuvių kalbos mokytojams skaičius sumažės apie 150, anglų kalbos – 140, matematikos – 130 vietų.

Numatoma, kad nuo 2006 m. iki 2015 m. darbo vietų visiems bendrojo lavinimo mokyklos mokytojams skaičius sumažės dar 39 proc. (A variantas) arba 34 proc. (B variantas).

8. *Mokytojų skaičiaus bendrojo lavinimo mokykloje prognozė.* Prognozuojama, kad jei darbingo amžiaus mokytojai iš darbo švietimo sistemoje pasitrauks tik dėl ne su mokyklų tinklo pertvarka ir mokinių skaičiaus mažėjimu susijusių priežasčių, o pensinio amžiaus mokytojų darbas mokyklose atitiks pastarųjų metų tendencijas, mokykloje 2010 metais dirbs 82 procentai, o 2015 metais – 66 procentai šiuo metu dirbančių mokytojų skaičiaus. Jei nuo 2007 metų būtų griežtai įgyvendinami mokytojo kvalifikacijai keliami reikalavimai, minėti procentai sumažėtų dar maždaug 2 procentiniais punktais. Jei išliks prognozės modelyje naudojamų parametrų reikšmės, mokykloje dirbančių mokytojų pensininkų

skaičius 2015 m., lyginant su 2005 m., išaugs 14 proc. Ši augimą lemia santykinai didelis šiuo metu mokykloje dirbančių 50-60 metų mokytojų skaičius. Pažymėtina, kad minėtu laikotarpiu stipriai išaugs priešpensinio amžiaus (50-60) metų mokytojų skaičius. Prieaugis 2015 metais, lyginant su 2005 metais, sudarys 24 procentus.

Prognozuojama, kad 1-4 klasių mokytojų, kurie šiuo metu dirba mokykloje, po penkerių metų dirbs 82 proc., o po 10 – 65 proc., t. y., nubyrimas atitinkamai bus 18 proc. ir 35 proc. Prognozuojama, kad išlikus dabartinėms pensinio amžiaus asmenų išėjimo iš darbo tendencijoms, pensinio amžiaus 5-12 klasių mokytojų skaičius 2015 m., lyginant su 2005 m., išaugs apie 8 proc.

Prognozuojama, jei išliks dabartinės tendencijos, kad 5-12 klasių mokytojų, kurie šiuo metu dirba mokykloje, po penkerių metų dirbs 84 proc., o po 10 – 68 proc., t. y., nubyrimas atitinkamai bus 14 proc. ir 32 proc. Prognozuojama, kad, išlikus dabartinėms pensinio amžiaus asmenų išėjimo iš darbo tendencijoms, pensinio amžiaus pradinių klasių mokytojų skaičius 2015 m., lyginant su 2005 m., išaugs apie 24 proc.

9. Papildomo mokytojų poreikio prognozė.

Prognozuojama, kad, jei a) nauji mokytojai į mokyklą neateis, b) darbingo amžiaus mokytojai iš darbo išeis tik dėl ne su mokyklų tinklo pertvarka ir mokinių mažėjimu susijusių (2 proc. kasmet.) priežasčių, c) pensinio amžiaus mokytojų išėjimo iš mokyklos tendencija atitiks pastarųjų metų situaciją, d) mokytojų ir mokinių skaičiaus santykis išliks pastovus ir atitiks 2005/2006 metų lygį, tai mokytojų pasiūla prognozuojama didesnė už darbo vietų mokytojams skaičių. Mokytojų apie 2010 metus bus apie 6 proc. daugiau nei yra darbo vietų.

Jeigu 2007 metais bus atleista (ar nebemokys dalyko) apie pusė mokytojų, kurių kvalifikacija neatitiks reikalavimų (dirbs ne pagal specialybę ar neturės pedagogo kvalifikacijos), maždaug iki 2010 metų mokytojų bus apie 1-2 proc. mažiau negu darbo vietų ir joms užpildyti reikės naujų mokytojų, tačiau vėliau susidarys prognozuojamas apie 2-3 proc. perteklius, o apie 2015 metus naujų mokytojų vėl prireiks (daugiausia pradinių klasių mokytojų).

Atsisakius mokytojų pensininkų poreikis tampa didesnis už pasiūlą. Jei atleistume visus mokytojus pensininkus, 2007 m. papildomai reikėtų apie 10 procentų mokytojų. Tokio kiekio naujų pedagogų visiems dalykams aukštosios mokyklos tikrai neparengtų. Norint užtikrinti natūralią kartų kaitą mokykloje reikalinga lanksti sistema, kurią įgyvendinant būtų palaipsniui mažinamas mokytojų pensininkų, dirbančių mokykloje skaičius. Tačiau, nustačius griežtesnius reikalavimus, čia slypi pavojus, kad atsirastų daug laisvų darbo vietų, nes absolventų geografinis mobilumas yra labai mažas. Tai rodo situacija, kai esant pakankamai dideliame asmenų, galinčių dirbti mokytojais, skaičiui (absolventų ar anksčiau baigusių), aštrėja tuščių darbo vietų atskirose vietovėse problema.

Ikimokyklinėse įstaigose, taikant šį modelį, (jei išliks pedagogų iki 50 m. skaičiaus kaitos tendencijos ir atsižvelgus į pensinio amžiaus ribos augimą), prognozuojama, kad pedagogų skaičius 2010 metais, lyginant su 2005, beveik nesikeis, o 2015 m. bus mažesnis 4 proc. O **2006 - 2007** metais yra prognozuojamas nežymus darbo vietų ikimokyklinių įstaigų pedagoginiams darbuotojams skaičiaus mažėjimas, kuris dėl darbuotojų skaičiaus inertiškumo gali būti neįvertinamas. Nuo 2009 metų, jei išsipildys STD specialistų pateikta gimstamumo prognozė bei bus artėjama prie daugelyje Europos šalių ikimokyklinio ugdymo aprėpties vidurkio, laukiamas darbo vietų ikimokyklinių įstaigų pedagoginiams darbuotojams skaičiaus augimas net iki 20 procentų. Lyginant su 2005 metais, 2015 metais bus nepilnomis 2300 darbo vietomis daugiau. Tai yra, nuo 2009 metų kasmet papildomai reikės apie 400 pedagoginių darbuotojų.

10. Papildomo mokytojų poreikio tenkinimo galimybės.

10.1 *Nedirbantys mokytojai kaip papildomo mokytojų poreikio tenkinimo šaltinis.* Mokytojų bedarbiystė buvo analizuojama remiantis darbo biržos duomenimis. Interpretuojant šiuos duomenis reikia atsižvelgti į tai, kad ne visuomet mokyklų vadovai mokytojų ieško šiuo būdu ir ne visuomet specialistai, ieškantys darbo mokykloje, registruojasi darbo biržoje. 2006 m. liepos mėn. bendrojo lavinimo mokyklų mokytojams buvo registruota 90 laisvų darbo vietų, iš kurių 60 proc. kaimo mokyklose. Mokytojų nedarbui apibūdinti buvo skaičiuojamas mokytojų nedarbo lygis - darbo ieškančių mokytojų skaičius dalinamas iš atitinkamos mokytojų populiacijos apimties. Bendras dalykų mokytojų nedarbo lygis 2006 m. liepos mėn. siekia 1,3 proc. Mažiausias nedarbo lygis yra tarp chemijos (0,37 proc.), istorijos (0,6 proc.), fizikos (0,69 proc.), anglų (0,66 proc.) specialistų, aukščiausias - dailės (4,18 proc.), prancūzų kalbos (2,99 proc.) ir muzikos (2,82 proc.) specialistams. Pradinio ugdymo pedagogų nedarbo lygis – 1,4 proc. 63 procentai ieškančių darbo pedagogų neturi pedagoginio darbo stažo. Modeliuojant

mokytojų nedarbo perspektyvą, precedentu gali būti pradinių klasių mokytojų atvejis. Esant dideliems mokinių skaičiaus mažėjimo tempams, mokytojų nedarbo lygis išaugo (2004 metų duomenys), nors ir buvo imamas priemonių, tokių kaip mokytojų perkvalifikavimas, pedagogų pasiūlos ir paklausos duomenų bazių rajonuose sudarymas ir pan. Vėliau (2006 m. duomenys), esant vidutiniam mokinių skaičiaus mažėjimo tempui, darbo biržoje registruotų pradinio ugdymo specialistų gerokai sumažėjo. **Iš esmės mokymo specialistams nėra būdinga ilgalaikė bedarbystė, mokymosi ir kvalifikacijos kėlimo gebėjimai daugeliui leidžia pakankamai greitai prisitaikyti pakitusios darbo rinkos sąlygomis.** Sparčiai mažėjant mokinių skaičiui vyresnėse klasėse, prognozuojama, kad mokytojų dalykininkų nedarbas augs, tačiau ne taip sparčiai, kaip savo laiku augo pradinių klasių mokytojų. Ši išvada remiasi prielaida, kad mokytojai, ypač dirbantys pagrindinėje mokykloje, iš esmės gali nesunkiai persikvalifikuoti ir mokyti gretutinių dalykų. Tikėtina, kad prognozuojamu laikotarpiu pradinių klasių mokytojų nedarbo lygis išliks toks pat, kaip ir šiuo metu, mokytojų dalykininkų – šiek tiek išaugs ir 2010 m. sieks apie 2-3 proc. viso mokytojų skaičiaus.

10.2 Pedagogų rengimas kaip papildomo mokytojų poreikio tenkinimo šaltinis.

2000-2005 m. studentų besimokančių mokytojų rengimo ir pedagogikos srities programose bendras skaičius, lyginant su 2000 m., išaugo 15 proc. Universiteto pirmoje pakopoje besimokančių pedagogikos 2000-2005 m. skaičius padidėjo 20 proc. antroje universiteto pakopoje 27 proc. Dar žymiau minėtu laikotarpiu auga išleidžiamų specialistų skaičius (prieaugis 63 proc.). Palyginimui dirbančių ikimokyklinio ugdymo specialistų bei bendrojo lavinimo mokyklos mokytojų ir vadovų skaičius minėtu laikotarpiu sumažėjo 10 procentų. Kasmet parengiamų specialistų ir visų švietimo sistemoje dirbančių pedagoginių darbuotojų skaičiaus santykis padidėjo nuo 4,8 proc. iki 8,9 proc.

Šiuo metu besimokančiųjų mokytojų rengimo ir pedagogikos krypties studentų skaičiaus ir išleidžiamų studentų skaičiaus dinamikos analizė leidžia teigti, **kad nuo 2006 metų išleidžiamų šios krypties studentų skaičius ims mažėti ir apie 2009-2010 metus pasieks 2002 metų lygį, t. y., kasmet bus išleidžiama vidutiniškai apie 5700 šios krypties absolventų, tai yra, per ketverius metus išleidžiamų absolventų skaičius sumažės apie 25 procentus.**

Buvo lyginamas kasmet mokslus baigiančių mokytojų prognozės rezultatai (prognozuota 4 metų laikotarpiui) ir mokyklose dirbančių mokytojų skaičius. Santykinai mažiausiai (4-5 proc. dirbančių mokytojų skaičiaus) yra rengiama pradinio ir ikimokyklinio ugdymo, rusų kalbos, matematikos, lietuvių kalbos, chemijos mokytojų specialistų. Santykinai daugiausiai (daugiau kaip 20 proc. dirbančių mokytojų skaičiaus) – dailės, ekonomikos, informacinių technologijų, kūno kultūros specialistų (mokytojas, galintis dėstyti du dalykus, skaičiuotas prie abiejų dalykų).

Kasmet 2000-2005 metais į mokyklas vidutiniškai ateina daugiau anglų kalbos, informacinių technologijų, tikybos mokytojų, nei jų išeina pasibaigus darbingam amžiui. Kitų dalykų mokytojų ateina mažiau, negu turėtų ateiti (skaičiuota atsižvelgiant į tai, kad mokytojų poreikis mažėja). Ypač išsiskiria matematikos, biologijos, muzikos mokytojai, kur naujų mokytojų ateina santykinai labai mažai. Lyginant specialistų rengimo prognozę ir vidutinį pastarųjų metų įsidarbinusių jaunų specialistų skaičių, nustatyta, kad kūno kultūros, muzikos, dailės specialistų išleidžiama nuo 10 iki 14 kartų daugiau, nei jų įsidarbina mokykloje, galinčių mokyti matematikos, lietuvių kalbos, fizikos – apie 4 kartus daugiau, nei jų įsidarbina mokykloje. Dailės, technologijų, kūno kultūros mokytojų rengimas ypatingas tuo, kad baigusieji gali dirbti švietimo sistemoje ne vien bendrojo lavinimo mokyklose, bet ir kitose sporto ir kultūros srityse. Daugelio dalykų mokytojai be dalyko mokytojo kvalifikacijos gali gauti ir dalyko bakalauro laipsnį, kas darbo rinkoje lemia jiems vienodą statusą su analogiškos pakraipos mokytojo kvalifikacijos nesuteikiančias bakalauro programas baigusiais studentais. Dėl to daugelis rengiamų mokytojų dalykininkų pagal kvalifikaciją gali konkuruoti ne tik švietimo srities darbo rinkoje. Antra vertus, nustatyta, **2005/2006 m. m. trečdalis aukštąjį išsilavinimą turinčių mokytojų mokykloje pradėjo dirbti neturėdami pedagoginės kvalifikacijos.** Tokia situacija rodo labai menką pedagogų rengimo sistemos efektyvumą.